

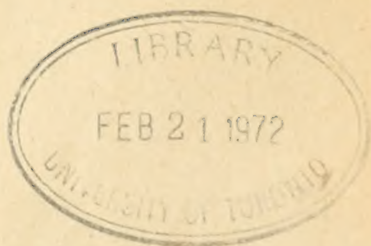
سلیمان شوکت

سلطانی سکزنجی صنف

کوزه‌ل یازیلر

اوچنجی جلد

مطبعهٔ عامره
استانبول
۱۳۳۷ - ۱۳۳۹

LIBRARY
FEB 21 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

طاقت کتیرەمەیەجکمز یوکی بزە یوکلەمە اللهم

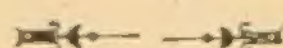
ای بونجه زماندر بزی تأدیب ایدن الله ،
ای عالم اسلامی أزن ، ایکلەدن الله !
بزلرکه سنك وعد الهیکه ایناندق ،
بزلرکه بیك اوچ یوز بوقادار ییل سنی آکدق ؛
بزلرکه بشر برسورو معبوده طاپارکن
بیقدق اویامان شرکی ، دەویردك ابدیاً ؛
بزلرکه بررحلەدە اوهامی بیتیردك ،
معبدلرە معبود حقیقی‌یی کتیردك ،
بزلرکه سنك اسمکی دنیایه طانیتدق ...
کوردکسه مکافاتی ، یارب ، نەتەر آرتق !
چکدیرمەدیکك هانکی ألم ، هانکی أذادر ؟
هرآنی حیاتك بزە بر روز جزادر !
اجدادیمزك قانلری سیللر کبی آقمش ...
مقصدلری دینکله برابر یاشامقمش .
اولادی‌دە قربان اولەجقمش بواوغوردە
اولسون یینه لاکن بو ایشیق یوقسولی بردە
برنور نظر یوقمی‌که باقسین باجاسندن ؟
بربیلدیز ، الـٰهی ، بونه ظلمت، بونه زندان !
حالامی سمامزدە کزن لیلهٔ ممدود ؟
حالامی کوروتمز او سحرپارهٔ موعود ؟
عمرك دها اك جانلی ، حرارتلی چاغندە ،
چالقانمەدەیز یأس ایله حرمان باتاغندە :
کام آلدی جهان ، بز یینه فردالرە قالدق ..
آرتق بزە کوسترکه اوفردایی : بونالدق !

برامریکه اجدادی‌ده، احفادی‌ده قربان ..
اولمازمی بوملت دها تأییدیکه شایان ؟
خسران ینه بیچاره‌نك آمالنی صاردی ؛
آتیسی نگاهنده قاراردقجه قاراردی .
بالقانده‌کی یانغین دها کول باغلامامشکن ،
برباشقه جهنم چیقیورسین ... بونه ایرکن !
لاکن بوجهنم اونی ییلدیردیمی ؟ اصلا !
اعلایه سکیردوب دورویور نامکی حالا .
قوم دالغه‌لرندن کچیور اویله شتابان :
کویا اوصبا، کچدیکی چوللرده خیابان .
قار کتله‌لرندن اینیور اویله یامانکه :
برچاغلایان آنقده یاروب طاشلری صانکه .
قیزغین کونك آلتنده بیابانی دولاشدی ؛
یالچین بوزك اوستنده سه‌کوب داغلری آشدی .
آرتق کیدییور حقه واران بریولی طوتمش ،
اللهه باقان کوزلری دنیایی اونوتمش ،
جوش أیله‌یه دورسون کریدن نوحهٔ خسران ..
یادنده اونك شیمدی نه‌مانم نه‌ده هجران !
یادنده دکل لانه‌سنك حزن الیمی ؛
یادنده دکل یاوروسنك طور یتیمی؛
یادنده دکل دوغدیغی، تر دوکدیکی طوپراق ؛
یادنده قالان خاطره برشی، اوده آنجاق :
کوکدن اوکا «یوکسه‌ل!» دیین اجداد شهیدی !
آرتق اوده یوکسه‌لدی، فقط برده امیدی :
بربویله شهیدك که مکافاتی ظفردر ،
ویرمزسه‌ك، الهی، دوکولن خونی هدردر !

محمد عاکف

عروض وزنی :

مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعولن
عمرکده	هاك جانلی	حرارتلی	چاغنده
چالقانمه	ده‌ڭیزیأس ای	له‌حرمانبا	تاغنده

آناطولیده بهار

آناطولینك بنم كزدیكم اقسامنده بهارلر برلرینه بكزه‌مز وذاتاً آناطولی بهارلری آرابه‌لرله کچرکن و قصبه‌لرده تونرکن کوزه کورونمز. او یرلرده بهاری ایرماق کنارلرنده، داغلر آرده‌ده، قوووقلرده آرامق ایجاب ایدر. یول اوزرلرنده درت، بش سوکودله اوجی بوجاغی بولونماز کنیش اکین تارلالرندن باشقه بهاردن علامت یوقدر وحتی بعضاً ساعتلرجه کیدرسکزده برآغاج وبر آکیلی طوپراق دخی بولامازسکز. انسانه ایشته بونك ایچوندرکه آناطولی هرموسمده ایص سز، چوراق، یکنسق وسویمسز کورونور؛ فقط برقصبه‌ده یرله‌شیر وبردرجه یرلیله‌شیرسه‌کز ایش ده‌کیشیر. برکون سزی آلیرلر و شهرك یاریم ساعت اوته‌سنه، ایکی هیبتلی ومقسی داغك آراسندن اینن برعارضه‌لی یوله صوقارلر... دونه‌دونه دوشه قالقه‌وصیچاقدن ترله‌یه‌بوناله قایالر اوزرندن اینر. اینرسکز... قابل دکل تخمین ایده‌مزسیکزکه بوچوراق، یانیق وطاشلی یول سزی برجنته کوتورسون. فقط بردونوم کنارنده، حیرتله بردن هایقیررسکز :

— آه، نه کوزه‌ل یر!

فی‌الحقیقه کوزیکزك اوکنه سریلن منظره امثالسزدر. صانکه یاریم ساعت یورومك صورتیله برقطعه ده‌کیشدیرمش، برخط استوا کچمش، برباشقه دنیایه وارمشسیکزدر. آشاغیده‌کی اونه‌یشیللك، اونه فیض، اونه لطافتدر! برواد یکه چیچك آچمش میوه آغاچلریله دولو... آره‌سنده دکرمنلر دونویور، صولر چاغلایور وانسانی مست ایدن ایلیق برهواء جکرلریکزه چیچك قوقوسی طیقه‌یه‌جق قادار برمبذولیتله دولویور... یولکز هرآدیمده دهافضله کوزه‌لله‌شیر وایکده‌لر، آناطولینك بورایحه‌سنده‌کی معنایی هیچ برقلمك آکلاتامایه‌جغی وتأثیرندن هیچ برفردك قورتولامایه‌جغی صیجاق، بایغین، چیچکلی

آغاجلری باشیکزك اوزرینی تماماً اورتر. آرتق کولکه وسرینلك ایچنده‌سکز، چیچکلر ویشیللکلرله اورتولدیکز، سویملی قوشلر وسوسلو بوجکلر آراسنده ترانه دیکله‌یه‌رك کیدییورسکز. بر آرالق یابانی کللر یولکزی قاپلار، بر دهلیزه کیرمشسکزدرکه دیوارلری غنجه‌لرله قاپلیدر وطاوانلرندن متمادیاً کچکین کل یاپراقلری دوکولور. بر آز اوته‌ده‌دره ایله بولوشورسکز، ایکی طرفکزی کوربه سازلر ونازك داللری چهره‌کزه سورون سوکودلر صارار؛ بریم‌یشیل، قویتو، رطوبتلی، سه‌رین یول که سزه تپه‌ده قاینایان کونشی برشروب کبی طاتلیلاشدیروب وصوغوتوب اویله صونویور. دها صوکرا بردن‌بره، بر آغاجسز ساحه . . . کوزلری قاماشدیران بر ایشیق آلتنده کوکلرینی صو اورتمش اولان یونجه‌لر دیزبوینی قابارمش وصاری چیچکلری بر سوسلو مخلوق کبی دیپ دیری باشلرینی قالدیرمش، بر کله‌بك وقوش سوروسی کبی همان اوچمغه حاضر، خفیف بر روزکارله عادتا قانادلرینی صاللایور . . . یانده بر صو دکرمنی: لوش، قویتو بر دام آلتنده طاشلرك اوغولتوسی کوپورن، فیشقیران صویك سسیله قاریشمش، قاپیسنده تومرولر دولاشییور واطرافنده مونس کوزلی، مطیع مرکبلر دوشونویور. دیرکن ایری، بم‌بیاض چیچکلری کاله ایرمش بر آیوا ویا برالما اورمانی. . . یاریم ساعت بلاانقطاع دوام ایدییور ونا کهانی بیتوب اوککزه قوجه‌مان بر که‌نیشلك چیقاریور. بر که‌نیش تارلا که ماص‌ماوی بر دکیز کیفیله منویشلر، اورپرمه‌لر وخیشخیلدیلر یاپه‌رق دالغه‌لانوب کیدییور. آه بو چیچکدن عبارت مزروعات، بوخشخاش تارلالری ! . .

ایشته آنادولینك قی‌یی وکوشه‌لرنده بویله بهارلر، بویله جنتلر صاقلیدر. بهار زمانی آنادولیده سیاحتك نه‌غریب ده‌کیشکلکلری‌ده واردر. مثلا دکز کنارینی صیم صیجاق عادتا یاز ایچنده براقیرسکز، کتن جاکت سزی صیقار وآرابه‌نك موشامباسی باشیکزی یاقار. بویله، حرارتدن مشتکی یورور، بر طاقم یوقوشلر اینر، اینیشلر چیقار، کیدر، کیدرسکز. نهایت بر داغه طیرمانمق ایجاب ایدر. بر داغ که هرقوسنده روزکارك دها سرتلشدیکنی و هوانك داها صوغودیغنی حس ایدرسکز. صیرته چیقدیغکز زمان آرقه‌کزده‌کی پالتو سزه آز کلیر وصباحلین، آشاغیده بریم یشیل سوکود کولکه‌سنده صیجاقدن مشتکی، بول صو ایچه‌رك قهوه آلتی ایتمش وطوپراغه سه‌ریلوب یاتمشکن آقشامه خانده اوجاق یاقدیرر و چای یاپدیررسکز وکیجه‌یی دیشلریکز ووره‌رق تتره‌یه تتره‌یه

كچيريسكز . نموزده اكينلرك هنوز، برقاريش بويبوب يشيللەنديكى يوكسك داغ تپەلرى، ايلغاز اتكلرى واردركه باقارسەكز دوربينله دەكيزى كورەبيليرسكز ، اويله بردەكيزكە كنارنده كونش هرشيئى قاوورمش ، آغاجلر بيله خزانه مقدمه اولەرق صارارمش ، صولمشدر . واويازدن بوبهاره ايرەبيلمك ايچون يوروك برآتايله دوقوز ساعت طيرمانمق كافيدر . بردفعه يوزغاده بش ساعتلك برمرحلەده باقدمكه متصرف دكرمن كنارينه خالى سرمش ، يم يشيل وچيچكلى داللر آلتنده سيران ياپيور ، ناركيله ايچيور . . . بش ساعت صوكرا شهره چيقدمكه صوئوق انسانك يوزينى قاووروبور ، خانلرده صاچ صوبالر يانيور . وآغاجلر هنوز طمورجقسز ، كوس كوتوك دوروبور . بش ساعتلك برمسافه آراسنده قيش وبهار ! بعضاًده هيچ بهار يوزى كورمەمش اراضى‌يه يولكز دوشر : طوزلى ، قوراق ، قاوروق برساحەكه درت كون سوروبور ، نه برطوتام يشيللك ، نه برتك فيليز . . . باشى‌بوش آج دوەلرك بوكنيشلكلرده آغيرآغير وحشى ومأيوس دولاشديغنى كوررسكز . برساحەكه انسانى يازين صيجاقدن ياقار ، قيشين صوئوقدن دوكدورر وايكيسى اورتەسى برموسم نەدر بيلمز ! أك غريبى مثلا بواراضى آنقرەدن ايكى كون اوتەدەدر ، ماوراى ارضده دكل !

آنادولى خلقى بهارى طبقى بوجكلر كبى بكلر : سينەكلرى دەليكلردن تازە جان بولەرق چيقمق وحياته تكرار قاريشمق ايچون . . . قيش صوكنه دوغرو او أريمز وتوكنمز قار طبقەلرى آلتندن برنوع صاريشين وبياض چيچكلر ، چيكدەملر فيرلار . . . قوقوسز ، قانسز ، صوكبى يوموشاق ، يارى چيچك ، يارى قار ، زواللى چيكدەملر . . . چوجوقلر بونلرى طوپلارلر وبردالە ديزوب مانيلر ، بيتلر اوقويەرق أوأو دولاشيرلر ، ذخيره طوپلارلر . بوبهارى تبشير ، تبريك وتهنيه ديمكدر ؛ چيكدەملر هركسك يوزينى كولدورور وبوايللك بهار مژدەسى هرطرفده بربايرام تأثيرى ياپار .

آنادولى خلقى بهار كلنجه ، بعضى يرلرده ، چولوق چوجوق قيرلره دغيليرلر . برنوع يابانى سميز اوتى طوپلارلر ، بوكايوغورت دوكوب قاپيشه قاپيشه ييرلر . بواوت لذتسزدر . ييمكى طاتسزاولور . فقط هركس بردفعه اولسون بهارده بونى ييمك مجبوريتندەدر ه كرامت او اوتده ، اونك چاشنى و لذتنده دكل ، تام بهار زمانى ، صوئوقلرك ختامنده بردن فيشقيرمەسنده ، كونشى و صيجاغى مژدەلەمەسندەدر .

آنادولینك بهارلری ، مدهش برقیشك آردندن یه‌تیشمك اعتباریله هریردن فضله تهالك وصبرسزلقله بکله‌نیر واورالرده بهار ولوکه دوامسز، شعشعه‌سز دخی اولسه اکرام ایله ، اعزاز ایله پرمسرت قارشیلانیر .

رفیق خالد

«آنادولیده بهار» ی ناصل اوقودیکز؟ معلومدرکه اساساً اوچ‌دورلو «قرائت» وار:

(١) مجالری ترددسز ، سه‌نده‌له‌مه‌دن سوکه‌رك ، ذهن یورمه‌دن دوز، پوروزسز اوقومق.. بونوعی قوتلی برماکنه‌یه بکزه‌ته‌بیلیرز : یاغلی یاپلری، أیی قورولمش چرخلریله منتظماً ایشله‌مه‌سی درست وسربستدر: بوکا « میخانیکی » حرکت دیرز؛ اوقومه‌یه تطبیق ایدیکز : مجالر، کله‌لر یاپلره، چرخلره بکزه‌ین مخرجلردن کوچلکه‌دوشمه‌دن چیقمالی، جمله‌لر مانعسز بر دره‌نك دوکولوشنده‌کی قولایلقله آقه‌بیلملیدر . « میخانیکی قرائت »ده موفقیت بویله اولور : عربجه بیلمه‌ین حافظلرك قرأن کریم تلاوتی بونك أیی برمثالیدر.

(٢) برنجی صفحه‌ده لسانك یالکز مادیلکنده‌کی انتظامه ، قوته ، سریع حرکته باقیورز : ایکنجی نوع قرائتده مقصد اوقودیغمز پارچه‌نك معناسنی قاورایه بیلمك ، دیکله‌ینلره‌ده آکلاتمقدر؛ بونده حسابلی داورانمق ایسته‌ر؛ ماکنه‌کبی دویغوسز حق مادی انتظام ایچنده بر دوزی‌یه اوقومق کافی دکلدر؛ اجنبی لسانلردن برینك حرفلرینی اوکره‌نجه هله برآز ادمان واعتیادده حاصل ایده‌رسه‌ك او نوع حروف ایچون میخانیکی قرائتده موفق اولورز؛ ایکنجی صفحه بالخاصه معنایه عائددر؛ یالکز سامعه‌نك موسیقی دویمه‌سی کفایت ایتمز؛اوقودیغمزی کندیمزده، اطرافمزده‌کی دیکله‌ینلرده آکلایه‌بیلمه‌لیدر: بوکا « قرائتك منطقی » نوعی دینیر: تنقیط اشارتلرینه رعایت اولنور؛ عباره‌نك اهمیتلی قسمی دها زیاده نظره چارپه‌جق شکلده کوسته‌ریلیر .

(٣) قرائتك ایکی صفحه‌سیله اوقویشده أییلکی ، دوغرولغی تأمین ایدییورز؛ فقط برده موضوعی هرکسه أك کوزه‌ل شکلیله دویوره‌بیلمك لازمدر ؛ حیاتده هرواقعه، عین صوزتله چکمز ؛ یولده بر کورولتو ایشیدیرسکز: هرکونکی طبیعیلکدن فرقلی دکلدر؛ مکریکدزك استقامتی هیچ ده‌کیشمه‌ز ؛ کیتدیککز یرده آکلاتمغه لزوم کورمه‌زسکز ؛ بر دفعه‌ده صاچلری پریشان ، هیچریقلری بوغازنده ماتله دوکوملو ، بلکه سسسز

آدیملرله سوروکله‌نن بر مهاجر قافله‌سی اوکیکزدن کچه‌ر.. صارصیلیرسکز ؛ اولجه‌سکوت ایتمشدیکز ؛ شیمدی آکلاتسه‌کز اضطرابکزه موافق کله‌رك آرامق ایسته‌رسکز ؛ وضعیتکز نشئه‌لی بر دوکون عالمی هوسله نقل ایدن بر آرقداشککنه بکزه‌مه‌ز ؛ یوزیکزده باقانلر، حسکزده‌کی آجیلغی دویار . بر مثال ایله دها قولای آکلاته‌یم : دکز ، دائما عین سکون ایچنده اویور کبی دالغین دورماز ؛ بعضاً خفیف ، اینجه میریلتیلرله ساحللری اوقشار . فیرطنه زمانلرنده کورله‌یه‌رك قایالره چارپار . دقت ایدك : سود لیمانلق بر قویك دورغونلغی ، بورالی بر دکزك کورولتولو ، کوپوکلو هجومنی عین ادا ایله سویله‌مه‌یز ؛ موضوعك حالنه کوره ساکن یاخود هیجانلی کورونیرز، بونی براز اوقومه‌یه بکزه‌تیکز : جمله‌لری که‌که‌له‌مه‌دن درستجه تلفظ ایتمك ، برنجی صفحه‌یی تأمینه یارار ؛ معنایی ساده‌جه دویه‌رق ، آکلاته‌رق اوقومق قرائتك « منطقی » شکلیدر . برده سسی ، طبیعیلکندن هیچ فدا کارلق ایتمه‌یه‌رك موضوعك احتیاجنه کوره آلچالتمق یاخود کور بر حالده اداره ایتمك واردر ؛ دویولان برشیئی الك کوزل برطرزده عباره‌لره شخصیلکمزدن بر تحسس وهیجان قاتمق صورتیله اوقومق آرتق منطقی یاخود میخانیکی قرائتك فوقنده بر مزیت اولور ؛ بوکا « بدیعی قرائت » دینیر .

شیمدیکی صنفلرك ایلك ساعتندن اعتباراً اوچنجی صفحه‌ده موفقیت اسبابنی آرامق لازمدر ؛ « آنادولیده بهار » ی تجربه ایدك ؛ بیلمه‌دیککز بلکه بر کلمه یوقدر ؛ چوق کوردیککز سوزلری تردسز اوقویه‌بیلیرسکز ؛ « میخانیکی قرائت » قولایجه استحصال ایدیلیر ؛ بو پارچه‌یی آکلامق ایچون‌ده مشکلاته اوغرامق قابل دکلدر : نظرمزده‌کی طبیعی، ساده، آچیق افاده‌ کوزه‌للکیله یازلمشدر ؛ «منطقی قرائت»ك تأمینی‌ده کوچ صاییله‌ماز. یه‌ته‌رکه آکلادیغکزی خارجده یاخود صنفده آرقداشلریکزه قارشی افاده‌یه تشبث ایده‌سکز . « بدیعی قرائت » ، دها زیاده سامعه‌یه تعلق ایدر : شفاهاً دها قولای آکلاتیلیر ؛ بونی « انشاد » ك اوصافی صیراسنده کوره‌جکسکز ؛ شیمدی « آنادولیده بهار » ك بالخاصه آلتنجی صحیفه‌ده‌کی صوك، یدنجیده‌کی ایلك سطرلرینی دویه‌رق، طبیعتده اولدیغی کبی ، وقعه‌نك جریان ایده‌بیله‌جکی شکلیله دوشونه‌رك اوقویکز .

آی پشنده ...

— وطن ماصالی —

وقتیله ، آناطولیده حکم سورن پادشاهلردن برینك دنیا کوزه‌لی بر قیزی دوغمش .. ایپك صاچلری طوپوقلرینه قدار اوزون ایمش و کسدکجه اوزار ، تللرندن اطلسلر دوقونور ، دیبلر اوریلور ، آزالوب اکسیلمزمش . کولدکجه یاناقلرندن کللر بیتر ، انبیقلره قونور ، عطرلری چیقار ، قوپاردقجه تورەرمش . آغزی بر طاتلی ، باللی میوه ایمش ، انسانك ییدکجه جانینه جان قاتار و ألنی سوردیکی دال آصمه ودوداغی دوقوندیغی صو شربت اولور ، کوزینی چویردیکی طوپراقدن فیض وبرکت فیشقیرر وباشنك اوستندن کونش چکیلمزمش ... پادشاه بو مثلسز سلطانه ، آدالرده کیزینك کوزل بر کورفزنده صوماکی مرمردن بر قصر یاپدیرمش ودیمش که :

— قیزیمك صاچلرندن ایپك دوقومق ایچون اطرافه دستکاهلر قورولسون ! یاناقلرنده بیتن کللری تقطیر ایچون انبیقلر دیزیلسین ! آغزینك میوه‌سی قوطیلره باصدیریلسین وباقدیغی یری قاپلایان ذخیره‌لر ایچون آنبارلر یاپیلسین ! ألنی سوردیکی دالر اوزوم ویره‌جکی ودوداغی دوقوندیردیغی صولر شربت اوله‌جغی جهتله‌ده کوپلر حاضرلانسین وپکمز اوجاقلری یاقلسین !

دیدیکی کبی یاپیلمش ، طلسملی سلطان سراینه قورولمش وآز زمانده شهر جهانك کوزدیکدیکی ، ایمره‌نوب قیصقاندیغی ، قوشوب یرلشدیکی بر بندر معمور اولمش . لیماننه کمیلر دولار ، داغلرینه قصرلر قورولور ، آلیش ویریش ، کلیش کیدیش ، سازسوز ، اوراده هر فرد زنکین ، پرنحت وبختیار اولورمش . بازار یرلری شال ، خلی یوکلی قاطیرلری ، اوزوم وانجیر طاشیان دوه‌لری کوچ استیعاب ایدر ، اسکله‌یه ییغیلان ذخیره‌یی کمیلر کوچ که تورورمش .. آلتون جیبلردن طاشار ، صانکه ثروت کوکلردن سرپیلیرمش !

دیرلر که ، کونك برنده ، ده‌کیزك اوبر قییسنده‌کی بر سرکرده قولاقدن مدحنی دیکلیه دیکلیه بو سلطانه عاشق اولمش و بو شهره صاحب اولمغی قورمش .. « عسکرلرم حاضر اولسون » دیمش ، اوقلرینی زهرلی صولره باتیرسینلر ، قالقانلرینه بر قات داها چلیك وبلاسینلر ... طوپلانسینلر ، فیض وبرکت دیارینه آقین وار ! »

برصباح ، بوقافلهٔ حرب ، اطرافه اوق آتەرق ، ئولوم صالەرق، خشین ویغما کر، اوبرکت بلدەسنه کیرمش واهالیی اسیرایتمش.. عسکرلر آنبارلری یغما ، امتعه واشیانی تالان ایدرلرکن سرکرده صوماکی سرایه قوشمش وطلسملی-لطانك حضورینه چیقمش:

— سن بتمسك ، دیمش ، آرتق ایپك صاچلریکی بن طارایەجغم ، کل یاناقلریکی بن ئوپەجکم ، آغزیکك باللی میوەسنی بن ییەجکم وکوزیکك باقدیغی اراضینك فیضندن ، اوزوملرکدن وشربتلرکدن بن مستفید اولاجغم !

فقط باقمش که اوکل یاناقلر آرتق کولمەیور وکل ویرمەیور ، اوطاتلی دوداقلرده میوه بیتمەیور ، اوایپك صاچلر اوزامایور ، اوکوزلر بریره باقمایور ، اوطلسملی اُللر بر داله سورونمەیور واوصولر شربت اولمایور ... سلطان بر طاش کبی دوکمش ، آرتق حیات وفیض اثری کوسترمەیور !

سرکرده درت طرفه آداملر صالمش ، سحربازلر چاغیرمش ، عجوزەلر آراتمش ، کاهنلر بولدورمش ، بودرده برچاره آرامش . اوزمان دیمشلرکه :

— ای سلاحلی ! بوسلطانه صاحب اولمق وبوبلدەده یرلشمك ، بر طلسم واردر ، انجق اونی اُله کچیرمکله قابلدر وبو برامر مشکلدر !

سرکرده هایقیرمش :

— سویلەیینك هرنه ایسه یاپەیم ، هرطرفی قانه بولایم ، اوکمه کلن یری آتشلرەیاقایم، ایجابنه باقایم !

بومجلس قورولی ایکن وقت کیجه ایمش . باش کاهن یرندن آغیر آغیر قالقمش ، سرکردەنك اُلندن طوتەرق پنجرەیه یاقلاشمش و یوکسك برداغ تپەسنده ، تا کوکلرك ایچریسنده ایشیل ایشیل پاریلدایان کسکین یوزلی برکوموشدن اوراغی ، هلالی کوستەرك:

— بوکا وارمق ، بونی طوتمق ، بونی قیرمق لازمدر ، تا که شهر سنك اولسون، سلطان آرتق سکا کولسون ... اویرنده دوردقجه بویرلرده انجیر ، اوزوم دەرەمزسك، ایپك کسوب بیچەمزسك، شروب ایچوب کزەمزسك ، راحت یوزی کورەمزسك !

*
* *

سرکردەنك میزراغی اوزون ، فقط عقلی قیصه ؛ زورهی آغیر ، فقط قافاسی خفیف

ایمش ؛ باقمش‌که آی پارچه‌سی پك اوزاقده دورمایور ، اوبوکسه‌جك داغك یاماجنده ، برباشنه ، قارانلقده محافظسز بکلییور :

— بومی ، دیمش ، زوردیدیکك؛ هیچدن ایش! شیمدی‌کیدر ، اوداغه بن‌طیرمانیرم واو آیی یاقالایوب دیزلریمه دایایه‌رق ایکی پارچه ایدر ، صوراتکه فیرلاتیرم !

کاهن دیمش :

— قولای کورمه ، زور ایشدر ، یاقین دوروور ، اوزاقدر ؛ کوچوك دوروور ، بویوکدر ؛ تك صانیرسك ، چوق اولور ؛ هلال دیرسك ، بدر اولور ؛ ییلدیز قادار بکجیسی وار ؛ ییلدیرمدن سلاحلیدر ، بولوت قاپلی‌حصارلیدر ، أله‌کچمز برطلسم او...

سرکرده دیکله‌مه‌مش ، همان قوشمش ، بورو چالمش ، عسکرلرینی طوپلامش وباشلامش یاماچلره طیرمانمغه ، آیه دوغرو اوزانمغه ... فقط نه ممکن ؛ داغ آردنده برداغ داها ، نه آشیلمازبرزخلر ، نه قورقولی بوغازلر ، کوندوزلری‌صیجاقلر ، کیجه‌لری آیازلر ، چیقدقجه چیقیورسك ، دوشه قالقه یورویورسك ، فقط صوکی کلمه‌یور . « ها یاقلاندم ! » دیدکجه کوموش‌اوراق یاقاسنی‌ویرمه‌یور . سرکرده عنادجیمش... یاماجلره بیك مشکلاتله طیرمانیر ، تکرمکر یووارلانیر ، ینه قالقار ، ینه چیقار ، ینه دوشر ، ینه فقط کوزی بیلماز، قوشارمش ... طیرناقلری‌سوکولمش، دیز قاپاغی یارالی، قارغیسنه دایانمش آیه باقار ، صالارمش !

— نهایت برکون کلمش ، نه کورسون؟ دوپه‌دوز براووا ، صانکه کوکدن برپارچه آی اوراده ، اوکنده یره یاتمش دوروویور ، حرکتسز اویویور ... فقط یوکسك یرلر قبرطینالی اولور دیرلر ، بردن بره بر قاصیرغـه قوپه‌رق بولوطلری یره چارپمش، قایالری طارطاقلامش ، ییلدیرملر ، شمشکلر ، برآفتدر باشلامش ... کوك مالنی صاقلامش ، بوتون ییلدیزلر صف صف اولمش ، حرب ایتمش ، آی پارچه‌سی قهرمانلر سرکرده‌یی یوسکوزتمش ! ئودی قویمش ، عسکرلر ، میزراقلرینی آته‌رق چالا طابان یاماجلردن آتیلمشلر و بیك زورلقله آشـدقلری داغلردن هایقیره‌رق تکرمکر یووارلانوب ، چیقدقاری یره ینه تکرار دونوب کلمشلر !

سرکرده ، قفاسندن یارالی ، برقایانك اوستنده هونکور هونکور آغلارمش :

— بو ایش نه کاره دکل ، قاصیرغه‌لریکه‌رك بولوطلری آشـامام ، کوکه چیقوب

بیلدیزلری برر برر وورامام ، قابل شکل آبی طوتوب ایکی پارچه قیرامام ، بو طلسمی بوزامام ، بوراده آرتق دورامام !

ایشته بو طلسملی وقعه‌نی متعاقب او سلطانك ایپك صاچندن بر قرمزی بایراق تورروب اوستنه بر کوموش آی ایشله‌مشلر واو شهره اشارت اولمق اوزره‌ده اوآیك قوجاغنه برتك پارلاق ییلدیز قویمشلر .

آی کوکده دوردقجه ، یعنی دنیا دوردقجه بو بایراقده او فیض و برکت بلده‌سنده دیکیلی دورمش !

رفیق خالد

« آی پیشنده » ، آکلایورسکز ، آنادولیده کچن حربه دائر یازلمشدر ؛ موضوعی کوچوککن دیکله‌دیکمز طاتلی ماصاللره بکزه‌ر ؛ بدیعی شکلده قرائتی ایچون علی العاده آکلایشك بر آز دها دوزکونجه‌سنی تأمین ایتمك ، اولدیغمز کبی قاله‌رق ، موضوعه ، روحمزله باغلی کوزونمك کافیدر ؛ محرر ، طبیعیلکندن آیرلمایور ؛ ملی ذوقی‌ده حائزدر .

صنفده آرقاداشلریکمزك یاننده سربستجه آکلاتمق غایه‌سنه کوره موضوعی قاوزایه‌رق افاده‌یه ، ماصالی سویله‌مکه چالیشیرسه‌کز بوپارچه‌دن حاصل اوله‌جق فائده چوغالیر .

آرتق اوکره‌نمش صاییله‌بیلیرسکز : افاده ، کلفته ، لزومسز فضله کلمه‌لره محتاج‌ده کلدر ؛ هله کوسته‌ریش اولسون دییه سوسله‌نمك آثری دوشورور ؛ فکرلرك کویا اوغراشمه‌دن ، اعتنایه لزوم بیله حس ایتمه‌دن یازلمش کورونمه‌سی قادار فائده ، مزیت اولاماز . « آنادولیده بهار » ، « آی پیشنده » ذهنه کلدیکی کبی یازلمش ؛ انسان ، کندینه چکی دوزه‌ن ویرمش ، آلیشمادیغی رسمی صالونلرده مراسمه اشتراك ایدنلر کبی یاپمه ادالی بر محرر دکل ، قارشیسنده بر « آدام » بولور . یازیلری بویله اولدیغی کبی کورونمکه « طبیعیلك ـ طبیعت » دینیر . صنعیلکدن ، اصل معنی خارجنده قالان ساخته سوسلردن قورتولمقله قازانیلیر ..

رفیق خالد بك ، طبیعیلکك ، آچیق افاده‌لی یازیلرده‌کی قدرتك بك أیی اورنکلرینی کوسترمشدر ؛ اثرلرندن بالخاصه شوایکیسنی اوقومه‌کزی تمنی ایده‌رم : « مملکت حکایه‌لری » ، « استانبولك ایچ یوزی » ادبیاتمزك افقی کنیشله‌تن کلفتسز ویازیلرده یاشامغه نامزد بر صنعت محصولیدر .

—✢—

بر كوكرجين آوى

— يووو ، كوكرجينلرمه دوقونماييكز !

ديدى ، اختيار چيفتلك صاحبنك حياتده اك چوق سەوديكى شيلردن بريسى وبلكه برنجيسىدە كوكرجينلرى ايدى . كنج ياشندن برى نەتارلاسى ، نەآغيلى ، نە آخورى، نە كومسلرى اونى جيفتلك بناسنك ايچ آولوسندەكى كوكرجينلكارى قادار اشغال ايدەمەمشدر . بونك ايچين دكيلدركه اونى ، قصبەدە اولسون كويدە اولسون ، عائله اسمنك بوتون معروفيتنه رغماً « قوشباز حسين بك » ديەدن كيمسە طانيماز .

حسين بك ، اولرى ييقان ، خانمانلرى پريشان ايدن، يا اولوم ويا جنايتله نتيجەلەنن ابتلالردن هيچ برينى طانيمادى؛ عمرينك اوبله دورلرى اولدىكە قاريسنى ، قيزلرينى واك مهم ايشلرينى بيلەبومراق وبوا كلنجه يولنه عادتا فدا ايتدى. اونوتدى، كنديندن كچدى، برمجذوب حالنه كيردى .

شيمدى اوحوالينك ـ نە ديبورم ؟ ـ بلكه دنيانك اك كوزەل، اك نادر واكجنس كوكرجينلرينه اوصاحبدر . اوتوز سنەدن برى ، بونازنين مخلوقلردن ، بيك اهتمام وبيك اعتنا ايله كيم بيلير قاچ نسل يتشـديردكدن وبو « فن »دە كيم بيلير نە قادار آلن ترى دوكدكدن صوكرە نهايت بوكون اك تميز بر اصطفايه مظهر اولمش يوز اللى اصيل قوش اورتەسندە حياتنك اك مسعود دقيقەلرينى ياشايوردى . هربرينى آيرى آيرى طانيور ، هربرينى آيرى آيرى اسملريله چاغريبوردى . ياباجى بر كوز ايچين هپسى بر رنكدە ، هپسى بربويدە وبرشكلدە كورينن بومخلوقلرى يكديكرندن آييران برچوق خصوصى علامتلر يالكز اوكا ظاهردى . بعضيلرينك بويونلرندەكى اينجه مرجان كردانلقلرى، بعضيلرينك طوپوقلرندەكى آلتون مهموزلرى ، كيمنك قانادلرينك آلتندەكى يشيل بنكارى ويا كوزلرينك ايچندەكى قيزيل ييلديزلرى يالكز اوكورور ، اوبيليردى .

آولونك ايچندە هپسنك درجەلرينه كورە آيرى آيرى دائرەلرى واردى ؛ قوشباز حسين بك، هرآقشام اوسقى انسان روحلى بوكوزەل قوشلرك هربرينك كندى سوكيليسيله چكيلديكنى كورمەدن ايچى راحت ايدوب يمكنى يەمزدى. بعضاً بو انديشەايله بوتون كيجه كوزينه اويقو كيرمزدى؛ ياتاغنك ايچندە صاغدن صوله، صولدن صاغه دونوب دورووردى؛ قاريسى سيكيرلنيردى :

— یاهو ، نه اولور ، برآزده چوجوقلرکله، أوکله مشغول اولـهلك !

دیردی ؛ فقط قوشباز حسـین بك ، بوتون کوکل ایشـلرینی یالکز کوکرجینلره مخصوص برشی ظن ایدردی .

هله هب بردن اوچدقلری زمان نشئهسـنه پایان اولمازدی . آولونك اورتهسـنده ألنده بر اوزون قارغی ساعتلرجه باشی هواده ، آغزی آچیق، واله وحیران قالیردی .

١٣٣٥ سنهسنك ، نیسان آینده بر اوکله صوکی بوتون جوار کویلره اك ایلنجی کبی، بونك بیغنلکنهده بربلوك یونان عسـکری کیردیکی کون او ایشته بو وضعیتده آولونك اورتهسنده ایدی . بردن ، اطرافنده ، آداملرینك قوشوشمهه باشلادیغنی حس ایتدی ؛ دوندی باقدی که، ایکی قانادی آچیق بویوك آولوقاپوسندن ایچری یه، برخانه ایتن یورغون وساکن بریولجی قافلهسی هیئتنده بعضیسی آتلی بعضیسی یایا برسورو دوشمان عسـکری کیرییور . قوشباز حسین بکك عمرنده ایلك دفعه اولهرقدر که قوشلری هواده ایکن باشی یرهایندی ؛ بکنزی صاپ صاری، کلنلره دوغرو یورودی؛ هنوز برجیقتمدن بکی آمریتیه:

— نهوار ، نه ایستهیورسکز ؟

دییه صوردی. بونك اوزرینه کلنلردن بری کولهرك لا ابالی ورله اوکایاقلاشدی:

— مرحبا بکم ، یابانجی دکل !

دیدی ؛ حسین بك ، بوسوزلری سـویلیهرك کندیـ اوزانان کنیج یونان چاووشی طانیر کبی اولدی ؛ فقط پك أیی خاطرلایهمادی

چاووش صیرتاشیق برکولیشله صوردی :

— طانیامادیکـزمی ؟ ایسپیرویی طانیامادیکـزمی ؟

ایسپیرو ، ایسپیرو ؟..

حسین بك بردن :

— ها أوت ! دیدی .

بوآدام ، بش سنه أول حسـین بکك یانده آلتی آی قادار خدمتکارلق ایتمشدی ؛ بوتون همجنسـلری کبی ألی اوزون وآچیق کوز بر دلیقانلی ایدی . کیتدکجه لاابالیلهشن برطورله ألنی اختیار آدامك اوموزینه قویدی وقولاغنه أکیلدی :

— برقاچ آقشام بوراده قالهجغز، دیدی ، ضابطلرکوی أولرنده راحت ایدهمزلر، برآز اکرام لازم .

حسین بك ، شاشقین برحالده :

— یکی بویورسونلر .

دیدی . ایشته بونك اوزرینه‌درکه یونانلیلر اختیارك یانینه کلدیلر ، کولوشه‌رك ، قونوشه‌رق اطرافنی آلدیلر وهواده اوچوشان کوکرجینلره نشان آلمق ایسته‌دیلر . حسین بك ، الندەکی قارغی‌یی عصبیتله صاللایه‌رق یاری متهور ، یاری تهدیدکار برسسله :

— یووو ، دیدی ، کوکرجینلره دوقونمایکز ...

فقط اوبوسوزینی دها بیتیره‌مشدی‌که یانی باشنده برسلاح پاطلادی ؛ حسین بك أتکی طوتشمش برآدام تلاشیله ایلك قورشونی آتانك قولندن چکدی :

— نه یاپیورسك ؟ صاقین‌ها !

دیه باغیردی ؛ لکن اوبونکله مشغول اولدیغی صیراده بردیکری سلاحنی هوایه قالدیردی ، قولاغی دیبنده بر ایکنجی قورشون دها ویزلدادی ، هواده‌کی قوشلردن بر تانه‌سی دونه دونه ، یاواش یاواش آشاغی‌یه دوشمکه باشلادی واوچان قافله‌ده بویوك بر پریشانلق علامتی بلیردی . حسین بکك الندن قارغیسی دوشدی ، بوتون وجودی تیتره‌یوردی ، یوزینك رنکیله صاقالنك رنکی بری برندن تفریق اولنه‌مایوردی ، ایسپیرو یانینه یاقلاشدی :

— نه‌اولور جانم ، براق ! دیدی .

— براقمی ، سن عقلکی‌می بوزدك ؟ سویله شونلره والله صوکره فنا اولور .

— فنامی اولور ؟ ناصل ... هی ، کندیکه کل چورباجی ، اوکونلر کچدی !

دونکی‌اوشاغی آغیزندن یوزینه برتوکروك کبی فیشقیران بوسوزده‌کی نهایتسز حقارتی ایشتمه‌دی ، حس ایتمه‌دی بیله ... شیمدی بوتون حواسی بری بری آردی صیره هوایه قالقان سلاحلر ، ویزلدایان قورشونلر ودونه دونه ، یاواش یاواش ایری قار پارچه‌لری حالنده یره دوشن کوکرجینلرله مشغولدی ؛ چاره‌سز یالوارمغه باشلادی :

— رجا ایدرم ، یتر آرتق ، رجا ایدرم ، دییوردی . سزه نه‌ایسترسه‌کز ویره‌یم.. بونلر نه‌بیلیر ، نه‌ایچیلیر ، یاهو کناهدر ، کناهدر .

اوکا :

— کناهمی ؟ نه کناهی ؟ او سزك دیننده ...

جوابی ویریلیوردی وایسپیرو عارسز عارسز کولیوردی . نشـان آلان ضابطلردن بریسی آرقه‌سـنه دوندی : کندی لسـاننده برشیلر باغیردی ؛ همان حیوانلرله مشغول نفرلردن برقاچی دوشه‌ن قوشلری طوپلامغه شتاب ایتدیلر . بونلردن بعضیسی آلوپه ، بعضیلری چیفتلك بناسنك داملری اوسـتنه، بعضیلری بوسـتانه ، بعضیلری ایچه اوزاق تارلالره دوشیوردی . بو بیاض کوکرجین یاغموری آلتنده یارامز برچوجوق نشوه‌سنه طوتیلان یونان عسکرلری برطرفدن آل چیرپیورلر، برطرفدن هایقیرییورلر، برطرفدن بولندقلری یرلرده تپینیورلردی .

زوالی حسین بك، کندندن گچدی، بولندیغی یره چوکوویردی ، آرتق هیچ برشی سویله‌مه‌یور ، کنارلرندن ایری یاش داملەلری صیزان کوزلریله محزون وامیدسز، بووحشی آوی سیر ایدییوردی . ایسپیرو یانـنه یاقلاشدی ، دیدی‌که :

— نه‌یه بوقادار تلاش ایدییورسك ؟ براق، براز أکله‌نسینلر ، براق براز أکله‌نه‌لم . قاچ کوندر محاربه ایدییورز. آقشام بوقوشلردن اعلا مزه‌لك اولور؛ هپ برابر ییرز .

حسین بك، برشی سویلیه‌جك اولدی. سویلیه‌مه‌دی، یوتقوندی، قالدی. شیمدی کوز یاشلری دینمش وباقیشنه قورقونج برمعناسزلق کلمشدی .

بیاض قوشلری اوست اوسته ، دمت دمت آولونك اورته‌سـنه ییغیلیوردی . هواده قالانلر داغیلوب کیتمشلردی .

آوجیلره آرتق برکسل کلمشدی ؛ ایچلرندن بریسی کونه‌رك حسین بکه یاقلاشـدی ؛ غایت فنا برتورکجه ایله :

— ناصل أبی « نشانجی‌یز » دکلی ؟

دیمك ایسته‌دی. اختیار آدام هیچ جواب ویرمه‌یور باشنی قالدیرمش، هواده برنقطه‌یه دیم دیك باقیـوردی . نه‌دن صوکره کوزلرینی یره ایندیردی وآولونك اورته‌سنده‌کی بیاض ییغینه یاقلاشدی، اکیلدی : اوکنده آلتمش یتمش قادر کوکرجین واردی، هپسی برر کره قانادلرندن، باشلرندن طوتوب آووجنك ایچنه آلدی، کیمینك غاغالرندن اوپیور، کیمنك تویلرینی اوزون اوزون عادتا عاشقانه برنوازشله اوقشایوردی. ضابطله قونوشـان ایسپیرو، یوزینی اختیاره دوغری چویردی واوصیرناشیق کولیشیله اوزاقدن باغیردی.

— کوندر اونلری ایچری‌یه قیزارتیویرسینلر !

دیدی. قوشباز حسین بك ، یرندن قیمیلدامادی، ایشتمه‌دی وقانله ملمع أولوقوشلری اوقشامقده ، یوزینه کوزینه سورمکده دوام ایتدی .

یونانلی ضابطلردن بریسی ایسپیرویه ، النی باشنه دوغرو قالدیروب اختیاری کوستره‌رك « عجبا دلیمیدر ؟ » معناسنه کلن براشارت ایتدی . ایسپیروآولونك اوبراغ‌جندن بردها باغیردی :

— هه ، یتر آرتق ، یتر سکا سویله‌یورم ، صاغیرمیسك به ... ایچری‌یه کوندر ، ایچریده‌کی کوکرجینلره !

دیدی. قوشباز حسین بك ینه یرندن قیمیلدامادی . ینه باشنی چویرمه‌دی؛ اوزمان ضابطلرله برابر اسکی چیفتلك اوشاغی کوکرجین کومه‌سنك باش اوجنده چومه‌لن آدامه یاقلاشدیلر ؛ بری اوموزندن صارصدی ، دیکری صاقالندن چکدی. برقاچی قارشیسنه چوملدی. فقط چوملمه‌لریله قالقمه‌لری براولدی. هپسی‌بردن مهم برخشیتله کری‌کری چکلدیلر وبری برلرینه دمینجك ضابطك ایسپیرویه یاپدیغی اشارتی تکرار ایتدیلر . فی‌الواقع اختیارك سیماسنه عجیب برمهابت چوکمشدی. کوزلرنده معدنی برپارلاقلق واردی. وباقیشی برسونکونك اوجی کبی دیك ومتعرضدی . لکمسز آلی ایسه یوزینه‌سوردیکی قوشلرك آل قاننه بویانمش ، صانکه چکسنه عثمانلی بایراغندن برپارچه بولانمشدی ...

یعقوب قدری

« کوکرجین آوی » نده بروقعه وار ؛ بوکا « موضوع » دینیر . تاریخده‌کی حادثه‌لرك عینی اوله‌ماز ؛ اونلر کبی حقیقةً وقوع بولمش برشی ده‌کلدر ؛ مثلا ازمیر ، آیدین جوارنده احتمال‌که قوشباز حسین‌بك اسمنده کیمسه‌یی طانیمایورلر . بو ماجرایی‌ده محرر کندی ذهنندن ترتیب ایتمشدر ؛ فقط اویدیرمه دییوب کچه‌مه‌یز ؛ بر دفعه بزی علاقه‌دار ایدر ؛ متأثر اولورز ؛ وقوع بولمه‌سنده‌ده هیچ مانع یوقدر. حسین‌بك ، قوسه ، حیوانه ، چیچکاره مراقلی ، حیاتده موجود بعض آداملرك براورنکیدر: یونانلیلر، صوك آنادولو حربنده ناموسمزه بیله قصد ایتمشدی ؛ بویله معصوم اکلنجه‌لرك هپ برر فجیعه ایله نهایتله‌ندیکنه بیکلرجه مثال کوستره‌بیلیرز ؛ اوحالده وقعه ، اطرافمزده کچن حادثه‌لرك عینی کیبدر . طبیعتدن، اجتماعی حیات آراسندن آلنمشلر، چوق بکزه‌ر ، بوکا « مطابق » دیورز : (١) سرکذشتی یعنی مرتب موضوعی وار؛ (٢) تاریخ ده‌کلدر؛ واقع‌اولدیغنه

دائر وثیقه آرایه‌ماز . وقعه‌یی محرر کندی بولمش ، یاخود شخصیلکندن برشی قاتمرق ایسته‌مشدر .

« کوکرجین آوی » حکایه‌سنی بکنیورمیسکز ؟ (١) بقه محرر ، بر موضوع اورته‌یه قویمش که اهمال ایده‌مز . بزی کندینه باغلار . (٢) «ترتیب» ی ده موافق .. مراقمزی محافظه ایده‌رك نهایتله‌نیور . (٣) آکلاتیشی ده کوزل .. حسین بکی قارشیمزده کوریورز ؛ چیفتلکه کلدکلرنده اولا حیرت ، اوزاق دویویور ؛ صوکره اك درین یأس ایله مدهش بر دورغونلق ایچنده جنته ، ئولومه قادار سوروکله‌نمشدر . سز بودرجه اضطرابی فضله‌می بولویورسکز ؟

بر مکتوب

بر کنج آدم استانبولده‌کی دوستلرندن برینه آناطولینك بر کوشه‌سندن بو مکتوبی کوندریور :

« بو مکتوبك صوکنده امضامی کورر کورمز کیم بیلیر نه‌قدر شاشیره‌جقسك ؛ بیلیرم وارکه ، نه‌بن سکا ، نه سن بکا بر کلمه یازمادق . آره‌مزده‌کی بو اوزون سکوتی بیلمه‌سنده محقق ، ماورائی اسراردن بر عجائب عکس بوله‌جقسك وحقیقتده بن ، بر ماورادن خطاب ایدن بر آدامدن باشقه نه‌یم ؟ بو جهنمی حرب و اختلال دوره‌سندن صوکره بری برینك قارشیسنه چیقان هر آدام ، بعث بعدالموت سرینه ایرمش قبل‌الفنا ایکی وارلقدن باشقه نه‌یی تمثیل ایده‌بیلیر ؟ بو صوك بش آلتی سنه‌لك عمرمز بش آلتی عصرلق وقایع و حادثات ایله یوکلیدر . اسکی بیلدیکمز شیلر ، اسکی طانیدیغمز سیمالر بزه ، شیمدی ، نه قادار اوزاق کوریتیورلر ! سنکله یان یانه کچیردیکمز ایلك کنجلك زمانلرینی ، اوزمانلرده اوقودیغمز کتابلری ، دوشوندیکمز شیلری ، یاپدیغمز ایشلری ، قوردیغمز خولیالری ذهنمده تکرار جانلاندیرمغه بیله طاقتم یوق . مبهم بر طرزده خاطرلایورم‌که اوزمانلر حیاتمز شیمدیکندن نه‌دها راحت ونه دها مسعوددی ؛ بونی کندی کندیمه ایضاحه بر تورلو موفق اوله‌مایورم .

« صانیرم‌که ، بن شعرلر یازیوردم ، سن ده رسمه مراقلی ایدك . انقلابك ایلك

سنه‌سی بن، ادبیات عالمنده اینجه معروف برشاعر، سن رسم مراقلیلری محیطنده اولدقجه مشهور بر رسامدك . آرقداشلرمز آره‌سنده اك أیی کیینن ، اك أیی أولرده اوطوران، هفته‌مزك درت بش کونی ضیافتره کیتمك ویا اکلنجه‌لر ترتیب ایتمکله کچیره‌ن یکانه مرفه کنجلر بزدك. بونکله برابر، بك‌أیی خاطرلایورم‌که، نه اطرافمزده کیلرك حیرانلغی، نه کوچوجك شهرتمز ، نه اك کیجی هوسلرمزك تطمیننه مهیا عائله ثروتی بزم روحمزی دولدیرمایوردی ؛ ایکی کیشی باش باشه قالدیغمز زمان ، حالمزدن شکایت ایدییوردق. اك زیاده محیطمز وکوروشدیکمز کیمسه‌لر بزه کافی کلمزدی . ایچین ایچین اوروپایی اوزلردك. — وقاقده یوزرکن اوزیمزه بر چامور صیچراسه ، بر کزینتیده فوطینلرمز فضله‌جه توزلانسه، صباحلین چایمز کافی درجه‌ده صیجاق اولماسه همان ایچیمزی چکه‌رك: « بو مملکتده یاشانیرمی ؟ » دیردك . نهایت ، سن رومایه کیتدك . بن‌ده پاریسه کیتدم . بونکله برابر ، سنك بکا رومادن ، بنم سکا پاریسدن یازدیغمز مکتوبلر ، ظن ایدرم ، دائما عین شکایتلی ومعذب روحلره ترجمان اولیوردی . سن بکا دییوردك‌که : « روحمه صنعت هیجانلری کافی کلمه‌یور؛ « میکل آنجه‌لو » نك ، « رافائه‌ل » ك فیرچه سوردیکی دیوارلر آره‌سنده، طاوانلر آلتنده‌یم ، بونکله برابر ، برزندانده برمحبوس، قسوتك معناسنی بندن دها أیی بیله‌مز . نه‌ایسته‌یورم ؟ نه‌یی آرایورم؟» بن‌ده سکا یازییوردم‌که : کندیمی یالکز، شفاسز، چاره‌سز برطرزده یالکز بولیورم. بو بیوك شهرك ایچنده بن نه‌یم ؟ بن کیمم ؟ کتابلرم اولماسه چیلدیراجغم . »

« چوق کچمه‌دی، تکرار استانبوله دوندك . سن رسمدن بیقمشدك ؛ بن آرتق شعر یازمایوردم ؛ دییوردم‌که : « هرشی سویله‌ندی؛ هرشی دویولدی . باشقه‌لرینك سوزلرینی وحسلرینی تکرار ایتمك نه‌یه یارار ؟ »

« سن دییوردك‌که : « سیقستین مناسترینك دیوارلرینی و طاوانلرینی کوردکدن صوکرا رسم یاپمقه اوغراشمق نه‌یه یارار ؟ یا « آنجه‌للو » قادار بیوك اولمالی، یا واز کچمه‌لی! » وحیاتمز، اوکمزده نهایتی بولنماز دوم دوز، برچول کبی سریلیور، اوزایوردی .

کندی یرمزده وکندی یوردمزده ایکی آواره، ایکی سرسری ایدك . هرصباح ، یاتاغمك ایچنده کوزلرمی آچینجه : « یاربم یاربم ، بوکونی‌ده ناصل کچیره‌جکم ؟ » دیه برطرز: آغرییه‌: مشججسنه ایکله‌یوردم. کوکلك برنده بواضطرابم اوقادار چوغالدی که‌عادتا

کندیمی غائب ایتدم و شاشقینلغمدن هیچ خاطریمه کله‌ین برشی یاپدم : کیدوب بابامك چیفتلکنده چالیشمق ؟ سن ، بنم استانبولدن چیقاجغم کون آجی آجی کولیوردك : آناطولیده چیفتلك حیاتیمی ؛ محقق بر کون تحمل ایده‌مزسك ! » دییوردك .

« قارده‌شم ، یدی سنه وارکه بورادەیم . واقعا ایلك زمانلرده خیلی معذب اولدم ؛ وجودم و روحم ایچه زحمت چکدی . فقط ، آرقه‌مده براقدیغم عالمدن کوزوم اوقادار بیلمشدی‌که دیشلریمی صیقدم وکندیمی طوپراغه ، صربه ، حیوانلره ، اوتلره ویردم . اولا کلدیکم زمان بر آخوردن فرقی اولمایان چیفتلك بناسنی بر سنه ایچنده بر کوچوك شاتو حالنه صوقدم ؛ بونك یانیده بر اوفاق کول واردی‌که ایچنده ماندالر ییقانیر و آتلر صولانیردی ؛ صویی بولانیق ومتعفندی ، اوشیمدی ، براق برلاق حالنده‌در ، چیفتلکك تا اورته‌سندن بر ایرماق کچر . بن کلدیکم وقت بونك کناری چیرچیپلاقدی ؛ شیمدی اوراده بر سورو میشه فدانلرندن بر تورو‌جق بیدا اولمایه باشلایور ، وتارلالر شیمدی‌یه قدر کورمه‌دکلری بر فیض و برکته مظهر اولدیلر . بن ایسه آیاقلرنده چیزمه ، الده قامچی ، دائما آت اوستنده دولاشان بکزی یانیق ، ترباشی اوزامش ، اللری ناصیرلانمش بر کوی آغاسی‌یم . حرب اثناسنده ، واقعا ، سعیم انحطاطه اوغرادی ؛ کویك بوتون دلیقانلیلری عسکر اولدی . بن اختیارلر و قادینلرله قالدم . کیده‌نلر ایچین چالیشدم . واقعا ، بن‌ده کیتمه‌لی ایدم . فقط ، طوپراق بنی براقمادی ، اونده برآغاج کبی دیکیلی‌یم . او بکا قوتلی عصاره‌سندن ویرییور . بن اونی کولکه‌م آلتنده باریندیرییورم .

قارده‌شم ، بوسطرلری سکایازییورم‌که معظم روحلر ایچین سلامت یولنك الك اومولمایان یرده اولدیغنی بیله‌سك دییه . سعادت نه‌شهرتده ، نه ثروتده ، نه‌سفاهتده ، نه‌ده عزلتده‌در . سعادت طوپراغنی واقلیمنی بولان کیمسه‌لرده‌در . اکر حالا براقدیغم مظلم و دار یرده ایسه‌ك بیل‌که مثبت سعیك خارجنده هرشی بر ضلالت وثمره‌سی اولمایان هرفعالیت بزد اضطراب ویرەن بر حرکتدر .

ناشری

یعقوب قدری

عینی یرده بولنانلر شفاهاً کوروشور ؛ بوکا مصاحبه ، مناقشه ، مباحثه دیرز . مکتوب بربرندن آزچوق اوزاق محللرده قالانلرك یازی ایله قونوشماسی دیمکدر .

سزيالی ، كوسته‌ريش ايچون ياپيلان ساخته محاوره‌لردن حظ ايدرميسكز ؟ خاير
ديه‌جكسكز مكتوبلرك‌ده سزه هر لسانه ياقين طبيعيلكلری حائز، آچيق وصميمی اولمه‌سنی
ايسته‌يه‌جكسكز . قونوشيوركن هر نوع مسائلدن بحث ايديله‌بيلير؛ يازی‌ده بونك عينيدر، مكتوبلرك
حاوی اوله‌مايه‌جغی موضوع يوقدر . يعقوب قدری بك يالكز نشر ايتمش كوروندیكی
مكتوبنده نه آكلاتيور؟ سز فكرلری حقنده نه دوشونيورسكز؟ افاده‌سنی بكنديكز می؟
بو محرر، كوكلری درين، دويغولو كوكل محاوره‌لريله يازار ؛ « برسرانجام » نی اوقويكز،
غزته‌لرده هنوز تفرقه شكلنده قالان « كرالق قوناق » ، « نور بابا » حكايه‌لری لسانمزك برر
ثروتيدر .

باشنی ويرمه‌ين شهيد

" . . . حق بودر كه اول غزاتك ايچنده بويله غازيلر اولماسه سكتواره
بوقدر توب جوارده جوانب اربعه كافر حصاری ايكن مكث وارام
باخصوص بويله جنكه اقدام نه ممكن ايدی . . . "
پچوی ، ص : ٣٥٥

يازين عرفه‌يدی . اوبر كونكی بايرام ايچون حاضرلانان بياض قربانلر كوچوك
غربوزغول بالقاسنك اطرافنده اوتلايورلردی . قارشيده . . ياريم هلال توته‌ده طويغون
پاشانك صوك محاصره‌سندن چيلغين قيشك حدتی سايه‌سنده قورتولان سكتوار قلعه‌سی ،
سونمش بر ياناردا غ كبی ، سيم سياه دوروبوردی . هوا بوزوقدی . افق ، كوفلو دمير
رنكنده ، آغير بولوت يغينلری أزيبور .. سوزو سوزو كچن قارغالر تام حصارك
اوستندن اوچاركن صانكه كيزلی بر قاراخبر كوتوروبورلرمش كبی ، آجی آجی باغيريورلردی .
پالانقا قاپيسنك صاغنده‌كی بدن سيرنده صاحبسز بر كولكه قادار ساكن دوران قوزوقاضی
ياوانجه قيميلدادی ؛ ايكنديدن بری رطوبتلی روزكارك آلتنده دوشونويور ، اوزاقده
بليرسز سيسلر ايچنده سوزولن قوشلری قوله‌لره باقيوردی . بونلرك هپسی توركلرك
ألنده‌يدی . يالكز شو سكتوار ... يقلماز بر تولوم سدی حالنده « قيزيل ألما » يولنی
قاپاتيوردی . صانكه بر اوغورسز قارغالر هپ اونك مازغاللرندن طاشيور ، آكلاشيلماز
بر لسانك جرليق تفريريه بلنزه‌ين سسلريله هرطرفی كورولتويه بوغيورلردی . قوزو
قاضی ايچنی چكدی . « صو براق آه ... » ديدی . ايچه‌جان ، سكيرلی بوينك اوستنده

برطاش طوپوزکبی دوران چتیق آلینلی ایری قافاسنی صاللادی . یشیل صاریغنی آرقایه ایتدی . ایصلاق کوزلرینی اوغوشدوردی . شیمدی‌یه قادار ، عسکر اولمادیغی حالده ، هرمحاربه‌یه کیرمشدی . برقاچ بیك یکی‌چریله دورت بش طوپی‌اولسه ... برکیجه ایچنده شوقلعه‌یی آلیورمك ایشدن بیله‌دکلدی! شیمدی واقعا مستقلدی . نه ایسترسه‌یاپه‌بیلیردی؛ پالانغانك قوماندانی احمد بك ، طویغون پاشا اوردوسنه قاتیلوب قاپوشوارفتحنه‌کیتمش.. قاپوشواردن صوکرا سکتواری صاران اوردو ، قیشـك امان ویرمز زوریله ، ضبطی یازه براقارق بودینه دونجه ، اوده عسکرلریله تکرار پالانغاسنه کله‌مش ، طویغون پاشانك یانده قالمشدی . بوکون غریثغالدن آلتی میل اوزاقده‌یدی. پالانغایه یالکز قوروقاضی قاریشیوردی ؛ أسمر ، ضعیف بوزینی بوروشدوردی : « پالانغا ، پالانغا ... اما طوپی توفکی قاچ کیشی ؟ » دیدی . بوتون کنج محاربلری احمد بك برابرنده کوتورمشدی . حصارده‌کیلر ضعیفلردن ، بکجیلردن ، خسته‌لردن ، اختیار سپاهیلردن عبارتدی . هپسی یوز اون اوچ کیشیدی ! دوشمان غالبا ئوته‌کی پالانغالردن چکینیوردی . یوقسه‌بوراسنی براقماز، مطلقا آلمغه قالقاردی . برازأ کیلدی . اینجه یوصونلو ، صوئوق‌سیره دیرسکلرینی دایادی . آشاغی‌یه باقدی . ایکی اوچ عسکر بیاض قویونلرك آراسنده دولاشیوردی . بردانه‌سی قارتیسنه کچدیکی ایری بر قوچی ، باشنه دوقونارق قیزدیریـور ، طوس ووردوریورودی . اوبرلری ، ألری سلاحلقلرنده بواویونی سیرایدییورلردی. باغیردی:

— اویناماییك شو حیوانله ...

. . . .

عسکرلر باشـلرینی تپه‌لرندن کلن سسه دوغرو قالدیردیلر . قورو قاضیدن هپسی چکینیرلردی . غایت سرت ، غایت تیتیز ، غایت سیکیرلی بر آدامدی . عادتادلی کبی بر شیدی . صباحدن آقشامه قادار نمازقیلار ، ذکر ایدر ، کیجه‌لری هیچ اویومازدی. داها یاتوب اویودیغنی قلعه‌ده کوره‌ن یوقدی . والی‌احمد بك اوکا « بزم یاراصا » دیردی. زواللینك « داءالسهر » دنیلن خسته‌لغنی کرامتنده یورانلر واردی . تکرار باغیردی :

— هایدی ، آرتق آقشام اولویور . ایچری آلك اونلری .

. . . .

عسکرلر قویونلری طوپلامغه باشلادیلر. قوروقاضینك دیرسکلری آجیدی، دوغرولدی.

نکر ر سکتواره باقدی. اوست طرفنده‌کی کول، کیرلی‌ناقیر برتوحه‌کبی یری قاپلایوردی. قارنلر، هوایه بوشالتیلمش برچووال جانلی کومور اللّه‌مه‌لری کبی قارماقاریشیق کچیورلر، سکونی پارچالایان کسکین، سیوری سسلریله غاغلایورلردی. قلبنده آغیر برالم دویدی.
«خیردر انشاءالله ...» دیدی. جانی اوقادار صیقیلیوردی‌که .. اللری آرقاسنده، باشی اوکنه اکیك، باصدیغی سیاه قاپلاما طاشلرینه کورمه‌ز بر دقتله باقارق یاواش یاواش یورودی. دزین برقارا کلق قویوبی آندیران مردیوه‌نك دار باصاماقلرنده غائب اولدی.

***

... عرفه صباحی، هرکس اویوزکن، او، هروقتکی کبی ینه اویانیقدی! مسجد اودسنك ارکنده‌کی طاش یالاقده، ایکی بوکلوم، آبدستنی تازه‌لیوردی. کیدن کیجه، داها کولکه‌دن اتکلرینی طوپلایامامشدی. باغچه‌یه چیقان قاپی کرنده آصیلی قاندیل، سونوك ضیاسیله، دیوارلری تیتره‌تیوردی.

— هی، چاووش باشی .. هی !..

. . . .

آ بدن اریقی براقدی. قولاق‌قابارتدی. بو، قوله‌ده‌کی نوبتجینك سسیدی. قولری صیوالی، ایاقلری چیپلاق، باشنده طاقیه، همه‌ن یوقاری‌قوشدی. مردیوه‌نده چاووشه راست کلدی. اونی ایتدی. یورودی. نوبتجینك یانه آتیلدی:

— نه وار ؟

— قلعه‌دن دوشمان چیقییور.

. . . .

اردوانی بر سمرت انجنده سیه بر قایا کبی دوران سکتواره باقدی. بو قایادن ینه قویو، اوزون برقارارتی سوزولویور، پالانغایه دوغرو آقیوردی.

— بزه کلیورلر !

دیدی. چاووشه دوندی:

— هایدی، غازیلری اویاندیر. قربان بایرامنی بو کوندن یاپاجغز. قوش. بکاده چابوق طوپجی‌بی کوندر.

. . . .

چاووش برأليله باقير طولغاسنى طوتاراق ، قوشدى . مرديوه‌نه دالدى . قورو قاضى ، اوزاقده ، قارا يرك اوستنده داها قارا برلكه كبى ياواش ياواش ايلرله‌ين دوشمان آلاينه دقتله باقدى . كوزلرينى كوچولتدى . بويولندى . اوكلرنده برقاچ طوپ‌ده سوروكليورلردى . بيكدن زياده‌يديلر . حالبوكه حصارده‌كى غازيلر ؟ كنديسيله برابر يوزاون دورت كيشى .. « اما ، ينه حقلرندن كليرز ! » ديدى . اويانانى ، بوقارى قوشويوردى . حصار قاپيسنك أيچه باغلانماسنى امرايتدى . صاريغنى ، جبه‌سنى ، قليجنى ، توفكنى كتيرتدى . اختيار طوپجى كلنجه اوكاده همان « خبرطوپلرى » نى آتماسنى سويلدى . بو برعادتدى . تعرضه اوغرايان برپالانغا همان « اشارت‌طوپى » آتارق اطرافده‌كى قوله‌لرى امدادينه چاغيريردى .

براز صوكرا دوشمان حصارك اوكنده ، حرب نظامنه كيرمش بولونويوردى . طوپلر باشسز ، كوز اژدرها ياوروولرى كبى سياه آغزلرينى بدنلره چويرمشدى . تورلجه باغيرديلر :

— سزه تكليفمز وار . ايلچيمزى ايچرى آليرميسكز ؟

. . . .

قورو قاضى :

— آليرز ، كوندرك ، كلسين !

جوابنى ويردى .

بدنلر ، قالقانلى ، توفكلى ، وقلو غازيلرله دولمشدى . پالانغانك روحى ، نشئه‌سى ، كبى اولان ايكى آرقاداش بواثناده توحاف توحاف لافلر سويليوب ينه هركسى كولدوريورودى . بونلرك ايكيسنه‌ده « دلى » ديرلردى : دلى محمد ، دلى خسرو . . . سرحد محاربه‌لرنده ، خياله صيغماياجق يارارلقلريله ماصال قهرمانلرى كبى ايناتيلماز بر شهرت قازانان بوايكى دلى هيچ برنظامه ، هيچ برقيده ، هيچ برضبط و ربطه كيرمه‌ين ، دنيا شرفده كوزلرى اولمايان آنادولو درويشلرندندى . هرظفردن صوكرا قوماندانلرى اونلره رتبه ، خلعت ، مرصع قليچ كبى شيلر ويرمكه قالقنجه ، كوله‌رلر : « ايسته‌مه‌يز ! فانى وجوده كفن كركدر . خلعت نادانلرى سويندير . . . » ديرلر ، حق اوغرنده‌كى غيرتلرينه اجرت ، مكافات ، شاباش قبول ايتمزلردى . حرب اونلرك بايراميدى . توفكلر ، اوقلر آتيلمغه .. طوپلر كورله‌مكه .. قليجلر ، قالقانلر شانقيردامغه باشلاديمى همان جوشارلر ، كنديلرندن كچه‌رلر .. ناعره‌لر صاوورارق دوشمان صفلرينه صالديريرلر .. آله‌وى كوزلرله تعقيب ايديله‌مه‌ين برر جانلى ييلديريم اولوب طوتوشورلردى .

قورو قاضی اونلرك هركسی كولدوره‌ن مناقشه‌لرینی ، صاچما صاپان سوزلرینی كونومسه‌یه‌رك دیكله‌زكن ایلچی‌یی یاننه كتیردیلر ، ایكی دلی‌ده صوصدی . هركس قولاق كسیلدی . بو ایلچی تورکجه بیلیوردی . كستاخجه تكلیفلرینی سویلدی .

بالانغایی صاران سكتوار قوماندانی‌قیراچیندی . یاننده ایكی‌بیكه یاقین محاربی‌واردی . غریژغالك « وره » ایله ویرلمسنی ایستیوردی . آتشه ، نوزه ، حاچه ، ایخیله ، زبوره یتین ایدییور ، چیقوب كیده‌رلركن محافظلره هیچ بر زیانی دوقونمایاجغنه دائر سوز ویرییوردی .

قورو قاضی :

— پك اعلا ! هایدی كیت . بز آرامزده آكلاشالم ، قراریمزی سزه اوكله‌دن صوكرا بیلدیریرز !

دییه ایلچی‌یی آشاغی كونده‌روب قاپیدن آندیردی . صوكرا اطرافنده كیلره دوندی . شویله بركوز كزدیردی . صیرتنك خفیف قانبوری ایچری چكیلدی :

— ایشیتدیكمزیا ، غازیلر ! دیدی ، قیراچین خائنی بزم یوز اون دورت كشیدن عبارت اوندیغمزی آكلامش . . وزیرمزه ایكی بیك كشیله كلدی . تكلیف ایتدیكی « وره » یی قبول ایتمك ایستیه‌نلر وارسه آللرینی قالدیرسین !

— . . . .

كیمسه‌نك آلی قالقمادی .

— اویله ایسه حاضر اولالم . هایدی . . .

بر كورولتودر قوپدی !

— حاضرز ،

— هپمز ، هپمز .

— هپمز ، هپمز حاضرز .

— قلیجلریمز ، قالقانلریمز یاغلی .

— اوقلریمز باغلی .

— یاتاغانلریمز كسكین . . .

— بوكون نصرت بزم .

— آمين ، آمين . . .

. . . . . .

قورو قاضى :

— يارب العالمين . . . .

ديه أللرينى قالديردى . بر دعايه باشلاياجقدى . دلى محمد يالين قيليج قارشيسنه ديكيلدى . بالا بيقلى ، كوك كوزلو . . كنيش بياض چهره‌سى بكى دوغمش بر آى كبى پارلايوردى :

— دعايى براق ، أفندى ، ديدى ، غزا دعادن افضلدر . كل ، لطف ايت . بزه شو قاپويى آچ . قابكده‌كى قورقويى آت . ايشته هپمز حاضرز . شو آياغمزه كلن غزا فرصتنى قاچيرمايالم .

قورو قاضينك أللرى آشاغى دوشدى . دلى خسروده آرقاداشنك يانئه صوقولدى . بوتون غازيلر بو ايكى دلينك آرقاسنه اوشوشدى . صانكه هپسى برآنده دلى اولديلر . . هپسى بر آغزدن .

— آچ بزه قاپويى ، آچ . . .

ديه باغيريشمغه باشلاديلر ؟ قورو قاضينك ايرى پاطلاق كوزلرى ياشاردى . يوزى صاپ صارى اولدى . اوزون سياه صاقالى قيميلداردى . ايكى دلى‌يى بيله تيتره‌تن ، بوتون غازيلرك صاچلرينى ئورپه‌رتن الهى بر مرثيه آهنكى قادار مؤثر سسيله هايقيردى :

— ميدان أرلرى ! أى مردلر ! پادشاهمز سلطان سليمان غازى عشقنه شو سوزيمى ديكله‌يكز . بنم مرادم سزى غزادن منع ايتمك دكلدر . بوكون جان ، باش فدا اولسون . . باخصوص يارين قربان بايرامى . . . فقط باقكز مقصدم نه ؟ بوكون جمعه . . . هم ده عرفه . . . بوكون حاجيلريمز عرفاتده ، ديكر مؤمنلر جامعلرده بزم كبى غازيلرك نصرتى ايچون دعا ايتمكده‌لر . . . بونده شبهه‌سى اولان وارمى ؟

— خاير ،

— خاير ، اصلا .

— خاير .

. . . . .

— اوحالده مناسب اولان بودركه بزده نمازلريمزى ادا ايده‌لم . كوزلريمزك ياشنى

دوکه‌لم . دع ایده‌لم . بزی بریمزله حلاللاسنار . صوکرا غزایه کیریشه‌لم . قالانلریمز غازی ، ئولنلریمز شهید اولسون ! دنیاده أنی نام ایله آکیلالم . آخرتده پیغمبریمزك علمی دیبنده طوپلانالم . . . نه دیرسکز :

— هایی ، هایی .

— موافق ،

— پك اعلا !

. . . . .

غازیلرك هپسی بوکا راضی اولدی . اوکله‌یه قدار دوردیلر . آبدست آلدیلر ، نماز قیلدیلر ؛ تکبیر چکدیلر ؛ حلاللاشدیلر ، قیراچینك عسکرلری ، صاردقلری بالانغادن یوکسه‌لن دزین اوغولتوبی هپ تکلیف ایتدکلری « ویره » مناقشه‌سنك کورولتوسی صانیورلردی .

. .

آنسزین ، اوزاقده‌کی تورك قوله‌لرندن آتیلان « اسارت طوپلری » ایشیدیلدی . بو « بز ، درت ناله کلیورز ! » دیمکدی . قوزو قاضی ألیله حصارك قاپیسنی آچدی . غریبزغال غازیلری « الله ، الله » ناعره‌لریله مدهش بر عمان طغیانی کبی فیشقیردیلر . ایکی ایکی قولدن هجوم اوغونیوردی . قوللردن بریسنه دلی خسرو ، بریسنه دلی محمد باش اولمشدی .

اوواده ، غریبزغاله کلن یوللردن بر توز دوماندر قالقیوردی . نیجه بیك آتلی امداده قوشیوردی صانیلیردی . دوشمان بو حالی کوروبجه شاشیردی . ایکی آتش آراسنده قالدیغنی آکلادی ؛ حالبوکه توز دومان ایچنده یاقلاشانلر آنجاق بش اون غازیدی .

. . . . . بوزغون باشلادی !

دلی محمدله دلی خسروك طاقملری دوشمانی قاچیرمامق ایچون أیجه صاریبوردی . قوزو قاضی جبه‌سی آتمشدی . ألنده قیلیچ ، تشییع ایتدیکی غازیلرك آرقاسندن یوروییوردی . دلی خسرو بر سرخوش کبی قیراچینك آلاینه دالمش کیدیور ، کسیبور . ایناتماز بر چابوقلقله قاچانلره یتیشیور ، ایکی‌یه بیچیوردی .

قوزو قاضینك کوزلری دلی محمدی آرادی . باقیندی ، باقیندی . کوره‌مه‌دی .

عجبا اوميدى ؟ يورەكى آغزينە كلدى . دوشمان صفنە قاريشوب قيناشان قوللك آرەسندە ايرى بر وجود يرە اوزانمشدى . . . اللى آلتمش آدىم قادار كنديسندن اوزاقدى . . . سياه يوكسك آتلى بر شواليا اوزون بر غارغى يى بواوزانمش وجودە صاپلايوردى . دورمادى، ايلەرلەدى . قوشاركن آياغى برطاشە طاقيلدى . يووارلانيوردى . قيليجى ايلرى فيرلادى . همان طوبلاندى . قالقدى . دوشن قيليجى آلدى . دوغرولدى . قوشاجنى طرفە باقدى . شواليا آتندن اينمش قارغيلاديغى شهيدك باشنى تننەن آييرمشدى . بر آندە يوكسديكى باش ألندە ، ينە سياه بر عفريت كبى ساخلانان آتنە صيچرادى . قاچاجقدى . . . قورو قاضى بوتون قوتيلە اوكا يتشمك ايچون قوشاركن باقدى كە صولى ايلەريسندە دلى خسرو قالقانى صاللايارق ، آوازى چيقديغى قادار باغرييور :

— محمد ، محمد ! جانكى ويردك ! باشكى ويرمە محمد !

. . . . . .

بوناصل اوقادار مدهش ، اوقادار مؤثر ، اوقادار يانيقدى كە... قورو قاضى « واه ، دلى محمدمش ! » دييە اولديغى يردە ديكيلدى قالدى . دورور دورمازاو آندە ، قرق آدىم قادار ياقلاشديغى كسيك باشلى شهيدك يردن فيرلاديغنى كوردى . نفسى طوتولدى . شاشيردى . بوباشسز وجود ، اوچار كبى قوشويوردى . كندى كلەسنى كوتورەن زرهلى شواليايە يتيشدى . أليلە اويلە بر ووروش ووردى كە... لعين همان يوكسك آتندن تپەسى اوستى يووارلاندى . كوتورمك ايستديكى باش ألندن يرە دوشدى . دلى محمدك باشسز وجودى جانلى ايمش كبى أكيلدى . يردن كندى كسيك باشنى آلدى . همەن اوراجقە ، يورغون برقهرمان كبى ، اوزانيوردى . بونى قورو قاضيدن باشقە كيمسە كورمەمشدى ! هركس قاچان دوشمانى قووالايوردى . يالكز دلى خسرو . . .

— « يوزك آق اولسون ! »

دييە باغيردى . صوكرا قورو قاضى يە دوغرو قوشارق ، صوردى :

— ناصل ، كوردكمى بوجوانى ؟

— . . . .

— كورمەدكمى ؟

— . . . .

قورو قاضی سسنی چیقارامدی . کوردیکی خارقه اونی دوکدوردی . اولدیغی یرده اویله دیم دیك قالدی . [١] صانکه ئولمشدی . دلی خسرو اونی خیزله صارصدی :

— نه‌دورورسك به ، جان ! نه اولدك ، هایدی غزایه . . دوشمان قاچییور . . .

دلی خسروك قمچیسی قورو قاضی‌یه باشدن جان ویردی ، « الله الله » دییه‌رك ایله‌ری‌یه آتیلدی . مجاهدلره قاریشدی .

جنك آقشامه قادار سوردی .

ار میدانینك قانلی یوزینه « کیجه سیاه صاچلرینی » داغتیرکن منادینك :

— غازیلر ، حصاره ! . . .

صداسی دویولدی .

دونن غازیلر ایچنده قیلیجندن قانلر داملایان قورو قاضی بر قاچ سپاهیله دیشارده قالدی . یارالیلری طاشیتدی . شهید اولانلری صایدیردی . بونلر تام اون دوقوز قهرماندی . . دوشمان ، التمش درت جسد براقمش ، دیکر ئولولرینك هپسنی قاچیرمشدی . قورو قاضی صباحدن بری یتك یمه‌مش ، صو ایچمه‌مش ، دوروب دیکلنمه‌مشدی . . طوپلاتدیغی شهیدلری حصارك اوکنده‌کی میدانه ییغدیردی . شهید دلی محمدك نعشی کندی بولدی . کسیك باشی قولتوغنده ، اویور کبی ، ساکن یاتیوردی . ولدیغی یره کومدوردی . صوکرا یانده‌کیلری صاودی . بوتازه مزارك باشنه چوکدی . ازبرندن « یس » اوقومغه باشلادی . دیشارلرده کیمسه یوقدی ، یالکز اوزاقده‌بالانغا قاپیسنده‌کی نوبتجی دولاشیوردی . قورو قاضی اوقورکن ، اوقورکن اوکنده‌کی مزارك بردن یشیل نورلرله طوتوشدیغنی کوردی . سسی قیصیلدی . دوداقلرینی اویناتامادی . چکه‌لری کتله‌ندی . بو یشیل نورك ایچنده دلی محمدك قانلی بوینه صاریلمش بیاض قانادلی بر ملائکه هم اونی نوردن اللریله اوقشایور ، هم آچیق آلنی ئوپویوردی . بو صیجاق یشیل نور بویودی . طاشدی . بوتون عالم بو نورك ایچنده قالدی . قورو قاضینك کوزلری قاماشدی . روحی یاندی . کندندن کچدی .

***

---

[١] غریبنال قاضیسی مشهوردستانده کوردیکی بو برصامی « Hallucination » یازارکن یالان سویله‌مه‌دیکنه شویله یمین ایدر :

« دکولم حق بیلور بو سوزده کذاب
بحق مصطفی و آل اصحاب »

اونی ، داها ایلك دفعه بویله درین اویقویه دالمش کوردن یولداشلری زورله اویاندیردیلر. قولتوقلرینه کیردیلر .

— هایدی قاپی قاپاناجق ، دیدیلر ، ایچری کیر .

قورو قاضینك دیلی طوتولمشدی . جواب ویره‌مه‌دی . سرخوش کبی صاللانا صاللانا حصاره کیردی . حالا تیتره‌یوردی . پالانغانك ایچنده دلی خسروك منزلندن کچرکن دوردی . قولاق ویردی؛ آغلایورمی ، اینله‌یورمی دییه ... خایر دلی ، شیقیر شیقیر ، آتی قاشالایور ، کیفلی برتورکو سویله‌یوردی . سسلندی :

— خسرو !

— أفندم ؟

. . . .

قاپی آچیلدی . قاشاغی النده ، قوللری ، پاچلری صیوالی ، باشی قاباق دلی خسرو.. داها قورو قاضی برشی صورمادن :

— کوردکمی دلی محمدك ذوقنی ؟ دیدی .

— سزده بنم کبی بورادن کوردیکزمی ؟

— « کوزلویه خود کیزلی یوقدر ! »

کرتته‌دك قاپی‌یی قاپادی . ینه تورکوسنه باشلادی .

....

قورو قاضی پالانغاده صباحی دار ایتدی . کونش دوغمادن دلی محمدك مزارینه قوشدی . آرتق بوتون کونلرینی بومزارك باشنده کچیرییوردی . بومزارك دائمی زیارتجیسی اولدی . بویوك برطاش یونتدوردی . یازدیردی . باشنه دیکدیردی. بش‌وقت نمازینی بوراده جماعتنه بوقبرك باشنده قیلدیرمق ایسته‌ردی . آرتق نه‌حاجت دیله‌سه ، نه‌مراد ایتسه اوکا نائل اولویوردی .

غریزغالده ، قومشو پالانغالرده قورو قاضی ایچون « دلی اولدی » دییورلردی. هرآن « بقا » باده‌سنی ایچمش ازلی برسرخوش کبی نهایتسز برغشی ، پایانسز برشوق ، سکون بولماز برهیجان ایچنده یاشایوردی. فقط ناصل « ده کیز چاناغه صیغمازسه » اونك

بویوك سری‌ده روحنه صیغمادی . طاشدی . خروج کونی کوردیکی خارقه‌یی هرکسه آکلاتمغه باشلادی . حتی داها ایله‌ری کیتدی، چوق أیی اوقودیغی مولد شریف لسانیله اوکونی کوردیکنی یازدی . یوزلرجه بیتلك بردستان [۱] دوزدی .

اما اوزمان أسکی شوقی غائب اولیویردی . روحنه قویو برقارا کلق دولدی . قلبنه آجی برآغیرلق چوکدی . آرتق دلی محمدك یشیل نوردن مزاری ایچنده سوردیکی الٓهی ذوقی کوره‌مز اولدی . بومحرومیت اونی ده‌لیرتدی . یمکدن ، ایچمکدن کسیلدی . برکون ینه پریشان ، قیرلرده دولاشیرکن دلی خسروه راست کلدی . مکر اوده کزنییورمش . أولده‌کی یابیله یاواشجه قورو قاضینك آرقاسنه دوقوندی .

— احمق، دیدی، نه‌یه کوردیککی خلقه سویله‌دك ؟ آدام کوردیککی قاله کچیریرسه، قازاندیغی حالی غائب ایده‌ر . اکر صوصسایدك کوردیکك کرامته ثولونجه‌یه قادار شاهد اولاجقدك ...

قورو قاضی یره دیز چوکدی ، آغلامغه باشلادی :

— چوق پشیمانم ، دییه ایکله‌دی ، لطف ایت . کل، بنی غفلت‌اویقوسندن اویاندیر . نم اوکورمش اولدیغم احوال نه‌حکمتدر ؟ ایچنده عقلمی قاچیردیغم بومهابت ، بوهیبت نه‌در ؟ بنمله سندن باشقا اونی کوره‌ن اولدیمی ؟

— برکوره‌ن داها وار . او « جان » هرکسه کورونمه‌ز .

— کیمدر ؟

— بیلمزسك ...

— باشقالری کورمه‌دی‌ده بزایکیمز نیچون کوردك ؟

— « شهیدلك مژده‌سیدر ! » ایکیمزده مطلقا شهید دوشه‌جکز !

. . . . .

. . . . .

قورو قاضی کیتدکجه اویله سرسری، اویله‌پریشان، اویله برباد اولدی‌که... کندیسنی اوه‌ده‌ر سوه‌ن والی احمد بك بیله ، بودیندن کلنجه ، اونك حاللرینه دایانامادی. نهایت « بومجذوب برکیشیدر . پالانغاده خدمتدن استفاده اولوناماز .» دییه کری‌یه کوندرمکه

---

[۱] بودستانك یوز بیتی یچوی تاریخنك ایکنجی جلدنده‌در .

مجبور اولدی . آرادن أپی زمان کچدی . سرحدده دکل ، حتی غریبژغال حصارنده بیله هرکس قورو قاضی‌یی اونوتدی . یالکز دستان اوقونیور ، هیچ اونوتولمایوردی .

* * *

اون ایکی سنه صوکرا ....

سکتوارك ضبطی آقشامی یارالیلر طوپلانیرکن مشهور قهرمان دلی خسروك – بر کولله‌یله پارچالانمش – نعشی یاننده اوزون بویلو ، آق صاچلی ، آق صاقاللی ، یشیل جبه‌لی برشهید بولدیلر . قبله‌یه قارشی یوزی قویون اوزنمش یاتان بوشهیدك بیوك یشیل صاریغی هنوز بوزولمامشدی . اوزرنده هیچ برسلاح یوقدی . یاراسی نره‌سندن اولدیغی بللی دکلدی . کونلرجه سوره‌ن محاصره اثناسنده هیچ کیمسه بویله بر آدام کورمه‌مشدی . اینجه‌دن اینجه‌یه تحقیقات یاپیلدی . کیم اولدیغی برتورلو آکلاشیلامادی .

اووقت برچوق غازیلرك «غیب‌اوردوسندن امداده کلمش برولی» صاندقلری بوشهید، عجبا ، غریبژغال حصارینك او أسکی مجذوب قاضیسیمیدی ؟

عمر سیف الدین

قانونی سلطان سلیماندن همان ایکی عصرلق برزمانه قادار ماجارستانله اوغراشدق ؛ بوداپشته‌ده یوز اللی سنه والیلریمزك حکمی کچدی ؛ اوریرلر بهادرلغمزه شاهددر؛ معبد، کوپروکبی اجتماعی ، مدنی اثرلرده فنی مهارتمزه دلالت ایده‌ر ؛ هله طوپراقلری قانمزله یوغورولمشدر؛ اوزمانه عائد بچوی کبی مورخلری اوقویك: صحیفه‌لری ایچنده قهرمانلغمزك غریب هواسی تنفس ایدیلیر؛ «باشنی‌ویرمه‌ین شهید» ده خیالمزی اوپرتن ماضینك اسرارلی حالی واردر . اسکی تاریخك کوکلرده حسرتله یانان مناقبنی دویوروز؛ نم حسم بویله‌در.

باشنی ویرمه‌ین شهید، تاریخی برحادثه‌یمی احتوا ایده‌ر؟ وقعه‌نك برقسمی علی العاده‌لکك، طبیعیلکك فوقنده کورونور؛ مؤلفك مقصدی بر « کرامت » آکلاتمق ده‌کلدر؛ قورو قاضینك حالنه روحی تشوشلردن برنی، برسامی یعنی ذهنك برنوع اختلالنی سبب دییه کوسته‌رییور؛ سزوقعه‌یی حکایه‌ایدیکز؛ قولای آکلایه‌جقکزی تخمین ایدیبورم؛ افاده،قیصه جمله‌لیدر؛ مؤلف، موضوعنی غایت أپی، حتی صراحتله قاورامش؛ دویدیغنی، دوشوندیکنی سویله‌یور؛ سوسلوکورونمکه‌عائد دعواسی‌یوقدر. اثر، جهدصرف ایتمه‌دن یازلمشه‌بکزه‌یور؛

افاده‌نك بو نوع أيدلكنه « وضوح » ديبورز ؛ ماهيتی شودر : منظره يعنی يازيده اصل معنی، شفاف جام ديه‌بيله‌جكمز آچيق، يرلی يرنده كلمه‌لرله غايت قولای كورونمك؛ هر فكر ، سوزلر اوستنده عادتا بويوك بويوك، قابا ده‌كل قالين قالين ، آكلاديغمز معنی اولديغنه دائر شبهه وتردد اوياندیرمه‌يی قطعياً منع ايده‌رك حك ايدلمش، قازيلمش كبی اولمق!

يالكز سوز ، بر آز اوزاتيلمش ظن ايديليور ؛ فقط بو اعتراضه قارشی مدافعه ممكندر ؛ مؤلف بزی يورمايور ؛ يوروديكی يول ، دولاشيق بيله صاييلماز ؛ حادثه‌يی تفصيله قابليتيله اوقويانلره ، نتيجه‌يه دوغرو بزی كسديرمه يردن كوتوريور حسنی ويرر ؛ نه‌قادار سوز سويله‌مك لازمسه اونكله اكتفا ايده‌ر . بوكا « منقحيت » دينير . ماهيتی : افاده‌نك آچيقلغنه ، أيی آكلاتيلمغه مساعد شكلده ، يازينك احتوا ايتديكی معنايه مساوی مقدارده كلمه وجمله قوللانمق ! .

عمر سيف‌الدين بكك اثرلری واضح ومنقحدر . غايت قولای آكلاشيلير ؛ وقتيله سلانيكده « كنج قلملر »ده، استانبولده « يكی مجموعه وتورك يوردی » اسملی رساله‌لرده قوتلی حكايه‌لری چيقمشدی ؛ « يالكز أفه » ناميله آناطولويه عائد بويوك بر اثر تفرقه صورتيله انتشار ايديبوردی ؛ بيتمه‌دی ؛ كتاب حالنده مطبوع « حرم » ش... روز بك »ی زمانك تخريبنه داياناماز ؛ هنوز مجموعه‌لرده ، « وقت » كبی غزته‌لرده ... كوچوك حكايه‌لری بوايكی اثرينه چوق فائقدر .

زنبيم ، زنبيم ...

اوزون عثمان، قره‌كچيلی عشيرتندن كلمش، ازمير جوارنده يرلشمشدی. اوراده هركسك آغزينی پارماغنده براقان برچيفتلك وجوده كتيرمشدی. اونده يالكز خلقده اولان اوبله سليم ودرست، اوبله واضح وعملی بر كوروش واردی كه اطرافنه حاكم اولمش، چارچابوق مملكتك اك زنكين اشرافندن عد ايدلمشدی .

تره‌باغی ، بيغری ، حيوانلری ، تارلالری، عقله ، قابليته تعلق ايدن بوتون چيفتلك تماميله اونك چيفتلكنده مودل درجه‌سنده بر تفوق كوسترمشدی. ازمير ولايتنده طانيماديغی،

کزمه‌دیکی، یاقیندن تدقیق ایتمه‌دیکی چیفتلك یوقدر. چیفتلکك زراعت قسمنی یورکی اسمنده آتنه‌ده تحصیل ایتمش ازمیرلی برروم کنجی اداره ایتمش واوزون عثمانك کوزینه چالیشقانلغی ایله اودرجه کیرمشدی‌که بوتون ابتدائی برحاکم ورئیس قدرتیله یوکسکدن باقان، روملری غایت طبیعی اولارق ایکنجی درجه‌ده انسانلر کبی کورن بواسکی تورك، آراده یورکی‌یه طبقه‌سنی اوزادیر ، اونکله اولدقجه اوزون قونوشوردی . قورناز ، شقه‌جی وجن کوز یورکی هرسنه چفتلکده براز داها افندی‌یه یاقین برموقع یاپمغه باشلامشدی .

ازمیرده برله‌شه‌ن اوزون عثمان، اصلاً استانبوللی متقاعد بر پاشانك قیزیله اولنوبده چیفتلکه ایجه بر قادین کتیرنجه صومه‌ده یورکینك قاریسی قالیوپی اولا برسنه صوکرا دنیایه کلن زینبه دادی اولمش ، صوکرا بوتون أولك امورینه حاکم بروضعیته کچمشدی . زینبك اشیاسنی ، کندی توالت لوازمنی آلمق ایچون خانم ازمیره ویاخود استانبوله کیتدکجه هپ قالیوپی‌ده برابر کیده‌ر کلیردی . أوده کوچك کوزلری ، شیشمان وجودیله شن ، ذکی ، بجرکلی ، زینبه وخانه‌یه عائد بوتون ایشلری النك ایچنه آلمشدی .

اوزون عثمان عشیرتدن کتیردیکی قیافتنی وخصوصی عادتلرینی محافظه ایتمکله برابر استانبوللی قاریسنك الکزنکین ترزیلردن کتیردیکی مکلف وظریف توالتلره اعتراضدن چوق باشقه برحسله باقیوردی . اوزون قرال صاچلی، بیاض تنلی قاریسنه بر آز حیرتله، برآزده ابتدائی تعبدله باغلانان درین برابتلاسی واردی .

زینب «آننه» دییه‌مه‌دن، هنوز یورویه‌مه‌دن قاریسنی غائب ایدنجه برداها أوله‌نمه‌دی. آناسنك اینجه طرافتی ایله باباسنك قدرتنی و ایکیسنك‌ده کوزه‌للکندن طوپلانمش مستثنا دلبرلکنی حیاتنك الك یوکسك غروری اولارق صاقلادی . اون سکز یاشنده کنج برسروی کبی اوزون ، بلور تنی اوستنده سیاه ایپك دالغه‌لی صاچ تاجی ، متحکم قره کوزلری ، چاتقین قره قاشلری ، نار چیچکی کبی یوموشاق آتشین دوداقلریله زینبك آن وشانی ازمیری طوتمشدی . ارن کوینده اوطوران تیزه‌سنده قالدیغی سنه‌لرده استانبول قیزلرینك بیلدیکی هرشی‌ده اوکرنمشدی .

اوقور، یازار ، فرانسزجه سویله‌ر، پیانو ، عود چالار ، برچوق شیشلی خانملرینك غبطه ایده‌بیله‌جکلری برمکملیتله فقط شخصی برممتازیتله کیینیردی. قونوشور، شرقی سویلر، دوشنور ، حرحیاتك الك جاذب بر شلاله‌سی کبی قایناق وقوی بر قیزدی . فقط روحنك استانبول قیزلرنده اولمایان قره‌کچیلی عشیرتلی بر جهه‌سی واردی .

باشی ، بعضی استانبوللی ، ظریف ، اوفاق تفك ، بویالی ، قیریتقان و سوزولکن باشلردن ناصل یوکسك ایسه روحی‌ده ساهقه‌لردن ، قایالردن ، روزکار واووالردن کلن برحاکمیتله استانبولك آغیر هواسنك اوستنده دوروردی . هرحالده الك‌چوق یوطورلی، باشی‌بنیلی فقط اسکی برسروی کبی قره‌اوزون باباسنه لیمونلق چیچکلریله امتزاج ایده‌مه‌ین برسروی یاورومی کبی دوتر . آقشاملری اوکا چالمق ، سویله‌مك ، دنیایی اوکرتمك، صوکرا ساعتلرجه آت‌اوستنده‌اوتکه کیتمك، اونك‌قادار قطمیتله قوش‌وقره‌جه اورمق.. ایشته بونلری ایچندن داها پك چوق سووردی .

روحی‌بوقدر محتشم برحیات وکوزه‌للکله انکشاف‌ایدن‌زینب، باباسی‌ایچین‌یکی‌ونهایتسز برسعادت دنیاسی اولمشدی . کیتدکجه سیرکلشه‌ن وهر دفعه‌سنده داها چابوق دوندیکی استانبول سفرلرندن صوکره خارق‌العاده برقابلیتله تقلید ایتدیکی و اکله‌ندیکی استانبول قادینلنی ضعفندن طوپلادیغی، اویدوردیغی تحفه‌لر کتیریبودی‌که باباسی کوزندن آییرمقدن قورقدیغی زینبی استانبوله کیتسین دییه بعضاً بکلردی .

زینبك ، باباسی اوزرنده‌کی بویوك قدرتی یاواش یاواش کندیسنی چیفتلکده‌ده حس ایتدیرمکه باشلادی. تارلالری، آغیللری، آخورلری، ماندیرالری غریب بردقت‌وتجسسله کزییور ، علاقه‌دار اولیوردی. بونی شاقلابان برآغز قالاباللغی ایله آلقیشلایان یورکینك یوزنده کرکین ، سینیرلی صیرتمه‌لر حاصل اولیور، قالیوینك کوچوك کوزلری بوزولیور، اندیشه‌لنیوردی .

حرب‌عمومیدن صوکرا یورکینك‌ده عسکرلکی ایجاب ایدنجه اورتادن غائب اولدی . بواوزون مدت عثمان ایچین ایچه بویوك برضیاع ایدی . اونك عملی، ابتدائی اصوللرینی، ارزولرینی دفتره اویدیران یورکی ایدی . بوندن باشقه اولارقده اوقادار بنسه‌دیکی ، اوقادار سنه‌لردنبری تورك اکمکیله بیوین یورکی‌نك عسکردن قاچیشی اوزون عثمانك کوجنه کیتدی . فقط بو بوشلق وبوتأثری چارچابق وپارلاق بر صورتده باشقه بر حادثه تلافی ایتدی . زینبك احتیاط ضابطی برتیزه‌زاده‌سی واردی‌که آمریقاده زراعت تحصیل ایدرکن حرب آچیلیر آچیلماز مملکته دونمشدی . ایلك چناق‌قلعه محومنده صول‌آیاغنی غائب ایتدیکندن عسکردن چکلمش ویورکی غائب اولونجه انشته‌سنك چیفتلکنه وکیل امور اولارق کلمشدی . سلیمانك بو صورتله چیفتلکه کلیشی براقدیغی یکی ومسعود حیاته داها تام وقدرتلی برهوا علاوه ایتمشدی .

شیمدی زینب چفتلك حیاتیله داها چوق علاقه‌داردی . آیاغنده اوکچه‌سز اوزون پوتینلر ، آرقه‌سنده بول قیصه بر بلدیرمه ، باشنده بیاض بر اورتو صاریلی ، سلیمانله برابر چفتلکك هر طرفنده کورونیوردی .

طوپراغه و طبیعته مشترکاً باغلی اولان بو اوچ انسان ، آقشاملری آتش باشنده اوقادار صمیمی ، متین و خصوصی بر حیات کچیریورلردی که اوزون عثمان قیصه اولان اولیالك حیاتنده بیله بو قادار تام بر سعادت طانمامشدی . اطرافنده اختیار بر آدامك دیله‌یه‌جکی هر شی واردی . مملکتك چوق قاراکلق اولان متارکه‌دن اولکی صوك کونلرنده زینب و سلیمان بو قادار مسعود اولمالرینك غیر طبیعی اولدیغنی بربرلرینه کوله‌رك سویله‌یورلردی .

اوزون عثمان زینبله سلیمانه ایکیسنی بربرینه ویره‌جکنی سویله‌دیکی زمان حیرت ایتمه‌دیلر . اوقادار ایکیسی بربری ایچین دوغمش ، اوقادار بربرینك اشی اولمق اونلره طبیعی کلشدی .

نهایت متارکه‌دن بر آی صوکرا اوزون عثمان هم قاریشان چفتلك ایشلری ایچین بر آووقاتله کوروشمك هم ده بو ملتك فلاکت کوننده ایکی کنجی تماماً براشدیرمکله کویا داها قوتلی و مقاوم بر فلاکت جبهه‌سی یاپه‌جقمش کبی پك بسیط اولاجق دوکون تدارکاتنی کورمك ایچین ازمیره کیتدی . زینبك شخصنه عائد هر شی واردی . استانبوله کیتمه‌یه‌جکدی . هم تل ، پول نه اولاجقدی ؟ اونلر أی کونلر ایچیندی . شیمدی مملکتك نه اولاجغنی بیلمه‌یورلردی . قومشو افه‌لره بر ضیافت ویره‌لرینه یتمزدی . اوزون عثمان آیریلیرکن قیزینك آلننی ، یاناقلرینی بر آز داها فضله تهیجله اوپدی . مستقبل دامادینه صارلدی . قولاغنه :

— روملر آزاجق کبی کورونیور ، آمان دقت ایدك ها !

دیدی . سلیمان انشته‌سنك فضله بولدیغی اوهامنه قوتلی قهقهه‌سیله کولدکدن صوکرا آتله چفتلکك دیشنه قدر تشییع ایتدی .

آقشام دونرکن آی چیقمش ، بادم آغاجلرینك ، اریك آغاجلرینك پنبه بیاض چیچکلری آرقه‌سندن حرم دائره‌سنك دامنی ایشیقله ییقایوردی . اوزاقـدن آغله کیرن قویونلرله قوزولرك تلاشلی اوزون مله‌مه قونسری سکونی پارچالایوردی . بر سعادت و کوزه‌للك رنکلری ، ایشیقلری و سسلریله اورتدیکی بو محیطده یالکز کوبکك چوق غریب بر اولوماسی واردی . آقشامدن صوکرا بو کوپك هپ آجی آجی اولودی .

پنبه چیچکلی بادملکه ناظر یمك اوداسنده زینب لامبه یاقدیرمامش ، جامك اوکنده

دوزیوردی . سلیمان دیشاردن قامچیسیله سلام ویردی . زینبك بیاض یوزنده تماماً آی ایشیغنده‌کی فسونلی شفافیت ونور واردی . اوکون بیقادیغی سیاه صاچلرینی قورووسون دییه ایکی قالین اوزون بول‌اورکو ایله آرقه‌سنه صالیویرمشدی. بیاض اوزون انتاریسی، بیاض اسقارپینلری، بیاض یوزیله سیاه اوزون ایپك صاچلرینك اوزون کولکه‌لری ، کوزلرینك ایشیقده قاراران، یوموشایان ضیاسی سلیمانك قلبنه فضله خارق‌العاده برشی کبی اندیشه ویرییوردی. قالیوپی‌دن همان لامبه ویمك‌ایسته‌دیلر. ایکیسی‌ده قلبلرنده برآغیرلق، بك ماهیتنی تعیین ایده‌مه‌دکلری جوشغون بر تهیج حس ایدییورلردی. یمکدن صوکره یان یانه جامدن آی ایشغنده بیقانان چیفتلکه وبوش افقلره باقدیلر . ینه کوپك او آجی سسیله اولوپوردی. سلیمان ایکیسنك‌ده کندیلرنی براقدقلری غریب، حس قبل‌الوقوعلی تهیجه مغلوب اولماق ایچین قوتلی سسیله شرق سویله‌که باشلادی بر شقه اولسون دییه باشلادیغی « زینبم » تورکیسی قلبندن کلن الهی‌براحتراص کبی دوداقلرندن چاغلایوردی. زینب ، دیوارده آصیلی دوران سلیمانك بعضاً چالدیغی اوزون سازنی کوله‌رك اوزاتدی .

سلیمان شرقیسنی کسمه‌دن سازی‌آلمش؛ دوداقلری مستهزی فقط قلبی زینبك بیاضلی سیاهلی کوزه‌لکی قارشیسنده‌کلیدلندیرن داهاشطارتلی، داهاقدرتلی، هر «زینبم»ده چیلغین وآجی براحتراصله سویله‌یودی . زینب‌ده متقابل رابطه‌لرنده حتی نشانلری تقررایتدکدن صوکرا بو قدر تحیب برحسه دوشمه‌مشدی . هر « زینبم » اونك قلبنی سلیمانك ایکی الیله طوتوب قوپاریور ، چکوب کتوروب سلیمانك سسنك دالغه‌سیله قاباران کنیش کوکسنده‌کی قلبنه یاپیشدیریورکبی ایدی. ایکی‌تیز وقوی‌مخلوق، نردن‌کلدیکنی بیلمه‌دکلری بوسحر واحتراص هواسنده کویا اعتدالارینك ، حتی مستهزی نشئه‌لرینك ظواهرینی محافظه ایدییورلردی .

زینبك یوزنده یکانه رنك اولان نار جیچکی دوداقلری اویله اوزاق برنشئه واستهزا ایله‌سایه‌نه کولیوردی‌که «زینبم» شرقیسنی‌سویله‌ین بویالانجی ساز شاعری‌افسانه عاشقلرینك نامنه کلن اسرارانکیز قلب معجزه‌لرینی درین برایمانله طاتیوردی .

بردنبره چیتك وسندن برقرالتی کچدی وکوپك برداها آجی‌آجی حایقیردی . زینب دوردی . سلیمان پنجره‌دن باقدی . قالیوپی بادم آغاجلرینك آراسندن کلیور ، سلیمانه شابقه‌لی کورونن برقرالتی آغاجلرك آراسندن اوزاقلاشیوردی بردن‌بره جامی قالدیردی، سلاندی :

— قالیوپی ، کیمکله قونشیوردك .

— یابانجی دکل .

— کیمدی ؟

— بره بکم ، بونه مراق !

قالیوپی کولمکه چالیشیور . هرحالده بردنبره برشی بولوب سویلەمەیوردی .

— برایجری کله‌یم ، آکلاتیرم ! دییه اونلری تأمینه چالیشیوردی .

کویدن آنا — تاسیانك پازار کونی أوینه کیتمشـدی . اونك ازمیردن یکنی کلش ، یورکی ازمیرده ایمش ، اوندن خبر کتیرمش ، بورایه اونی خبر ویرمکه کلمش .

سلیمان ، شبهه‌لنمش کورونمك ایستەمەدیسەده آدم عقللی اندیشـه‌لیدی . زینب حالا نشئه‌سنی غائب ایتمه‌مشدی . قالیوپینك شیشمان یاناقلرینه چوجوقلغنده‌کی کبی اوره‌رق :

— داد قامو ، یورکی لالادن خبرها ! دییوردی .

او آقشام وداع ایدرکن سلیمانك قلبنده برقورقو ، برخسران واردی . او آقشام زینبك یاناق اوداسنك آلتنده‌کی یمك اوداسنده لامبانی یاقدی . کیجه ساعت اوچه قدر توفکلرتی تمیزله‌دی .

ایرته‌سی صباح زینب خفیف برحرارت وباش اغریسیله اویانمشدی . آنجاق یمك وقتی کیینوب اینه‌بیلدی . سلیمانی اوداده یوزی اوقادار بوزوق وقورقونج بولدی‌که بردنبره :

— نه‌اولدی سلیمان ؟ دییه حایقیردی . فقط اومعنیدار برصورتده قالیوپی‌یه باقارق :

— برشی یوق زینب ، دیدی .

قالیوپینـك حقیقت غریب برطوری وار ، قاپی اوکلرنده اوزون اوزون قالیور ، کوزلرنده نهایتسز برتجسسله کنجلرك طورینی ، بالخاصه سلیمانی سوزییوردی . برقاچ دفعه قیوراق قیوراق کوله‌رك :

— بکمو ، دون کیجه ناصل مراق ایتمشسك ؟ دییه مستهزی ومظفر ، تکرار ایدییوردی .

یمکدن صوکرا زینب سلیمانله برآز چیقدی . یورودی . حرارتی آرتمش ، شقاقلری آتیوردی . فقط سـلیمانك قاپی اوکنه بیله توفنکیله چیقدیغنی کورونجه غیر طبیعی برشی اولمش حسی کلدی .

— نه‌وار الله عشقنه ؟ دیدی .

— بویوك برشی دكل ؛ بوصباح ازمیره یونانلیلر كیرمش . . .

— بابامه نه اولدی ؟

— نه اولاجق ؟ او البت كندیسنی قورومشدر . قورقیورمیسك زینب ؟

— خایر ، نردن خبر آلدك ؟ هم برشیلر یاپمشلرمی ؟

سلیمان بولوطلو ، اندیشه‌لی كوزلرله اوكنه باقیوردی ؛ تفصیلات ویرمه‌یوردی .

اوكون اندیشه ایچنده ، اوكیجه اویقوسز كچدی . سلیمان چوبانلردن عثمانله علی‌یی سلاحلادی . حرم دائره‌سنك آلتنده‌كی اوداده یاتیردی . كندیسی زینبك آلتنده‌كی یمك اوداسنده سدیرك اوستنده یاتیوردی . ایلك ایكی كون قراكاق بر بهت ، دزین ونهایتسز بر یأس ، ازمیر فاجعه‌سنك تفرعاتی بیله اهالی‌یی بربرینه نقل ایده‌مه‌یه‌جك برحاله صوقمشدی .

اوچنجی آقشام زینبك یاتاقلرنده آتشدن قدیفه كللر آچمشدی . باشنی طوته‌مایه‌جق قادار حرارتی ، اندیشه‌سی واردی ؛ فقط صاقلایوردی .

سلیماندن آیریلیركن دولو كوزلریله :

— بابامدن برخبر آلایدق سلیمان ، دیدی .

سلیمان برچوجوق كبی كنج باشنی اوقشایه‌رق كولمكه چالیشیور ،

— نه اولاجق ؟ نه‌قادار اولسه .. جرمی قدر بر یاقار ، دییوردی .

زینب ، یاتاغنه دوشونجه درین‌وكابوسلی براویقویه‌دالدی ؛ رؤیاسنده هپ‌قالیوپی بوغازینی صیقیور ، صاچلرندن‌طوتوب‌سوروكلیور ، یوركی‌جامه‌صوراتی‌دایامش ، دیلنی‌چیقاریوردی . ایكیده برده‌ده اتكلرینه هجوم ایدن یوز كوپك بردن اولویوردی .

زینب جهنمی بر سسله اویاندی ؛ آلتنده‌كی اودایه یوزلرجه توفك بردن آتش ایدییور ، پرده‌نك دیشنده یوزلرجه مشعله قوشوشیور ، آتش آراسنده نعره‌لر ، سوكه‌لر ، روحه‌شرقیلر ایشیدیلیوردی . بردنبره كندینی یاتاقدن آشاغی آتدی ، سلیمانی ئولدوریبورلردی . قوشاجق ، برشی یاپاجق ؛ فقط ایكنجی برباییلم آتشی ، اودایه كیرن آیاق‌سسلری ، وحشی قباكنرلرله بریارالی ایكلتیسی ایشتمشدی . زینب اللریله قولاقلرینی طیقایوب یاتاغنك دیبنده طورطوب اولدی . یارالی سلیمانه اشكنجه ایتدكارینی حس ایدر ایتمز اوراجقده كندندن كچیورمشدی .

صوكرا اوزون برقرا كتق ، بر ئولوم اويقوسی اورتاسندن ینه بردنبره اویانش ! .
كندینی یینك اوداسنه كیم سوروكله‌مش كتیرمشدی ؟ كیجه‌لكی پارچه پارچه یاتین آیاقدی ، اوموزنده ناصل آلدیغنی بیلمه‌دیكی قرمزی شالی واردی . اوداده سكز اون دانه‌و حشی صوراتلی سرخوش ، -بیلغین نفرلر ایچیور ، حایقیریور ، شرقی سویلیوردی ؛ یدی سكز كویلی ویرلی روم واورتالرنده ملازم قالپاغی وقایچی ایله یوزكی واردی . زینبی « أوك مادموازلی » دیه رومجه آرقداشـلرینه تقدیم ایدییور ، ینه چیلغین و غلیظ صحنه دوام ایدییوردی .
یوزكی سرخوش ، قانلی كوزلرله ، مستكره قهقهه‌لرله زینبه :
باباك بكا وقتیله ایبلك یاپدی ، سنی قوتاراجغم ؛ فقط سن بزه براوپناملیسك ؛ شوراده یوزباشی افندی ایسترسه‌ك سنی آلاجق ، ها قوقوتامو !
دیدی ؛ زینب بش لامبه یاقدقلری بودوماتی ، قانلی اوداده هپسندن برآز یوكسك ، سیاه كوزلری اوقدار دورغون‌وقورقونج كورونیوردی كه كیمسه آچیقدن آچیغه یاقلاشمغه جسارت ایدمه‌یوردی .
شیمدی زینب وحشی حیوانلر قفسنده یوزه‌كی چارپایان برحیوان مربیسی اعتدالیله شالنی اوموزلرینك اوسته طوپلایارق هپسنك اوسته دوغرو كیدیوردی .
یوزكینك كوزلرینك تا ایچنه باقارق قورقمایان برسسله حایقیردی :
— سلیمانك ئولوسی نره‌ده ؟ یوزكینك سرخوش كوزلری شاشـلادی ، زینبك سیاه ببكلرنده اوزون عثمانك سنه‌لردن بری تحكم ایدن قره‌نظرلری واردی .
— بن اولدرمه‌دم والله ، دیدی .
تك كوزلی ، قره صـوراتلی جینیز فقط قورقونج تفالی یوزباشی كولمكه بشـلادی . رومجه سویله‌یوردی :
— بن ئولدوردم ، قفاسنی پارچالادم ، كوزلرینی اویدم .
زینب هپسنی شاشیرتان برشی یاپدی .
— قاپیتانوس سنمی ؟ اویله ایسه بن یالكز قاپیتانوسه اوینایه‌جغم ، دیدی .
قیزبلكه چیلدیرمشدی ؛ نفرلرك سرخوشلقلری بر آن ایچین آیلیركی اولمشدی ؛ یوزباشی‌یه غریب نظرلرله باقیورلردی . یوزكی برده . ماصه‌نك آرقه‌سـنده یتان ئولونك اوسـتنی قابوطلرله قاپاتدی .

زینب شالنی آتەرق :

— بونی اورت یورکی، دیدی. اوقادار طاش کبی و صوغوق سویلیور، حرکت ایدییوردی که بردن برە قوماندا سنی آلمش بر قوماندانە بکزەیوردی. قالیوپی نك ماصەنك اوزرینە دیزدیکی شراب وراقی شیشەلرینی بر بر بارداقلرە بوشالدەرق نفرلرە ویرییور، ویرییور، اونلرك غلیظ، فنا طورلری، تجاوزلری اورتەسندە محتشم باشی و وجودیلە غیر متأثر کورینیوردی. اساساً یوزباشی یە التفاتی اونی نفرلرك تعرضندن آزیجق مصون براقمشدی. یوزباشی نفرلری چیفتلکە، یغمایە تشویق ایتدی؛ دها صوکرە چیفتلکی یغما ایدن کروە، روم کویلرینك التحاقیلە مدهش صورتدە بویومشدی. بادەلکلر اوکندە ایچرلرکن یوزباشیلە زینبك اوطوردیغی اودانك قاپالی پردەلرندن بری قالقدی: غریب بر مخلوق پیدا اولدی؛ زینب بیاض انتاریسی، داغنیق صاچلریلە پنجرەدن آتلادی. وحشی بر سسلە آوازی چیقدیغی قادار «زینبم، زینبم.» دییە شرقی سویلیور، بر طرفدن حرم دائرەسی یانیوردی. وحشی جسدی بر چیغلقلە :

— قاپیتانوس، قاپیتانوس، دییە اودایە هجوم ایدنلر، قاپیتانوسی سلیمانك جسدی یانندە، قلبندە تاقبضنە قادار صوقولمش بر خنجر بولدیلر؛ فقط دومان و آلەودن قاپیتانوسك بیلە قورتاراما دیلر.

خالدە ادیب

«زینبم» حکایەسی بر آز «کوکرجین آوی» نە بکزەیور: موضوعلرینە، بزدە براقدقلری تأثیرە کورە آرالرندە مناسبت واردر. شکلاً عین ماهیتدەدرلر: ایکیسنەدە «حکایە» دییورز؛ بونوعك اوصافنی اوکرەنمشدیکز: تاریخدن فرقنی سویلەیەبیلیرمیسکز؟ احتوا ایتدیکی حادثە، جداً واقع اولمشمیدر؟ مؤلفك «ترتیب» نی بکنەبیلیرمیسکز؟ حکایەدەکی افادە ناصلدر؟ بوجهتدن نە «آی پیشندە» یە، نەدە «کوکرجین آوی» نە بکزەیور؛ اوچنك دە یازیدەکی قوتی آیری آیریدر؛ بونی آرتق سز تعیین ایتمکە، دوشنمکە چالیشەجقسکز. زینبی، قرەچکیلی عشیرتندن ازمیر جوارینە کلن اوزون عثمانی، یورکی بی قالیوپی نی، سلیمانی حیاتدە کوردیکمز نمونەلرە یاقین بولیورمیسکز؟ عبارەلری سزجە آچیق و طبیعیمیدر؟ دوشونکز: «زینب»، یونانلی ضابطك قلبنە خنجر صوقەبیلەجك قدرتدە بر قیزمیدر؟ محرر، بونی نمکنی، مادی و روحی سببلرە مستند کوسترمك ایچون

بزی حاضرلامشدی . قره‌چیلی اوزون عثمانك قیزی آت اوستنده ، آو آرقاسنده قوشمقدن حظ ایده‌رك بویویوردی ؛ قورقاق وچلیمسز ده‌کلدی ؛ نشانلیسی ، کوزی اوکنده‌شهید، یاتیوردی. کندیسنك‌معزز ناموسنه تجاوز ایدیله‌جکدی... سزبواوچ سببله سسکیرلری صارصیلان برتورك قیزینك اسیر اولمامق عزمنی ، قلبی آجی برخنیج ایله طوتوشه‌رق دشمنی قهر ایتمك حسنی ممکن وطبیعی کورمه‌یورمیسکز ؟

حکایه ، برقاچ صورتله آکلاتیلیر: (۱) مکتوب‌شکلنده، بویوك کوچوك ماجرالری حاوی برچوق اثرلر بیلیورز ؛ خالده خانمك « خندان » ی بویله یازلمشدر . (۲) بعض محررلر، حکایه‌لرینی ، وقعه‌نك اشخاصندن برینه سویله‌تیر ؛ حسین رحمی بکك « معادلهٔ سودا » سی بوطرزه پك‌یاقیندر (۳) « کوزه‌ل یازیلر » ك ایکنجی جلدنده اوقومشدیکز: « بکنم » حکایه‌سی بر « حسب حال » در ؛ (٤) مؤلف وقعه‌نی بالذات نقل ایده‌ر ؛ « آی پیشنده ، کوکرجین آوی ، زینم .. » بوشکلك مثالیدر ؛ (۵) مختلف‌محاوره‌لردن عبارت حکایه‌لرده واردر ؛ بونك کوزه‌ل براورنکمنی کوسته‌ریورم ؛ « عسکردونوشی» موضوعك افاده ایتدیکی آجی حسرته موافق شکلده اوقونورسه تأثیری آرتان آچیق وطبیعی برحکایه‌در ؛ تیاترو طرزینه بکزه‌ر .

عسکر دونوشی

(یاغمورلی برکیجه یاریسنه دوغروحیدرپاشا استاسیوننده ... اوچ کوندن‌بری کومورسزلکدن حرکت ایده‌مه‌ین برعسکر تره‌نی ... یاتاق . قیرمزی قوشاقلی ، چنبرصاقالی برباشی بوزوق آغز آغزه دولو واغونلری برر برر دولاشدقدن صوکره قورغونك قاپیسنه کلیر، دلال چاغیریرکبی دیك برسسله برکره‌ده اوراده باغیریر .)

باشی بوزوق — آره‌کزده قسطمونینك طاش کوپری قضاسندن بکرلی ناحیه‌سندن آلماجق قریه‌سندن صاتیلمش اوغلی علی وارمی ؟.

(واغونك دراکلغنده برایری اودون کوتوکنك تپه‌سنه قوش‌کبی تونه‌مش ضعیف برنفر :)

— وار همشهریم وار ...

باشی بوزوق — هله شکر ، نره‌ده ؟..

(قاپینك یاننده هکبه‌لرك آره‌سندن باشنی چیقارمغه چالیشان برچاووش .)

— نوبت باشنده ... حسن، وارکیت، علی‌یی چاغیر کل ...

باشی بوزوق — همشهریم ، دها بیتمه‌دیمی بونوبت ؟ .. نرده بکله‌یور ؟

براونباشی — موقوتیفك تکری اوکنده یاتیور ... اوچ کوندر آنامز آغلادی شونك شوراسنده ... موقوتیفی چوزوب باشی بوزوق آرابه‌لرینه باغلایه‌جقلر دییه‌دویدقدی ... عسکر بشر بشر کیدوب موقوتیفك آلتنه یاتیور ... چیکنه‌یوب کچه‌جك حاللری یوق یا ؟..

(قاراکلقده لوقوموتیف طرفندن طوباللایه طوباللایه برعسکر کلیر .)

علی — کیم بنی آرایان باشی بوزوق ؟

باشی بوزوق — اوغلم علی، بن کلدم .

علی — سن کیمسك ؟ ... وای قنبر دایی سنمی کلدك ؟

(قنبر دایی ایله نفر قوجاقلاشیرلر . بربرلرینی اوپرلر)

چاووش — بر آچیك ، اولن... (فورغونك قراکلغنده دالغه‌لی برحرکت اولور .)

علی — نه‌لازم همشهریلر... آدام آله‌جق حالیمی وارکه آرابه‌نك؟... هم بزم‌کیزلی دییه‌جکلریمز وار .. هه قنبر دایی ؟.. کل ، آرابه‌نك اوستنه چیقالم سنکله ... سن اختیارسك اما .. زورلوسك .. کویده آیی کبی قاواقلرك تپه‌سنه چیقاردك یا ..

(دمیرلره طیرمانه‌رق فورغونك اوستنه چیقارلر. یاغمور اطرافلرنده‌کی وألبسه‌لرنده‌کی رطوبتك ایچنده فرقنه وارلیه‌جق قدر خفیفدر .)

قنبر — بردن بره یوروییویریرسه ...

علی — مملکته قادار کیدرز برابر به .. آه قنبر دایی، بن‌سنك یرکده اولسه‌م عجب برساعت بورالرده دوروری‌یم ؟ (توتون کیسه‌سنی اوزاته‌رق :) صار هله !.. نه سویله باقالم. کویده نه‌وار نه‌یوق.. یوره‌کم بوقاو کبی چاپیر چاپیر یاتیور... قوش‌اولایم‌ده اوچایم دییورم ...

قنبر — سن نره‌ده‌یدك علی ؟

علی — صورما . عقلمده بیله قالمادی .. نه‌یکه کرك ، سن مملکتدن خبر ویر ...

قنبر — بز سنك قارا خبریکی آلدقدی ، علی .. یالانمش ها !

علی — هم یالان، هم کرچك.. برکره یارامدن‌طقوزآی یاتدم . آدامك وعده‌سی کلمه‌نجه برشی اولمایور . بوقسه بنی نولدی دییه خبر ایتدیلر ها .. نه‌یاپدی آنام ؟.. « آه

بنم اوغلم !» دییه آغلایوب چاغیرمغه بولاشمشدر، غریب خاتونجق ...

قنبر — بز اوکا دییورمه‌دك سنك شهید اولدیغکی ..

علی — یوق جانم .. خبری یوقمی ؟

قنبر — (توحاف برطور ایله باشنی صاللایه‌رق :) اونلره نه‌معلوم دکلکه ...

علی — دیمه الله عشقنه، قنبر دایی ... صاقین قادینجغزه برحال اولدی ...

قنبر — نه‌دییه‌لم .. الله أمری ...

(برزمان صوصارلر .. علی یاغمورك اینجنده برر دامله کوز یاشی کبی ایصلاق کورونن اوزاق ایشیقلره باقدقدن صوکره ایچنی چکر .)

اختیاردی فقیریا ... عانی بویاشـه کلدی .. ها بوکون ها یارین ... برکون راحت کورمه‌دی، اوکا یانارم .. صیرتنده داغدن اودون طاشی .. اللهك صیجاغنده اوکوز کبی چیفت سوز ... (تکرار صوصارلر ؛ کریده‌کی واغونلردن بریندن کلن یانیق برتورکی‌یی دیکلرلر :

آغلامه هی غریب آی آنام بلکه‌ده کلیرم بلکه‌ده دولتك یولنه شهید اولورم .)

علی — (بو فنا حوادثك بریوك کبی اوموزینه چوکن آغیرلغنی سیلکوب آتار . .) بنم قوزوجق ناصیل، قوزوجق ؟

(قوزوجق کوچوك قارده‌شیدی ... پك کوچوککن اوزون بر خسته‌لق کچیرمش، اوندن صوکره دیلی‌سویله‌مه‌مش، عقلی باشنه کلمه‌مشدی . هرشیئه کولر؛ قارده‌شنك سوکیسندن باشقه برشی آکلامازدی .

کوبده اونك پشندن آیرلمادیغی، هم‌ده سورمه‌لی قارا کوزلری، قیویرجق صاچلری ایچون، کوبده اوکا قوزوجق دیرلر ...)

علی — قوزوجق، بن عسکره کلیرکن آلتی ساعت آردیمدن یول یورو دیدی... نه‌حالده شیمدی ؟

قنبر (اوزون بر اوف چکه‌رك :) قوزوجغك لافنی هیچ ایتمه علی، دیدی .

علی — اللهکی سورسه‌ك قنبر دایی ... نه اولدی قوزو ؟ دییور بکا چابوق ...

قنبر — (باشنی‌ایکی یانه صاللایه‌رق :) قوزو بزی یاقدیردی، یاندیردی، علی . . . یوره‌کمزی کوز کوز ایتدی ... قوزوبی اولکی ییل عسکره آلدیلر ...

علی — نه قونوشیورسك قنبر دایی ؟.. قوزو پارماق قادار چوجوق ...

قنبر — قوزو بردن بره قوجه دلیقانلی اولدی .. برکون داغده قویون‌اوتلاتیرکن جاندارمه‌لر یاقالامشلر، «سن عسکر قاچاغی اولمالیسك هله» دیمشلر .. فقیرده دیلی‌یوق که

درد اکلانسین .. آلنه کلیجه ووروب قصبه‌یه کوتورمشلر . . هکیمه باقیتمشلر .. هکیم «قوجه آدم بو ، به» دیمش .. یانه‌یه قونوشمایوردیمشلر .. «دوموزلغندن !» دیمش .. عموجه‌ك اوغلانك نفوس کاغدینی قوینته قویدی . آشکنه بینوب کیتدی قصبه‌یه .. لاف آکلاماز حریفلر . «بره یاهو ، بونك نفوس کاغدینه باقیك !» دیدیسه‌ده «اونك یاشنی یالان یازدیرمشسکز .» دیمشلر .. عموجه‌کی دفعله‌مشلر .. اوزاتمایه‌لم ، قوزوبی عسکر ایتدیلر .

علی — نه یاپار اوفقیر عسکرده ؟.. دیل بیلمز ، سلاح طوتمق بیلمز ...

قنبر — اوبله‌یا .. قره‌دن آنقره‌یه کوتوروورلرکن قاچوب کلمش . . اون بش کون کیزله‌دك .. ینه یاقالادیلر .. اوچ کره کوتوردیلر .. اوچ کره قاجدی .. دردنجیسنده علی سویلتمه بکا آرتق ...

علی — آیاغیکی اوپه‌یم ... چوجوقلریکك باشی ایچون قنبر دایی .. صاقین اوغلانی عسکر قاچاغی دیه ...

قنبر — (باشیله تصدیق ایده‌رك :) نه دیرسك اوغل ..

علی — هیچ درد آکلاتمغه چالیشمادیکزمی ؟

قنبر — ناصل چالیشمادق .. عموجه‌کله برهفته قصبه‌ده قالدق .. بیکباشینك آیاقلرینه دوشدك : «بکم ، چولوغکك چوجوغکك باشیچون .. بواوغلان سقطدر ... یاپدیغنی بیلمز .. بونی برهکیمه باقیتیك !» دیه‌جك اولدق . «بز باقیتدق اونی .. دفعله‌یك شونلری !» دیدی . عسکرلرك بری قوله یاپیشدی ؛ بری‌ده یوزیمه برشامار آتدی .. حاصل والمنی اوغلانجق کیتدی .. قورتونه دیزه‌جکلری کیجه عموجه‌کله حبسخانه مدیرینك آیاقلرینه قاپاندق .. الله راضی اولسون بزی یانته براقدی .. قوزوجغك خبری بیسله یوق .. بولاشدی کوله کوله یوزومزی اوپمکه .

علی — (درین درین) یتر ، قنبردایی .. بنم فقیرقوزوجغم .. (برزمان دها صوصه‌رق واغوتلردن کلن یانیق تورکیلری دیکلرلر)

علی — (بو سفرده اومیدسزلکنی مغلوب ایده‌رك) سن نه وقت کلدك .. قنبر دایی ؟..

قنبر — کچن ییل .. شیمدی خسته‌خانه‌ده آشجیلق ایدییوردم .. بوکون بزم برهمشهری سنك کلدیککی دویمش . هله علی‌یی برکره کوره‌یم ، دیدمدی .

علی — الله راضی اولسون . غیری صورمغه دیلم وارمایور ، دایی ، بنم اوغلجغم ناصل ؟.. کور اوغلندن نه خبر ؟..

قنبر — ایکیسی‌ده ایی ، باق ، اونلر صاغ (یرندن قالقمغه داورانه‌رق:) هله بن کیده‌یم علی ... قاپی‌یی اورترلر ... سوقاقده قالیرم .

علی — قنبر دایی ، سنك دیلکك آلتنده برشی‌وار ... هله اونی‌ده دییور ...صاقین قادینجغزه‌ده برشی اولدی ؟

قنبر — یوق الله امانت یا .. هانی صانکه ..

علی — هایدی اونی‌ده دییور ...

قنبر — نه دیدم‌ده کلدم سکا ، علی ...

(دوشوندکدن صوکره :) بیلمه‌مکدن بیلمك داها خیرلی‌یا ... علی ، اوغلوم ... بزسی شهید اولدی صاندقدی‌یا ... سنك کور اوغلی چوق‌صیقینتی چکدی... اوغلك‌ده آچلقدن ئوله‌یازدی ... فقیر ، جیس جیلداق قالدی .. قونو قومشو براولمشلر .. بن اووقت کویده دکلدم‌ها ... نه دیدم، قونو قومشو بر اولمشلر ... ئوله‌نك کری کله‌جکی یوق یا ... دیمشلر ، چوجوغه‌ده برباباق لازم ...

علی — (دیشاریده‌کی رطوبت کمیکارینه ایشله‌مش کبی دیشلری چاتیردایه‌رق :) آکلادم‌دایی، بوده باشمه کلدی ها ... بونجه ییل آتش قارشیسنده یان ... دشمن قورشونیله دلیك دشیك اول .. اك نهایت ...

قنبر — نه دییه‌لم اوغلم هپ اللهدن ..

علی — (درین درین ایچنی‌چکه‌رك :) اویله ، قنبر دایی اللهدن کله‌نه نه دینیر ؟ . (برآز صوکره سونمش برسسله) کیمه واردی ؟

قنبر — هانی براختیار حاجی الیاس‌واردی . زنکین ، پارالی برحریف .. شیمدی سن کیدنجه قیزیل قیامت‌قوپاجق... برکره دها اولدیدی.. قادینك‌قوجه‌سی چیقه‌کلیرسه قادین بوش دوشرمش .. صوکره هانکی قوجه‌سنه ایسترسه اوکا واریرمش . . عایشه ، سنی براقماز ..

علی — (شدتله :) بن کوپك دکلم ، قنبر دایی ! آرتیق ایسته‌مم .. هم او زنکین حریف .. بنم ابراهیمی دوکوب سوکویورمی حاجی الیاس آغا ؟..

قنبر — هانی ایکی الیم یاثمه کله‌جك .. چوجوغی قوش سودیله بسلیور ...

(بردن بره لوقوموتیف دودوك چالار ... آشاغیده تلاشلی بر کورولتو قوپار ... تره‌ن آرتق حرکت ایده‌جکدر . آیاق سسلری ، پادشاهم چوق یاشالر ، تورکیلر ، جورا ، قاوال سسلری .. علی ایله قنبر دایی تلاشله واغونك اوستندن اینرلر .)

فورغوندن بر قاچ سس — علی ، قالاجقسك .. هله چابوق ایت ..

علی — همشهریلرم ، هکبه‌می آتیك .. بن قالیورم ، حقکزی حلال ایدك ..

چاووش — نه چشید لاف ، بو علی ؟ هله سن یاریم ساعت اوکجه لوقوموتیفك اوکنده یاتیوردك یا ...

علی — اووقت بنم ده کویم واردی ، چاووش ..

چاووش — الله الله ، شیمدی یوقمی کویك سنك ؟..

علی — غیری کویم یوق بنم ، چاووش ..

(آغیر آغیر حرکت ایدن تره‌ندن هکبه‌سنی آلیرکن :) کویم یانمش . . دیکیلی آغاجم قالمامش ...

(تره‌ن کسکین بر فریادله ، ایچنده کیلرك شوقیله یوروین جانلی بر شی کبی حرکت ایدر . تپه‌لمه دولو واغونلر بر بر بر کچر ... علی صوك واغونك فناری غائب اولونجه‌یه قدر آرقه‌سندن باقار ..)

دیك بر سس — نه بکلیورسکز ، آرقداش ... عسکر ..

قنبر دایی — کیدییورز ، همشهری .. هایدی علی ، اوغلم ...

کنج بر مأمور — (قنبره) خسته‌می او ؟

قنبر — یارالی ...

مأمور — تره‌سندن یاراسی ؟..

علی — (باشنی چویره‌رك ، حالسز حالسز :) کوکسمدن ، همشهری ، کوکسمدن..

(هکبه‌سنی اوموزینه آلیر . باشی اوکنه جوکمش ، اوموزلری دوشوك ، صوبیریکینتیلرینك ایچنده طوپال آیاغنی سوروبه سوروبه قارا کلغه ویاغموره قاریشیر .)

رشاد نوری

بو حکایه‌یی ناصل بولدیکز ؟ وقعه ، طبیعتدن ، حیاتدنمی آلنمش؟ قنبر دایی ، عسکر علی کبی آداملرك اطرافکزده یاشامه‌سنه مانع وارمی؟ افاده‌نك اوصافی حقنده فکریکز نه‌در؟

صوك اون سنه‌لك دوره ایچنده لسان چوق ده‌کیشدی ؛ ایچه اول ادبی نثرده

شفاهاً قوللانمق احتمالی اولمایان نه آغیر کلمه‌لر واردی؛ افاده‌لریمزك برقسمی کور دوکومه، اك غریب معماره بکزه‌یوردی؛ تاریخلرده، علم کتابلرنده بعضاً اوقودیغمز قیصه، قیریق جمله‌لی عباره‌لرك قیمتی آز صاییلیردی؛ «شناسی»دن صوکره ساده‌لك غلبه‌یه باشلادی؛ «ادبیات جدیده» زمانی، مملکتك قوتلی بر دوری ایدی؛ محررلرینك برقسمی، کافی درجه‌ده حس ایتمه‌دن، یازیلری قونوشمه افاده‌سنه یاقلاشدی. بوندن صوکره تورکجه‌ده ملی «استقلال» ایسته‌ینلرك سسی یوکسه‌لدی؛ عربی، فارسی کلمه‌لرك تماميله ترك ایدلمه‌سنه رأی ویرنلر حقسز چیقدی: فقط یالکز تورکجه ترکیبلی کوزه‌ل اثرلر نشر اولندی. آرتق بونوع ساده‌لکك نظمه ونثره پك اعلی یاقیشدیغی اثبات ایدلدی؛ هله تیاترو لسانی شفاهی طبیعیلکه یاقلاشمق اوزره‌در. بوکونکی یازیلرك برقسمنی تمییز ایدن مهم وصفلردن بری بودر: کوزه‌للکی ساده‌لکده آرامق!

ادبی اثرلرك اجتماعی حیاتله مناسبتی چوقدر؛ بزنی اونه‌کینك آینه‌سی دییه قبول ایدنلره حق ویره‌میز؛ چونکه بومطالعه فضله مبالغه‌لیدر: رسم، موسیقی، هیکل ومعماری کبی ادبیاتده کزیده‌لره عائد کورونور؛ اك یوکسکلری اصل خلق آراسنده برتأثیر اجرا ایده‌مه‌دن تاریخه کچر؛ کوزه‌للکك اعظمیلکنی بوعصرده بیله هرکس دویه‌ماز؛ لاکن عمومی صفحه‌لره باقکز: حکایه‌لر، تیاترولر، شعرلر، داستانلر، ایچنده یاشادیغی محیطدن رنك آلیر؛ صمیمی صنعتکارلرك تحسسلرینی طاشیان کلمه‌لری برآز قورجالاییکز: جمعیتك نشئه‌سنه، اضطرابلرینه عائد ذره‌لر چیقار.

شیمدی‌یه قادار اوقودیغکز پارچه‌لری برده بوجهتدن تدقیق ایدیکز؛ مملکتك کوزه‌للکنی، تأثرلرینی حاویمیدر؟ موضوعنه وافاده شکللرینه کوره بونلری «ملی» صاییه‌مازمی‌یز؟

ادبیات جدیده محررلرندن استقباله ایچه بویوك برحکایه کلیاتی قالدی؛ اون درت سنه ظرفنده بو رومان نوعنك دوامنی، تکاملنی کوردك.

آذربایجانده فتح علی آخوندوفك تیاترولری چیقمشدی؛ استانبولده شناسی واحمد مدحت افندیلر، نامق کمال، عبدالحق حامد، رجائی زاده محمود اکرم، مراد وشمس الدین سامی بکلر، احمد وفیق پاشا ترجمه، تألیف وتطبیق صورتیله صحنه‌یه خدمت ایتدیلر؛ مشروطیتدن صوکره تورك آقتورلر یتیشدی؛ کللی آغوب ومناق افندیلرك

طرزی نهایت بولدی : تلفظلری فنا ایدی ؛ حرکتلری صنعی کورینیوردی ؛ ساخته کوسته‌ریشلی چرکین ، مبالغه‌لی برلسان تشکل ایتمشدی . « دارالبدایع » بونلری تصحیح ایتمکه چالیشدی ؛ صوك اون درت سنه ایچنده صحنه ، اولکی دورلردن فضله خدمت کوردی .

عروض وزنی ایله‌ده کوزه‌ل اثرلر یازلدی. هجا طرزی اسکی شعر موسیقیسنه، قوتلی بر رقیب اولدی ؛ لسانده وادبیاتده ملی ذوق آرایانلر چوغالدی .

شیمدی یازیلریمزه‌ده شامل عمومی بر حکم ویره‌لم : وطنك هرکون عزیز بریری ییقلیور ؛ قسماً قابالاشیورز ؛ حسلی برکوکل ایچون بوده‌رین ماتملی یانغین اورته‌سنده بونالمامق کوچدر ؛ فقط هرحاله قارشی أیی برشیده یوریبور. مملکتك عرفانی وشعری بر حاضرلق دوره‌سی کچیرمك اوزره‌در ؛ سزی علم وصنعت انتباهی قارشیلایه‌جقدر . بوصباحك ایلك ایشیقلری ، افقی چوقدن آیدینلاتمغه باشلامشدر !

حصارلره قارشی

غروبه قارشی مهابتلی دیکله‌نن قوله‌لر ،
نه‌دن سما کزك اوستنده یوق نوای ظفر ؟
نه‌دن بوکون تپه‌کزدن سزك ظلامه اوچان
اوقوشلرك اولویان نغمهٔ سیاهی فغان ؟ .
اوکون یاواشجه چیقارکن بزك حضوریکزه ،
اوکمده صانکه سکوتیله آغلایوردی فضا !

آغیر آغیر چیقیوردم ، اوکمده هرقوله‌نك
دیبنده صانکه دویاردم هنوز سوره‌ن برأنین . . .
یانار سونه‌ردی دیوارلرده شانلی مغفرلر .
کزه‌ردی قلعه‌ده مدهش ، صاریقلی عسکرلر .
وصانکه دور ایدیوردی معظم ونوار
قیزیل سماده اوکون حلقه حلقه قارتالار . . .

یاواش یاواش چیقیوردم . . . ایچمده برحرمت !
او کمده تاجی قیریق برجبین علویت !
بروجك اوستنه مأوی قوران بویوك قوشلر ،
آغیر آغیر قاچیشیرلردی محترز ، بیزار . .
زمانه آلتی عصردن قالان بوسور عظیم ،
بومعبد ظفرك ، آه ایلهینه شیمدی بنم
بویوك وقایع مهجورهٔ مؤبدینه
نه حسلی برلب حرمت دوکردی برکریه . . .

کلدم سکا ، یاشلرله بن ای قصر معالی ،
ای شیمدی قارا کلقده قالان معبد خالی !.
حرمت . . سکا ، بانیکه ، مقدس شهدا که ؛
حرمت . . سنی محو أیلهمهین دست زمانه ! .
ای بونجه ظفرلر طاشیان جبهٔ سطوت ،
دوغرول ، ید وحشتله أکیلمش سر ملت ! .
دوغرول ، بوکون آلچاقلره قوزقوب أکیلهنلر
ئولمشلرك احفادیدر ای برج مظفر ! .
ای شانلی دیوارلر ، سن ای ئولمز قوله برکون
برقیکله کورون ، سن نهیه نسیانه کومولدك ! .
ای سن که جبینکده کزهر ، بیك اولو قارتال
برسنك مزار اولما ، بوکون طاق ظفر قال !
حرمت . . سکا بانیکه ، مقدس شهدا که ،
حرمت . . سنی محو أیلهمهین دست زمانه . .

فقط او کمده قارا کلقلریله صمت وسکون ،
یاواش یاواش کزییور سورکاربان قرون .
رطیب دیوارلره سینمش سیاه شبپرهلر ؛

مزاره ، مقبر نسیانه بکزه‌مش هر یر ؛
بوتون بومقبر ماضی‌یی بی صدا کزدك ،
هوا ، ضیا بودیوارلرده آلتی یوز سنه‌لك !
دیوارده کولکه‌ده چیقمش اوبیکس اوتلردن ،
آغیر آغیر اوقویوردم ، نه‌رنکلی بردستان . . .
بن آغلایوردم اومعبدده ، هرکمر ، ممدود
برهیچقیریق طاشیور ، صوکره باشلایوردی سکوت...
آیاق سسم اوقارا کلقده محترز ، قورقاق ؛
ئوته‌رسه صانکه قارا کلقده کولکه‌لر چیقه‌جق . . .
بوتون اومعبد متروکی سیر ایده‌رکن بن ،
صیزاردی صانکه ده‌رین برجریحه قلبمدن ،
ئولوم . . فنا . . شب صامت ، مؤبداً نسیان . . .
خیالی قلبمه ویرمشدی برده‌رین هجران .
آغیر آغیر ایدییورکن اوقلعه‌دن عودت ،
ایچمده واردی ده‌رین برمحبت وحرمت ! .

أمین بلند

« حصارلره قارشی » ده ایکی وزن ده‌کیشیور . هنوز ماهیتلرینی آکلاتمق فرصتی له ئجمه‌دی ، شیمدی قولاقلریکزی آهنکنه آلیشدیرمق ایچون تطبیق ایدیکز :

(۱)	آغیر آغیر	چیقیوردم	اوکده‌هر	قوله‌نك
	مفاعلن	فعلاتن	مفاعلن	فعلن
	یاواش‌یاواش	چیقیوردم	ایچمده‌بر	حرمت
	مفاعلن	فعلاتن	مفاعلن	فعلان
(۲)	برقکله	کوروں‌سن‌نه	یه‌نسیانه	کوءولدك
	مفعول	مفاعیل	مفاعیل	فعولن

موضوعی نه‌در ؟ حصارلرك برینی بیلدیریم سلطان بایزید ، دیکرینی فاتح سلطان

محمد یاپدیرمشدی؛ برچلرنده حالا تاریخمزك خاطره‌لری واردر؛ شیمدی خراب، باقیمسز، حتی زائرسز دوریپورلر؛ شاعر ماضی‌یی دویه‌رق یازییور؛ «ادبیات جدیده» نك ظفرندن صوكره مشروطیتی متعاقب «فجر آتی» اسمنده برهیأت تشکل ایتدی؛ لسانلری فکرت وخالدضیا بکلره یاقیندی، «حصارلره قارشی» دهااول یازلمش اولمقله برابر اوزمانه عائد برنمونه‌یه چوق بکزه‌ر؛ اوزرنده «ادبیات جدیده» نك تأثیری کورولیور، بوسببله منظومه بعضی یکی اثرلر قادار ساده صاییله‌ماز. سعری «بدیعی قرائت» ه اویغون اوقومق ایچون سطرلری آراسنده کیزلی آهنکه باقکمز؛ حصارلرك سیاه، یوصونلو طاشلرنده‌کی افسانه‌لی اسراری حس ایتمك، ماضی‌یی دویمق لازمدر.

بلبل

بوتون دنیایه کوسکوندم .. دون آقشام پك بوكالمشدم؛
نهایت برزمان قیرلرده کزمش، کویده قالمشدم.

شهردن چیقمق ایسترکن صولر ذاتاً قارارمشدی،
پك ایصسز برقاراکلق صوکره‌دن وادی‌یی صارمشدی.

ایشیق یوق، یولجی یوق، سس یوق، بوتون خلقت کسلمش لال،
بواستغراقی تك بر نغخه اولسون ایتمه‌یور اخلال.

محیطك حالی انسانیتك تمثالیدر صاندم؛
دونوب ماضی‌یه طیرماندم، نه هجرانلر .. نه‌لر آکدم!

چیقارکن حشر اولوب ییتمدن آرتق بیك مسلسل یاد؛
ظلامك سینه‌سندن فیشقیران ممدود بر فریاد،

اومستغرق، اودورغون وجدی ناکاه اویله جوشدوردی
که وادیده بوتون کریان انیلر چاغلایوب دوردی.

نه محرق نغمه‌لر، یارب، نه موجا موج دمله‌ردی!
آغاجلر، طاشلر اورپرمشدی، کویا صور محشردی.

— أشیك وار، آشیانك وار، بهارك وارکه بکلردك،
قیامتلر قوپارمق نه‌یدی ای بلبل، نه‌در دردك؟

او زمرد تخته قوندك، برسماوی سلطنت قوردك؛
جهانك یوردی هپ چیکننسه چیکنتمز سنك یوردك.

بوکون بریم یشیل وادی، یارین برقیپ قیزیل کلشن..
کزرسك؛ خانمانك شن، ایچك شن، کاشانك شن.

خزانسز بربهار ایسترسه شاید روح سربازك،
افقلر، بعدمطلقلر بوتون محکوم پروازك.

دکل برقیده، صیغمازسك قانادلاندکمی ابعاده،
حیاتك اك مخیل غایه‌در احراره دنیاده.

نه‌دن، بویله‌یسه، ماتملرله ایامك پریشاندر؟
نیچون برداملەجق کوکسکده برعمان خروشاندر؟

خایر! ماتم سنك حقك دکل.. ماتم بنم حقم:
عصرلر وارکه، آیدینلق نه‌در، هیچ بیلمز آفاقم.

تسلیدن نصیبم یوق.. خزان آغلار بهارمده،
بوکون برخانمانسز سرسری‌یم أوز دیارمده!

نه خسراندرکه: شرقك بن‌وفاسز، قانسز اولادی،
سراپا غربه چکنتدم‌ده چیقدم خاك اجدادی.

خیالمدن کچرکن شیمدی فکرم هرج ومرج اولدی،
صلاح‌الدین ایوبیلرك، فاتحلرك یوردی.

نه‌ذلتدرکه : ناقوس ایکله‌سین بیننده عثمانك ،
اذان صوصسون ، فضالردن سیلنسین یادی مولانك ؟

نه‌هجراندرکه : اك شوکتلی برماضی سراب اولسون ؛
اوقدرتلر ، اوسطوتلر خراب اولسون، تراب اولسون!

چوکوك برقبه قالسین معبدنده ییلدیرم خانك ؛
شناعتلرله چیکنسین معظم قبری اورخانك !

نه‌خیبتدرکه : وحدتکاهی دینك ده‌وریلوب، طاش‌طاش،
سورونسون شیمدی میلیونلرله مأواسز قالان دینداش!

حسابسز بیکناه اشکنجه‌لر آلتنده قیورانسین؛
سرلمش کوکده‌لر بیکلرجه ، یوزبیکلرجه دوغرانسین ،

دولاشسین صوکره اسلامك حرمکاهنده نا محرم ؟..
نم حقم .. صوص ای‌بلبل .. سنك حقك دکل ماتم .

محمد عاکف

بومنظومه‌ده آجی برتأثر وار: بلبلك فغانی، ملتمزك دویدیغی اضطرابلردن،سفالتدن داغیله‌رق کوکلمزی قاپلایان ده‌رین ماتم قادار مدهش سببلی دکلدر ؛ فریاد ، سکونه وسعادته حسرت اوزوالّلی قوشدن زیاده بزه توجه ایدر ؛ محمد عاکف بك ، بو حسی دویه‌رق ، ملتنك حضورنده هایقیرییور ؛ بز ساکن قاله‌مایز .

قرائتده اوچ‌صفحه کورمشدك؛«بلبل»، یالکز مجالرینی سرعتله کچه‌رك، عباره‌لرنده‌کی معنایی علی‌العاده آکلایه‌رق اوقونه‌ماز ؛ اصل وظیفه ، منظومه‌نك روحلره خطاب ایدن ملی تأثرنی ، حسی، هیجانی دویورمقدر ؛ بناءً علیه ایش ، «بدیعی قرائت» ده موفقیته یوکسله‌بیلمکدر .

« بلبل »« « زینیم ، عسکر دونوشی » کبی « نثر » دییه‌مه‌یز ؛ بونك هرسطری ،

اوقویورکن صاقلی بولندیردیغمز ، کوسترمك ایسته‌مه‌دیکمز قسملره آیرلمشدر ؛ یاواش یاواش تعقیب ایده‌لم :

بوتون دنیا یه کوسکوندم دون آقشام یك بونالمشدم
نهایت بر زمان قیرلر ده کزمش کوی ده قالمشدم
شهردن چیق مق ایسته‌رکن صولر ذاتاً قارارمشدی
یك ایصسز بر قارا کلق صوك ره‌دن وادی بی صارمشدی

سز آیری‌رق اوقومقده دوام ایدیکز ؛ منظومه ،

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

کله‌لرینك قولاقلریمزده براقدیغی آهنکه اویغون کله‌جکدر .

قوجه قاری ایله عسر

وارمی عباسی بیلمه‌ین ؟ .. یوقدر ،
اوصحابی‌ بی دیکله‌ییك نه دییور :
برقارا کلق صوئوق کیجه‌یدی ، ینه
عمرك کیتمك ایسته‌دم أوینه .
کچ وقت ، کیمسه‌سز سوقاقلردن
یورویوردم ؛ اوزاقدن اولدی عیان
ـ قلب لیلك مهیب رازی کبی ـ
آ کسزین برمهیکل اعرابی !
هم بیاض بر ردا ایچنده نهان ،
کلیور متصل اوطیف کران .
بن صوقولدم ، اوکلدی ، یاقلاشدق :
دورمادن قارشیدن سلاملاشدق.
دوشونورکن سلام آلان سنی ،
اوهیولا اوزاندی طوتدی بنی :

برده باقدم ، عمر دکلمی ایمش !
— یا عمر ! بویله کیج وقت ، بونه ایش ؟
— شو محلاتی دوره چیقدم بن ؛
کل برابر ، دولاشمق ایسترسه‌ك.
دوش معصومی سایه پوش حضور ،
قوجه بربلده ، بی تلاش وفتور
اویویورکن عمر ، صیانت حق
کبی اطرافی دور ایدوب دوراجق !
اوسهالر قدر بلند جبین ،
ایکی شب زنده‌دار کوزلرینك
پارلایور انعطاف نوریله :
نجم ساهرده صانکه برهاله !
دورویور هرأوك اوکنده عمر ،
دورویور ، بی خبر ایچرده کیلر .
کچمه‌دك اك سفیل برپاپی‌یی ،
یوقلایوب صاغلی صوللی هرقاپی‌یی ،
کلدك آرتق مدینه خارجنه ؛
برچادیر کوردی ، اوراده دوردی ینه .

*
* *

اوجاق باشنده اوطورمش براختیارجه قادین ،
« آجز ! آجز ! » دییه فریاد ایدن چوجوقلرینك
قاریشدیروب دورویور متصل نواله‌سنی ..
زمان زمان دویوروب کریه پوش اولان سسنی ،
دییور :— آیاورولرم، ایشته شیمدیجك پیشه‌جك ..
فقط نه‌حال‌ایسه بردورلو پیشمه‌یوردی یمك !
دیشارده دوردیغی مدتجه ، هپ اوناله‌لری

دونجه دالدی عمر برسلام ویروب ایچری،
سلامی آلدی قادین پك بشوش بریوزله.
— چوجوقلرك نه ایچون، تیزه، آغلایور بویله ؟
— بوكون ایكنجی كون آج قالدیلر...
— اوحالده نه‌دن
براز یمك قومایورسك ؟
— یمك‌می ؟ چوملكی سن
تیریدمی ظن ایدییورسك ؟
— نه‌دریا ؟
— ساده صودر ؟
دیبنده برقوجامان طاش فیقیردایوب دورویور !
غرض چوجوقلری آلداتمادر اویوتمق ایچون ...
— كوزه‌ل! فقط قوجه‌ك، اوغلك، خلاصه، یوقمی سنك
برارككك ؟ بونه‌حال !
— هپسی ئولدی .. كیمسه‌م یوق.
— سنكمیدر بوكوچوكلر ؟
— طورونلرم .
— نه‌ده چوق !
آدام امیره كیدوب سویله‌مزمی حالنی ؟
— آه !
امیره اویله‌می ؟ محو ایتسین عن قریب الله !
یاقینده رایت اقبالی سرنكون اولسون ..
عمر ، بلاسنی دنیاده ایسترم بولسون !
— نه‌یاپدی ، تیزه ، عمر بویله انكسار ایده‌جك ؟
— یابن یتیم آووتورکن ، امیر اویورمی كرك ؟
رعیتز ، اوكا بزلر ودیعة اللهز ؛

کلوب‌ده بر آرامق یوقمی ؟

ـــ حقلیسك ، یالکز ،

زواللینك ایشی چوقدر، زمان بولوب کله‌مز ،
کیدوب‌ده سویله‌مه‌مشسه‌ك نه‌حالده‌سك بیله‌مز.

ـــ نیچون خلافتی وقتیله أیله‌مشدی قبول ؟
صوکنده بویله چوروك عذری کیم طوتار مقبول؟
زواللینك ایشی چوقمش ! . . . نه‌در ، محاربه‌می ؟
ایشیتمه سن‌ده جوارکده ایکله‌ین ألمی ،
مدینه خاقنی عریان براق ، مصرده دولاش..
غزا ! غزا ! دییه کیت صوی جهانی ، کل‌پایلاش!
چوجوقلرك یکیدن یوکسلنجه فریادی ،
قادین تهوری آرتق جنونه واردیردی :

ـــ بونوحه‌لرکه چیقار تابولوطلرك ایچنه ،
عمر ! صواعق تلعین اولور ، ایغر تپه‌که !
یتیمك آهنی یاغمور دعاسی ظن ایتمه :
اوصیحه رعد قضادرکه کونده‌ریر عدمه !
« آجز! آجز ! بزه برلقمه اولسون ا کمك ویر...»
« صوصك آیاوررولرم، ایشته‌اولدی، شیمدی‌پیشه‌ر!»
کیدوب‌ده سویلیه‌یم ها ؟ .. دیلنجیلك یاپامام !
عمرده کیم ؟ بنم اوندن کریم آدامدی بابام.
ئولورده یوز صویی دوکمم سزك خلیفه‌کزه!...
عمر بوزولدی فناحالده :

ـــ حقلیسك تیزه !

آووت چوجوقلری ، بن شیمدیجك کیده‌ر کلیرم .
خلیفه اوکده ، بوسوزلرله مندهش ، نادم ،
بن آرقه‌سنده ، پریشان چادیردن آیرلدق .

صباحه قارشی براز باشلامشدی آیدینلق .
کویك کوپکلری اژدر مثالی صالدیرییور !
براقایور بزی یولدن ، فقط کیم آلدیرییور !
مدینه‌نك داله‌رق منحنی سوقاقلرینه ،
دونوب دونوب هله کلدك ذخیره آنبارینه ؛
خلیفه کیردی آچوب ، بن ده کیردم امریله .
آراندی هر یری برموم یاقوب علی العجله .
— شوتك چووال .. اونی کوردك یا ! هایدی یوکله بکا ،
بو دستی یاغ دولودر ، آلوه‌ریر اویوکده سکا .
چووال خلیفه‌ده ، یاغ بنده ، چیقدق آنباردن ؛
کلیدلیوب کری دوندك دمینکی یوللردن .
مسافه باقدم اوزون ، یوك آغیر ، عمر یورغون ..
دیدم که : سن براق آرتق ، چووال بنم اولسون .
— خایر ، یورولسه دکل ، ئولسه یاردیم ایتمه صاقین :
وبالی کندینه عائددر ابن خطابك .
قادین نه‌سویلدی ، عباس ، ایشیتمه‌دکمی دمین ؟
یارین ، حضور الٓهیده کیمسه‌لر عمرك
شریك خیبتی اولماز ، بوکونلك اولسه بیله !
أوت ، خلافتی یوکلنمه‌یه‌یدی وقتیله !
کنار دجله‌ده برقورد آشیرسه برقوبونی ،
کلیرده عدل الٓهی صورار عمردن اونی .
براختیار قاری بیکس قالیر ، عمر مسئول !
یتیمی کریهٔ خسران آلیر ، عمر مسئول !
برآشیان سفالت باقیلمایوب کوچسه :
عمر قالیر ینه آلتنده ، هیچ دکل کیمسه !
زمینه غدر ایله برداملا قان آقیتسه بری :

اوداملا برقوجه كرداب اولور بوغار عمری !
عمر ، دوبولماده هرقلبك انكسارندن ؛
عمر ، قوغولماده هرماتمك جوارندن !
عمر ، خليفه ايكن باشقه كيم اولور مسئول ؟
عمر ، نه‌یاپسون الٓهی ، بوتون اودر مسئول !
عمردن ايسته‌نيور بكله‌نن محمددن . .
عمر ! عمر ! ناصل آلدك بوباری دوشكه سن !
— سن آلماسه‌ك عجبا كيم كلوب‌ده سندن أيی
اداره أيليه‌جك دوشديكك بومعركه‌یی ؟
أوت ، عدالتی « مطلق » خيال ايدرسه‌ك اكر ،
عمر دكل يانه اولسه‌ك براقكه هپسی هدر !
بشر عدالتی « مطلق » تخيل أيلرسه ،
كورور اميدنی محكوم هرزمان يأسه .
سن ای عمر ، نه ملكسك ، نه بر امير ظلوم . .
فقط الكده نه‌وار ؟ فطرةً بشر مظلوم !
كورور بروج سمانك بوتون ستاره‌لری ،
ظلام ايچنده ، يوك آلتنده ايكله‌ين عمری !
حضور حقه چيقاركن بواونلی جبهه‌كله ،
دكل زمينی ، كتير شاهد آسمانی بيله !
— اوزاقمی يول ؟ دها چوق وارمی ؟
— آنجق اوچ بش آديم .
مجالی قالمامش آرتق زواللينك .. باقدم :
اولانجه عزمنی تحكيم ايدوب ، نفس نفسه ،
ياواش ياواش يورويور ، كلدی بيك بلا نه‌يسه !
صوقولدی خيمه‌يه ، ايندیردی آرقه‌سندن اونی ،
— براقده دستی‌یی برلشديرك كناره شونی .

عمرهمان طاشی چوملکدن ایندیروب آتدی ؛
اوزاندی دستی یه ، یاغ قویدی ، صوکره اون قاتدی.
اوطورمق ایسته‌دی لاکن بلایه باق که : اوجاق
همان سونوب کیده‌جك ..

ـ تیزه ، یوقمی هیچ یاقه‌جق ؟
قادین کتیردی بش اون پارچه یاش اوددون عمره ؛
عمرده اونلری یاقمق ایچون اکیلدی یره :
اوجاق توتر ، عمر اوفلر زفیر حاریله ؛
زمینی لحیهٔ بیضای تارماریله ،
سجود طور خشوعنده ، متصل سوپورور ،
ایچنده روحی یانارکن یوزنده ترکوپورور !
دوتر محیط نگاهنده توده توده دومان ،
بولوت کچرکبی نجمك خیاط نورندن !
اوجاق طوتوشدی ، یمك پیشدی ؛

ـ وارمی تیزه قابك ؟
کتیرده ایندیره‌لم ..

ـ وار بویوکجه برقاب ، آلیك .
یمك صیجاقدی ، فقط کیم دورروب‌ده بکلیه‌جك ؛
عمر چوجوقلره بربر یدیردی اوفله‌یه‌رك .
کسیلدی خیمه‌ده ماتم ، اویاندی روح سرور :
اویاوروجقلره باقدم که اویناشوب دورویور !
عمر بوعالمی ، بی‌تاب ، سیره دالمشدی ..
دیدم : صباح اولویور قالقه‌لم ..

ـ اوت ، هایدی !
یارین امارته گل تیزه ، اوکله‌ین بنی بول ؛
أمیره سویلرز ، البته خیر اولور مأمول .

یوزی کولمشدی تیزه‌نك ، باقدق ،
بزده چیقدق وداع ایدوب آرتق .
هیچ کوروئمکسزین کلوب کچنه
دوغرو ایندك خلیفه‌نك أوینه ؛
— شیمدی نرده‌یسه کون دوغار ، کیتمه .
دیکله‌دم بن ده : کیتمه‌دم یه‌ی .
ایتدی آز صوکره صبح ونوله‌دار ،
اویوپان شهری کاملاً بیدار .
اوکله کچمشدی ، چیقدی کلدی قادین .
— غالبا تیزه ، اویقوسز قالدك !

کیمدی آقشامکی ، اکلانجه قاری ؟
چیقاجق طوتماسه‌م همان دیشاری .
— تیزه ، عفو أیلدك دکلمی بنی ؟
— بویله کوستر فقط عدالتکی ..

محمد عاکف

« قوجه قاری ایله عمر » ده ایکی «*» ایچنده‌کی اوزون اورته پارچه‌نك وزنی :

[١]	مفاعلن	فعلاتن	مفاعلن	فعلن
	دیشارده دور	دیغی مدت	جه هپ اونا	له‌لری
	دونجه دال	دی عمر بر	سلام ویروب	ایچری
[٢]	مفاعلن	فعلاتن	مفاعلن	فع‌لن
	چوجوقلرك	یکیدن یوك	سه‌لنجه فر	یادی
[٣]	قادین تهو	وری [١] آرتق جنونه وار		دیردی

ایلك وصوك کوچوك پارچه‌لرك وزنی :

---

[١] « تهور » ، اوقوندیغی کبی ایکی واوله کوسترلمشدر .

[١]	فاعلاتن	مفاعلن	فع لن
	بن صوقولدم	او كلدى ياق	لاشدق
	دورمەدن قار	شيدن سلام	لاشدق
[٢]	فعلاتن	مفاعلن	فعلن
	دوشونوركن	سلام آلان ،	سسنى
	او هيولا	اوزاندى طوت	دى بنى
[٣]	فاعلاتن	مفاعلن	فعلن
	هيچ كورونمك	سزين كلوب	بچنه
	دوغرو ايندك	خليفەنك	أوينه
[٤]	فعلاتن .	مفاعلن	فع لن
	يوزى كولمش	دى تيزەنك	باقدق

« قوجه قارى ايله عمر » ده برحكايەدر ؛ موضوعى، ترتيبى ، افادەجه آكلاتيشى، طبيعى شكلده محاورەلرى بيله وار ؛ لسان ، ايچه پوروزسزدر ؛ نثره ياقين ديەبيليرز . وزنلى اولەرق بويله سربست ، اوزونجه اثر يازمق خيلى كوچ برايشدر ؛ افاده ، اصل بحث ايديلن موضوعه اويويور ؛ اوقويوركن دويولان صدا ، عبارەنك نتيجەيه دوغرو حركتى ، حكايەنك معناسى وماهيتيله متناسبدر؛ عمر، عباس حضراتى ، ايلك مسلمانلرك عدالت وشفقت حسى، چوجوقلرك حالى أبى برچرچوه آراسنده كوستريليور ؛ مؤلف، موضوعى بسەمش ، دويمشدر ؛ ذكاسى حكايەنك ايچنه كيرمك، وقعەيى آكلامق ، دويمق حتى سوەبيلمك ، بكەمك صورتيله وپك آچيق بر حالده كورينيور . هله افاده ، موضوع عبارەرك احتوا ايتديكى معنى ايله اويغوندر ؛ بو مزيته « موافقت » دينير : جملەلر اثرك احتياجنه كوره ، سادەلەشير ياخود دهشت وسدت قازانير ؛ كيجه وقتى اوزاقدن بياض احرام ايچنده پورون اعرابى قيافتلى حضرت عمرى، حكايەده قوللانيلان آغيرجه كلمەلرله خيالاً طانيورز ؛ محاورەلر اكثريا طبيعيدر ؛ يالكز قادينك آغزندن « رايت اقبالى سرنكون، صواعق تلعين » كبى سوزلرى سويلەتمك فضله كلفت صاييلير ؛ فقط تظلم ، عذاب، حكايەدەكى حاله نسبتله يرندەدر . خليفه ، مسئوليتى اضطراب ايچنده حس ايديور؛ تميز، عادل وجدانى متأثردر؛ خلاصه افاده ايله موضوع آراسندەكى موافقت نسبتى آچيق كورونور .

صوك سطری قادین سویلەیور ؛ بو جسارتی اوست طرفده امارته کیرنجه دویدیغی قورقو وحیرت حسیله متناسبمیدر ؟

«شعر» ، «وزن» لی سوزلردن عبارت اولاماز ؛ اونده جمله وکلمەلرده‌کی آشکار یاخود کیزلی آهنك ایله حسلرك، خیال وفکرك کوزەللکی، کوکلك اورپرمەسی، خصوصی برتأثیرك هیجانی آرانیر ؛ «نثر» لرده «شعر» بولنمەسنه مانع یوقدر ؛ بومنظومەنك جمله وکلمەلرنده برموسیقی ، طاتلی شعر تظاهری وارمی ؟

محمد عاکف بك، لسانه قوللای تصرف ایدییور؛ «صفحات» اسملی منظوم کتابلری وار؛ موضوعلرینك چوغی اطرافمزده‌کی حادثەلردن آلنمشدر؛ «ادبیات جدیده» شاعرلری مثلا فکرت وجناب بکلر فرانسز تأثیرینه تابع کورونورلر ، یعنی ایچه آلافرانغەدرلر ؛ عاکف بك، حسنده وذوقنده شرقلیدر ؛ یازیلرنده اجنبیلك یوقدر ؛ عرب وعجم ادبیاتنی بیلیر؛ قوتلی یازار؛ اینجه اعتناره میل ایتمز ؛ اثرلرینك ذاتاً اکثریا قدرتله تأمین ایتدیکی بدیعیلکندن زیاده اجتماعی حیاته نفوذینی ایستەر ؛ شعرلریله مسلمانلری دوغرو یولده یوروتمك اشتیاقندەدر ؛ محاورەلرنده چوق موفق اولور؛ شومثاله باقکز ، یازیده شفاهی لسانه موافقتك بودرجەسنه حیرت ایدیلیر :

ایکی آرقداشك فاتح یولنده

— واپور یاناشدیمی ؟

— چوقدن !

— دیمك که کوپریده‌یز ..

— آمان شو یولجیلر اینسین !..

— فقط بیلیرمیسیکز ،

یادیرغایور ، هانی انسان اواسکی تکنەلری !
« یاناش » دینیلدیمی ، نازلیم ، کیده‌ر کیده‌رده کری ،
کلنجه‌ یخشم ایله برطوس اورووردی کوپرویه‌که :
زوالینك دەشیلن قارنی صاغلام آلتی چکی

اودون یونارده بر آز صانجیدن بولوردی آمان ...
— هکیم کتیرمه‌یه قوشسه‌ك هکیم‌ده یوق اوزمان !
— تیمارجیلر ، برکت ویرسین اوستاشیلردی :
النده بالطه ، کلیر اوچ کسه‌ر بش اکه‌ردی ...
« دایان اویانکی باشندن عمر ! طوتکدی مش ! »
باقاردیکنز عملیاته چار چابوق بیتمش !
اما صره ساحلی چوق اسکی برمؤسسه‌در ؛
اوشاقلرك طوپی جراح اولور .. همان کسدیر !
بوکوندن اورمانی کوسته‌ر قیلاغیلی بالطه‌سنه :
تمیزله‌یوب چیقیویرسین ، براقماسین یارینه !
— برآزده دیکمه‌یی اوکرنسه‌لر ...

— آدام سن‌ده !

دوشوندیکك شیه‌باق .. سن شو علمی اوکرن‌ده ..
— اوعلمه هیچ دییه‌جك یوق : مفادی قطعیدر !
علوم سائره صنعی ، اویك طبیعیدر .
نه وارکه : قالمادی تطبیق ایچون مساعد یر !
— نه دن ؟
— نه دیمی ، کورردك چیقوب کزه‌یدك اکر
اتکلرنده ظیغین صاقلی بیلدیکك اورمان ،
بوکون باریندیرەماز حاله کلدی بر طاوشان !
او ، صیرتی هیچ‌ده کونش بیلمه‌ین یشیل داغلر
ییغین ییغین قایالردر : سرابلر چاغلار ؟
— صباحلین ینه برخیلی نکته فیرلاتدك !
خیالی بول بول آقیتدك ؛ سرابی چاغلاتدك !
— خایر ، خیال ایله یوقدر بنم آلیش ویریشم ..
اینان که : هرنه دیمشسه‌م کوروب‌ده سویله‌مشم .

شودر جهانده بنم الك بكنديكم مسلك :
سوزم اودون ـ بى اولسون ، حقيقت اولسون تك !
— فنا ده كل يولك اما ايجه صارپ اوله جق !
« اودون » ديدكده ، توحافدر ، نه كلدى عقلمه باق :
زواللى مملكتك يوقدى باشقه محصولى ؛
اودوندى نرده بولونسه ك متاع مبذولى .
— آدام يتشديره مزمش ، ديمك كه طوپراغمز !.
— لطيفه برطرف اما ، آدام ده كل يالكز
اودون ده ايسته رز آرتيق ياقينده اوروپادن !
— بزم فيليزلرى كونده رمه سين صاقين اوزمان !
— آغيرجه داورانيورسك .. برآز چابوق يوروسه ك ...
— وقت قازانمق ايچون ايسته رم ياواش كيتمك .
— اوحالده قوش كبى سه كمك ده كلميدر لازم ؟
عيب ده كل يا ، بوسوزدن نه چيقدى ، آكلامادم .
— بو اعتراضى نيچون صالّلادك محاكمه سز ؟
وقت كچيره مه يى بزلر قازانمه عد ايده رز !

— آمان شو معبد فياضك احتشامنه باق :
باقار باقار دويه مام : عاشق اولمشم مطلق !
— حقيقةً دويه ماز ديده لر ملاحتنه ..
فقط يابانجيلر اوشمش جوار عصمتنه !
نه در حريمنه يرله شمك ايسته ين شو صالاش
هويتنده ييغينلركه هپ برر قلاش !
— أوت ، زمينى اوزاقدن كوروب بايلمشلر ،
ياواش ياواش صوقولوب صوكره دن ياپيلمشلر !
— اوحالده شيمدى آييلمق كركدر اوقانه ..
— آييلدى فرض ايده لم .. ييغمادقجه برطرفه ،

شو کوردیکك قارا طاشلر قادار کثیف آلتون ،
ناصل تمیزله‌یه‌بیلسین ، ناصل ییقوب چیقسین ؟
— خایر ، قاپاتمالیدر « جامعك ! » دییوب کری ؛
برر برر ییقیلیر آز زمانده کندیلری .
— ناصل قاپاتمالی ؟

— غایت قولای : « شو میدانلق
که یول گچن خانی اولمشدی ، حولیدر آرتیق ؛
بوحولیدن گچه‌جکلر نماز ایچون گچه‌جك »
دییوب قاپاتمالی .

— یاهو عقللیسك کرچك !
— گچنده ییقدایه قالقیشدیلردی محفلی‌یا !
— دیمك که زردلی بونلر !

— صورارمیسك ؟ دلی‌یا !
دلیرمه‌دکچه برانسان ناصل واریر دیلی‌ده ،
قیار شومحفله ، یاخود شو محتشم گچیده ؟
« بزم‌ده وار مدنیتله آشنالغمز ..
هم اسکیدر .. » دییه بیلمك ایچون دایاندیغمز
یکانه حجت سنگینی ییرته‌جقلرده ،
صیقیلمادن کزه‌جکلر « کنیش » سوقاقلرده !
— « صیقیلمادن » دییه برنکته صاللادك ، لاکن
یرنده اولمدی ..

— ده‌کل ، سنده آکلایش کسکین ؛
— بن آکلامام‌یا ، فقط یك دکرلی اولسه کرك ..
حقیقةً شوگچید چوق کوزملیدر ؛

— نه‌دیمك ؟

صحیفه‌لر یازییور ، بلکه فن معماری

اومیل ناز ایله مخمور دیده‌لر واری .
بر آز میللی باقان معبرك كوزه‌للكنه ..
— كمرده اویله موافقمیدر عجب فنه؟
— نه‌سویله‌دك ؟
— شو آتیلمش وه‌ره‌و كمر أیمی ؟

— فنون هندسه‌نك واریا برده « ترسیمی »
دینن اصولی .. اونك ماهرانه تطبیقی .
— دیمك كه خیلی مهمدر بونك‌ده تدقیقی .
— سنك كوزك أییدر .. قاچ موقتك ساعتی ؟
دوزه‌لته‌یم سونی .. دور دور .. قورولمامش ذاتی !
— برنده اون بوچوق اولمش ، برنده اوچ ..
— نه كوزه‌ل !

زمان ایچنده زمان .. یوقدی بویله شی أول.
— بویوك قصور ایدی لاكن..
— حقیقت اویله ایدی :

قمر حسابی ، كونش دوری صوكره میلادی ،
دییوب‌ده اوچ ییلی ازبربیلن ذكی ملت
دورورمی هیچ یالكز برساعتله ؟ دورماز أوت !
— نه‌اصل شوبانقه كوزه‌ل بربنامی ؟
— یك اوقادار

قنا ده‌كلسه‌ده ، نسبتله ، بربیچیملی دیوار
مثابه‌سنده قالیر جامعك یاننده ..
— غریب !

بنم كوزمله باقارسه‌ك : نه‌محتشم ، نه‌مهیب !
— اوباشقه .. صورسه‌لر اسلوب ایچون « شودر » دینه‌مز.
اصالت اولمالی صنعتده اولا .. بو : ملز !

خایر ، ملزده دەگل .. بلکه برچوق اسلوبك
خلیطه حالی‌که تحلیله قالقیشلسه : اوزون !
نجیب اثر آرایورسەك : سیلەباق ، ایشته ..
طاشوب طاشوب دوکولورکن اوشعر برجسته ،
صفای فطرتی شاهد که : ترتیز اصلی ؛
دامارلرنده یوزن قان‌ده ، جان‌ده عثمانلی !
کوروب بوجوشش صنعتده روح اجدادی ،
برآز صیقیلمالی شهرك صیقیلماز اولادی !
— صیقیلمق اسکی آداملرده نادراً کورولن
برابتلایه دینیرمش‌که شیمدی کچدی !

— نەدن ؟

دەکیشدی حالت روحیه ، چونکه عصره کوره . .
— آمان شو « حالت روحیه » برده « مفکوره » ،
عیب دەکل‌یا ، غیجیقلار بنم سیکیرلریمی !
— نیچون سیکیرلەنیورسك ؟ تعصبك یریمی ؟
برآز دەکیشمەلی آرتیق بواسکی ذهنیت .
« لسانه هیچ یکیلك صوقمایك ! » دیمك : جنت.
— خایر ، تعصب ایدن یوق . . شووارکه : ایجابی
تحقق ایتمەلی برکره ، برده اربابی
الیله اولمالی مطلوب اولان تجددلر..
دوشون‌که بویلەمیدر برده :

— شبهەمز.

— نه کنزەدر !

دلیلی : کندی سوزکدر ..

— کیمك ، بنمی :

— أوت !

— نه‌سویله‌مشدم ؟ اونوتدم..

— جانم شو « ذهنیت ! »

— بکنمه‌دکمی ؟ فرانسزجه یوقمی « مانتالیته » ؟
اونك مقابلی ..

— ذاتاً بودریا درد ایشته !
تصرفاتنی عیناً آلیرسه‌ق انکلیزك ،
فرانسزك ؛ نه اولور حالی ، صوکره شیوه‌مزك ؟
لسانك اولمالیدر بروقار ملبسی ؛
او اولمادقجه میسر ده‌کل تعالیسی.

— بر آز محافظه‌کارانه‌در یاشیمدی بوده ...

— أوت محافظه کارم .. بیلیرمیسك ، بوموده
تعمم ایتمه‌یه باشلارسه ..

— باشلاسین ! نه اولور ؟

— ایله‌ر ، طوتار یری قالماز ، لسانمز بوزولور.
بوکون نه مسخره اولمشسه ملتك قیلیغی ،
لسان‌ده اویله اولور !

— آ کلامام عنادجیلغی ..

— بیلیرمیسك بوغریب امتك نه‌در حالی ؟
« یخاف » صیغه‌سنك چینغیراقلی اعلالی !

— ناصل ، ناصل ؟

— هله صبر ایت : « یخاف اصلندن ... »
دیبوب‌ده ازبره برچوق عباره‌لر اوقوتان
خواجه‌م ، ختامه یاقین دوره‌سنده اعلالك
میان قافیه‌دارنده چیقته « فی‌الحالك »
اوقور دورووردی ، بوبر عنعنه‌یدی بسبللی :
« قچن‌که ساکن اولور واو ، اونك‌ده ماقبلی

حروف سالمه‌دن حرف غیر ساکن اولور ؛
اوواوی متفقاً مد ایدرایمش جمهور . . .
اوحالده بزدخی ایتدك : یخاف اولدی . » . . . أوت !
نه یاپسه اوروپا ، بزلرجه اصل اولان حرکت :
« اوحالده بزدخی یاپدق ! » دییوب همان تقلید .
بو دورلو بریکیلکدن نه‌خیر ایدرسك امید ؟
ــ فقط « یخاف » نك اعلالی اما کوچمش ها !
ــ واختصاری اونك ، چوق سوره‌ردی یوقسه دها !
ــ فنامی ؟ باق ، لافه دالدق‌ده دویمادق یوقوشی ،
ــ حقیقت اویله ! ابی یول قازانمشز . . شونه شو ؟
ــ ییقیق سیله باقوب آغلایان یانیق مکتب . .
کچنکی یانغینك انقاضی ایشته بونلر هپ !
ــ دیمك که : جامعی قربنده‌یز سلیمانك . .
ــ « دیمك » ده وارمی‌یا ؟ قارشیکده !
ــ لاکن انسانك ،

ناصل قرارمه‌ده ماضی‌یه طیرمانان نظری ؟
بوکون ، بزم تپه‌مزدن باقان شو آثاری
صیانت ایله‌مه‌دن عاجزز ، ده‌کل یاپمق . .
ــ حقیقت اویله ! شو معبد نه‌در ؟ شو حشمته باق !
ــ براق که جامعی ، دنیاده اولماز اویله أثر ؛
فقط نه‌در شو هیاکل ، نه‌در شو مدرسه‌لر !
اوزاقدن آکدیرییورلر نطاق سیمینی ،
که‌صارمق ایسته‌یه‌رك وحدتك ندیمه‌سنی ،
آتیلمش اوچ طرفندن کمند اولوب بلنه ؛
فقط ده‌کل بلی ، دامانی کچمه‌مش النه !
بشر ده‌کلمی ؟ تعالی‌ده ایتسه عرفانی ،

ناصل قوجاقلایه بیلسین حریم یزدانی ؟
أوت ، مدارس او وحدتسرای محتشمك .
اوكنده : حرمتیدر دیه هرزمان علمك .
بوتون شو قبه‌لرك موجه موجه سلسله‌سی :
حضور حقده قاپانمش سجود قافله‌سی !
— بوكون‌ده اویله‌می لاكن ؟

— ده‌كلسه ، كیمده قصور ؟

بونا خلفلكی بز یاپمشز ، سلف معذور ،
اویوب صیچان كبی هردورت آدیمده بركمری ،
دده‌كمی آچمش اومسكین قیلیقلی قهوه‌لری ؟
خاپر ، دده‌دك سكا ، باق ، خسته‌خانه‌لر یاپمش ،
یاننده مكتب طبیه‌لر ، نه‌لر یاپمش !
شو كوردیكك قوجه‌مان كتله یوقمی ؟ دارالطب .
— دیمك : بومدرسه طبیه مكتبیدی . .

— عیب !

— عیب نه‌در ؟

— بونی اولسون كوروب‌ده بیلمه‌مه‌كز .

— باقیلسه اویله . . فقط « بیلمه‌ییك ! » دیین یه‌سز !
— طبابتك اوقادار محترمدی موقعی‌كه :
بزز طبیب فنون آشنا چیقار ، اسكی
مدرسینمزك اك كزیده افرادی .
یازیق ، اونسل كریمك وفاسز اولادی
براقمش اویله‌جه ، هیچ باقمامش مؤسسه‌یه ؛
نه‌لر كورور نه‌لر انسان كیرنجه مدرسه‌یه !
دولاشمق ایسته‌یه‌رك دالدیغم اولور بعضی :
آدیم باشنده عصرلرجه سعیك انقاضی

طاقیلمامق ، هانی ، قابل دکل آیاقلریکه !
نظر نفوذ ایده‌جك اولسه هانکی بریبغینه :
یا بر مدققك اسرار تارماری دفین ،
یا بر مشرحك آثاری صاقلی . . هم نه‌حزین !
چامورده صایلی ، کنیش رحله‌لر بوتون مرمر . .
دیمك : معلمی تشریحی ویرمه‌مش ازبر ؛
کتاب نعشی سه‌روب طاشلرك اوزونلغنه ،
آچوب آچوب اوقومش قارشیسنده بولدیغنه .
بوکون ، اورحله‌لرك کندی نعش اولوب یاتیور ؛
اوزرلرنده بکارلر فاصولیه قایناتیور !
— وفایه چیقسه کرکدر بوا کری بوکری سوقاق . .
— أوت ، وفایه اینه‌ر .

— غالبا ایجه اوزاق . .

ده‌کلمی ؟

— هیچ‌ده ده‌کل . . سن یورولدك آکلاشیلان !
— اونوتمشم ، هانی ، یوقاروده کلدیکم چوقدن .
— صاغجه ، دوغرو وفا میداننده‌یز شیمدی .
— برآز طانیر کبی اولدم . . یا آزمی کچدمدی !
— آل ایشته ایسته‌دیکك : تربه ، طاش قوناق ، قاراقول . .
— فقط بونك نه‌سی میدان ؟ بوعادتا بریول . .
توحاف ده‌کلمی یا ؟

— وقتیله بلکه میداندی . .

قاپانمش اولسه‌ده کیتدکجه ، قالمش اسکی آدی .
ایچه قهوه‌ده وار . .

— نرده یوقکه ؟ هرده !

اونکله ملت مرحومه اوغرامش درده !

بقاسی وارمی جهانك ؟ دوشونمه عاقبتی !
اوزان شوپیکه‌یه : بولدك دیمکدر آخرتی !
برنجی دفعه ایمش بینمش اختیار قاییغه ؛
ایشیلدامش کوزی ، برقاو چاقوب دیمش : « یاحی !
عمر عمر بوعمر ایشته : هم اوطور ، هم قای ! »
شوپیکه‌لرده اوتریا کینك « عمر » دیدیکی
پیاده‌نك أشیدر . یان کلیرمیسك ؟ نه أبی !
حیات آقوب کیده‌جکمش .. نه‌وار کدرلنه‌جك ؟
زمان زمان بوزمان .. دوّرما برنفس دها چك !
صفا که باق که یاچیقدك یاچیقمادك یارینه !

— دونوب دونوب باقیورسك .. نه کلدی خاطریکه ؟
— شو قارشیلقلی بنالر دوشوندوررمی سنی ؟
— نچون دوشوندوره‌جك ؟ اوکجه سویله حکمتنی ..
— شو صاغ طرفده‌کی ؟

— مکتب .

— أوت؛ بوجهه‌ده‌کی ؟

— براسکی مدرسه اولمق کرك .. ده‌کلمی ؟

— یکی .

— یکی نه‌در ؟ برآز ایضاح ایدلسه ، چوق اکسیك !
— زواللی ماتی وحدت جدا ایدن « ایکیلك » ،
صیریتمایورمی اوپیس دیشلریله قارشیکده ؟
ناصیل توکوره‌سین انسان شوحاله باقسین‌ده ؟
بیقیلمامش ، نه‌قادار ییقمق ایسته‌سه‌ك ، ایمان ؛
آییرمق ایسته‌مشز صوکره دینی دنیادن .
آییرمشز ، ایده‌رك شرعی متصل اهمال ؛
اصل ایکنجیسی اولمش ، شو وارکه بزده‌حال !

أوت ، بوصیصقه وجودك یارین دورور نفسی ؛
فقط شو كوردیكك « ا كمكجی اوغلی مدرسه‌سی »
یاشار دمیر كبی كوكسیله بلكه اون بیك یاش ..
یا هر قابورغه‌سی : قورشونله باغلی یالچین طاش !
اولایدی قوص قوجه ملتده بر بیلی قفا ؛
« وجودی بزیانه آتمق ، دماغی برطرفه ،
عقللی كاری ده‌كل » دیرده بویله یاپمازدی .
نه اولدی صور باقالم ؟ ملتك اوز اولادی
یابانجیدن دها دشمن كسیلدی بر برینه ؟
ـــ صوكنده قارده‌ش اولورلر طبیعتیله ینه .
ـــ زمان بیلیر اونی آرتیق ...

ـــ كمر كوزوكدی هله ..

ـــ كوزوكمه‌سینمی‌یا ؟ برخیلی قسمی كچدی بیله .
ـــ زواللی صاقلانیور : حالی كورمك ایسته‌مه‌یور !
ـــ قرون ماضیه‌دن برباقان شو « كوزلر » ه صور :
او نه‌یدی داغ كبی ارلركه ارضه حاكمدی ..
نه‌در قارنجه‌لانان نسل مضمحل شیمدی ؟
ـــ حقیقت ، اویله كوچولمشكه : « یوق » دی كچ آرتیق ..
ـــ اصل بو ، یوق كبی وارلق ده‌كلمی مسخره‌لق ؟
ـــ « كبه‌رمه‌لیدی » می دیرسك ؟ كبه‌رمشز ، نه چیقار ؟
قولای ده‌كل اوده .. انسانجه ئولمه‌نك یولی وار .
جماعتك آراسندن « قالیرسه : ایل بكه‌نیر ،
ئولورسه : یر بكه‌نیر » درت آدام چیقارسه كه‌تیر !

محمد عاكف

بومحاوره‌نك همان هرقسمی شعاعی اسانه اویویور ؛ وزنك قاتی مادیلكی مهارتله

صاقلانمشدر ؛ « عروض » ه آرتق يالكز ايرانى بر شعر واسطه‌سى ديیه‌مه‌يز ؛ بالخاصه فكرت وعا كف بكلردن صوكره بو آلتى اپيجه بنمسه‌مشزدر .

منظومه‌ده هرعباره ، قاعده‌يه ، قونوشديغمز دوغرو لسانه موافق يازلمشـدر ؛ بو مزيته « صحت » دينير ؛ اوصافى شونلردر :

(١) كلمه‌لرك قولاى تلفظ ايدلمه‌سى ..

قيزيل سماده اوكون حلقه حلقه قارتاللر

مصراعنده آلت طرفى چيزيلان ايكى سوز طاتلى وقولاى سويله‌نه‌مز . بو كوچلكه « تنافر » ديیورز ؛ ايكى دورلو اولور :

بوتون بوارض تپ بى‌حضور ايدن بر شى

ده « بى‌حضور ، تپ » كلمه‌لرى آيرى آيرى پك‌ أيى تلفظ ايديليور ؛ « حلقه » ايله « قارتاللر » ده اويله‌در ؛ فقط برآراده ايكن متنافردر ؛ بونى يازيده ، سويله‌يشده « خطا » صايارز.

بعض كلمه‌لرده اساساً « تنافر » بولنور : سورمه‌له‌مه‌مه‌ليمى ؟ كبى .

الكزياده برنجى نوعندن احتراز ايتمه‌لى؛ چونكه اراده وارزوياخود بردقت مسأله‌سيدر؛ اوته‌كى طرزه چاره يوقدر ؛ كلمه‌لرى لهجه‌مزدن چيقاره‌مايز ؛ اجتناب ايده‌مه‌يجه‌ قوللانمق ضروريدر .

(٢) كلمه ويا افاده‌نك قاعده‌يه موافق اولمه‌سى :

حل ايتمه‌ديلر بولغزك سرينى كيمسه

مصراعى نثره چوريلنجه « بو لغزك سرنى كيمسه حل ايتمه‌ديلر » ديمك لازم ؛ كوريیورسكز : « كيمسه » كلمه‌سى جمع بر فعله محتاج دكلدر ؛ عباره ، « صحيح » عد اولونه‌ماز .

وارمى عباسى بيلمه‌ين؟ يوقدر

اوصحابى‌ى ديكله‌ييك نه‌ديیور

بيتنده صوك مجالر ، قولاقلريمزده عين تأثيرى براقايور ؛ قافيه‌جه خطاليدر .

تيريدمى ظن ايديیورسك ؟

— نه‌در يا ؟

— ساده صودر ،

دیننده بر قوجه‌مان طاش فیقیردایوب دوریبور .
بیننده عین سببدن « صحت » ه اویغون دینه‌مز !

(٣) قوللانیلمایان کلمه‌لرله سویه‌نوب یازلماماسی .. مثلا طوتسـق ، ...و ، چالاب کبی سوزلر، اسکیمشدر؛ بونلره آرتق جدی برأثرده بر بولونه‌ماز. عربجه، فارسی کلمه‌لرك لسانمزده مقداری معین ده‌کلدر ؛ فقط « افراختهٔ قید مبـالات » نوعنـدن ترکیبلری ؛ تحجر ، صججرتور، متنحنح کبی سوزلری ترك ایدیبورز. هیچ برینه ده حیات ویریله‌مز؛ حتی قوللانیرسه‌ق ادبی ذوق ایکجینیر ؛ بونقیصه‌یه « غرابت » ك برنوعی دینیر .

(٤) جمله‌نك ترتیبـمزلکدن قورتولمه‌سی .. « سزی تبریك وتشکر ایده‌رم » شکلنده برجمله یازمق ، لسانك ترتیباتی لزومنه کوره ، مفعوللری اعتباریله یا کلیش‌در ؛ « مصر والیسی کتخدا احمد پاشا ١٢٠٠ سنه‌سی جمادی‌الاخره‌سنك ٢٦ نجی کونی ئولمشـدی ؛ مورخ ، معلومات ویریبور :

« بیك ایکی یوز سنه‌سی جمادی‌الاخره‌سنك یکرمی آلتنجی کونی مصرقاهره والیسی اولان کتخدا احمد پاشانك عزم داربقا اولدیغی خبری ورود ایتمکله ...» عباره‌سنی أبی مرتب صاییه‌مایز : تاریخ رقمی ، یالکز والینك ئولدیکنه دکل ، کویا ولایته مأمور ایدلدیکنه حتی وفاتی خبرینك استانبوله ورودینه دلالت ایتمك اوزره یازلمش . بو نوع خطـایه « ضعف تألیف » نامی ویریلیر ؛ سوزده، یازیده اجتناب ایدلمه‌سنه لزوم واردر .

(٥) لسانده قوللانیلان شکله رعایت اولونمه‌سی یعنی کلمه‌لرك معین برانجمن قرارینه‌حتی شعوره استناد ایتمه‌دن ملتجه سویلدن، یازیلان سکلنه، ترتیبنه عائد ادایه‌موافقت دیمك اولان سیوه‌یه توافق ایتمه‌سی .. بونی سمبللك وظیفه‌لریکزده‌کی تطبیقاته براقمق ایجاب ایدر. آیریجه ایضاح ایتمك صیراسی کله‌جکدر .

ثیمدك باباسی

مجلس مالیه اعضالغندن متقاعد پدری اوتوز بش سنه اول وفات ایتمشدی . او زمان کندیسی یکرمی بر یاشنده ، مکتب ملکیهٔ شاهانه‌نك سوك صنف امتحانلرینی احضار ایله

مشغول ایدی ؛ باباسنك ارتحالندن ایکی آی صوکره علی‌الاعلی درجه‌ده شهادتنامه وغالبا آلتی یوز غروش معاش ایله برنظارته مأمور اولدی .

پدری اوکا جراح پاشاده دکزه ناظر ، کوزه‌ل برخانه ایله امین اوکنده اوچ دکان وغلطه‌ده کوچوك برخان میراث براقمشدی . شو برقاچ پارچه ملکك ایرادی ، اوزمانلر تأمین رفاه ایتمکه کافی ایدی . بونکله برابر طشره‌لرده چالشمق ایسته‌یرك ، برقاچ سنه صوکره بولندیغی قلمی ترك ایله بر ولایتك معیت مأموریتنی استدعا ایتدی . املی ، آنادولی‌یی ، آنا وطنی دولاشه‌رق ، هم خدمت ایتمك ، هم مأموریت معاشندن تصرف ایده‌جکی پاره ایله آدالرك برنده بر کوشك یاپدیره‌رق عمرینك صوك سنه‌لرینی ظریف برباغچه ایله زنکین برکتبخانه اورته‌سنده کچیرمکدی .

دنیاده یالکز بروالده‌سی وافراد عائله نامنه‌ده کندیسنی بویوتمش اولان بر دادیسی واردی که والده‌سنك جهاز خلایغی‌ایکن‌اسکیدکجه دوستی ، همدمی، همدردی اولمشدی.

اوکوچوك عائله‌سنی مستصحباً محل مأموریتنه عزیمته حاضرلانیرکن ، محله‌سنده کنج مأموری برقاچ کون دوشوندیرن برحادثه اولدی : أولرینه متصل اخشاب خانه‌یه بکی برعائله نقل ایتمشدی . کنج برقیزك آره صیره ، پروزسز ، مهتز برصدا ایله اوقودیغی ،

نهانسك دیده‌دن ای مست نازم ،
بکا سنسز جهانده جان نه لازم !..

مصراعلریله باشلایان برشرقی‌یی کندی خانه‌سنك جونباسندن تأثر واستغراق ایله دیکلردی . اوزمانی ادراك ایدنلر ، بوشرقی‌یی مطلقا تخطرایدرلر . هریرده همان‌هرکون اوقونور ، بسته‌سی‌ده کفته‌سی‌کبی مرغوب برنشیده ایدی .

بوآنجق برقاچ کون دوام ایده‌بیلدی . شو بیکناه حادثه استثنا اولنورسه حیاتنك صحائف کذارشنه هیچ برماجرای معاشقه‌نك سطر تعذیی قاریشمامشدر .

اثباثنك لزوملی اقسامنی وایکی صندوقی دولدوران کتابلرینی آله‌رق ، والده‌سیله دادیسنی‌ویرده اون بش‌سنه‌دن بری خدمتلرنده بولنان کنغریلی آشجی‌قادینی‌بالاستصحاب، برپنجشنبه کونی آق دکز طریقیله سمت مقصوده روان اولدی . بیندیکی‌واپور ، کندی خانه‌لری حذاسندن کچرکن ، بر ربع عصرلق حیاتنك الك جانلی خاطره‌لری قارمه قاریشیق‌صورتده خیالندن کذران اولیوردی . بوصیره‌ده ، پروزسز مهتز‌برصداقولاغنه،

نهانسك ديده‌دن اى مست نازم !..

مصراعنى فيصله‌دار كبى اوقودى. بو خطراتى پك زياده متحسس ايتمشدى . كوزلرنده ياشلانمق استعدادينى حس ايده‌رك ثاره‌سنه چكلدى . و برداها اونى دوشونمك ايسته‌مه‌دى. محل مأموريتنه واصل اولدقلرى زمان شرقى‌يى‌ده ، خواننده‌ٔ نام‌ئى‌يى‌ده عمان بسبتون اونوتمشدى .

او ، طشره حياتنك فكره تملك واويوشوقلق ويرن اعتياداتنه قاپيلمايه‌رق ، برپارچه مردمكريزانه ياشادى. استانبولك مطبوعاتيله پك آز واقف اولديغى فرانسزجه‌نك انافس آثارينى هيمان ايله تعقيب ايديبوردى . اوچ درت سكز سنه افتراقدن صوكره ايلك دفعه اوله‌رق صله‌ٔ رحم ايچون استانبوله كلديكى زمان ، آرقداشلرى ترقيات فكريه‌سنى براز حيرت ، برازده تحجب ايله تقدير ايتمشلردى .

علوم مثبته‌نك تلقيناتندن باشقه هيچ برشيئه اهميت ويرمه‌ين و اعتماد ايتمه‌ين او متين ذكانك ارث واعتياد سائقه‌سيله بعض اباطيله قارشى ضعفى حس اولنوردى . مثلاسنه‌نك بعضى آيلرينى ، ايلرك بعضى كونلرينى مشئوم تلقى ايدر ، چفت صاييلرك تك عدددن زياده بركتلى اولديغنه ، ينانمق ايستر ، هر آيك ايلك دفعه اوله‌رق كورديكى هلالى عقبنده ايلك نظرينك تعلق ايده‌جكى چهره‌دن يمن ونحس كله‌بيله‌جكنه قائل و هله رؤيايه عادتا معتقد ايدى . بو حاليله چوق دفعه‌لر كنديسى‌ده استهزا ايتمش و

— نه‌يايه‌يم ؟ . . ألده دكل كه !. . بونلر بنم اعصابمك عقيده‌لرى‌در .

ديمشدى .

موقت تحقيقات مأموريتلرى ، قائمقامقلر ، متصرفلقلرله آناطولى‌يى ، عربلر ، كردلرله مسكون ولايتلرى تام يكرمى سكز سنه دولاشدى. مياه جاريه‌نك مناظر حياتندن محروم وآغاجسز چول قصبه‌لرى ، بوغازلره ، اوچوروملره ، اورمانلره كومولمش داغ بلده‌لرى، هواسى حد وياصيته‌لى كوناكون يرلر ، ايشته يكرمى بش ياشندن اللى اوچ ياشنه قادار كچيرديكى سنه‌لرى بلع ايدن مقابر احيا !.. او بونلرك ايجاب ايتديكى قسوتى عزم واراده‌سنك قوتيله يكمشدى . عمرينك صوك دمرلرينى تسليه وترفيه ايده‌جك كوشك ، استانبول آداليرينك برنده ملاذ حياتى اوله‌جق يووا ، اوكا تشجيع خياليله محيطنك هردم اماحنده اعاره‌ٔ قوت ايدردى. يكرمى سكز سنه ظرفنده يالكز درت كره مأذوناً استانبوله كلمرك بو اوزون مدتك آنجق سكز آنى مسقط رأسنده كچيره‌بيلمشدى.

عفت واستقامت خصوصنده متعصب ، عادتا تيتيزدى . صرافى سومه‌ديكى كبى ، خستدن‌ده متنفرايدى. اون آلتنجى سنهٔ استخدامنده متصرفلغى احراز ايتدكدن صوكره، معاشنك تصفيله استانبولده‌كى وارداتنك تمامى منتظماً تصرف ايتدى . اوچ بيك كسور غروش معاش ايله بالاستدعا تقاعد ايلديكى زمان بش يكى مقدمكى مأموريتلر معاشنك تصرف ايديلان مقدارندن اولمق اوزره، اون ايكى بيك كسور ليرا بانقه‌ده پاره‌سى موجود ايدى . و بو مبلغ ، اوزمان هر امل معنوى تطمينه بالغاً مابلغ كفايت ايدردى .

طشره‌يه چيقدقدن بر سنه صوكره بولنديغى ولايت دفتردارينك كريمه‌سيله تأهل ايتدى . كنديسى كبى استانبوللى، غايت كوزل، اعتنا ايله تربيه وتعليم ايدلمش بر خانم، كه آرالرنده آنجق سكز ياش قادار بر فرق واردى . أولنديلر وسويشديلر. تأهللرندن ايكى سنه صوكره، چول اورته‌سنه دوشمش بر قنا مركزينك قيزغين كونشى آلتنده صاغلام، كوزل بر أركك چوجوقلرى دنيايه كلديسه‌ده زواللى كنج قادين والده‌لكك نعمت ذوقنى درت كون قادار ادراك ايده‌رك، وضع حملك اونجى كونى ترك حيات ايتدى. بو ضربه، يكى پدر اولان زوجى فنا حالده صارصمشدى . اوغلنه قارشى والده‌لك وظائفندن حصه‌ياب اوليور ، كندى والده‌سيله داديسنك نوزاده بذل ايتدكلرى اهتمامه اوده اشتراك ايديوردى . شفقت ابوتى برقات داها تشديد ايدن بو فضله وجبورى اشتغال وتقيد، اونى اولادينه ديكر بابالردن زياده ربط ايتمشدى. چوجوق بويودكجه بو مربوطيت تزايد ايتدى. سنه‌لر هپ بويله كچمش ، تقاعدينى استحصال ايله‌قنه‌لى آداده ، داها اول انشا ايتديرمش اولديغى ، كوشكه يرلشديكى زمان ، يكرمى بش ياشنده‌كى اوغلى باباسنك منور ، ذكى ، عزمكار بر مستشارى ، بر محرمى ، الك ياقين آرقاداشى اولمشدى.

دوقتورا امتحانلرينى ويرمش ، اوسنه مكتب حقوقدن نشئت ايده‌جكدى ، حرب عموميه عائد سفربرلك اعلان اولندى وكنج حقوقشناس‌ده آرقاداشلريله برابر دعوت اولندقلرى سلاح آلتنه شتاب ايتدى .

بن اونى بو صيره‌ده ، قنه‌لى آداسنى تزيين ايدن ، هر درلو اسباب رفاهى محتوى كوشكنده‌كى ظريف باغچه‌سيله زنكين كتبخانه‌سنك آراسنده بر از منزويانه وفوق‌العاده كارانه عمر كچيردكن طانيدم . و آز زمان ايچنده متقابلا سويشدك، استانبوله نادراً كلير وهر كلدكجه بنى بهمه‌حال آراردى .

اوغلنك عسكرلكنی متوكل بر تبسمله تلقی ایتدی . حقوقشناس أیی بر نفر و بو نفرده یكی اوچ آیلق بر تحصیلدن صوكره مكمل بر عسكر اولمشدی . احتیاط ضابطلكیله عراق جبهه‌سنه مأمور ایتدیلر . اورادن باباسنه یازدیغی مكتوبلر پك حرارتلی ، دین عشقی ، وطن محبتیله مالی ایدی . براز صوكره خبر آلدق كه « شعیبه » اوكنده صاغ ممه‌سنك اوستندن بر میترالیوز قورشونیله یاره‌لانمش وتداوی ایچون بغداده قادار كتیرمشلر .

بغداد عسكری خسته‌خانه‌سنده اللی كون یاتدقدن صوكره اوچ آی تبدیل هوا ایله استانبوله كلدی . نه قادار دكشمش ، نه‌قادار صارارمش ونه قادار ضعیفلامشدی ؟ . .

زیارتلرینه كیتدم . باباسی اوغلنی تكرار كوردیكی ایچون ممنون ، فقط جسمنك مواجهه‌ٔ خرابیسنده اندیشه‌ناك ومتألم ایدی . تبدیل هوا مدتی بیتمشمی ایدی بیلمم ، غالیچیا سفری ایچون مرتب فرقه‌لردن برینه مأمور ایتدیلر . بابا ، اوغل هیچ بر كلمهٔ شكایت تعاطی ایتمكسزین ، برقاچ داملا كوز یاشلریله ایصلانان بوسه‌لر آراسنده آیرلدیلر .

غالیچیادن ایكیشر هفته فاصله وقرق كون تأخرله اوچ مكتوب كلدی .

بو كاغدلر برچوق سنه اولكی توانا ، جدالجو ضابطك حرارتلی خطابه‌لرینی دكل ، اعصابی كوشه‌مش ، مفتور بر آدامك یوزغون حسب‌حاللرینی محتوی ایدی . صوك مكتوبنده باباسنه دییوردی كه :

« بو كیجه رؤیامده جدكزی كوردم . نه‌قادار سویملی بر آدامدی . بنی یوزمدن ، كوزمدن اوپه‌رك حالمی و سزی صوردی . تولدكزدن چوق اول وفات ایتمش ، سزی بیلمه‌یورمش . بكا ده (نه وقت یاننه كله‌جكسك اوغلم ؟ . .) دیدی . بو سؤال كاشكی فوق‌العاده بر حاله اشارت ، بر بشارت اولسه ! . . »

زواللی پدر ! . . بو رؤیایی حسن تعبیر ایدییور ،

— ئولو كورمك خیردر . دعوت‌ده دهاپك چوق زمان دنیاده قاله‌جغنه اشارت ! . .

دییوردی . او بو مكتوبله عادتا متسلی اولمق ایسته‌مشدی . فقط آرادن هفته‌لر ، آیلر كچیور ، اوغلندن خبر كلمه‌یوردی . بو خلجانلی كونلرك برنده زیارتنه كیتمشدم . آرتق اولكی قادار اوقویه‌مایور وباغچه‌سنك كونا كون چیچكلریله اسكیسی كبی اوغراشمقدن عاجز ، آجیقده ، تخته ویا حصیر قنابه‌لر اوستنده ساعتلرجه دالغین ، اویوشوق اوطوریوردی . فكرینی برمدت باشقه‌شیلرله اشغال ایتمك ایسته‌دم . نه‌لردن محظوظ اوله‌بیله‌جكنی بیلیوردم .

تحتمز اونی بولمدیغی حسن پاواش پاواش آییره‌رق ، جانلاندیره‌رق استعدادینی کوستر برطرز آلدیغی زمان، دمیر پرماقلقله باغچه‌یی سوقاقدن آییران دیوارك اوته‌سندن وقارشیکی قالدیریمدن، برناجاغی کسلمش، جاکتنك اوستنده قیرمزی و بیاض رنکلی شریدی اوزاقدن بیله فرق اولنان، کنج، ایری، یاقیشیقلی برضابط ایکی قولتوق دکنکنه دایانمش، آهسته آهسته کچیوردی . بونی کورر کورمز نه سویله‌دیکنی اونوتدی و بردن بره صاراران دوداقلری تیتره‌مکه باشلادی .

— آمان یاربی !.. بنمکی ده بویله‌می کله‌جك؟.. دیدی ..

ایکیمزده صوصمش، ایکیمزده نه سویله‌جکمزی شاشیرمشدق . آرادن بش ، اون دقیقه کچدی . سکوتی ینه کندیسی اخلال ایله ،

— آه کلسین ده ناصل کلیرسه کلسین ! دیدی . اونی بن کلیر کلمز اولندیره‌جکم . شو باغچه‌نك اوته‌سنده ، چمنلك اوستنده چنبرلری چویره‌رك قوشه‌جق طورونلرم بكا هرشیئی اونوتدیررلر . قوشسونلر ، اوینا سینلر . یالکز چیچکلری قیرمسینلر . چونکه بونلری ده اوزون أمکلرله یتشدیردم .

بو سوزلری سویله‌دکدن صوکره برقاچ دقیقه سکوت ایتدی . بن او کون کلمش اولدیغمه نادم ، مضطرب دوشونیوردم . بردن بره آجی آجی کولمکه باشلادی . چهره‌سنده وزمانه قادار هیچ کورمه‌دیکم برحال، کوزلرنده وحشی برشعله واردی . نه یالان سویله‌یم .. قورقدم وقاچمق ایستدم .

خبرسز کچن هفته‌لر پدر قلبنك اندیشه‌لری دقیقه‌دن دقیقه‌یه آرتدیریوردی . کونك برنده باغچه قاپیسنك چینغراغی احتزازایله چالان بر پوسته موزعی، خدمتجی قیزه صاغ کوشه‌سی تغالی رسمی برظرف ویردی ومقبوضنی صوکره کلوب آله‌جغنی سویله‌یه‌رك، تجربه‌دیده مأمور، عادتا فرار ایدرجه‌سنه اوزاقلاشدی .

تحریرات، حربیه نظارتندن ایدی . مخدومنك دشمندن بر سپر استرداد ایدرکن بلوکنك باشنده شهید اولدیغی خبر ویریلیور، پدر محترمه ده هم تعزیه، هم کمیکلری غلیانك طوپراقلرینه قاریشمش اولان اجدادك ارواحنی قهرمانجه ئوتومیله منتخر ایدن بویله بر اولاد یتشدیرمش اولدیغندن دولایی تبریك ایدیلیوردی .

هم تعزیه ، هم تبریك اولنان پدر ، بو سطرلری ایلك اوقویشده هیچ برشی .

آكلایه‌مادی. برقاچ كره داها اوقودی. خایر!.. اویوشمش ودوكمش دماغی بو سطرلره صوقولمش معمایی بردرلو حل ایده‌مه‌یوردی . افق ادراكنی قاپلایان سحاب ابهام هنوز بتون داغامه‌دن اوداسنه چیقه‌رق ، اوغاندن صوك كلن مكتوبی یازیخانه‌سنك اورته كوزندن چیقاردی ودقتله اوقومغه قویولدی. فقط شیمدی كان رسمی كاغدك محتویاتیله اوغلنك رؤیاسی آراسنده صریح برتناقض وار؛ مادامكه جدی اوغلنه كورنمش ودعوت ایتمش ، اوبهمه‌حال خانه‌سنه سالماً عودت ایتملی ایدی .

ئولو كورمك خیره اشارت ، دعوت‌ده دنیاده قالمغه بشارت !.. مكتوبی‌ده ، تحریراتی‌ده برماصه‌نك اوستنه آته‌رق جابجا كتاب دولابلری موضوع ، كنیش یازیخانه‌سنده وألی آرقه‌سنده آغیر آدیملرله دولاشمغه باشلادی . كونش استانبولك افقندن غروب ایتمش و قارشیده‌كی آنادولی ساحلی قارارمغه یوز طوتمشدی . آرتق نه اوغلنی دوشونیوردی ، نه آنادولینك یكرمی سكز سنه سورن یكنسق ، ملال آلود ، قسوتلی حیاتی.. داها اوله، جراح‌پاشاده‌كی لاقید، معصوم، شن سنه‌لره ارجاع‌تخطر ایدییوردی.

حالك یأس واضطراب ایله چیرپینان دقیقه‌لرنده ماضینك الواح مسعوده‌سنی تماشایه دالمق نه‌قادار ألم آوردر !.. خوش كچن دملرمزه « فلكدن چالنمش بر كون » دیرز . فقط فوت، چالنمش هر كونك بدلی وانتقامنی بزدن مضطرب ومفتور دوشندیكمز دقیقه‌لرده — هم ده فائضی واضعافیله — آلیر. حالك كریوهٔ اضطرارندن نه‌وقت حافظه‌مزك حبل یادینه صاریله‌رق چیقمق ایسترسه‌ك دها درین بر كرداب ضجرته دوشرز . انسانده فطری بر داءالصلهٔ ماضی واردر. اوتحسری برده حالك قهریله مفتور اولدیغمز زمان تهزیز وایقاظ ایدرسه‌ك ، تاب تحملمزی كندی الزله قیرمش اولورز .

ای فانی !.. ماضیدن ، خصوصیله ماضینك ، سنك حیاتك وسنك سعادتك كبی ناپایدار وبی‌وفا ایام ذوقنی قره كونلركده یاد ایتمكدن قورق . كچمشك تسلیت دیلندیكك آنی ، سنی حیاً ضعیف وخسته بولورسه ، موجودیتكی قیران برضربهٔ قاهر اولور .

زوالی بابا !.. او دقیقه‌ده نه‌حیاتنه حاكم ایدی، نه‌اختیارینه صاحب. نفسنی كوزه‌ل كچمش كونلرك مستهزی ومعذب یادینه ، پرفتور وبی اراده ، تسلیم ایتدی .

مرحومه والده‌سی تنحلكنده استانبولك اك كوزه‌ل قادینی ایمش . بواك كوزه‌ل قادینك انظار شفقتی آلتنده قوشان واوینایان چوجوقلغی، صوكره استقبال دورادوره

عائد برغایه‌یی تطین عزیله استانبولی ترك ایتمك ایسته‌دیکی زمانلری دوشوندی. اوغلنك مکتوبلری انقطاع ایتدیکی هفته‌لردن بری آره صیره کوزلرنده بلیرن غریب شعله‌لردن بری بو سفرده پارلامغه باشلایوردی . بردن بره کوزلرینی طاوانه دیکه‌رك برایکی دقیقه آراندی؛ دوداقلری خفیف صورتده تیتره‌یور ، بوغازندن بی‌معنی، فقط نغمه‌لی برمیرلتی چیقیوردی. برآز صوکره کور و آجی برسسله عادتا حایقیرر کبی ترنم ایتدیکی دویولدی :

نهانسك دیده‌دن ای مست نازم ،
بکا سنسز جهانده جان نه‌لازم !..
نم سنسك فلکده سایه‌سازم ،
بکا سنسز جهانده جان نه‌لازم !..

یتمش سکز یاشنده‌کی دادیسی کوچوك بکنك نام قرق سنه‌دن بری شرقی اوقودیغنی ایشیتمه‌مشدی . اوحالا بواختیاره « کوچوك بك » دیردی . وکوللره‌ده ،

— نه یاپه‌یم !.. أله دوغدی. بشیکنی صاللادم. آق صقاللی‌ده اولسه ینه بنم کوچوك بکمدر .

اعتذارینی صاووروردی .

دادی سس‌سز، سس‌سز ایلریلیه‌رك یاری آچیق قالمش اولان اودا قاپیسنك آرالغندن باقدی . بکك اووقته قادار هیچ کورلمه‌مش برحالی واردی . کیرمکه وصورمغه جرأت ایده‌مه‌دی . برآز صوکره یمکه ایتمه‌سنی اخطار ایچون کوندردیکی خدمتجی‌یی‌ده بك ، بر أل اشارتیله صاودی .

شرقیسنه پك قیصه فاصله‌لرله دوام ایدییوردی . صباح اولمشدی .

کونش آنادولینك افقندن دوغارکن او عین طور و ادا ایله شرقیسنی اوقویور ، اوقویوردی :

دل ویرانمی ییقدك تملدن ،
کچیردك کوکلمی هربر املدن ،
رهایاب اولمادك ظالم اجلدن ،
بکا سنسز جهانده جان نه‌لازم ! . .

کونشك اودایه دوکولن اشعهٔ محرقه‌سی اوکا شرقیسنی کسدیردی. آرتق دولاشه‌جق

قوقوده قالمشدی؛ کوزی ماصه‌نك اوستنده آچیق دوران اوکمش صورتلی ایکی کاغده ایلیشدی. اوکنده توقف ایتمش، دوقونمغه عادتا جسارت ایده‌میوردی. اویقوسز قدن، آغلامقدن بی‌تاب، قیزارمش کوزلرنده معهود شعله، بردن بره ویرمکدن دها شدتله پیدا اوله‌رق، اولا اوغلنك مکتوبنی، صوکره‌ده حربیه نظارتنك تحریراتنی اوقودی. بونده آکلاشیلامایه‌جق هیچ برشی یوقدی. بو آقشامدن بری انتقال ایده‌مه‌مش اولدیغنه قهقهه‌لرله حیرت ایتدی. مسئله پك صریح: اردو اوغلنی خدمتنه مکافاة ترخیص ایتمش، هیچ اوغلی اولن بردن تبریك اولنورمی؟.. بو آنجق تهنیت ترخیصدر. اونده ایسه، حتی که بوکون، بوصباح کندیسنه کلمجك. آقشامدن بری اندیشه‌ناك، ساکت دوران دادیسنی چاغیردی.

— آرتق بزم چوجوق کلیور. اولا دده‌م تبشیر ایتدی. شیمدی‌ده اردودن خبر ویرییورلر. بکا برقهوه آلتی حاضرلا. ایلك واپورله‌ده کلمك احتمالی وار.

دیدی.

بوسوزده ایله سوینن دادینك هرن حاضرلادیغی قهوه آلتی‌نی قیرصقالی کوچوك بکی براقان، جفا کش قادین، هرآکی بکدنی قاووشدیره‌جق اولان الله‌ه شکر ایدییوردی.

امیدوار پدر ایلك واپوری استقباله کیتدی. قهوه‌یه یالکز ایکی یولجی چیقمشدی؛ سکوت ایله خانه‌سنه عودت ایده‌رك، دیکر واپوره و... واپوردن واپوره نقل انتظار ایتدی. واپور بولنمادیغی ساعتلرده‌ده دوربین الده دکیزدن کچن قایقلری برر برر ترصد وتعقیب ایدردی. آه!.. نه قدار قایقلرك یولجیلرینی اوکا بکزه‌تمش، یوره‌کی نه قدار تیتره‌مشدی!...

درت کون صوکره غزته‌ده باندرمه استاسیونه عائد برتلغرافنامه اوقودی. ظاهرده کندیسنه تعلق ایتمه‌ین برایش. فقط بوتلغرافنامه‌نك اوغلیله برمناسبتی اولدیغنی سزه‌رك ایلك واپورله باندرمه‌یه کیتدی.

اوغلی اوراده‌ده یوقدی!.

آرتق مخالف برردن صیق صیق اوکا اوغلنك اصابتیله تلغراف کلیور، هرکون [illegible] استحمده [illegible] دمیر یول موقعنده اونی آرایوردی. اه بو خیال ایله نه قدار بی‌قرار اولمش، نه قدار غیرطه‌لی هوالرك، یاغمورلرك، صوغوق کونلرك مهالکنی تارنجه امواج

اولان کوچوك ، دار ، پیس بر واپورده ، بعضاً برمعونه‌ده ، بر قایقده ساکت وصبور ، آتلاتمشدی ! ... سیلوریدن اردکه، کلیبولیدن کالیکه قادار مرمره‌نك شرقنده، غربنده، جنوبنده، شمالنده نه‌قادار اسکله‌لر ونه‌قادار آدالر وارسه هپسنی برر برر آرادی. موهوم تلغرافنامه‌لرك تمادی ایدن یالانلری اونی مأیوس دکل ، دها زیاده امید وار ایدییوردی.

ظریف باغچه‌سی ، طورونلرینك چنبرلری ، چمنلری اوستنده دونه‌دن چیچکلری ، آغاجلریله خراب اولمش، زنکین کتبخانه‌سی، نسیانك هرکون براز دها مادیلشن طبقات متکاثفه‌سیله توزلو واوزو بجکلر ایچنده ، متروك بر تربه‌یه دونمشدی .

کیمسه‌یی نه‌زیارت، نه‌قبول ایدییوردی. آیلردن بری بیچاره‌یی کورمه‌مشدم. قونیه‌دن عودت ایدرکن ازمیت استاسیونده تصادف ایتدم. نه‌قادار ده کشمش ونه‌قادار اختیار وخراب اولمشدی ! . . اوغلندن ینه تلغراف آلمش ، بزم ترنده ایمش . اولا یولجیلری ، صوکرا قومپارتیمانلری، اشیا واغونلرینی، لوموموتیف آرابه‌سنی برربرر آرادی؛ بلك یورغوندی. اوغلنك بوسفرده چیقمادیغنی کورنجه اوراده‌کی تخته‌قناپه‌نك اوستنه ییقیلیرکبی اوطوره‌رق،

— آه ! . . نره‌ده قالدی ؟ . . بابا اولمامش که بو انتظارك بر بابایه نه قادار اذیت ویردیکنی بیلسین ! .

دیدی .

سلیمان نظیف

« شهیدك باباسی » نده مملکتك عمومی اضطرابلرندن برینه عائد اذالی بر موضوع بولدیکمز : سطرلری ایچنده صوك حربك آچدیغی یارالردن بری قانار ؛ زواللی بابا ، اطرافمزده یاشایان ماتملی ، بدبخت اورنکلردن برینه چوق بکزه‌ر .

افاده قوتلیدر ؛ هرصحیفه موضوع ایله متناسب کورونور : اثرده « موافقت» واردر. جمله‌لر ، معین ، لزوملی برمعنایی حائزدر ؛ برینه فضله ، اکسیك دیه‌مه‌یز ؛ عباره‌لری « منقحیت » ه مثال اولابیلیر . سوزلری شفاف بلوری آکدیرر ؛ معنی ، برتوسوز آلتنده قالان اشیا کبی آچیق کوسترلمشدر ؛ یازی « وضوح » ایچنده پارلایور . سلیمان نظیف بکك اثرلری ایجه سوسلودر؛ لسانه قدرتله تحکم ایتمه‌یی بیلیر؛ فقط، ظن اولندیغی کبی، صنعیلکه دوشمز ؛ «ناخدای خدا ناشناس» نوعندن ترکیبلری آزدر ؛ هله «شهیدك باباسی » نده‌کی افاده ، چوق طبیعیدرده .

ســوزلرك ، جملەلرك مانعلرده وغرامەدن ، میللی وادیلردن قولایجە آقیشی تأمین ایدلمشدر ؛ بو ، « سلاست » ك وصفیدر ؛ سوزده سایس اولانلر كەكەلەمز؛ ترددسز قونوشور؛ كلە آرامق احتیاجنی دویماز؛ جملەلر آچیق، كور برانسجام ایلە تسلسل ایدر؛ افادەلری یوموشـاقدر ؛ عقدەسز ، رندەلەنمش تختەیە اینجیتمەیەرك تماس ایتدیكمز وقت دویولان دوزلك كبی خوشە كیدەر ؛ سیوری ، سرت كوشە براقیلمامشـدر ؛ كلەلر ، جملەلر دیلمزی توزبولەمز؛ « شهیدك باباسی» بوطاتلی منحنیلكیدە حائزدر ؛ « سلاست » ە مثال دییە كوسترمكە نەمانع واردر ؟

والصباح

بو شب دە جوشش یادكلە آغلادم دوردم ،
كل ای كریمۀ تاریخ اولان كوزەل یوردم .
افقلرك نظرمدن نهان اولوب كیدەلی ،
بو خاكدان فنالك قراردی هرشكلی .
كوزمدە قالمادی یر، كوك.. باتار، چیقار، كیدرم،
زمینـە منكسرم ، آسمانە مغـبرم .
كلیر بو جو كبـودك سرائرندە كولر ،
چوجوقلغمدەكی رؤیایە بكزەین كوزلر .
طبیعتك بنی تعذیب ایدن كوزەللكنە ،
تعجب ایتمە ، ملالم دوررسە بیكانە .
دومانلی داغلرك ، آغلار كوزمدە توتدكچە ،
اولور محاسن غربتدە باشقە اشكنجە .
بزم دیار تحسردن ایتمەمشمی كذر ،
عجب نەدن ینە لاقید اسر نسیم سحر ؟ ..
ویرردی بلكە تسلی بوعمر مأیوسە ،
چیچكلرندن اوچان عطرە آشنا اولسە ..

دیمك بو محبس آمال ایچنده بن ابدی
یابانجی‌یم ، بکا هر شی یابانجیدر شیمدی :
نه روزکارنده شمیم جبالمزدر اسن ،
نه دالغه‌لرده خبر وار بزم سواحلدن .
غریبی‌یم بویرك ، ذوقی یوق ، حرارتی یوق ؛
دوغان ، باتان کونشك کونلرمله نسبتی یوق .
اولنجه یادمه حسرتفکن فضای وطن ،
سمای شرقی سؤال ایلرم بولوطلردن ...

سلیمان نظیف

« داءالصله » نك وزنی :

مفاعلن	فعلاتن	مفاعلن	فعلن
بوشب‌ده‌جو	شش یادك	له آغلادم	دوردم
کل ای کری	مه تاری	خ اولان کوزه‌ل	یوردم
مفاعلن	فعلاتن	مفاعلن	فعلن
غریبی‌یم	بویرك‌ذو	قی‌یوق‌حرا	رتی یوق
دوغان‌باتان	کونشك‌کون	لرمله نس	بتی یوق

هپسنی بویله قسملره آییرمق صورتیله اوقویکز ؛ وزنلری آکلامقده اعتیادیکز ، ممارسه‌کز چوغالیر .

سطرلرك ایکیشر ایکیشر قولاقلریمزده براقدیغی تأثیره دقت ایدییورمیسکز؟ بربرینك عینیـدر : دوردم ــ یوردم ؛ کیده‌لی ــ شـکلی ؛ کیده‌رم ــ مغبرم ؛ کولر ــ کوزلر ؛ کوزه‌للکنه ــ بیکانه ؛ توتدقجه ــ اشکنجه ... بونلره یکدیکریله ، قافیه‌لی ، کلمه‌لر دینیر .

منظومه‌نك معناسی قولای آکلاشیلیر ؛ محرر ، مالطه‌ده ، مملکتنه حسرت دویه‌رق یاشایور ؛ شیمدی‌یه قادار برچوق مضطرب کونلر کچیرمشدی ؛ فقط شیمدی تاریخك بر قیزی کبی کوزه‌ل‌وعزیز وطنی ایچون بوکیجه‌ده جوشه‌رق آغلادیغنی سویله‌یور ؛ قوتلی ، نظمه اویغون سطرلری ایچنده برهجران وار ؛ دنیانك بواك حقلی حسرتی حس ایدیله‌رك یازلمشدر .

سلیمان نظیف بکك اثرلری انسانده صاغلام، کورپوز یاپیلی بر «آدام» تأثیری براقیر: قلبی قدرتله چارپار، دامارلرنده قان دولاشیر؛ ساده کیینه‌مز؛ اسکی روما هیکللری کبی کنیش قیوریملی بول بر مانتویه بورونمش ظن ایدیلیر؛ هیجان دوبار؛ ذکاسی منفعل قالەمز؛ هجومه تجمه‌بی بیلیر؛ صولته، احتراصلره میلی وردر.

اوقودیغمز پارچه‌لر بوقابلیته کافی درجه‌ده قوتلی برمثال اولاماز. خلیل نهاد بك، «سهام الهام» اسملی کوزل کتابنده غایت ابی آکلاتیور:

«بریاغیز چهره، چاتیلمش ایکی خنجر قاشلر،
ینه خنجر کبی کسکین ایکی معنالی نظر.»
فکرتك یاپدیغی هیئتلی، مهیکل تصویر،
نجه نفی‌یه ده‌کل ذاتنه عائد کبیدر.
قیوریلوب صفحهٔ افلاکه چیقان دود کبی
کورینور چین جبیننده اوروح عصبی.
میر حامد اونك استاد عظیم‌الشانی
چوقمی برمصراعنه ایتسه فدا تورانی؟
شاعر وزن هجا دشمن بدکرداری،
نظم ونثر اولمالی فکرنجه هپ ایرانکاری.
هجو وتنقید زمیننده بولونماز اوکا أش،
بی‌توقف آچار اطرافه «بطاریه‌یله آتش.»
«رهکذارنده قیلیج قوتماق عزمیله قینه،
دولو دیزکین کیدیور هرکون آقیندن آقینه.»
بوغار اسلوبی آهنك هجوم کلمات،
چارپیشیر سحر بیانده تراکیب، ادوات.
اووخ! أی موحش ادا ناثر شایسته غرور،
ایکله‌یور نای بیانکده نوای زنبور!
آ کلامازلر اونهور، اوشکایات نچون،
دخل ایدنلر سکا تعریض وکنایاتك ایچون.

صیغمایور قلب پلنکانه‌که غیظ وکینك .
خون دشمنله‌ده ممکن اوله‌ماز تسکینك .
اویله برکوکره‌مش آرسلان کبی صالدیرمشسك ؛
بوتون افکاری چه‌حیرته دالدیرمشسك .
سکا بربالطه ویا بریتاغان لازمدی ؛
سکا برخامه ده‌کل گرزگران لازمدی !

خلیل نهاد

دیوان

بلبللر اوته‌ر ، کللر آچار ، شاد کوکل یوق ! .
بز بویله‌لکن کورمه‌مشز فصل بهارك [١]
آتشم یانمه‌دن دومانم توته‌ر ،
ویران باغچه‌لرده بلبللر اوته‌ر ! [٢]

آغلا سودیجکم ، کلر خلر گدن
ژاله‌لر دوکولسون : نوبهار اولدی!
خرابات ایللرك بابللرندن
بوایصسز باغچه‌لر ناله کار اولدی !

کوردیکك باغچه‌لر ستم داغیدر ؛
آغلا، روحم، آغلا شیمدی چاغیدر .
ایلغین کوزیاشلری کدر داغیدر ،
صولر بیله جوشوب بی قرار اولدی !

بروقت باشکده هما اوچاردی ؛
آغاچلر بولکه چیچك صاچاردی ؛

---

[١] مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن
[٢] ٦ ـ ٥ هجالی پارماق حسابی

باصدیغك یرلرده چیکدم آجاردی
بربیلدر اویرلر هپ مزار اولدی !

هی رضا ، خسته‌یم ، کوکل شن ده‌کل ؛
مسافرخانه‌در بو ، کلشن ده‌کل !
سوکیلم ، آغلایان ساده‌سن ده‌کل ،
بوماتمله هرکس زار زار اولدی !

رضا توفیق

بوشعری برنجی قسمده آلتی ، ایکنجیده بش هجا قالمق اوزره آییرمالی :

کوردیکك باغچه‌لر	ستم داغیدر
٦	٥
آغلا روحم آغلا	شیمدی چاغیدر
٦	٥

هجالرك عددیله ئولچولمکدن عبارت اولان « پارماق حسابی »نك « عاشق طرزی » بویله ترتیب ایدیلیر.

قافیه‌لی کلمه‌لری کوسترمك کوچ ده‌کلدر : آز دقتله بونلری تعیین ایده‌بیلیرسکز.. ایکنجی سطرله دردنجیده « اولدی » فعلی وار ؛ بونی براقکز ، « نوبهار ـ ناله‌کار » قالیر ؛ اصل قافیه شو ایکیسیدر ؛ « اولدی » کبی مقفی قسمدن صوکره کلن سوزه یاخود عباره‌یه « ردیف » نامی ویریلیر . بونوعدن باشقه کلمه دها وارمی ؟ آرایکز !

منظومه‌یی بکه‌نیورمیسکز ؟ « کوزل یازیلر »ك اوایکی جلدلرنده اوقودیغکز « قبر فکرتی زیارت ، خراب معبدلر، اوچك قوشلر » هله دردنجی کتابده‌کی « شام غریبان » بوشکلك بنجه دها زیاده مؤثر برر نمونه‌سیدر .

~

فجر اولین

برسبب صباحه قارشی بیدار ایدم « ببك » ده ،
ذهنم قاپیلدی کیتدی کرداب مبهمانه .
برابتدا دوشوندم معمورهٔ حیاته ،
فکراً سیاحت ایتدم « منفس » دی «بعلبك» ده .

بر آن وجد ایچنده طی ایله‌دم مکانی ،
برچوق خرابه کزدم ، بر چوق ده‌کزلر آشدم .
بیدار ایدوب شبانکه بهوش اولان زمانی ،
تاریخی رهبر ایتدم ماضی‌یی هپ دولاشدم .

مجهولی جستجوده بیلمه‌م نه نشئه واردر !
وارماز نظر حدوده افق خیال داردر ؛
یوقلق عقوله رهزن ، وارلق نه‌در بیلنمه‌ز ؛
بر شبهه وار که روشن ، بیلمکله هیچ سیلنمه‌ز !

اول نه ، عاقبت نه ؟ بیلمه‌ز یتیم انسان ؛
بردم وقوف نشئه ، بردم حیات ، قوت ،
الك صوکره ظل هیچی ، ماتم ، سکون ، نسیان!
ای غمفزا حقیقت ، ای نور مبهمیت !

صحن وجوده هرشی روشن کلیر کیده‌رده ،
انسان دوشونسه مطلق فکرت تسلسل ایله‌ر ،
مبهم قالیر حقیقت ، نرده ، او اسکی شیلر ؟
بابل نه اولدی ؟ منفس نرده ؟ اودور نرده ؟

بن ابتدا صوصاردم ، لکن صورادی خلقت ..

آثار عمر ماضی یر یر تحجر ایتمش .
اواز جنك وفترت ، سور مغفریت ،
بتلر سکوت ، معبد یکسر تحجر ایتمش .

منفس ، اوت او منفس .. منفس‌که طاشلرنده
انقاض دور شوکت حالا نظر ربادر .
صف صف دوران اوبتلر ، بتلرکه باشلرنده
ماضی ، اودونکی رؤیا بر هالهٔ فنادر .

منفس أوت او منفس ، خاکستر حیاته
ظل فنا براقمش بر مشهر عبردی .
ذهنم قوشاردی دائم پك اسکی خاطراته ،
لکن او غملی یرلر نسیانه راهبردی .

نسیان ! او صوك نكاهی بر محتضر وجودك !
نسیان ! او صمت هیچی پرداز سرمدیت !
نسیان ! او ماوراسی ماضیٔ بی حدودك !
نسیان ! او موت دائم ، نسیان ! اوهرم ظلمت !

نسیان ! اولیل یلدا ، چوکمش خرابه زاره ،
اولکی شانلی دهرك طوپراقده رنکی صولمش ؛
عبرت کوزیله اقدم بر محتشم مزاره ،
سیلمش اواسمی دوران ، رامزه‌س اوقوناز اولمش .

سقف بنای معبد هیتتما ! دیرکلر
ویران ! او سنکسارك آسوده کولکه‌سنده
یالکز انین قالمش بایقوشلرك سسنده .
شبپره‌لر اوتورمش ، وقت غروبی بکلر .

اولکی سجده‌کاهك اوتلر بیتوب یرنده،
وحشی چیچکلر آچمش محراب ومنبرنده.
طاق ظفر ییقلمش، بالاسی خاکه دوشمش؛
نی‌کس خرابه‌زاره بیکلرجه قوشلر اوشمش.

صورده‌م خرابه‌لردن دائم بو سری صوردم؛
مبهمدی بك اوزاقدن عکس صدای ماضی.
مشرق کورونمه‌یوردی بیجا خیالی یوردم،
هرسوده بی نهایت مظلم ردای ماضی.

برمعبد خرابك مدهش دلیکلرنده
مشعلی سونوب نهایت ذهنمده تاب آزالدی؛
بیهوده جستجودن فکرم ییقلدی قالدی
ماضیء پرسکوتك ویرانه‌لکلرنده..

رضا توفیق

عروض وزنی:

مستفعلن	فعولن	مستفعلن	فعولن
بر شب صبا	حه قارشی	بیدار ایدم	ببکده
ذهنم قاپیل	دی کیتدی	کرداب مب	همانه
بر ابتدا	دوشوندم	معمورهٔ	حیاته
فکراً سیا	حت ایتدم	منفسده بیع	لبکده

«فجر اولین» ده حیاتك اسرارینی دوشونمکدن متولد کوسته‌ریشلی برفکرحاکمیتی وار؛ بووفارلی، قوروملوتفکر، وزنك دولغون آهنکیله امتزاج ایتمش؛ عامه، خلقتك معنالرینه، ماضینك سحرینه حیرت وحرمتدن مرکب شعرلی وحامدانه برآغیرباشلیلق دوغمش؛ منظومه‌نك، نهایتنه قادار سنده‌له‌مه‌دن اوزایور. یالکز «فجر اولین» ی یکی براثر عد ایده‌مه‌یز! معناسنی دوشونه‌رك اوقوبکز؛ بر قرائتده آز آکلاشیلیر. وضوح، هرکسه

کوره براولماز ؛ ابتدائیه چوجوقلرینه مثلا حامد بكك «اشبر» ینی اوقوته‌مایز . برائرده موضوعك ، بزم فكری حاضرلغمزك «واضح» عد ایدیلوب ایدیلمه‌مكده نفوذی چوقدر.

شهید عثمانك یوره‌كی

ای كوزه‌ل كوی ! ویران اولما ، صاقین شو كنج یاشكده ؛
داغلركده تازه اوتلر ، پنبه كللر بیته‌ركن ،
ای چوبانلر ! ینی آكاك جوشقون صولر باشنده ،
یاپراقلرك آراسنده یاورو بر قوش اوته‌ركن .

ای پارلاق آی ! ایشیغك صاچ یولجیلرك كوزینه ؛
او یرده‌كه كوتو كیجه كیزله‌مشدز مزارم .
ای یولجیلر ! ینی صورك ملتمك اوزینه ،
او كونده‌كه بر زلزله دوزله‌مشدر مزارم .

ای تورك قیزی ، ای آنا ! صوص ! سنده دویغو یوقمیدر ؟
بر اوغلكی ، بر غنجه‌كی قربان ایتدك چوقمیدر
هر یانه قایغو چوكمش شو وطنك یولنده ؟

ای تورك ایلی ، ای وطن ! سن هر بر یردن اولوسك !
اسكی ، یكی ، طاتلی ، یانیق سسلر ایله دولوسك !
سوكی ، كنجلك ، ایسته‌ك ، صاغلق فدا اولسون یولكده ...

محمد امین

مجاوزنی (پارماق حسابی) :

یاشكده	صاقین شو كنج	ویران اولما	ای كوزه‌ل كوی
٣	٤	٤	٤
بیته‌ركن	پنبه كللر	تازه اوتلر	داغلركده

هانکی سطرلرك نهایتنی ایکیشر ایکیشر قولاقلریمزده عین تأثیری برافسین دییه ترتیب اولونمش فرض ایدییورسکز ؟ کوسته‌ریکز ! « ایشیغکی » یرینه « ایشیغك » شکلنده یازلمه‌سی موافقمیدر ؟ ایکنجی بارچه‌ده‌کی « مزارم » کلمه‌سی « مزارمی » طرزنده اوقودلمق لازم دکلمی ایدی ؟ لازمسه اویله تلفظ ایده‌لم ؛ عجبا نه مانع وار ؟

منظومه ، تسالیایی استیلا ایتدیکمز ۳۱۳ یونان محاربه‌سی مناسبتیله یازلمشدر ، معناسنی آکلاتیکز . تورك آناسنك ، مسلمان قیزینك لزومندن چوق زیاده آغیر برصبر ایله ، فلاکته قارشی بوینی بوکولمشدر ؛ عثمان ، ننه‌سنی آغلار کوروبجه « صوص ، سنده حس یوقمی » دییور ؛ بوسؤالی برحقارتمی صایمالی ؟ شهیدك یوره‌کی وطن سوکیسیله دولو کوسترلمشدر ؛ نجه طاشقینلغندن بویله سویله‌یور ...

کوزه‌للك و ایپلك قارشیسنده

پارلاق کونش ایلك ایشیغین مائی کوله سرپه‌رکن ،
یاواش یاواش ایکیمز ،
یوجه داغلر باشلرینه چیقالم ؛
اورمانلره ، اووالره باقالم ؛
دیکله‌یه‌لم ، سویله‌یه‌لم ، دوشونه‌لم ، اوکه‌لم .
قیرده کویلو کنج قیزلر ،
أتك أتك چیچکلری طوتارلر
اودیکنلی یولمزه آتارلر .
ای کوزه‌للك ، ای داغلرك ، کونشلرك شعری !
سنك ایچون دولاشیرم تپه‌لری ، بللری .
اینسته‌رم که بکا هرشیء یول ویرسین ؛
سنی هر یرکیزله‌مه‌یوب کوسترسین .
اکر برکون کوزلرم ،

کورمزایسه شو قورودن کچرکن ،
یابانی کل یاپراقلری ایچنـدن ،
سنی قوشلر سویلهسین !

کیجه قوشی ویران یرلر طاشلرنده اوتهرکن ،
سسسز سسسز یالکز ،
توتهمز اولمش اوجاقلره وارالم ؛
یتیملری ، یوقسوللری صورالم ؛
آجیالم ، آغلایالم ، اوقشایالم ، سودلم .
کوك یوزندن ییلدیزلر ،
ایشیقلرین بزه دوغرو صاچارلر ،
اوقارا کلق یوللری آچارلر .

ای أیلك ، ای دنیانك انسانلغك امیدی !
سنی هرکس برپارچهجق دیکلهسهیدی ، کورسهیدی ؛
آه اووقت بوقاینولر قالقاردی ؛
کوز یاشلری سوینج ایچون آقاردی .
بختی قارا شعرم ،
هربوودان باشقه سسلر دویاردی ؛
کندیسنی الك بختیار صایاردی .
ای أیی سس ، نردهسك ؟

محمد امین

بومنظومهده پارماق حسابیله یازلمشدر ؛ هجالرك – «عروض» ك ماهیتنی کورهجکمز زمان آکلایهجغمز – نوعلری آراسنده برفرق کوزهتیلمز ؛ اقسامه آیرلماسی بویله اولور :

بارلاق کونش ، ایلك ایشیغین ، مائی کوله ، سرپهرکنده
٤ ، ٤ ، ٤

یالکز هرسطرده‌کی هجا عددی برده‌کلدر :

یاواش یاواش ایکیمز
۴ ۳

یوجه داغلر باشلرینه چیقا؛
۴ ۴ ۳

کوچوك سطرلره « منثور » دییورز ؛ اوصافی حقنده بعض تطبیقاتده بولونه‌جغز ده منظومه‌یی ناصل بولدیکز ؟ کوستریشی یوق ؛ دعواسزدر : متواضع کوکلی برآدامه بکزه‌ر ؛ بن حسلرینی صمیمی ، افاده‌سنی آچیق وبسیط بولویورم ؛ سزده برقرار ویریکز .
یازینك قاعده‌یه ، سوه‌یه ، املایه موافقتی « مادیاتی » دیمکدر ؛ بونلره دائر حکم ویریبورکن هرکس اتفاق ایده‌بیلیر ؛ فقط کوزللك ، براثری حسلی ، هیجانلی شعر عدایدوب ایتمه‌مك ذوقه تابعدر ؛ اوکا تحکم ایدیله‌مز ؛ سز کندی کوکلکزی ، دویدیغکز حظی وتأثری دوشونکز ...

کوچوك قانبور

احسانیه‌نك الك کوزل چوجوغی او ایدی ؛ دیزلرینه قادار کشاده بر قان پاچاری بوزمه‌لی پانطالونیله کنیش یاقالری اوزه‌رنده صاری جاپلر پارلایان لاجورد کوملکنی کییه‌رك آقشاملری والده‌سیله ساحله ، قایالرك کنارینه ایندیکی زمان احسانیه‌نك بوتون چوجوقلری یاواش یاواش ، اوزاقدن ، پك یاقلاشمغه جسارت ایده‌مه‌یه‌رك اطرافنی آلیرلر ؛ بر قیز چوجوغی کبی اوزون براقیله‌رق اوموزلرینده دوکولن صاچلرینی بنبه بیاض چهره‌سنده دائما بر خنده نشوه‌دیر ایله پارلایان کوزلرینی چکه‌مه‌یه‌رك ، قیصقانه‌رق سیر ایده‌رلردی .

او ، بونظرلردن اورکه‌رك ، اونلرله اختلاطه جسارت ایده‌مه‌رك آننه‌سنك اییك یلدیزمه‌سنه دها زیاده صوقولور ؛ دورت یاشنده چوجوقلره مخصوص کوه‌زه‌لکله اطرافنده حسدله باقیشانلرك ثقلت نگاهنی اونوتمغه چالیشه‌رق لاقیردیلر سویله‌ردی .

بوتون والده‌لر ، یاز آقشاملری ، ساحل کنارینی ، قایالری دولدیران بوتون قادینلر اعتراف ایدرلردی که احسانیه‌نك اك کوزه‌ل چوجوغی اودر ، فقط . . .

بر کیجه آننه‌سیله باباسی شهنشینده اوطوریورلر ، او برده بر سجاده‌نك اوزه‌رنده یووارلانیوردی ؛ بر آرالق هرایکیسی خوابیده ده‌کزك اوزرنده بر عالم خفانك منور کوزلریله نکران اولان سمادن آیرلدی ؛ ایکیسی ده آیاقلری آلتنده بوباشده‌کی چوجوقلره مخصوص دوره‌مه‌مزلقله اونك قایناشدیغنی سیر ایتدیلر . باباسی دیدی که : ـ کل سنی سجاده‌نك ایچنده صاللایم . . . او ، متبسم کوزلرینی قالدیردی ؛ اوزون صاچلرینی صاللایه‌رق صورییوردی :

ـــ کوچوککن بنی اویله‌می صاللاردیکز ؟

کوچوککن صاللادقلری کبی صاللانمقده برلذت فوق‌العاده بولارق باباسنك تکلیفنی اجرا ایتمه‌سنده اصرار ایدییوردی . اوزمان سجاده‌نك بر طرفنی آننه‌سی ، بر طرفنی باباسی طوتدیلر ؛ اونی ایچنه یاتیردیلر ، یاواش یاواش صاللایورلردی . او صاللاندقجه باشنك اوزرنده کیدوب کلیورکبی کورونن سمای مکوکبه باقیـور ، بولوحه‌نك رقصیله اکلنه‌رك اونلر براقمق ایسته‌دکجه « دها ، دها » دییـوردی . بر آرالق باشی دوندی ؛ آرتق بو سمای رقصانه باقمقدن یورولدی . سجاده‌نك ایچنده دوغرولمق ، اوطورمق ایسته‌دی ؛ اووقت ناصل اولدی بیلمه‌مز ، آننه‌سنك الندن سجاده‌نك بر اوجی قایدی ؛ چوجوق ، آلتنده نا کهان غائب اولیورمش بواستنادکاه اوزه‌رنده کندیسنی ضبط ایده‌بیلمك ایچون طوتونمق ایسته‌دی ؛ فقط موفق اولامادی ؛ همان اورایه اوطوریورمك نوعندن دوشدی : حتی آغلامادی : حتی آننه‌سیله باباسی کولوشدیلر ... بو وقعه ، شبهه‌سزکه چوجوغك اوزمانه قادار بیکلرجه دوشمه‌سی قبیلندن اونوتیلاجقدی . فقط ...

ایرته‌سی صباح چوجوق یاتاقدن آغلایارق قالقدی ؛ آننه‌سی صورییوردی :

ـــ نه اولویورمك ؟ سویله‌سه‌ك نه ، نه یك وار ؟

متصل آغلایور ، یالکز [illegible] اصیرا مجهول بر محل اضطرابی آکلاتمق ایسته‌یه‌رك « آغرییور !... » دییوردی .

اووقت آغرییمق احتمالی اولان بوتون سیمری صایدیلر ، « بورامی آغرییور ؟ » دییه‌رلردی . نهایت باباسی صیقیلوق ، وجودینی معاینه ایتمك ایسته‌دی ؛ اثوابنی چیقاریرکن

فریاد ایدییوردی ؛ أونڭ ایچنده هرکس شاشیرمشدی ؛ بر آرالق آننه‌سی : « بك، بورایه باقسه‌کز آ .. » دیدی ؛ ایکیسی‌ده أگیلدیلر ؛ چوجوغك تا صیرتنده کوچوك ، آنجاق برجویز قادار قاتی برشیش واردی . ایکیسنك‌ده بکزی صارارادی ؛ ایکیسنده‌ده عینی قورقو تولد ایتدی ؛ اللریله اوزون اوزون، آرتق چوجوغك فریادینه اهمیت‌ویرمه‌یه‌رك معاینه ایدییورلر، بونك نه اولابیله‌جکنی برفکرتسلیتبخش‌ایله تأویل‌ایتمکه چالیشیورلردی؛ عقللرینه کلن شیئی سویله‌مکه حسارت ایده‌مه‌یه‌رك باشلرینی قالدیردیلر ؛ آننه‌سی « حکیم » دیدی .

بوکوندن اعتباراً فن ایله علت آراسنده بودورت یاشنده‌کی چوجوغك وجودی برزمین جدال‌مدید حکمنه‌کیردی. بوتون مراجعت ایدیلن‌وسائطدن استفاده ایدیله‌مه‌یور؛ چیقیقجیلرك ، حکیملرك اللدن ، آلچیدن‌قالبلرك ، تخته‌دن صارغیلرك ایچندن احسانیه‌نك الڭ کوزل‌چوجوغی‌هرکون برپارچه دها بوزولمش ، هرکون برپارچه دها قانبورلاشمش چیقیوردی .

اووقتدن بری یاز کونلری احسانیه ساحلنی، قایالری دولدیران قادینلر، چوجوقلر ایچون اونك اسمی کوچك قانبور اولدی .

سنه‌لرله امتداد ایدن تداویسی اثناسنده‌بروقتلر اوزون‌صاچلری آلتنده دها کوزل کورونن سیمای شیرینیله افتخار ایدن باباسیله آننه‌سی یاواش یاواش هرواسطه‌دن‌برنتیجه مأیوسه طویلایه طویلایه چوجوقلرینی برقانبور کورمك فکرینه آلیشمش گیدیلر ؛ او ، حیاتنده هیچ برشی اولمامشجه‌سنه لاقید ایدی؛ برسرچه کبی دائما نشوه‌دار اولان طبعنه ثقلت ویرمن یالکز صارغیلرله قالبلر ایدی ؛ یوقسه او ، شیمدی ایری برآیوا شکلنده ایکی‌اوموزینڭ‌آراسنده الیه‌سنی‌سیشیرمن شیدن‌اوقادار مشتکی دکلدی؛ یالکز آننه‌سی والده‌لره مخصوص برغروریله هرکسك بی‌انصافانه‌وحقسز‌نظراستهزاسنه معروض قالمه‌سنی‌ایسته‌مه‌یوردی؛ اونك ایچون کیتدکجه صبرنی حتی یاواش یاواش کوکسی بوزولان بو وجودك تصحیحندن تماماً قطع امید اولوندیغی حالده ینه اونی أوده آلیقویمق ایچون سبیلر بولور، آرتق ساحله برابر چیقمامق ایچون کندیسنی‌ده تنزهدن محروم ایدرردی. برکون بوکاده، شوغرور مادرانه‌یه تعرض اولندی: «چوجوغی أوده حبس ایتمه‌ییکز ؛ هوا آلسین ؛ سربست براقیکز، ذاتاً بوس‌بوتون بوزولمق ایچون مهیا دوران تمکارینی

چوزومکدن منع ایدیکز» دیدیلر. اوزمان حقنده دوبدقلری مرحمتله ایکی قات سودکلری بو چوجوغی تماماً غائب ایتمکدن قورقه‌رق ایکی سنه اول کیمجی اثوابنك اطرافنده انظار حسودانه‌دن مرکب بر حلقه تشکل ایده‌رکن شیمدی قانبوری ممکن مرتبه‌اورتمك ایچون کیدیردکلری بول حرمانی ایله ، برابر چیقمغه جسارت ایده‌مه‌یه‌رك ، دادیسنك رفاقتنده ، ساحل خلقنك انظار مرحمتنه چیقاوردیلر .

بو مرحمت ایلك کونی چوجوقلره‌ده سرایت ایتمش ایدی ؛ بو چوجوقله اکله‌نمکمی یوقسه اوکا آجیمقمی لازم کله‌جکنه حکم ویره‌مه‌یه‌رك اونلرده اوزاقدن اعطای حکمده متردد کوزلریله باقیورلردی. ایکنجی کون برزه‌وزه‌ك قادین حرمانینك آلتنده‌اوچیقینتینك شکلی توحاشجه بولنغه جسارت ایتدی: ضبط اولنمش بر قهقهه، اطرافده برقاچ قادینه دها سرایت ایتدی؛ چوجوقلرك نفراحترازینه برآز قوت‌کلدی؛ اوچنجی کون برمحلیجینك طابلاسی اطرافده بریکن چوجوقلردن بری اْلیه‌آغزینی قاپایه‌رق اوکچه‌رکن آرقاسندن « قانبور » دیه باغیردی ؛ دوردنجی کون بر قایانك اوستنده لاقیردی آرایان برقادین کومه‌سنده « بوکون کوچوك قانبور کوروتمه‌دی! » مطالعه‌سی سرد اولندی ؛ اوکوندن اعتباراً احسانیه‌ده شهرتی آرتق تأسس ایتمش بولندی : کوچوك قانبور ! .

*
* *

برکون دادیسیله برابر ساحلده کزرکن دورت چوجوق اطرافنی آلدی؛ عارسزجه قهقهه‌لریله کوله‌رك ، اللرینی بربرینه اورارق ، سسلرینی بر مقامه اویدیرارق « قانبور ، قانبور» دیه باغیردیلر. اوبونلری کورمه‌یورمش کبی قیز قوله‌سنك یاننده کچن بریلکنه باقیور ، ایشیتمه‌یورمش کبی کوزلرینی بیله چویرمکه تنزل ایتمه‌یوردی . مینی مینی طور وقارنده برمعنای لاقیدی واردی‌که بوعارسز چوجوقلرك کندیسیله دکل باشقه بریله اکله‌ندکلرینی فرضه میال کوروتیوردی ؛ کندیسنی اوصفتله تلقیدن اوقادار اوزاقدی .

وکون دادیسی اوه آغلایه‌رق عودت ایتدی ؛ ایرته‌سی کون اونی چیقارمامق ایچون بر بهانه بولمق ایسته‌دی ؛ او متصل :

— چیقالم ، چیقالم ، نچون چیقمایه‌جغز ؟

دییوردی . ینه برکون یکی یاپیوردکلری بیاض سایاق حرمانیسی آلتنده صیرتی نیشتکین ، توکسی قالاریق، کوچوك انجه اوجی بوسکوبی قامچیسنی صاللایه‌رق نایبردن

اینه‌رکن کنارده نفس آلمق ایچون دوران ایکی قادیندن بری « زواللی چوجوق !. » دیدی ؛ او ، بوقادینه منتدارانه دکل خصومتکارانه بر نظرله باقدقدن صوکره دادیسنه صوردی :

— دادی ، اذن ویررمیسك ، بن قوشه قوشه اینه‌یم‌ده سن یاواش یاواش کلیرسك؟

قوشمغه مقتدر اولدیغنی ، ظن ایدلدیکی قادارزواللی اولمادیغنی کوسترملك ایسته‌یوردی.

اونی مکتبه ویرمه‌دیلر ، آننه‌سیله باباسی برقانبور آرقاداش ایچون مکتب چوجوقلرینك استهزای بی انصافنی درشونه‌رك اوکا محله‌نك مؤذنی معلم صفتیله تعیین ایتمشلردی ؛ ناقصهٔ جسمانیه‌سنی بر مزیت دیکرله تلافی‌یه چالیشانلره مخصوص بر میل اکتساب فضیلتله بر سنه ایچنده اووقته قادار غائب ایتدیکی زمانی قازانمشدی ؛ معلمی پدرینه : « زواللی چوجوق نه‌قادار ذکی ، نه‌قادار ذکی !.. » دیردی ؛ او ، بونی ایشیدیر ، ذکی اولدیغنه سوینیردی. فقط هر کسك اوکا برزواللی چوجوق نظریله باقه‌سی دها نه‌قادار سوره‌جکدی؟

برکون آننه‌سنه ینه یکی یاپیلمش بر حرمانی ایچون داریلارق صوردی :

— آننه ، بکا نیچون هروقت بویله اثواب یاپیورسکز ؟ بتم قادار چوجوقلر ستره کییورلر ..

آننه‌سی :

— ستره‌ده یاپارز ، اوغلم !.

دیمشدی ؛ فقط زمان کچیور ، حالا حرمانی یاپیوردی . اصرار ایتدی ؛ مطالقا ستره ایسته‌یوردی . بر کون باباسی اونی استانبوله ایندیردی ، البسه مغازه‌سنه کوتوردی ؛ صاتیجیلردن بری صیریته‌رق ستره‌لر چیقاریبوردی ؛ ستره‌لر ممکن دکل أیی کلمه‌یور ؛ قوللری ، أتکلری تام کلنلرك کووده‌سی دار اولیور ، اوکی ایلیکلنمه‌یوردی . نهایت حریف کیدیردیکی بر ستره ایچون موفق اولامایه‌رق ساکتانه باقان پدرینه دوندی ؛ چوجوغك آرقه‌سنده شیمدی کوچوك بر قاوون شکلنده دوران قانبورینی اسمیله اشارتدن چکینه‌رك الیله طوتدی :

— بویوك بر ستره ویره‌م‌ده قوللرینی کسه‌رز .

دیدی . چوجوق بوستره‌لرك اویمایشنه صیقیلیوردی ؛ یاریم ساعتدن بری سوره‌ن کیوب چیقارمق عملیاتندن آرتق یورولمشدی ؛ حریفك بو تکلیفنی ایشیتدیکی زمان الیله تاللریده آصیلی دوران قوقولاته‌سی قرمزی بر استارلی لاجورد حرمانی‌نی کوستره‌رك :

— بابا ، ستره‌دن واز کچدم ؛ ینه حرمانی اولسون دیدی ؛ أوت حرمانی ! . . .

آرتق الی‌الابد حرمانی کیمکه قرار ویرمشدی .

سنه‌لر کچیوردی . . أوك ایچنده ، احسانیه‌ده ، هرکس اوکا آلیشمشدی ؛ شیمدی اوکچه‌رکن باقمایورلردی . اونك قانبور اولماسی برامر طبیعی درجهٔ عادیه‌سنه‌ایتمشدی . حتی ، قومشو چوجوقلرندن یاواش‌یاواش دوستلر بولدی ؛ آرتق‌دادیسز چیقمغه‌ده باشلامشدی . سوقاقده بولوشورلر ، کوشه قاپماجه ، آدیم آتلامه اوینارلردی . بو اویونلرده دائما کری قالیردی . برکون بر اویون اثناسنده اونك آرقه‌سنه بینمك لازم کلدی . اویونی قازانان چوجوق ، بینمك ایچون اصرار ایدییور ، دیکر چوجوقلر اوکا مرحمت ایده‌رك مدافعه‌یه چالیشیورلردی ؛ اونلر مباحثه ایده‌رکن او کندیسنك مدافعه ایدلمه‌سنه اعتراض ایده‌رك :

— نیچون بینمه‌سین ؟ البته بینه‌جك ، بن اوکا بینمه‌دممی ؟

دییوردی . نهایت مدافعه ایدنلر غالبه چالدی ؛ بیندیرمه‌دیلر ؛ فقط او کندیسنه بینلمه‌دیکی ایچون بوتون اویونك ذوقنی غائب ایتمشدی ؛ بر کناره چکیلدی ؛ آرتق قاریشمایه‌رق ، آرقاسنه بیندیرنلره ایمره‌نه‌رك کوسکون برطوروله آرقاداشلرینی سیرایتدی .

بو اویونلرده هرکسدن زیاده یورولیوردی ؛ بر آقشام اوستی اوکا چهره‌سی قیب قرمزی اولمش ، تردن صاچلری شاقاقلریله آلنه یاپیشمش ، کنیش کنیش نفسلرله صولورکن پدری تصادف ایتدی :

— ایچری‌یه کل !

دیدی ؛ أوه کیردکدن صوکره آنه‌سنك یانه کوتوردی ؛ چوجوغك او یورغونلغندن پریشان اولمش حالنی کوستره‌رك :

— بونی بویله سوقاقلرده اویناتیرسه‌کز دایانه‌ماز !

دیدی . ایرته‌سی کون چیقمق ایچون صبرسزلانیوردی ؛ آنه‌سی دیدی‌که :

ــ ماجده‌یی چاغیرته‌لم‌ده بوراده اونکله اوینا !

ماجده ! شو بچیمسز قومشو قیزی ! قیزلرله اوینامق ؟ دوداقلرینی قیوریبور ، باشنی صاللایور ، راضی اولمایوردی .

اوکون أوك یوقاریسنه چیقدی ؛ الله بر اسکی غزته آله‌رق باشدن آشاغی‌یه مقامله اوقودی . دها ایرته‌سی کون وقت کچیرمك ایچون وسیله بوله‌مادی ؛ أوك ایچنده جانی صیقیله‌رق دولاشیوردی ؛ هوا یاغمورلی‌اولماسه‌یدی پنجره‌دن سوقاغه باقه‌جق ، هر آقشام کوزه‌ل هوالرده اوینایان آرقاداشلرینی‌هیچ اولمازسه اورادن سیر ایده‌جکدی . بر آرالق :

ــ آننه ! دیدی . آشاغیسنی سویله‌یه‌مه‌یوردی ؛ صوکره بر آز اوتانه‌رق جسارت ایتدی :

ــ ماجده‌یی چاغیرتیرمیسکز ؟

ماجده‌یی چاغیرتدیلر ؛ « ببکاریله برابر کلسین » دیدیلر ؛ او ، قولبلی سپتنك ایچنه بیکارینی دولدیره‌رق کلدی ؛ اووقت براوداده اوطوردیلر ؛ اولا یکدیکرینه آلیشمامش کوچوك چوجوقلره مخصوص کوه‌زه‌لکله تکلیفسز اولامادیلر ؛ او بیکلردن بك ذوق آلامادی ؛ بونلرله ناصل اوینامق لازم کله‌جکنده متحیردی ؛ ماجده تعریف ایتدی :

ــ بو ، کوچوك خانم .. بو‌عرب خلایق .. شیمدی مسافرلکه کیده‌جکلر ، دییور ، بیکاری برر برر طوتارق میندرك اوستنده یوروتیوردی .

بر آرالق او ، سپتی قاوزادی ؛ باش آشاغی چویردی ؛ سپتدن برکوچوك ماقاصله چشید چشید ، رنکا رنك پارچه‌لر ، قورده‌لالر ، دانتلالر ، دوکمه‌لر ، طوقه‌لربوشاندی . ماجده : ــ هایدی کوچوك خانمه فراجه بچه‌لم ! دیدی ؛ او وقت پارچه‌لری دوغرامغه باشلادیلر ؛ آرتق یاواش یاواش ذوق آلمغه باشلایوردی ؛ ماجده ایکنه طوتمه‌سنی کوستردی ؛ بر بونجوقلی خرج پارچه‌سنی سوکدیلر ؛ بونجوقلرینی دیزه‌رك عرب‌خلایقه کردنلك یاپدیلر ؛ شیمدی او بونلرله تماماً أکله‌نیوردی ؛ بوکوندن اعتباراً کوچوك قانبور قیزلرله اوینامغه باشلادی .

برکون ماجده دیکر برقومشو قیزیله کلدی ؛ دها صوکره دورت کیشی اولدیلر ؛ اون بش‌کون ایچنده ایکی آرقاداش دها توره‌دی ؛ اونلره یوقاری قاتده براوداتخصیص ایتمشلردی ؛ اوراده بیك دورلو اویونلر چیقاریورلردی .

*
* *

اون ایکیسنده واردی ؛ آرقاداشـلرینك بر چوغندن هله ماجده‌دن کوچوکدی ؛ فقط ذکی کوزلریله ، اویانیق فراسـتیله بو اوفاق خلقی پك کوزه‌ل اداره ایده‌ردی ؛ اوندن هپ حظ ایده‌رلردی؛ باسلیجه برمزیتی‌واردی : نه سویله‌رسه‌کولونیردی. انحلال قامته رغماً توسع ایده‌مه‌یه‌رك جیلیز دوران بوینك اوزرنده الآن او دورت یاشـنده‌کی کوزه‌للکیله انجلادار چهره‌سنده برحال واردی که اك عادی سـوزلرینه بر تأثیر لطیف مضحك بخش ایده‌ردی .

آرتق بیك اویونلرندن اوقادار ذوق آلامایورلردی ؛ سرمایهٔ تعلیمی گچن سـنه توکه‌نن مؤذندن صوکره باباسنك معلم اولارق تعیین ایتدیکی مکتبلی بر فقیر چوجوق ، اوکا برچوق حکایه‌لر ، کتابلر طاشـیردی ؛ او ، بونلری اوقور ، صوکره کندیسـنه مخصوص ادای لطیف ایله شو حیرتله دیکله‌ین ایریلی اوفاقلی قیزلره خصـوصیله ماجده‌یه قارشی نقل ایده‌ردی .

برکون اونی قاضی کوینه کوتوردیلر ؛ اوراده برفاجعه سیرایتدی ؛ ایرته‌سی کون بونی ضبط ایده‌بیلدیکی قادار قوهٔ فجاعتنی احساسه چالیشه‌رق آکلاتیرکن ماجده ، بردن کوزیاشلرینی صالیویردی ؛ صوکره اوتانه‌رق اوته‌کی قیزلرك قهقهه‌سی آراسنده قاچدی ؛ او ، کوچوك قانبور ، ماجده‌نك آغلایيشنه کوله‌دی .

نیچون بویومه‌یور ؟ آنه‌سیله باباسنده شیمدی بواندیشه باشـلامشدی ؛ آرتق اون دورت یاشنه کیردیکی حالده آرقاسی اوکی قاباران کوکسـنك اوزرنده بوینی دائما اینجه ، چهره‌سی دائما سوزکون قالیور ، یاواش یاواش بری یوقاری‌یه دوغرو قالقارقلارینك برینی دیزلرندن آشاغی‌یه قادار اینـدیرمن ، باجاقلرندن برینی یوقاری‌یه دوغرو چکن اوموزلرندن کمیکلری بویویه‌مه‌ین اینجه قوللری بوکوکده‌یه یاپیشدیرلمش ایکی قورو دال شکلنده صاللانیور ؛ کیتدکجه قیوریلارق‌اوزامایان ، بونی آنجاق سکزیاشنده برچوجوق قادار براقان عمود فقریسنه استناد ایدن قابورغه‌لری قالینلاشمایور، قوت‌آلمایور ، بربرینه یاپیشه‌رق برتضییق اتساع ایچنده قیورانیوردی .

آراصیرا آنه‌سیله باباسی یا کلیش حساب ایتدکارینی ظنه جالیشه‌رق « عجبا یا کلیور‌ میز ؟ اون دوردینه کیرمه‌یورمی ؟ » دیرلر ؛ ایکیده برده تکرارتکرار تاریخ‌ولادتی

بولمق ایچون دوشونورلردی . اوکا هیچ کیمسه آرتق بر گنج آدام اولمغه تقرب ایتمش نظریله باقامازدی ؛ هرکسك نظرنده حالا سکز یاشنده بر چوجوق حکمنده ایدی . والده‌لر ، قیزلرینی منع ایتمه‌یی دوشونمه‌یور ، قیزلر بو ارککی آرالرنده فضله بولمایوردی .

دائما نشوه‌داردی ؛ دائما نغمه پرداز قهقههٔ بلوریسی کوچوك چوجوقلره مخصوص سسیله اوك ایچنده امتداد ایتدکجه برمسرور ساری انتشار ایده‌ردی ؛ لاکن برایکی سنه‌دن بری اوقهقهه‌نك صافیت عکسنده خفیف بر نغمهٔ شکایت بلیرمکه باشلامشدی . برکون ماجده‌نك یانده تصادفاً آینه‌نك قارشیسنده بولندی ؛ آنجاق برباش بویوکی اولان بوقیزله فرقنی اوراده واضحاً کوردی ؛ اوکوندن اعتباراً ماجده ایچون عداوته بکزه‌ر برشی دویدی .

ئیه بوماجده !.. سنه‌لردن بری برابر اوینادقلری ، کلوب کچمش آرقاداشلر ایچنده رفاقتی ثابت قالان بوقیز ، شیمدی اونی عادتا بیزار ایدییوردی .

بروقتدن بری قانونه مراق ایتمشدی ؛ باباسنك اسکی برقانونی آلارق پنجره‌نك کنارینه اوطورور ، بیتمز توکنمز طینغیرتیلرله تللرك اوزرنده کزینیردی . ماجده‌نك دها زیاده مهارتی واردی ؛ او ، برپیشروك ایکی خانه‌سنی بیله چیقارمشدی ؛ بالخاصه بومسئله‌ده قیصقانجلغی حد تحملی کچدی ؛ برکون ینه پیشروك برنجی خانه‌سنی یاریده براقدیره‌رق قانونی الندن چکمش ، کندیسی چالمغه باشلامشدی ؛ برآرالق ماجده‌نك کوزی پنجره‌یه ایلیشدی ؛ ماجده همان یرندن قالقمش ، شبهه‌سز سوقاقدن کچن بریسنی کورمك ایچون جونبانك پنجره‌سنه آتیلمشدی ؛ او ، مراق ایتدی ؛ قانونی براقدی ؛ آرقاسندن کیتدی . مینده‌رك اوزه‌رنده آیاقده دوره‌رق پنجره‌دن باقدی ؛ اوزمان سوقاقده برمکتبلینك آرقاسنی کوردی .

*
* *

آرتق یاواش یاواش اوندن قاچیور ، باشقه قیزلرله کوروشه‌رك ماجده‌یی وسیله بولدقجه تحقیر ایدییوردی .

بر آقشام آنه‌سیله باباسی کوروشیورلر ، او ، بر طرفده بر غزته‌نك تفرقه‌سنی اوقویوردی ؛ برآرالق آنه‌سنك برازدواجدن بحث ایتدیکنی ایشیده‌رك باشنی قالدیردی ؛ آنه‌سی قومشو قیزلردن برینك بوسنه مکتبدن چیقان بر چوجوغه ویرلمك ایچون قرارلاشدیرلدیغنی سویله‌یوردی . صوکره بی‌اساس محاوره‌لرده حکم سوره‌ن تبدل مجرا ایله سوز باشقه بر بحثه انتقال ایتدی ؛ او ، ینه تفرقه‌یی اوقومغه باشلادی ؛ فقط ذهننده

برشی «عجبا اومکتبلی‌یه ویریله‌جك قیز کیمدر؟» دیبور، کندی کندیسنه محاوره‌نك دها
اوله دقت ایتمه‌دیکی ایچون خدته‌نیوردی .

برکون صیقیله‌رق «آننه! آرتق بوقیزلر کلمه‌سین؛ بن شیمدی بویودم؛ هله ماجده‌دن
جانم صیقلیور . » دیدی .

آننه‌سی : « ماجده آرتق کلین اولیور، ذاتاً کلمزکه . » دیدی .

اوکون صباحلین أوده هرکس دوکونه کیتمك ایچون حاضرلانیوردی؛ او، بوتلاشدن
مضطرب اولدی؛ سوقاغه چیقمق ایسته‌دی؛ ساحله قادار ایندی؛ قوملرك اوستنده
دولاشدی؛ دها أودن چیقه‌لی برساعت اولمه‌دن ساعتلرله زمان کچمش ظن ایدییوردی؛
ایکیده برده «عجبا دوکون بیتمشمی‌در؟» دییوردی؛ برآرالق «آرتق بیتمش اوله‌جق!»
دیدی، عودت ایتمك ایسته‌دی؛ برحس غریب ایله دوکون أوینك اوکندن کچمك ایچون
قرار ویردی؛ کندیسنی « بلکه برمکیلره تصادف ایده‌رم » دییه آلداتیوردی .

قاپینك اوکنه کلنجه دوردی؛ بر آز ایچری‌یه باقسه نه اولور؛ او بیچیمسز قیزی
ـ کندی کندیسنه اویله دیردی ـ برکره بلکه اورادن کلین اثوابیله کوره‌بیلیردی؛
غلبه‌لك آراسندن قاپی‌یه قادار کیتدی؛ برآز ایچری‌یه کیده‌جك قادار جسارت بولدی؛
اوزمان اسکی آرقاداشلرندن ایکی قومشو قیزی اونی کوردیلر، اوزه‌رینه هجوم ایتدیلر،
«کلینی‌می کوزمکه کلدك ؟» دییورلردی؛ قوللرندن طوتدیلر؛ «کل کوسته‌رهلم» دییه
چکیشدیرییورلردی؛ اوایسته‌مه‌دی، چیرپیندی، «قادینلرك آراسنه ناصل کیره‌رم؟»
دییوردی؛ اونلر کولیورلر، کوچوك قانبورك بومطالعه‌سنی توحاف بولارق حالا
چکیشدیرییورلردی .

اووقت داریلدی؛ قاشلرینی چاتارق سیلکندی؛ اللرندن قورتیلارق قاپیدن دیشاری‌یه
آتیلدی؛ شیمدی بورادن اوزاقلاشمق ایچون قوشیور، بوأودن، بوأوك هواسندن فرار
ایدییوردی .

تا احسانیه بایرینه‌قادار کلدی؛ اوزمان اوراده بایرك کنارینه آیاقلرینی اوچورومك
آغزینه مهیا دوران طوپراغنه قویه‌رق اوطوردی .

آه، زواللی کوچوك قانبور، سن بویله حیاتکك بوتون مدت حرماننده کندوکاهکه

تصادف ایدەن بوتون ماجدەلردن جانك صیقیلاجق؛ بوتون دوكون اولرندن، او اولرك هوای سروروندن قاچاجقسك ! . . .

اوزمان باصیق قابورغە كمیكلرینك ایچندە دارلاشان جكرلری عظیم برنفس خسران ایلە چاتلامق ایستەیورك شیشدی؛ بری بوقاری چكیلەرك یاواش یاواش آقسامغە باشلایان آیاقلرینك آلتندە بو وجود بیچارەیی چكوب كوندرمك ایستەیورمش كبی طوپراقلر آقیوردی .

شو دقیقەدە آرتق آرقاسندە بربار تحملفرسا نقلتیلە دوران قانبوری هر وقتدن زیادە چیقارق احسانیەنك او اك كوزەل، چوجوغی اوزون بر نظر الیم ایلە شو اوچورومك كنارندە، مرمرە آچیقلرینە دوغرو پاریلدایان دەكزك قارشیسندە دوشوندی، قالدی...

خالد ضیا

« كوچوك قانبور » حسلی برچوجوقدر ؛ كوزلریمز اوكندە یاشایور ؛ قیافتندن ، طاتلی آجی تحسسلرینە ، چهرەسندن روحنە قادار هرشیئنك آشناسی یز. وقعە جانلیدر؛ چوجوق بر عائلە ایچندە بویویور ؛ اطرافندە حقیقی بر حیات محیطی وار ؛ آنەسیلە باباسنك حسلری طبیعتدە اولدیغی كیبدر . احسانیە ساحاندەكی چوجوقلر ، قادینلر ، حیاتدەكی نمونەلرە اویویور . ادبیاتمزك حكایە كلیاتی آراسندە خالد ضیا بكدن اول بوقدرتدە بر مثال كوسترەمەیز . . .

بیلیورسكزكە فكر ، حس ، خیال نە اولورسە اولسون ذهنمزدەكی معنالری ، كلمە قوللانمق صورتیلە ، ایكی دورلو تبلیغ ایدییورز :

(١) سوز سویلەیەرك (٢) یازارق . برینە ایجابنە كورە « خطابت ، نطق ، تقریر » دینیر ؛ اوتەكی وقتیلە قبول ایدیلن اصطلاح ایلە « انشا » ، « كتابت » بوكونكی تعبیرە نظراً « تحریر » در . حصولی ایچون اوچ عملیە اجرا ایدیلیر :

(١) موضوعی تشكیل ایدن فكرلری بولمق . (٢) سویلەنەجك ، یازیلەجق شیئلری بر صیرایە دیزمك . (٣) بومرتب موضوعك افادەسی .

شیمدی یالكز برنجی قسم ایلە مشغول اولەجغز :

ادبی حیاتدە شخصی تحسسلرە لزوم واردر ؛ باشقەسنك اثرلرینە تابع قالمق ، كوچوكلك اولور ؛ سوزدە، یازیدە ذاتاً سویلەنمش افكاری، اسكی شكلیلە تكرار ایتمك ،

باشقه‌لرینڭ كولكه‌سنده راحت وموفقیت آرامق بر نوع « صیغینق » حالنه دوشمكدر؛ اویله‌یسه یازیده ، سوزده استقلال قازانمق ، شخصیلكمزڭ ایزلرینی ، دامغاسنی احتوا ایتمك اوزره موضوعڭ فكرلرینی ، حسلرینی بولمق لازمدر؛ بو وظیفه‌یه « ایجاد » دینیر . موفق اولمق كوچدر :

اولا بز معلوماتی خارجدن آلیورز ؛ « حواس خمس » مز طبیعته قارشی آچیلمش بر دریچه‌یه بڭزه‌ر؛ بونلری أی حاضرلامغه پك محتاجز : قولای كوره‌مه‌یز؛ قولاقلریمزه كلن صدا نوعلرینی ، بر برندن آییرمقده مشكلاته اوغرارز ؛ بزده رسامڭ كوزی ، موسیقیشناسڭ سامعه‌سی یوقدر . بوسببله حواسمزی تربیه ایتمك احتیاجنده‌یز .

ثانیاً قوهٔ عصبیه مركزنده ، بیننده قالان تأثیرلرڭ هپسی تركیب ایدیجی انطباعلردر؛ بونلردن صویی حاصل ایدن مولدالماء ومولدالحموضه كبی كندیسنی وجوده كتیرن عامللرڭ، شكلندن حتی ماهیتندن آیری بر « محصله » تشكیلنه چالیشمالیدر ؛ بو عملیه‌ده شخصی نفوذیمزڭ تفوقی چوق اهمیتی حائزدر . آشكاردركه بزه حس ، خیال ، فكر « مواد ابتدائیه » سی ، طبیعتدن ، یاخود اجتماعی حیات ایچندن كلیور ؛ بونلر یا بر نوع منظره ویا فردڭ ، عائله‌نڭ ، ملتڭ ، بوتون انسانلغڭ كوچوك بویوك بر ر ماجراسیدر . « منظره » اولدیغنی فرض ایده‌لم : دماغمز فوطوغراف پلاغی دڭكلدر ؛ عیناً ضبط ایده‌مز . . فرضا بر كولچه آلتون ، قاصاده اوزون مدت دورور ؛ فقط مثلا ١٠٦٤ درجه‌لی حرارتده أریر ؛ شیراه كونشڭ قارشیسنده ماهیتجه ده كیشمكه باشلار؛ خارجدن بزه كلن منظره‌لرده بویله‌در : بیزمزڭ مادیلكی ایله ، ایچنده‌كی حسلر وفكرلرله عادتا كیمیوی بر علاقه حاصل ایدر . یعنی خارجڭ بزده براقدیغی انطباعلر ، دماغمزده آلتونڭ حرارت ، شیرانڭ كونش قارشیسنده شكلاً حتی ماهیتجه تبدله اوغرادیغی كبی اكثریا اراده‌مز بیله‌ اولمق ایتمه‌دن دكیشیر؛ نتیجه‌ ذهنده وجود بولان معنا، طبیعتده كینڭ عینی اوله‌ماز . فرده ، عائله‌یه ، ملته ، بوتون انسانلغه عائد ماجرالرده منظره‌لر كبیدر، بو سببله « تاریخ » له بیله بی‌طرفلی كوچله‌شیر ؛ حكایه‌لرده بو تهلكه‌یی دوشونمك كلفتی یوقدر ؛ اونلرده موضوع اتخاذ ایدیلن وقعه‌نڭ خارجده تجدیكنی ادعایه ذاتاً لزوم اولاماز . یالكز طبیعت وجمعیت بزده اویانان حسلرڭ، مطالعه‌لرڭ خزینه‌سیدر؛ دماغمزله رابطه‌لرینی كسه‌مه‌یز ؛ « مشاهده » یه آلیشمق ایجاب ایده‌ر ؛ هله بر حكایه نویسده كوز كودن ،

اوقومقـدن ، تجربه‌دن متولد بر اعتیـاد وجوده کله‌بیلمه‌لیدر ؛ محرر ایچون معتنی بر تربیهٔ فکریه یکچیرمکه احتیاج واردر .

خالد ضیـا بك ، مشـاهده‌لریله ، مختلف اثاره وقوفیله ، شـخصی تفکر و تحسس قابلیتلریله ادبیاتمزك مهم بر صفحه‌سنه استاد اولمشدر . . .

آلتون نینه

بوکون چوجوقلغمك اوزاقلاشمش، وقتیله کورولن بر رؤیادن قالمه داغنیق بر کومه سیس قیلندن مبهمیته بوغولمش خاطراتی آراسـنده آلتون نینه‌یی آرانـدیرزکن اونك صولغون ، سوزوك ، انجه خیالنی بر بولوطك آراسندن صییریلوب اوچیور کوریـورم . کوزمك انجنده بعضاً صاری وضعیف سیماسی ؛ ایپـك قادار یوموشـاق ، دائماً اعتنا ایله قنه‌لانمش صاچلرینك حالا برادای دلبازانه ایله آلتنه دوکولن تولەلری آلتنده‌آجیق‌مائی کوزلری ؛ حتی قیافتی ، بردرلو ظرافتدن واز کچمه‌مش بر انجـه‌لك تقیدیله کبارانه ، وقورانه قیافتی ، الٔنده عنبر تسبیحی ، اوك مطبخ طرفنه کیدن اودالرصره‌سنی باغچه‌دن فصل ایدن یومورطه طاشلریله مفروش‌اوزون یولنده ، هرصباح نمازندن‌صوکره، دعاسنی اوقویارق ، آشاغی یوقاری خرامنی ، بوتون بو تفصیلاتی کوریـورم ؛ صوکره اونك خیالی اطرافنده طوپلانمش برچوق‌خاطراتی ، اوفاق تفك ، قیریق‌دوکوك ، بلکه بی‌معنا فقط بکا اوزاق سنه‌لرك یالکنز طاتلیلقلری قالمش برزمانی برآن ایچون تکرار یاشاته‌رق دوداقلرمه مسعود بر تبسم کتیرن روحنواز سیلرینی کورییورم . بعضـاًده هیـچ بردن آرتق بردها تکرار دوغمایه‌جقمش کبی حافظه‌مدن سیلنیور . « آلتون نینه کیمدی ؟ » دییورم ، وهیـچ جواب ویرمه‌یه‌رك ، دونوق بر بینله ، بواسـملك وجودینی بیهوده یره آرایورم .

حقیقت حالده آلتون نینه کیمدی ؟ اونی تماماً بیلمه‌یورم . اومزك مؤبد بر مسافری، عائله‌نك ناصلسه کلوب التحاق‌ایتمش برمنضم پارچه‌سی .. نره‌دن کلمشدی ، ناصل کلمشدی، اسـاساً کیمدی ، بزه نسـبتی نه یدی ؟ . . ناصل اولوب ده بونلری مراق ایتمه‌مش ، اوکرنمه‌مشدم . امینم که نمله برابر او زمان عائله چوجوقلرندن هیچ بری بونی صورو-

شدیرمغه ، آکلامغه لزوم کورمه‌مشدی . بز اونی بزه کوزونن شکلیله ، بزه طانیدیلان هیئتیله آلمش ، اویله‌جه قبول ایتمش ایدك .

هرحالده اقربادن دکلدی . عشاقدن آره‌صره ازمیر أوینه کلن بوتون عائله افرادینه قارشی اونك اوزاق دوران ، بالالتزام آیریلان ، حتی براز چاتینان بر حالی واردی که اونك اوزادن بیله اولمادیغنه بنی اقناع ایدییور . قولاقلرمك ایچنده بقیه قالان سسنك عکسلرینی ، تلفظ شیوه‌لرینی ، براز مترنم ، براز یایبق نغمه‌لرینی دوشونورکن بلکه کوتاهیه‌دن ، بلکه بروسه‌دن کلمش اوله‌جغنه حکم ویرییورم . هرحالده اونك أوده براهمیت مخصوصه‌سی ، برموقع مستثناسی ، عائله سفره‌سنده بر محل مستثناسی واردی . دده‌مله ننه‌مك أمر ویرمکه آلیشیق دیك سسلرنده بیله اوکا خطاب ایدرکن یومشایان بر حال حس ایدردك : بیاض صاچلریله بویوك عمجه‌لرك ، بویوك دایيلرك ، یاشلانمش خاله‌لرك ، تیزه‌لرك بایراملرده اونك‌اوداسنه قادار کیده‌رك أل‌اوپدکلرینی کوردك . أوك خدمات‌داخلیه سنده‌ده اونك فعال برمداخله‌سی واردی که اکثریت اوزره بزلری، أوك چوجوقلرینی ، اونك لطف وساطتنه مراجعته مجبور ایدردی .

اونك موجودیتنی احاطه ایدن بومحترمیت بزه اجرای تأثیردن خالی قالمامشدی . بزلر ، أوك چوجوق دینه‌جك‌سنده بولونانلری ، برسوزو تشکیل ایدردك . ایزیلی اوفاقلی قاچ کشیدك ، یاربی !. وهیهات ! قاچ کیشی قالدق .

ارکك ، قیز ، آراده موجود روابط قرابتی بك آییقلایامابه‌رق ، عمجه‌لر ، یکنلر ، تیزه‌لر ، قارده‌شلر ، قارمه قاریشیق ، بعضاً بر یکن بر خاله‌دن دها بویوك بعضاً سلسله عائله‌ده ایکنجی مرتبه‌یی اشغال ایدن بری اوچنجی بطنه منسوب بریدن دها کوچوك ، سکیز اون کشیدك ؛ آره‌صره خارجدن کلنلرله بونك ایکی مثلنه بالغ اولوردق . أوك مرمر حولیسی ، یوقاری قاتك داملری ، باغچه‌نك میدانی بوسورونك طاشقین حولانلرینی استیعابه کفایت ایتمز و اکثریت اوزره کورولتو ، پاتیردی ، ایچریدن حدید برسسك : چوجوقلر !.. ندای تهدیدکارینی دعوت ایدردی . بوچوجوق آلایینك آراسنده سنلری ، موقعلری تعیین ایدن ایکی تعبیر واردی : کوچوکلر ، بویوکلرده ، یاش مرتبه‌لرینه کوره ، آنابك یاخود آبلا دیرلردی ، بوعنوانلرله بوتون قرابت معمالرینك دولاشیق اینلکلری بوچوجوق بیلرنده ساده و دوزکون براوزکویه انقلاب ایتمش اولوردی .

الك كورولتولى ، الك قاوغالى زمانلرده ، پنجره‌دن مكرراً صاوروُلان : چوجوقلر! ..
ندای تهدیديله باصديريلامايان چيلغين بوغوشمه‌لر آراسنده بيله : « آلتون نينه كليور! .. »
دينيلنجه بوتون قالقمش يومروقلر اينه‌ر و كوكره‌ين چكه‌لر كليداه‌نير ، طيرمالامغه
حاضرلانمش پنجه‌لر يانلره دوشه‌ر ، داغنيق صاچلر طوپلانير ، يره دوشمش فسلر آلنوب
كيايردى وهپ بردن صوصارق بر كناره صيره‌لانير ، ديزيليردك .

ايچريدن چوجوقلر ! .. ديه تهديد ايدن سس ، بويوك آننه‌نك سسى ، هر وقت
عفوه ميال ، آنجق پك ايجاب ايتدكجه رسماً مداخله‌يه اوشه‌نه قرار ويرمش
وير دقيقه صوكره ، مداخله‌سنى ، اونك وجه و سببنى اونوتان بر سسدى . بز بونى
بالتجربه بيليوردق ؛ اونك ايچون پك آلديرمازدق . آلتون نينه‌نك خيال رؤيتى اويله دكلدى .
درحال اونك ورودى ، حتى ورودى احتمالى ، بزى دوكدورمك ايچون كافيدى .

سبب ؟ بونى بيلمه‌يورم . اونك بر حق تأديبى يوقدى ؛ حتى كنديسنه ويرلمه‌مش
اولان بو حقى آلمق ايچون بر تشبثى واقع بيله اولمامشدى ؛ فقط بيلنه‌مز ، اونك متبسم
وقارندن ، مجرملرى تأديب ايدن ستمكار بر باقيشندن ، مظلوملره صبر توصيه ايده‌رك
اونلرى تسليتياب أيله‌ين مشفق بر خطابندن ، يامرولمش فسلرى دوزه‌لتن ألنك ، قانامش
بر قولاغى سيلن منديلنك ، داغيلمش بر صاچ اوركوسنى تنظيم ايدن پارماقلرينك تماسندن
اويله بر حلاوت ، انسانى تسخير وتسكين ايدن اويله بر شفقت يوشانيردى كه درحال بونك
فسون تأثيريله حدتلر سونه‌ر ، كوزياشلرى دينه‌ر ، صومورتقان چهره‌لر كولومسه‌ردى .

اوزمان اطرافنده بر حلقه اولوردق وهپ بر آغزدن تشريح دعوايه باشلاردق ؛
كوچوكلر بويوكلرى ايتوب اوكا دها ياقلاشارق ، بويوكلر كوچوكلرك آغيزلرينى قاپايوب
حق كلامى كنديلرينه آليقويمغه چاليشارق ، هپ بردن سويله‌ر ، حقليلرى ، حقسزلرى
ميدانه چيقارمق ايسته‌ردك .

او ، هيچ كيمسه‌نى صوصدورمز ، هركسى ديكله‌يور كورونور ، كيمنك چكه‌سنى
اوقشايارق ، كيمنك ياناغنى صيقارق ، برينه سوكولمش كوملكنى كوسته‌رك ديكرينك
صاللانان دوكمه‌سنى يوقلايارق ديكله‌ر ، ديكله‌ر ، هركسه حق ويرير ، هركسه التفات
ايدر ، هركسى سوردى ، الّرينك صاچلرده دولاشان بر تماس تسعيديله بوتون بو كوچوك
باشلره بر عفو عموميسنك نازنين رحمتنى سرپه‌ردى . وبويله غوغا بيته‌ر ، شماته دوروُر ،
هركس باريشمش اولوردى .

آلتون نینه عنوانی اویله محترمیتله محاط بر شیدی که أوك هواسنده افندیلردن، خانملردن باشلایارق ، چوجوقلردن دولاشارق ، خدمتجیلرك لسانده قادار هپ بر آهنك تجیل ایله یاد ایدیلیردی ؛ کویا اطرافنده برهالهٔ قدسیت طیران ایدن کلماتدن بری ایشتجه‌سنه آلتون نینه دیرکن سسده بر انحنای رکوع حاصل اولوردی وبوکندیلکندن ، بلاتأمل، بلاتعمد بویله ایدی .

برکون ینه برهیجان آور اویوندن صوکره بر غوغا وغوغانك نتیجه‌سنده بر قضا اولدی . بویوك پدرك الماستراش ، غالبا غایت قیمتدار برنارکله‌سی قیرلدی . بوتون مسئولیت سورونك اك خیرچین ، اك خاشاری ، اك آفاجان برعضوینه عائددی . بیچاره قیز !.. اونك خاطره‌سنه حرمةً اصل اسمنی بوراده تذکار ایتمه‌یه‌جکم، یالکز آرامزده مشهور اولان لقبنی یاد ایده‌جکم : آتش ...

اوکا ذاتاً هپ بو اسمی ویریردك، فقط اصل اسمك موجدی ، بویوك پدردی . وبواسم اوکا اوقادار یاقیشیر ، اونك مزاجنی اودرجه صحت واصابتله تصویر ایدردی که آرتق آرامزده کندیسنه باشقه اسم ویرلمزدی. یالکز آلتون نینه اوکا ـ غالبا ایجیتمه‌مك، قیرمامق ایچون ـ کندی اسمیله خطاب ایدردی . ذاتاً ، هپ دقت ایدردك ، اك زیاده رقت وشفقتله معامله ایتدیکی ، دائما صیانت والتزام أیله‌دیکی اوایدی . فقط بوسفر قباحت اوقادار بارز ، جرم اویله آشکار ایدی که ، اورته‌ده مرمر حولینك شوراسنه بوراسنه پارچه‌لری سرپیلن الماستراش نارکله‌نك قارشیسنده آرتق اونی حمایه‌یه امکان یوقدی . برآزده آلتون نینه انفعاله مغلوب اولدی ، قیزی اوموزندن یاقالایارق کندینه دوغرو چکدی ، هپ منتظردق . عجبا برنجی دفعه اولارق آلتون نینه‌نك ألندن بر شماری چیقه‌حق دییه ، نفسلر طوتوق ، بکلیدك . خایر ! شمار دکل ، یالکز براز ایکیلدی وسرت برسسله قیزك یوزینه شوجملهٔ تهدیدی فیرلاتدی :

ـــ آقشام دده‌که سن جواب ویررسك .

ایشته اوفوق‌العاده مهم وقعه بودقیقه‌ده اولدی . آتش ، اوتانوب باشنی اکه‌جکنه شریرانه بر سبلکیتیله اوموزینی آلتون نینه‌نك الندن قورتاردی وبرکدی خیرچینلغیله قابارق آلتون نینه‌نك صولغون ، سونوك ، صاری سیماسنه ، مدهش برفوران حقارتله :

ـ صوص !.. باقیر نینه !.. دیدی .

دوکدق ! اولا ، لایقیله آکلایه‌مایه‌رق یکدیکرمزك یوزینه باقیشدق ؛ کوبه‌ردن اورته‌ده برکله انفلاق ایتمشدی . آلتون ننه هیچ سسنی چیقارمادی، دیك برنظرله اتشه باقدی ودونوب عنبر تسبیحنی ، چکه چکه ، یاواش یاواش بوزودی .

بو وقعه‌دن صوکره آلتون ننه بر سنه‌دن فضله یاشادی ؛ لاکن بر کون یا کیلوب‌ده آتشه بر کلمه سویله‌مه‌دی ونه وقت قیزی عفو ایتدیرمك ایچون یاننه کوتورسه‌لر ألنی ویرمکه موافقت ایتمه‌دی .

بر کون « آلتون ننه خسته ! » دیدیلر ، بر هفته صوکره « آلتون ننه ئوله‌جك ! » سوزی أوی دولاشدی، چوجوقلری اوداسنه صالیویرمه‌دیلر، نهایت آلتون ننه ئولدی !

*
* *

اوزمانه قادار پاره اوله‌رق نه بریکدیرمشسه هپسیله خاتونیه جامعنه بر خالی مبایعه‌سی ایچون وصیتی واردی ؛ بوندن باشقه برده چکمجه چیقدی . بونی بویوك پدر آچدی . ایچندن درت کیسه چیقاردی . هر برینك اوستنده بر یازی واردی : فقرایه ، قیزلره ، اوشاقلره ، چوجوقلره ...

بویوك پدر ، چوجوقلر بورایه کلسینلر !... امرینی ویردی . ذاتاً اوراده حاضر بولونمایانلرده اثبات وجود ایتدکدن صوکره کیسه‌نك ایچندن کاغد پارچه‌لرینه صاریلی وهپسنك اوستی چوجوقلرك اسملریله یازیلی برر کوچوك شی چیقاردی ، برر برر اسملری اوقویارق هرکسه داغیتدی .

بوتون چوجوقلر حلقه اولمش ، المزده آلتون ننه‌نك بوهدیه‌سیله فقط اونی آچمغه جسارت ایده‌مه‌یه‌رك دوزیلیوردق . کیسه‌دن صوك کاغدده چیقدی ، بویوك پدر : « آتش ! بوده سنك . هم باق سکا آلتون ننه برنجی دفعه اولارق آتش دیمش ... » دیدی . صوکره هپمزه باقارق علاوه ایتدی : — آچك باقالم ، سزلره نه براقمش ؟ ..

تیترك پارمقلرله کاغدلری آچدق ، هپمزك النده رر بشی برآراده آلتون واردی . کوزلرمزده برر تبسمله باقیشیوردق . یالکز آتش، حدتله آووجنی صیقوب چیقانشیئی کوسترمه‌مکه چالیشیوردی . بویوك پدر اوکا خطاباً : « آووجکی آچ ، کوستر ...» دیدی . آتش، یومروغنی اوزاته‌رق آچدی ، اونك آووجنده‌ده قوجه بر باقیر غروشلق واردی .

عشاق زاده

خالد ضیا

« آلتون نینه » حکایه‌سنی شفاهاً آکلاتك؛ افاده‌سی حقنده نه‌دوشونیورسکز؟ ظن ایدیورم که ایلك صحیفه‌لرنده اوقودیغکز حکایه‌لرده‌کی لسان دها قیصه جمله‌لی ایدی؛ بوراده عباره دولاشارق، برقاچ انحنا رسم ایده‌رك نهایتله‌نیور. اوچ « کوریورم » فعل حالیله بیتن پارچه‌لره باقکز؛ مثلا «آنادولیده بهار» ك، « برکوکرجین آوی » نك جمله‌لرندن فرقنی قولای حس ایدرسکز.

خالد ضیا بکدن نه‌اوقودیکز؟ حکایه‌لرینك اسملرینی خاطرلاییکز: نمیده، براولونك دفتری، فردی وشرکاسی، مائی وسیاه، عشق ممنوع، یالکز تفرقه حالنده قالان نسل اخیر، یدیم براقدیغی قیریق حیاتلر بویوك حکایه‌لریدر؛ کوچوك فقره‌لر، بریازك تاریخی، صولغون دمت، برسمر خیال، اساساً فرانسزجه‌دن ترجمه ایتدکارینی طوپلادیغی ایچون تألیف اوله‌رق پك آز اثرنی احتوا ایدن ناقل اسملی کتابلرنده، اقدام، طنین، شهبال قولله‌کسیونلرنده یوزدن فضله کوچوك حکایه‌لری واردر. سز شیمدی‌یه قادار صنفده «قار یاغارکن » ی « صوك چوجوقلری » نی « ساده برشی » نی « کوچوك قانبور» ی «آلتون نینه» یی تدقیق ایتدیکز؛ بونلره کوره خالد ضیا بکی ناصل برمحرر اولارق طانیدیکز؟

دییورلرکه فرانسز ادبیاتنه فضله تابعدر؛ نجه انسان اوقودیغی، بکندیکی اثرلرك تأثیری آلتنده قالیر؛ خالد ضیا بك، ابتدائی وتالی تحصیلی فرانسزجه اولان برمکتبدن چیقدیغی زمان تورکجه‌ده یکی حکایه طرزی هنوز انکشاف ایتمکه حاضرلانیوردی؛ ایلك قوتلی وهیجانلی مؤثرلری کندی لساننده بولامادی.

کیمیا، حکمت اوقویورسکز؛ اوکره‌ندیککز معلوماتی ایلك دفعه بر تورك عالمی اورته‌یه آتامشدر؛ هندسه دعوالرینك اثباتنده، شکللرنده ملیت آرایامازسکز: حکایه‌لری‌ده ایکی قسمه آییرالم:

(۱) بنا یاپیسنده جنیلر، دیولرك، مختلف قانلرك قوروولوشی کبی حکایه‌نك پلانی، ترتیبی.

(۲) طبیعت وحشیت مواجهه‌سنده دوغرودن دوغرویه متأثر اولوش؛ موضوعی‌ده علاقه‌دار ایدن تون و شکل طرزندن خصوصیتلك؛ دوشوندشلك، آکلاتیشلك نوعنده امتیاز.

ایکنجی قسمی مادی علم کیبیدر: مثلا یکی حکمتی اوروپادن آلدق؛ درویش پاسایه، صالح ذکی بکه شکدران بعضی دویوورز؛ فقط، اصولده عصرك احتیاجنه تبعیتدن باشقه چاره

یوقدر ؛ بر نوع Technique معلومات مسأله‌سی دیمك اولان حکایه طرزینده مملکتده اك زیاده بارز قدرتله خالد ضیا بك ادخل ایتدی : نامنی حرمتله یاده مجبورز .

ایکنجی قسمه کلنجه خالد ضیا بکك مملکتده‌کی حیاته اویان طبیعیلکه میلی، شخصی تحسسلری و افکاری واردر؛ لسان بیامك، اساساً متواصل قابلره بکمزه‌ین ملتلرك آراسنده بر منفذ آچار، مائی و سیاهه ، عشق ممنوعه ، بعض کوچوك حکایه‌لرینه اجنبی نفوذی آقمشدر؛ فقط بوجریان، اجتماعی حیاتمزده مؤثر کورونه‌یورمی؟ هم «قار یاغارکن» ك سرمد بکنده ، ایکی ساعتجی قارده‌شده، «کوچوك قانبور» ده، «آلتون نینه» ده ملی اولمایاجق نه واردر ؟

تماشای لیال

کل بو آقشامده سربسر کوزه‌لم ،
لوحهٔ کائناتی سیر ایده‌لم :

کولکه هپ کولکه هرطرف کولکه ،
کولکه‌لرله بوتون زمین مستور ؛
آسمان یالکزجه نیم منظور .

کورولن باشلایور کورولمه‌مکه ؛
بردوماندن کفنله جسم جهان ،
قالیور قعر لیل ایچنده نهان . . .

شیمدی هرکوشه أبکم وجامد :
نه آغاجلرده زمزمات ریاح ،
نه حدائقده اهتزاز جناح . .

هرطرف خفته ، هرطرف راکد ؛

صانکه انکشت بردهان ، ملکوت
بوتون اشیایه دیر : سکوت ، سکوت :

بوخیابان تارونائمده
جاملر اوستنده رسم ایدەر آنجاق
دست شب ، شعلەدن برر زنبق . .

کلیر آنجاق بوباغ مظلمده
کلیر انفاس زار اوزاقلردن ،
تا اوزاقلردەکی دوداقلردن . .

بوتماشایه قارشی کوز یورولور :
حس ایدر ، سیر ایدنلرك نظری
اك قوی دالده بر ألم طوری !

هرشی آرتق بودم طانیشماز اولور :
روی اشیایه کولکەلر ، سیسلر
برتجاهل نقابی فرش أیلەر .

کیجەنك تودۀ بخارندن
سوزولن برسکوت تنهایی
دولدورور هپ حیات اشیایی .

سیر ایدر بربولوت کنارندن
برهلالك نکاه طنازی
قلب ظلمتده تیترەین رازی .

آه باق سوکیلم ، بوظلمتده
نەقادار جنەسز قالیر انسان ،
بزی کویا أزر بولیل کران .

بو قارانلق ليال قسوتده
اويله حس أيله‌رزكه كويا بز
ابديتله رو برو كليرز .

بو ظلام خموش ايچنده خيال
ـ متقلص ، ملول وضجرتور ـ
وارلغندن‌ده اشتباه أيلر .

بو ركودت ، بو صمت وجوف ليال
روحى بر سكتهٔ ترددله
حبس ايدر بر عذاب سياله . . .

سوكيلم ، كولكه ، هر طرف كولكه
سكاده دوشدى رنك يأسى شبك ،
كولكه‌لندى سنك‌ده رنك لبك ؛
سن بيله باشلادك كورولمه‌مكه . . .

جناب شهاب الدين

عروض وزنى :

فاعلاتن	مفاعلن	فعلن
كولكه هپ كول	كه هر طرف	كولكه
فاعلاتن	مفاعلن	فعلن
بر دوماندن	كفنله جس	م جهان
فعلاتن	مفاعلن	فعلن
كيجه نك تو	ده بخا	رندن
فعلاتن	مفاعلن	فعلن
كورولن باش	لايور كورول	مه مكه

بو وزنلر آزچوق بربرندن فرقلیدر ؛ فقط عین منظومه ایچنده هپسنه برقاچر مثاله بولونه بیلیر . .

منظومه‌ده ایصسز برکیجه حالی وار ؛ انسانی حسلی برسکونه سوروکله‌ر ؛ هر طرف آقشامك حزنی ایچنه کیرمشدر ؛ تپه‌لره ، وادیلره سیاه کولکه‌لرك کثافتی چوکمش کورونور ؛ کیجه‌نك غریبلکی اورته‌سنده هرشیٔ اورتولودر ؛ روحمزده‌کی مجرالله دولو محزون کوزلر ، قارا کلق افقلره دالار .

کیجه‌نك حلولنی برلکده سیرایدن ایکی شاهددك ؛ حس ایدییوردق ؛ بلکه بختیاردق ؛ فقط هر کسك طالعی ، ابدی بریالکزلغه چیقار ؛ ایشته روحاً آیریلیورز ؛ شیمدی امیددن وتسلیدن نصیبسزم ؛ نه ایچون آرتق کیمسه‌ده وفا یوقدر ؛ بیلیورم که هریأسك جفاسی یالکز منسوب اولدیغی کوکلی خراب ایده‌ر . . .

منظومه‌یی هر اوقویوشمده بویله وفایه ، برقلبك صیجاقلغنه محتاج اولوب‌ده هرشیئه قارشی حسرتلی قالان کیمسه‌مز غربت حسلری دویارم . سز نه فکرده‌سکز ؟

چول و حاجیلر

چول اونامتناهیلکی ، اونورانیتی ، اومهابت احترام فرمودی ایله بیت‌اللهك عتبهٔ مناسبه‌سیدر ؛ کعبه‌یه کیره‌جك آیاقلر ، کونشك اوعمان بیابانه فرش ایتدیکی طبقهٔ ضیا ایچنده بر وضوء طبیعی ایفا ایتمش ، شوائب ذنوبی قوملره دفن أیله‌مش اولمالیدر . حجاج اسلام ، مکه‌مکرمه‌دن اول‌علویت فیضاایله ساعتلرجه ملاقی یاشامالی ؛ دوه‌لرك همهمهٔ نقراتی آراسنده برولد بادیه‌نك کاه وبیکاه یوکسه‌له‌رك سکوت بادیه‌یی آغلاتان صدای دلسوزنی دویمالی ، ایچندن : اوح ، ایشته لیلای خیالنی چاغیران محرور تحسر ، روح مجنون ... دیمه‌لی ؛ کوزلری ، قولاقلری ، یورەکی صفوت وسعتله بیقاٸمالی ؛ حجراسوده متحیر برعشق الٰهی ایله توجه ایتمه‌لی ...

چولك وجدانه قارشی ناقابل انکار برنفوذ هدایتی واردر ؛ نظرضمیر ، بوصحیفهٔ نور اورته‌سنده صانکه انطباعات اسلامی اوقور . بوعظیم حیات ریك ایچنده روح حجاج ، عظیم برخلجان ایمان حس ایدر .

چولك كسب ايتديكي منظرهٔ ذهب اوستنده سياحت ايدنلر، ثروت دنيويه‌نك بر سراب اغفال اولديغنى بر آز آكلامش اولورلر . بوتون صنع بشردن خالى ، هنوز تماس عمرانه قارشى باكر وصاف اولان قوم دالغه‌لرى آراسنده شد رحل ايدركن قلب، يكى بر احتياج وظيفه ايله تيترر ؛ بر وظيفه‌كه درد معيشت، دود زندكى ، درد دنيا ايله مناسبتى يوقدر ؛ بر وظيفه‌كه اجر مقابلى نه پاره، نه صورغوج، نه آلقيشدر. چولده انسان، حيات خارجيه‌دن آيريليز ؛ روح ، بلا اختيار بر خولياى اخروى‌يه دالار .

جده‌يى مكه‌يه ربط ايدن فيفاى بى پايان اويله حس اولنوركه كويا قرآن طبيعتك كشاده بر صحيفه‌سيدر ؛ اوزرندن كچه‌نلره هر ذرهٔ ريك بر درس توكل ويرير ؛ نكاه سياحده چول بر واعظ حقايقدر. اوراده سما بر ارتفاع، بر ارتفاع منور، خيره بخش عيون بر ارتفاع فوق العاده آلير . حالبوكه هوا ايله ، اثير ايله ده كل ، بر نور سوزان ايله مملو بر ارتفاع محير العقول... انسان، بو فسحت درخشانك تضييق دائراً مادارينه غروريتك أزيلديكنى دويار. قوزويان ، يانان دوداقلرنده زمزمهٔ عبوديت بر زمزم تسلى اولور .

دوه كزك اوزرنده قيام ايده‌رك بوتون متداد انظاريكزله افاقى تفتيش ايديكز، هيچ بر لمعهٔ سحابه بولامازسكز ؛ هر طرف آيدينلق ، هر طرف كونش ، هر طرف سوزان وفروزاندر. كونش بو عمان بى حدودك أبدى بر نكهبان درخشانيدر. اونك بر آز مخرور لمعاتى اولمادقجه ، حوزهٔ حريقنده بر آز ايقاد روح ايتمه‌دكجه كعبهٔ معظمه‌يه كيرمه‌مه‌ليدر، ديرم .

چولدن حاجيلر ، بر طير جهنمى ايله طى مسافات ايدن واغونلرده آهنين مصادمه‌لر ، سامعه خراش طراقه‌لر، صفيرلر، ايس قوقولو دومانلر آراسنده ده كل، سكوت ايچنده، مراقبه حالنده ، دوه اوزرنده غير اختيارى وموزون سجده‌لر ايده‌رك جوانب اربعه‌نك خلوت مضيئه‌سنى موجه موجه نوش أيله‌يه‌رك وجد آلود وسعت ونور مرور ايتمه‌ليدر .

لوقوموتيفك صفير تيزى - عواقب وخيمهٔ اجتماعيه‌سندن باشقه - بو ديار اعتكافك خموشئ ازليسنه قارشى بر ضربهٔ استهزادر ؛ بدويلر قادار حاجيلرده بو اهتزاز تهكمك بكر باديه‌يى تخريشنه راضى اولماماليدر .

جناب شهاب الدين

« چول وحاجیلر » ده عربی کلمه‌لر، بالخاصه فارسی قاعده‌سیله یاپیلمش یکی ترکیبلر چوقدر؛ بوسببله ایلك اوقویوشده بلکه ذوقه‌وارمه‌کز تأخر ایتمشدر. فقط بیلییورسکزکه ادبی اثرلرده سوزلری، معماریده کیره‌چ، مرمر نوعندن بر مالزمه یاخود ماده‌ٔ ابتدائیه کبی قبول ایده‌رز: بویازیده قوللانیلمش اولانلر؛ کثریا بزم معدنلردن چیقارلمامشدر؛ تورکجه ده‌کلدرلر. لاکن اصل بنایه، اثرك قورولوشنده‌کی طرزه، اساسه و خارجی شکلنه باقکز. قوتلی کورونور: سوسلو ورنکلیدر؛ موضوعنی قاورایشنده، افاده ایدیشنده بر استاد مهارتی واردر؛ کعبه جوارنده‌کی چولك اوصافی، اعتنالی جمله‌لردن، نقشلی بر محفظه‌یه قونمشدر. فکره کوره معین کلمه عددی کوریپورسکز؛ لسان اسراف ایدلمه‌مشدر: « منقحیت » ه بوندن کوزه‌ل مثال کوسترمك کوچدر.

« چول وحاجیلر » ده‌کی موضوع پك عمومیدر؛ فقط سویله‌نن فکرلری یاخود بونلرك یازیلیشی طرزنی تدقیق ایدیکز؛ هرکسککنه اویمایور؛ شخصی بر امتیازی حائزدر؛ تحریرده یاخود نطقده نه‌لری یازمق ویا سویله‌مك لازم کلدیکنی بولمغه «ایجاد» دیمشدك؛ ایکی شرطی واردر:

(۱) کافی معلومات.. اولجه اثر اوقومش، طبیعتی کورمش اولمق. (۲) خولیالی، مثبت، ایجابی هرنه ایسه او صورتله، ده‌رنجه دوشونه‌بیلمك، بونك ایچونده ینه دقت ومشاهده قدرتی.

محرر، بومزیتلره مالك اولمقده مشکلات چکمه‌یور، کوزه‌ل یازمغه آلیشمشدر؛ « پلان » ترتیب ایتمه‌سده اولور؛ لاکن بز « ایجاد » ایچون بعض تدبیرلره محتاجز.

(۱) بر موضوعی یازمق ایسته‌نجه اقسامه آییرابیلمه‌لی‌یز. کوزلریمزه دوشن حصه نه‌در؛ قولاقلریمزك برشی ایشیتمه‌سنه احتمال یوقمی؟ وقوعندن سونیور یاخود صیقیلیورمی‌یز؟ عائله‌مزه ملت وانسانیته عائد نه وار؟ حافظه‌مزی فعالیته کتیرمك ممکنمی؟ ایکی فکره، مختلف منظره‌لره ملی وانسانی بر شکل ویره‌مزمی‌یز؟

فرض ایده‌لم که یالکز بر اوی تصویر ایتمك وظیفه‌مزدر؛ اولا موضوعه دائر بلکه برشی دوشونه‌مه‌یز: دماغمزی احتمال که قویو بر سیس طبقه‌سی قاپلار؛ فقط فکره، حس وخیال آرامقده اصرار ایده‌لم: ایشته خاطرلامغه باشلایورز: قومشودن یانیق پاچاورا قوقولری کلیوردی. کیجه‌نك سکوتی آراسنده هیجانلی بر تلاش واردی. کورولتونك

توعی ، استمداد آوازی اینجه آکلاشـیلیوردی . سوقاغه چیقمشدیکز . . آرتق حادثه کوزیکز اوکنده‌در : اوداکز صیجاقدی ؛ شیمدی اوشویورسکز ؛ وجودیکزده اینجه، کسکین براورپرمه کزه‌ر؛ برقیزغین، بوغولو آله‌واطرافی‌یالایور؛ یانغیننده أولره‌برآتیلمه، قورقونج برهجوم احتراصی حس ایدرسکز؛ کندی یوواکز بنبه‌قیزارتیلر ایچنده‌قالمشدر؛ آله‌و،أویکزك‌پنجره‌لرینی‌اوغورسزدومانلی برآیدینلق آراسنده‌یاقیق‌اوزره‌در؛ بوله‌لرك‌تخته‌دن کمیکلری قولاقلریکزده چاتیردار ؛ اوغولتولو برقالابالغك تلاشی ، کورولتوسی چوغالیر؛ پریشان بروالده اورتوسز اورته‌یه چیقمشدر ؛ یاورووسنی آرایور .

اشیا ، پنجره‌لردن آتیلارق یوللرده سوروکله‌نیر ، چوکونتولردن سوقاغی کثیف بردومان صارار؛ چوجوق، قادین‌چیغلقلری، الـعصبی ونیشترلر کبی کسکین برآجی فریاد اولور؛ تسکره ایچنده، بوزی، اللری یانیق ایکی‌خسته ایکیلده‌ر؛ سز عائله‌کزدن‌کیمسه‌نك سوقاغه چیقدیغنی کورمه‌مشدیکز؛ قورتولدقلرینی بیلمه‌یورسکز ؛ شیمدی قلبکز باشقه دورلو برهیجانله چارپار . . .

تکلیف ایدییورم : بوموضوعده حواس خمسك ویردیکی حسلری، عائله‌مزه‌تعلقندن متولد تأثری بربرندن آییرمغه چالیشك . . کوره‌جکسـکزکه انطباع ، استخبار واطلاع واسطه‌لرینك فعالیته‌کتیرلمه‌سندن کنیش اساسلی‌وظیفه‌لره برر زمین بولمق قابل‌اولاجقدر.

(٢) حادثه ، موضوع نه اولور ایســه اولسون « نه‌دن ، ناصل ، نره‌ده ؟ » وامثالی سؤاللره جواب آراییکز . « حسن کیدییور » جمله‌سی معلوم ایکن صورییورم : « نره‌یه وناصل ؟ » مثلا جوابی :

یانده طورباجغی صاغ الندە بر دەکنك

حسن چاووش کیدییور جنکه تورکو سویله‌یه‌رك . .

بورادە حربه کیدیشك برایجابی وار؛ حافظه ومحاکمه فعالیته سوق ایدیلیر؛ مشاهده ایشمزه یارار ؛ بونی عادی برمثال ایله دها أیی آکلاتمغه چالیشه‌یم :

(١) عارف، استانبوله یکی کلمشدی؛ ایش آرایوردی؛ برتجارت اداره‌خانه‌سنه کیتدی. (٢) تاجر، یوزینه‌باقدی، آدامه‌احتیاجم‌یوق،دیدی. (٣) عارف آیرلدی. (٤) یورییورکن یرده برطوپلو ایکنه کوردی . (٥) آلدی . (٦) تاجر عارفك آرقه‌سـندن باقیوردی ؛ (٧) ایکنه‌یی آلدیغنه دقت ایتدی ؛ (٨) چاغیردی ؛ اداره‌خانه‌سـنده کوچوك بروظیفه ویرمکه راضی اولدی .

بوموضوع بر «اسکلت» حالندەدر: بر آز تفصیل ایدەلم : (۱) عارف، استانبوله یکی کلمشدی؛ پاراسز ، کیمسەسز وپریشاندی ؛ ایش آرایوردی ؛ محجوب ، اسکی قیافتی ایله بر تجارت ادارەخانەسنه کیتدی ؛ یوزی صارارمشدی ؛ اللری ، دوداقلری تیترەیوردی . (۲) تاجرك ایشی واردی؛ یوزینه دقتسزجه باقدی؛ «شوقیلیقسز، بجریکسز چوجوغی نه یاپاجغم» دییه دوشوندی؛ سرت بر جواب ویردی : «آدامه احتیاجم یوق !» (۳) عارف متأثر وبونی بوکوك آیرلدی؛ اوکنه باقارق یوریبوردی . (٤) یولده ایکی قالدیریم طاشی آراسنده پارلایان برایکنه کوردی. (٥) کوینده هیچ برشیئی غائب اولمغه براقمامق لزومنی اوکرەنمشدی ؛ اکیلدی ؛ ایکنەیی آلدی ؛ النده آچیق طوتیوردی ؛ بلکه قاپجی یه ویرەجکدی. (٦) حال بوکه بر آز سرتجه معاملەسنه شیمدی ندامت وتأسف ایدن تاجر، کنجك اوزاقلاشدیغنه باقیوردی؛ بوقیافت ایچنده اولا دیلنجی طبیعتلی، بیلیشقان برچوجوق کورەجکنی تخمین ایتمشدی ؛ کنج دلیقانلی یی آغیر باشلی، نصیبنه راضی، حیاتله مجادلەیه قابلیتلی بولدی . (۷) ایکنەیی آلدیغنه دقت ایتدی؛ ایلك فکرینی دکیشدیردی : ایشته برچوجوق که مقتصد، ادارەلی. . آنی بر مأمور اولەجق دییه دوشوندی. (۸) دلیقانلی یی چاغیردی » . . .

مقایسه ایدیکز :

ایکنجی پارچەدەکی علاوەلرك هپسی « نیچون ؟ » « ناصل ؟ » نوعندن سؤاللرك برر جوابیدر . . .

تماشای خزان

کل بوکونده ، سکوت ایله ، کوزەلم
احتضار خزانی سیر ایدەلم :
ای نیم ، ای خزانلقا کوزەلم ،
بردماغی وداد ورأفتله
قالەلم سربسر طبیعتله . . .
ألم ارضه اشتراك ایدەلم ؛

موسمك كائنات يأسنده
اولالم بزده برغم زنده .
بوصولوق موسم كدورتدن
داغيلير بروداع بی كلمات ،
بك خيالی ، رقيق بر « هيهات ! »
ضعف ايله ديز چوكن طبيعتدن
يوكسه‌لير برفجيع وضع دعا ،
كيزلی بر شهقه ، بر سكوت رجا .
بويله لب بسته ترك عمر ايتمك ،
نظری برلسان ايله آنجاق
ابدی افتراقی آكلاتمق ،
برتحسرله دمبدم دونه‌رك
أيله‌مك جبهۀ حياته نظر :
بوعزيمتده برفجاعت وار !..
سوكيلم ، ديكله ، ايشته باد خزان
متورم مثالی اوكسوريور ،
هم ده براوكسوروككه چوق سوريور .
بر بهار ترنمك هر آن
چاك اولور صانكه صدر خاطره‌سی :
بوسعالك كسيلمه‌يور آواسی ..
كائنات اولدی صانكه سرتاسر
بربيوك خسته‌خانۀ اطفال ،
اويله بربركه برخروش سعال .
باد بروعد نوبهاری ايدر
برأنين أليم ايله تكذيب
اوكسورن ، ايكله‌ين شوباد رطيب .

صرعهٔ احتضار ایچنده غصون

چیرپینیر ، چارپینیر ، قیرار ، قیریلیر ؛

بادنالانه حایقیرو ، داریلیر ...

آه اوداللرده‌کی فتور درون ،

اونلرك طور سرزنشکاری ،

اونلرك مادرانه اکداری !..

اونهالانده‌سالLANان یووالر ،

اوپرا کنده ، نازنین ، مغبر

اوچوشان ، صاوروُلان ، دوشن تویلر...

آه ، اوصوك توی‌که محترز قووالار

جابجا روح آشیانه‌سنی ،

یووانك یاد پرترانه‌سنی ...

کیم بیلیر هانکی طائر شوخك

یادکار حیات قلبیسی

دولدورردی یولانهٔ هوسی ؟

کیم بیلیر هانکی پرطرب روحك

ییقیلان آشیانده مخفیدی

راز عشقیسی ، راز امیدی ؟

ییقیلان لانه‌لرله پرلکده

دوکولور آب وخاکه یاپراقلر ،

نعش اوراق ایله دولار لاقلر .

روحی بازوی باد ها لکده

عمر ناچیزی غمزدای ضیاع ،

دوکولور برك مرده ، لال وداع ..

او صارارمش کیاه ، اویاپراقلر

بوسهٔ الوداعه ناقادر

خسته، فرقترسیده ایلردر .
دوکولورکن هپ آه ، او یاپراقلر
غملی همشیره‌لر کبی آراشیر ؛
اویله همشیره‌لرکه غم یاراشیر .
بو دوشنلر برر نحیف الدر ،
اویله اللرکه طالب رقت ،
طلب رحم ایچون ایدر حرکت ؛
اویله اللرکه طوری مهمل‌در ،
کوسترر آسمانی ، خاکه دوشر ؛
امل عرش ایله هلاکه دوشر .
هرطرف سیسلی ، هرطرف بردن
صانکه دربستهٔ نقاب بخار ،
اونقاب آرقه‌سنده کریه نثار ....
آسمان برصحیفهٔ آهن ،
سیسلر اوستنده آفتاب حزین ،
بربویوك دانه درؤ خونین ..
برنقاب أسف جبیننده ،
هربولوت برخیال غمدیده
که لب تسلیتله رنجیده ..
داغلرك سینهٔ حزیننده
نوبهارك حیات دلریشی
دوشونور زخم ارضی تفریشی ..
برکوچوك قطره ، شبنم ماتم
موسمك هریرنده لرزان‌در ؛
هرطرف کیزلی یاشله کریان‌در .
هرخیابانده سر بدست ألم ،

كيزليجه مدور سكوت ايكلر ؛
ايدر ازوحى رعشه‌دار كذر .
سنه‌نك جسمى محتضر كبى‌در
شو مسافات بى‌نهايتده ،
بستر واسع طبيعتده ...
بو دوام شيمدى منتظر كبى‌در
پردۀ برفك ارضه اينمه‌سنه
قيشك آسايش مقدسنه ...

يتر آرتق نظاره‌مز كوزه‌لم ،
او سنك موتى كورمه‌مش ديده‌ك،
قورقارم اينجينير بو رؤيتدن ...
كل بهار خيالى سير ايده‌لم !.

جناب شهاب الدين

بو منظومه‌نك وزنه عائد آهنكى ، تماميله ، ديكر مصراعلره تطبيق ايديكز ؛ آرالرنده هيچ فرق يوقدر ، تجربه‌يه چاليشكز .

شعرده صوك بهارك ماتمى ، صارى يورغون ، حزين حالى واردر : داللر ، ظالم روزكارلرك النده چيرپينيور ؛ موسم ، وردلى بر قيز كبى طاقتسز يره سرلمشدر ؛ ياپراقلر ، صوالدن ، دوكولويور : هر طرفده ، آرتق يقيلمق ارزوسيدر : سيماى مغلوب [illegible] : [illegible] ، طبيعتى كنديلره صاراجق ، اوكسوزن ، ايكله‌ين، خراب اولان بوزواللى موسمى‌ده اولدوره‌جكدر ...

جناب شهاب الدين بك لسانه قدرتله تحكم ايدر : سحرلو و ظريف يازار . هر كسك چهره‌سى آيرى خطلرى ، باشقه دورلو منحنيلرى حائزدر : بر برينه بكزمه‌يور ، احتمال كه سيمالرك [illegible] يازى نوعى‌ده واردر ؛ فقط بونلرك هپسى تحصيلكنى [illegible] ايدمز ؛ [illegible] تماماً [illegible] كوروب [illegible] دينيلمه‌لرينه امكان يوقدر . فقط جناب شهاب الدين كبى مطبوعات عالمى اوتوز سنه‌دن [illegible] اسلوبنك شكلى مستقلدر : [illegible] نمونه كوستره‌يمز ؛

کیمسه‌یه بکزه‌تمك قابل ده‌کلدر .. یازیلری « ممتاز افاده » یه مکمل براورنك اولمشدر.

ادبیاتده کوزه‌للکده موسمه تابعدر؛ «ابدی قدرت» کیمسه‌یه نصیب اولامز؛ جناب شهاب الدین بکك شعرلری‌ده وزنك مادیلکنی صاقلایامایور؛ حسلرینك تودیع ایدیلیشنده‌کی یوموشاقلق وسهولت آزالمق اوزره‌در.. نثری دها زنده ودواملی عمره‌مالك کورینیور؛ حج یولنده ، اوراق ایام، نثرحرب ونثر صلح، آفاق عراق» اسملی کتابلرینی اوقویکز؛ موضوعلری‌متبدل، سوسلو مصاحبه‌جیلك‌ایچون لسانمزده بوأثرلرك برمثلنی‌دها بولامایز...

قهقههٔ یأس

بادنالان خزان گریه‌لی ایصلیقلرله
اوتویور چارپینارق جاملره خیرچین خیرچین ؛
اوتقاضای خروشانله ، اوچیغلقلرله
دالغه‌لر برجانوار، صانکه قودورمش، چیلغین . . .

باشقه سس یوق ، بوتون أبعاد سکون پروریلیل
هپ اونك عکس خروشیله غریق واویل ؛

هپ قارا کلق ... بوتلاطمکه باران وظلام
ایدییور قلبه قارا کلق ، آجی شیلر الهام :
صانکه دنیا باتاجق ، صانکه قیامت ... هیهات ،
بویله هپ قورقولو رؤیا دولودر خواب حیات !

صوکره برموج تبسم ، اوفاجق برلمعان
ایتدیرر لیلهٔ روحمده سحرلر غلیان ...

چارپین ، أی بادخزان جاملره ، خیرچین ، خیرچین ،
برحقارتلی سکوت ایشته هپ ایصلیقلریکه ؛
قودور ، أی لجهٔ ظلمت ، متهور ، چیلغین ،
کوله‌رم قهقههٔ یأس ایله چیغلقلریکه !

توفیق فکرت

عروض وزنی :

فاعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فع‌لن
دالغه‌لر بر	جانوارصان	که قودورمش	چیلغین
فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فع‌لن
اوتوبورچار	پینارق جام	لره خیرچین	خیرچین
فاعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلن
بویله هپ قور	قولو رؤیا	دولودر خوا	ب‌حیات
فعلاتن	فعلاتن	فعلاتن	فعلن
کوله‌رم قه	قهۀ یأ	س ایله چیغلق	لریکه

شعرده صوك بهارك قیریجی روز کارلری تصویر ایدیلیور، کورونور . کویا شاعر، طبیعتك بر موسمنده قوپان عادی فیرطنه‌لره قارشی دویدیغی اضطراب ایچون بو اثری یازمشدر ؛ موضوعنه کوره « تماشای خزان » ه بکزه‌یور ؛ فقط بوحکم غافلانه اولور؛ مقصد روز کاری ، قودورمش دالغه‌لری آکلاتمق دەکلدر ؛ فکرت بك ، یاشادیغی دورك ظلمندن متولد عذابی یازییور . اساساً اطرافنده جهله ، جفایه ، مسکینلکه قارشی بدبیندر ؛ فقط کوکلنده امید و تسلی احتیاجی‌ده واردر ؛ حتی بعضاً برآز بلکه صولغون برپاریلتی ، روحنك مأیوس قارا کلغنده ینبه ، تازه شفقلر آچار .

ملکتمزده‌کی خلقك چوغی ، موسمنده بیتن برر طوتام اوت کبی یاشایوردی ؛ حقسز تعرضلره قارشی چاره‌سزدی ؛ بویونلری بوکولو قالمشدی؛ فکرت بك، انسانکبی حر ، حیثیتلی وتمیز یاشامقده‌کی ذوقی بیلیه ، سیکیرلریله دویوردی ؛ ریادن متنفردی ؛ حسنی ، کندی کوکلنده صاقلایامازدی ؛ اولا « قهقهۀ یأس » کبی هجرانی ، فنا اداره ایچون حقارتی کیزلی شعرلر نشر ایتدی ؛ حق‌وحریتك تنها یوللرنده یالکزیورودیکنی کوردی . احتمال‌که برآز قیریلارق ، فقط کیمسه‌سز قالدیغندن توحش ایتمه‌یه‌رك وقارلی برغرور ایله « ایزلر [۱] » ی یازدی ؛ « سیس » ده « بر لحظۀ تأخر » ده پرواسز ،

ایزلر

[۱] — حریت یولنده —
یورودم برآز کوچ ، برآز بی‌حضور

اختلالجی بر قهرمان اولدی : « ملت شرقیسی » ندن ۲۳ تموز کونلرینک هیجانلری فیشقیردی وهرحالده نامق کمالک بایراغنی قدرتلی بیله کاریله ئولونجه‌یه قادار اوطاشیدی .
منظومه‌لرک شکلنی اصلاح ایتدی ؛ لسانی قوتله قاورامشدی ؛ فکرت بکله شعرک مادیلکی وروحی ده کیشدی ؛ قدرتنی « تاریخ ادبیات » درسلرنده کوره‌جکسکز .. « رباب شکسته » یی ، « خلوقاك دفتری » نی ، « شرمین » ی ، « ربابك جوابی » نی اوقویکز ؛ شیمدی بونلرك قیمتی نسبتنده سزه اون أثر دها سویله‌یه‌مه‌مکله معذبم ...

اسکی شیئلر

صولغون بکیزلی ، بونی بوکوك ، توزلو بر ده‌مت ..
اوستنده بلکه اون سنه‌نك ژنك حزنی وار ؛
بر کیمسه‌سز چوجوق کبی محتاج مرحمت ،
قارشیمده تیتره‌یور ... « بنی محو ایتمه ، باغلا ، صار »

دیکنلك ، چتین ، طاشلی بر ساحه‌دن ؛
اوکم بریوقوش ، هپ چاقیل ، هپ دیکن ؛
یورووردم فقط بن معند ، صبور .

بویول بویله صاعددی بر منبره ؛
جوانب مهابتلی برمقبره ،
فضاسنده آل بر کونش مبتسمدی ...

بشر آدیملرله ایتدم مرور
دمین مضطرب کچدیکم ساحه‌دن ؛
یولم عین‌شیء : هپ چاقیل ، هپ دیکن ،
یورووردم فقط بن مبشر ، وقور .

کچردم باصوب برطاقم ایزلره ؛
ایکیلدم ، برآز دقت ایتدم یره :
او ایزلر بنم ، هپ بنم ایزلرمدی ...

۲۱ شباط ۱۳۱۷

بر حفرهٔ سکونته آت لیل قلبکك ؛
بن ماضیٔ شبابکك اشعاری‌یم سنك . »

بیچاره اسکی خاطره‌لر ، محو ایده‌رمی‌یم ،
بن محوه مقتدر بیله اولسه‌م بو کون سزی ؟
لاکن زمان زمان اوهیولای منتقم ،
ماضی‌یه قلب ایدوب تجه‌جك بوس بوتون سزی ،
بن آرقه‌کزدن آغلارم آنجاق و پرکدر ،
نظم ایله‌رم زوالمه آغلار نشیده‌لر ! .

توفیق فکرت

عروض وزنی :

مفعول	فاعلات	مفاعیل	فاعلن
بن محوه	مقتدر بی	له اولسه‌م بو	کون سزی

شاعر ، ۱۳۱۲ دن اول یازدیغی اسکی منظومه‌لرینی کیمسه‌سز بر چوجوغه بکزه‌تیور . آرالرنده‌کی مناسبت « مرحمته محتاج » اولمقدر . اصل بحث ایدلمك ایسته‌نن معنی ، « شعر ده‌متی » در . کیمسه‌سز چوجوق قیدی ، اثرلرینه حسلی ، زواللی بر انسان حالی ویرمکه یارایور .

« شعر ده‌متی » خارجده بر شیئه بکزه‌تیلمشدر . اسمنه « مشبه » دینیر ؛ « کیمسه‌سز چوجوق » کندیسنه بکزه‌تیلان شیئدر ، بوکا « مشبه به » نامی ویریلیر . . عباره‌ده بر یاخود دها فضله مشترك وصفلی ایکی معنی ، بوشکلده ، قارشیلاشدیغی « تشبیه » حاصل اولور ؛ ایشته آچیق ایکی مثالی :

یم ، اشك ادیبان کبی آهسته رواولمش ،
باد ، آه غریبان کبی غمکین وجکرکاه !

بیتك معناسنی آکلایورسکز : « ده‌کز ، ادیبلرك کوزیاشلری کبی آهسته آقیورمش ؛ روزکار ، غریبلرك آهی کبی غملی و جکره مؤثرمش .. » ، « ده‌کز » بکزه‌تیلیور ، « مشبه » دیه‌جکز ؛ « ادیبلرك کوزیاشی » ، کندیسنه بکزه‌تیلان شیئدر ؛ « مشبه به »

دیمك ایجاب ایدەر .

ایکنجی سطردەکی « روزکار » ، برنجیدەکی « یم – دەکز » کلمەسی کیدر؛ « مشبه » اولور ؛ « آە غریبان » ه « مشبەبه » دیمك لازمدر . . طرفینی یازالم :

(۱) دکز + آهسته آقمەسی
أدیبلرك کوزیاشی + آهسته آقمەسی

(۲) روزکار + غمکین وجکرکاه اولوشی
آە غریبان + غمکین وجکرکاه اولوشی

کورییورسکز : جمع اسارتنك صول طرفی ایکیشر ایکیشر بر برینك عینیدر ؛ صاغدەکیلردە بویله اولسەیدی « مساوی » دیەجکدك ؛ فقط دەکزلە آهسته آقمەسنی بر « کل » فرض ایدییورز ؛ ینه بر « هیأت عمومیه » اولان أدیبلرك کوز یاشی + آهسته آقق فکری، قسماً یعنی برحدی اعتباریله اوتەکینك عینیدر؛ ایکی طاقمی بکدیکرینه قارشی بوسببله آنجاق « مشابه » صایابیلیرز ؛ بورادەکی مثال ایله برابر دستوری شودر :

د (یعنی دەکز) + ب (یعنی آهستەرو اولمق)
ه (یعنی ادیبلرك کوزیاشی) + ب (یعنی آهستەرو اولمق)

باقکز : ایکی طاقمی بربریله قارشیلاشدیرمغه یارایان واسطه ، ایکنجی حددر : مشابهتك وسیلەسی اولدیغی ، جهتنی کوستردیکی ایچون بوکا « وجه شبه » دینیر . . « کبی » ، « ادات تشبیه » در . منظومەیه تطبیق ایدەلم :

توزلو شعر دەمتی + مرحمته محتاج کورونوشی
کیمسەسز چوجوق + مرحمته محتاج اولوشی

توزلو شعر دەمتی « مشبه » ، کیمسەسز چوجوق « مشبەبه » ، مرحمته محتاج اولوش ، « وجه شبه » در ؛ « کبی » اداتیله برابر بونلره « تشبیه » ك رکنلری دینیر :

مشبه ، مشبەبه ، وجه شبه ، ادات تشبیه

آغستوس

سنبلی برهوا که مست رکود
دوویبورکن محیط نامحدود ،
بردن
آجی برحسله صانکه رعشه‌لەنیر .
خسته برنغمه ، بی‌مجال صعود ،
دوکولور قطره قطره أشك آلود .
بوسونن
نفس واپسین موسمدر . . .
بوصولوق نغمه‌دیرکه : «ای‌بی‌سود
«عمرنالنده ، نچدی فصل سرود ؛
«سن قدوم بهاری بکله‌رکن
«یاز وداع حیات ایدوب کیدییور ،
«سنی دست خزانه ترك ایدییور ! »

توفیق فکرت

وزنی :

فاعلاتن	مفاعلن	فعلن
سنبلی بر	هوا که‌مس	ت رکود
فعلاتن	مفاعلن	فع‌لن
دوویبورکن	محیط‌نا	محدود
فعلاتن	مفاعلن	فعلن
آجی برحس	له‌صانکه‌رع	شه‌له‌نیر
فاعلاتن	مفاعلن	فع‌لن
سن قدوم	بهاری‌بك	له‌رکن

بردن : فع‌لن . بوسونن : فعلن

قافیه‌لی کلمه‌لر : « رکود ـ محدود ـ صعود ـ آلود ـ سود ـ سرود » ، « بردن سون ـ بکله‌رکن » ، « رعشه‌له‌نیر ـ موسمدر » ، « کیدییور ـ ترك ایدییور » .

قافیه ، « اساساً ایکی یاخود دها زیاده کلمه‌نك صوتلری بر ، صوك هجالرندن عبارتدر ؛ شرطلری : (۱) قولاقلریمزده عین تأثیری براقمق (۲) بوانطباعی حاصل ایدن هجالر ، عین کلمه‌نك برمعنالی ، مساوی جزئی اولمامق . تطبیق ایدیکز :

ملت یولیدر ، حق یولیدر طوتدیغمز یول ؛
ای حق یاشا ای سوکیلی ملت یاشا ، وار اول !

«یول» اسم ، « اول » امر حاضردر ؛ لسانده آیری اساسلره منسوبدرلر ، سامعه‌ده براقدقلری تأثیر ، بربرینك عینیدر ؛ اوحالده « قافیه‌لی » صایلملرینه مانع یوقدر . . .

« آجی برحسله رعشه‌له‌نمك » شخصیلکی حائز وذی‌حیات اولمقله قابلدر ؛ « محیط نامحدود » ه عطف ایدلمه‌سی دوغرو بولنامق لازم .. فقط بز کلمه‌لره ایکی دورلو معنی ویرییورز . (۱) اصل لسانده افاده ایتدیکی شئ (۲) موافق مناسبتلرله ویریلن باشقه برمعنی .

اولکنه « حقیقت » دینیر ؛ موضوع بوالندیغی معنانك خارجنده برمناسبتله قوللانیلان کلمه یاخود عباره « مجاز » در ؛ « نغمه » ، اساساً خسته یاخود صاغلام وجودلی اوله‌ماز ؛ فقط بعض پست ، حالسز ترنملر ایشیدیلیر ؛ کور ، طنان سسلرك قوی بنیه‌لی صایلماسنه مقابل او آلچاق ، اینجه ، تیتره‌ك نغمه‌لرك خسته عد اولنماسی ممکندر . دیمك که آراده بر « تشبیه » مناسبتی واردر ؛ شخصیلکی حائز برشیئه ، مثلا انسانه عائد اولان خسته صفتی مجالسز حسنی ویرن بر « نغمه » حقنده قوللانه بیلیرز ؛ بو جوازی « مجاز » فکریله قازاندیغمزه شبهه یوقدر . . .

صولوق نغمه‌یه شاعر سوز سویله‌تیور ؛ بو ممکنمیدر : هر کلمه‌یی یالکز کندی معناسنده قوللانمقدن عبارت اولان « حقیقت » ه کوره دکل . . فقط « مجاز » ، بوکا مساعددر ؛ حیاتده مثاللری چوقدر : جانباز ، حیوانلرینه لاقیردی سویله‌ر ؛ چوجوق ، ببه‌کلریله سؤاللی جوابلی قونوشور ؛ برشیئ مثلا قلمکزی عجله آرایورکن بولامازسه‌کز «آمان ، نره‌ده‌سك؟» دیه خطاب ایتمکه باشلارسکز . . «شعر وادبیات» حیاتدن دوغار ؛ بونوع اعتیادلریمز ، نه‌دن یازی‌یه عکس ایتمه‌سین؟ اوحالده «صولوق نغمه» یه بومنظومه‌ده اولدیغی پك اعلی سوز سویله‌تیله بیلیر ؛ ایش ، طبیعی وکوزه‌ل یاپمقده‌کی قدرتده‌در . . ادبیات درسلرنده بونوع شخصیلك ونطق اسنادینه « تشخیص وانطاق » نامی ویریلیر...

جزای منسیت

اونوتلق . . . ییغین ییغین توزلر ،
کوللر آلتنده مضطرب ، مضطر
بکلەمك ، بکلەمك ؛ صوغوق ، صامت
بر درینلکده عینی بر میت ،
عینی بر مستحاثه ، بر معدن ،
بر قیریق طاش ؛ خایر ، بوشیلردن
داها معناسز ، عادتا بر سیس ،
بر دومان ، برعدم ؛ فقط ذی حس
بر عدم ؛ بر عدم ، فقط یاشایان ،
چارپینان، اوغراشان ، قوشان ، آرایان
بر عدم ، بر حیات محرومه .
اونوتلق . . . اوغور مشئومه
مستمر بر سقوط امیدك
صدمهٔ قاهریله این ، این ، این !
صوکره هپ بویله ، هپ سقوط وافول ؛
متمادی ، مؤبداً مجهول .
اونوتلق . . . او بر تحجر در ،
که برابر ، محیطمزده یورور !

توفیق فکرت

عروض وزنی :

فاعلاتن (فعلاتن) مفاعلن فعلن (فعلن)

وزنلری قولاقلریمزك اعتیادی و ادمانی ایله بیلیورز ؛ ماهیتی هجالره دقت ایتمکله آکلاشیلیر ؛ « بش هجالی بیل » دیه بر جمله واردر ؛ رقمی اوستنده : بش هجالی احتوا ایدەر ؛ بونلرك تشکلی بربرینه اویماز :

بش = ایکی صداسز حرف + بر حرکه + بر جزم
ه = بر حرف + بر حرکه
جا = بر صداسز حرف + بر صدالی حرف [فاتح کلمه‌سنك ایلك هجاسی کبی؛ بونی (قادین) ده‌کی «قا» هجاسندن فضله اوزادیرز].
بی = بر صداسز + بر صدالی حرف [بوراده هجا تورکجه‌در؛ قیصه اوقونور]
بیل = ایکی صداسز + آرالرنده بر صدالی حرف
منظومه‌یه تطبیق ایده‌لم:

«آلتنده، مضطرب، توزلو، کلمه‌لرنده‌کی «تن، مض، لو» هجالری «بش» کبی تشکل ایتمشدر؛ مساویلری: ایکی صداسز + بر حرکه + بر جزم.

مضطرب، درین صفتلرنده‌کی «ط، د»، «ه» نك عینیدر؛ «برحرف + برحرکه» ایله کوستره‌بیلیرز.

«مستحانه، معناسز، عدتا» کلمه‌لرنده‌کی «حا، نا، تا» هجالرینك «جا» دن فرقی یوقدر؛ هپسی بر صامت + بر اوزون صائته مساویدر.

«اونوتلق، ییغین، بکله‌مك» ده‌کی «او، یی، له» هجالری، «بی» کیدر؛ «بر صامت + قیصه برصائت» ه مساوی اولور. «ییغین» ده‌کی صوك «کوللر» ده‌کی ایلك هجالرده «بیل» نوعندندر؛ «ایکی صامت + آرالرنده بر صائت» دستوریله کوستریلیر.

منظومه‌ده، لسانده آرایکز؛ سویله‌مك اساسنه کوره بونلردن باشقه دورلو هجا یوقدر. فقط بز هپسنی ایکی‌یه ایندیره‌جکز:

(۱) بش، جا، بیل قسمندن اولانلر.
(۲) ه، بی کیلر.

بونلر، آیری آیری یکدیکرینه معادل صاییلیر؛ بش، جانك، جا، بیلك، بیل بشك؛ ه، بی نك، بی، ه نك یرینه قائم اولور؛ فقط بش، جا، بیل قسمی «ه، بی» طاقمندن فرقلیدر؛ معادلتلری ممکن اولماز؛ «جزای منسیت» ك سطرلرینی وزنلریله قارشیلاشدیریکز:

توزلو	ییغین ییغین	اونوتلق
فع‌لن	مفاعلن	فعلاتن

« او » نو » « بش هجابی بیل » جملەسندەکی «بی» کیدر ؛ وزندە مقابلی اولان«ف»، «ه» نك عینیدر ؛ بربرینك یرینه کچەبیلیرلر ؛ « تل » ، «بش» کبی تشکل ایتمشدر ؛ «لا» «جا»یه بکزەر ؛ دیمك کە معادلدرلر ؛ « تن » ك «مق» دن فرقی یوقدر ؛ ایکنجی جزئدەکی « بی » لر ، « مَ » و « ع » هجالرینه تقابل ایدەر ؛ « غین » لر « بیل » کیدر ؛ « جا » نك عینی اولان « فا » یه مقابل کلەبیلیر ؛ « توز » ، بیل » ه « فع » « بش »ە موافقدر ؛ معادلتی قبول ایدلمك ایجاب ایدەر .

یالکز

کوللر آلتندە مضطرب ، مضطر

مصراعی

فاعلاتن   مفاعلن   فعلن

وزنندن ، ایکنجی هجا اعتباریلە ، بر آز فرقلی کورونور ؛ فقط تلفظی اساس اتخاذ ایدەرك باقلك ؛ شویلە اوقودیغمز تحقق ایدەر :

کولله رالتندە مضطرب ، مضطر

* * *

منظومەدە شاعرك یاشایورکن اونوتلق تهلکەسندن حس ایدەبیلەجکی آجیلر ، قوتلی بر لسانلە آکلاتیلیور ، بونی تنقیط اشارتلرینه دقت ایدەرك ، دوەرق اوقویك . . .

صنعتکارلر ، اساساً شخصیلکی چوق ، مغرور آداملردر ؛ اونوتلغه بزدن زیادە اونلر راضی اولمازلر ؛ ذاتاً دوشونیلیرسه حیاته بر دفعه کلیورز ؛ اوندەدە عادی بر نبات کبی انتاش وانکشاف ایتدکدن صوکرە هیچ بر ایز براقەمادن صولیویرمك افسانه چوق آغیر کلمك لازمدر .

فکرت بك ، صمیمی تحسسلرندن برینی تصویر ایتمشدر . شعردەکی آجیلق اك طبیعی شکلیلە حس ایدلمکه لایقدر . . .

طوپال

باغچه‌نك قوملی یولی اوزرنده کندیسنه یاقلاشان بر آیاق سسی ایشیدنجه ، بر تفکر حزین ایچنده « نیمده » نك صوك صحیفه‌لرینی قاریشدیران گنج قیز ، رومانی دیزلرینه براقارق اوکنده توقف ایدن کولکه‌یه کوزلرینی قالدیردی . بو ، آلالمان بییقلریله محبتی جلب ایدن ماوی کوزلی برارکان حرب یوزباشیسی ایدی . گنج قیزك بیتاب نظرنده بولدیغی شعلهٔ استفهامه شن کوسترمکه چالیشدیغی برتبسمله : « کیدییورز » جوابنی ویردی ؛ ویانته ، بویوك برآقاسیانك سایه‌سنده‌کی تخته قیر قاناپه‌سنه اوتوردی. گنج قیز، برشی سویله‌مه‌یوردی.شیمدی کوزلرینی آیاقلرینك آلتنده یاییلان منظره‌یه چویرمشدی . یشیل باغلر ، قورو چایرلر ، برر صاری تارلالر ، طوپ طوپ آغاجلرله بوصحرا ، قارتالك خارجنده‌کی بنالره قادار خندان ونظر فریب ، تدریجاً آچالیوردی . باغلرك کنارینه چویلمش سیاه چالیلر آراسنده ــ آیاستفانوس آرقه‌سنده لودوس آقشاملرینك احتشام زرینی ایچنده غائب اولمق اوزره بولونان کونشك پارلاتدیغی ــ توزلی یول، اینجه برقورده‌لا کبی دولاشیور ، اینیور ، یوکسه‌لیور ؛ آشاغیده اوماوی دکز ، بوصیجاق یاز کونلك بارسعیله بیتاب ، آدالرك ظل کثیفیله هم آغوش ، دیکله‌نیوردی . دها اوزاقده کول رنکنده برسیس جبال افقه برردای مبهمیت چکمشدی. هیچ بربولوت یوق؛ یالکز اوته‌ده بریده کیزلی برازدومان. بطی آدیملرله قارتاله کیرن واپورك دومانی بیله یوکسه‌له‌مه‌یور. بویورغون کونك تنفسنه بکزه‌ر برسس ، برشهیق خلاص ، بردرین فیصیلتی، آیدوس طرفندن کلن اینك سورولرینك ملول بوکوتیلری؛ باللی دره‌دن چیقان کسیك برعوعوه؛ اوته‌ده ، چالقانتیده صو دولدوران قادینلرك مناقشه‌سندن آرا صیرا ایشیدیله‌بیلن بر کلمه ؛ شوراده، کراز آغاجنك اوزرنده یالکز باشنه سویله‌نن برقوش؛ ایشته شوقوجه صحراده‌کی اثر حیات . . . فقط بونفیس پاناروما گنج قیزه علاقه بخش اولامایوردی . او ، بونلره بوش برنظرله باقیور ، سوکیلی رومانك بوموشاق ماروکن جلدینی برالیله بلا اختیار بوکیور ، دالغین و محزون ، سکوت ایدییوردی . صوکره دلیقانلی ، بورغاز آداسندن قورتولان واپورك بیاض ایزلرینی تعقیب ایدر کبی کورونن بومتفکر کوزلرك اوزون کیرپیکلرنده ، متهز ومحترز ، کوچوك برداملا کوردی . بونی بری دها تعقیب ایتدی ؛ آرتق چوغالدیلر. شیمدی ، سس‌سز ، یاناقلر اوزرینه یاغیورلردی . او وقت ضابط

حیرتله قاریشیق براضطراب ایله کنج قیزك آتشین ، رطیب النی قورقارق طوتدی :

— سنیحه ، دیدی؛ صوکره ، بوسکوت مؤلم اورتاسنده کندی سسندن چکینیورکبی ، صوصدی. بونی ، آرالرنده یابانجی بولویوردی. نهایت آووجنك ایچنده برتسلیمیت نومیدانه ایله دوران الی اوقشایەرق علاوه ایتدی :

— سنیحه ، آغلایورسك.

کندیسی ده آغلامق اوزره ایدی. فقط هیجانی کنج قیزه بللی ایتمەمك ایستەیور ، مستریح کوزوکمکه چالیشیوردی. سنیحه ، بواخطار اوزرینه آرتق احترازینی ترك ایتدی. هیچقیره هیچقیره آغلامغه باشلادی . کونشك صوك قرمزی بوسەلریله منور ، پرنم ، صولوق یوزینی قالدیردی . برادای استرحام ایله :

— نائل . . . کیتمه ! دیدی .

فقط کیتمەمك قابلمیدی؟ . . شیمدی نائل ، کنج قیزه بونی آکلاتمغه چالیشیوردی. اعلان حرب کندیسنی حدوده ، مملکتنی مدافعەیه دعوت ایدرکن او ، بو مقدس وظیفەیی ایفادن امتناع ایدەبیلیرمی ایدی ؟ . . کیتمەسه بیله نه فائده واردی ؟ البته سنیحه ، بویله محافظهٔ وطنی کندیسنك یاننده قالمغه فدا ایدەجك قادار حمیتسز ، قلبسز برقورقاغه نفرتله باقاجقدر. أوت ، کیدەجك ، او مملکتك متجاوز دشمنه سدراه اولاجق؛ بومبارك طوپراغك برذرەسنه تعرضه جرأت ایدنلری ازەجك؛ برنشان شجاعتله تا کوکسنده بریارا ایله ، غالب ومغرور ، عودت ایدەجك؛ ایشته او وقت سنیحه جغنه هیچ اوتانمایەجغی برسینه آچاجق ؛ او وقت سنیحه کورەجك که دشمنه اوقادار قهرآور اولان بوکوکس ، کندیسی ایچون نەدرجه محب ، نەدرجه نوازشکار ومطیعدر . بوشانلی آغوشه پرافتخار دایانمقمی مرجحدی ، یوقسه عاجز ، مسکین بر مخلوق کبی حربدن قاچارق ، بوتون حسیات ناموسکارانەدن تعری ایدەرك استانبولده قالان برنشانلینك حقیر وذلیل یوزینی کورمکمی ؟

سنیحه ، دوام ایتدکجه جوشش حمیتله تیترەین بوپرغلیان عثمانلی ضابطنك سوزلرینی آرتق دیکلەمەیوردی . کوکسنده یاره سوزینی ایشیدنجه نائلجکی طوپلرك ، توفنکلرك طعمهٔ پرخونی اولمش کبی نظرنده ترسیم ایتدی . بو وحشی منظرەیی کورمەمك ایچون الرینی یوزینه قاپادی . هیچقیره هیچقیره تکرار ایدییوردی :

— کیتمه ... کیتمه !

صوکره یاواش یاواش قانع اولدی . محبتك خود پرستلکلری آراسنده کنج قیز آکلایوردی که او کندیسی ایچون حیاتنی فدا ایده‌بیله‌جك قابده فدا اولونامایه‌جق دها علوی ، دها مقدس برحس ، برعثمانلی حمیتی ، بروطن محبتی وار؛ وبونی قیصقانه‌مایور، نشانلیسنده‌کی بونجابت حسیاتدن قلبنده برغرور حس ایدیوردی .

کیتمك قرارکیر اولدقدن صوکره نه قادار امتداد ایده‌جکی مشکوك اولان بومفارقته ناصل تحمل ایده‌جکلرینی دوشونمکه باشلادیلر . کنج آدم تحسرلرینی ، اضطرابلرینی کتم ایده‌مه‌دی . کنج قیز ، تکمیل هویتنی استیلا ایدن بر طاقم منحوس قبل‌الوقوع تحسساتی قورقا قورقا سویله‌دی . ال اله آغلاشدیلر ؛ هرکون ، هرساعت مکتوبلاشمغه یمینلر ویردیلر ، بربرلرینی ئولنجه‌یه قادار قیامته قادار ، سوه‌جکلرینه عهدلر ایتدیلر . کنج قیز کستانه رنکلی صاچلرندن برقاچ دانه قوپاردی . کندی الیله نشانلیسنك قلبی اوزرینه قویدی :

— بونلر ، دیدی ، بونلر سن شیمدیکی عهدکده ثبات ایتدکجه ، قلبك بنم ایچون چیرپینمقدن فراغت ایتمه‌دکجه سنی قورشونلردن، کله‌لردن محافظه ایده‌جکدر .

نائلك عزیمتندن صوکره کنج قیزی درین بر یأس وفتور ضبط ایتمشدی . برابر اوتورمنی پك سودکلری تخته قانایه اوزرندن غروبی ، بو یاقه‌جغك مدبدب ، محتشم غروبنی سیر ایدرکن یاواش یاواش غائب اولان کونش اوکا «نیچون نائلی براقدك؟ بردها کوره‌مه‌یه‌جکسك .. » عتابنی یوللایوردی .

ابتدالری کنج ضابطدن صیق صیق مکتوب کلیوردی. سنیحه ایچون بونلردن زیاده أنیس محرمیت ایدیله‌جك برشی تصور ولونامازدی . اوقویه‌اوقویه هپسنی ازبرله‌مشدی. کندی‌ده سوزنده ثبات ایدیور ، هرکون یازییوردی . فقط موقع حربه مواصلتنی‌مشعر صوك مکتوبنی متعاقب نائلك مکتوبلری سیرکلشمکه باشلادی . بو فاصله‌لرده کنج قیز نه عذابلر چکیریور، نه‌قورقونچ رؤیالر کورویوردی. براز صوکره بوتون‌بوتون آرقه‌سی کسیلدی . هرکون یکی برانتظار ایچنده کچردی .

سنیحه، آرتق وقوعات حربیه‌یی خریطه اوزرنده حمایه بکلرز برمراق آتشیله‌تعقیب ایدییور ؛ علاوه‌لری ، تبلیغاتلری یه‌جك کبی اوقویور ؛ نشانلیسنه ، نائله عائد بر خبر

تسلیت بولمق ایستیوردی . فقط فضله هیچ بر شی اوکره‌نه‌مه‌یوردی . آرتق بو شمس غاربلر اوکا قان ایچنده یوزویور کبی کلیور ؛ نره‌یه باقسه، ماوی دکزده شو کوه‌زل صحراده هپ یأس وماتم تیتره‌شیور ظن ایدییوردی. بعضی کیجه‌لر تووالتی اهمال ایتدیکی صاچلری آراسنده صیجاق برنسیمك نوازشلرینی حس ایدرسه بونك روح نائل اولدیغنه حکم ایدر، برغشی لاهوتی ایچنده اوروح ایله ملاقات ایتمکده تسلی بولابیلمکه چالیشیردی .

آرتق نائلك شهید اولدیغنه عائله‌جه حکم ایتمشلردی . قاچ کره‌لر تلغراف چکمشلر ، جواب آلامامشلردی ، قاچ کره‌لر باب سرعسکری‌یه مراجعت ایتمشلر ؛ مبهم خبرلردن باشقه برشی اوکره‌نه‌مه‌مشلردی .

سنیحه، تکمیل سیاهلر اکتسا ایتدی . هرکسك یانندن قاچیور، دالغین ومغموم، یالکز باشنه دولاشیوردی وبویالکز تفکرلرده روح نائل، کندیسنی زیارتده قصور ایتمه‌یور، کلیور ، نشانلیسنك وجودینه حلول ایدییور ، بر تملك معنوی ایله برله‌شیورلردی . آرتق سنیحه بوخیاله اینانمش ، آلیشمشدی . ذاتاً چوجوقلغندن بری سنیحه‌نك، خیالنه مغلوبیتی کوزه چارپاردی . بوموشاق برطبیعته ، مقاومتسز، عزمسز براختیاره مالکدی . ناصل بردست قوی‌یه تصادف ایده‌رسه اونك ویره‌جکی نشانهٔ شخصیتی اکتساب ایده‌جکدی . دها پك چوجوق ایکن پدرینی غائب ایتمش اولدیغندن والده‌سنك النده بودست قویٔ تربیتی بولامامش ، ضعیف ومتحول بویومشدی . اوکا کوچوك ایکن — یتیم وبیکس اولدیغی جهتله کندیلرینك یاننده بویوین — تیزه‌زاده‌سی ، نائلی ، نشانلامشلر ، بونی سوه‌جکسك دیمشلردی .

ایشته اوده نائلی سومشدی . نشانلیسنك حربه کیده‌جکنی دوبجـه ضعیف طبیعتی برپارچه صارصیلمش ، قوت بولورکبی اولمشدی . فقط صوکره ، کچیردیکی افتراق وانتظار کونلری بوبکی اویانان زندکیٔ اخلاقی‌نی کاملاً محو ایتمشدی . ایشته بوبوموشاق طبیعت ، کنج ضابطك آرتق امین اولدقلری شهادتندن دویدیغی اضطرابی‌ده بویله تنها کزینتیلر ، استغراق آمیز تفکرلر آراسنده تخفیف ایتمش ایدی . لباس ماتمیله بر موعد تلاقی‌یه کیدییورکبی تزین ایده‌رك غروب شمسی متعاقب کوشکك باغچه‌سنه چیقار ، پیش نکاهنده‌کی اشباده قارا کافلر تموجه باسلاجه اوبونلرك ایچنده نائلی کورور ، اونکله قونوشور ، مقسلی اولوردی . و اولجه ایچنده پك یالکز قالدیغی شو قوجامان طبیعتك سینه‌سنده

بویله برمحب وفاکار بولنقده ، آرتق اوزالرده یالکزلق حس ایتمه‌مکده دها زیاده لذت، دها زیاده حلاوت دویاردی .

برهفته صوکره بوکدزلرینه برشریك کلدی . پارسده اکمال تحصیل ایدن خاله‌زاده‌سی استانبوله عودت ایتمش ، کیمسه‌سزلکی مناسبتیله اوده یاقه‌جغه ایتمشدی . بوسنیحه ایچون پك ایی اولدی . نائلدن بحث ایده‌بیله‌جك بررفیق بولمشدی . فقط محاوره ایلریله‌دکجه نائل ونوتولیوردی . خاله‌زاده‌سی اوکا پارس وقایعندن آچار ، توحاف توحف سرکذشتلری دیکله‌تیر ، اکله‌ندیررردی . حتی سنیحه‌نك قهقهه‌لرله کولدیکی بیله ایشیدیلیردی . بربرلرینه پك چابوق ایصینديلر . نهاد ، خاله زاده‌سی ، سوزه باشلایجه ، سنیحه بوطلاقت لسانك آهنکنه مفتون اولمش کبی ، متبسم ودقتلی ، دیکلردی . بویله فقره‌لر ، حکایه‌لر ، تودیع اسرارلر زیاده‌لشدکجه محرمیتلرده آرتیور ، آیرلمامق ، هپ برابر اوتوروب قونوشمق ایسته‌نیوردی . زوج نائلده بو صمیمیت متزایده‌نی اخلال ایتمه‌مك ایچون زیارتلرینی تعصیل ایتمشدی . آزاده صیراده ، بیکس ، سیاه برسحاب زائلده سنیحه نائلك تبسم زهرناکنی کوزور بی اولیور ، محبت ابدیه حقنده ویردیکی عهدی درخاطر ایدر ، محجوب ومکدر ، دوشونوردی . فقط نهادك حیات ویریجی حضوری بوسیاه اندیشه‌لری درعقب داغیتیردی .

اساساً نحیف البنیه اولان سنیحه‌نك نائلدن مفارقتی ، صوکره ضابطلك شهید اولدیغنه قناعت پیدا ایتمه‌سی اوزرینه بوتون بوتون صعیفله‌یوب صولماسی ، اولادینه قارشی چشم دقتی هردم کشاده بولونان بیچاره والده‌سنی پك دوشوندیریوردی . بر طرفدن کندی چوجوغی کبی بویوتدیکی همشیره زاده‌سنك ، - اوح ، بوهکیملر الندهٔ عملیات آلتنده کندیسندن آیریلان سوکیلی همشیره‌جکنك معزز یادکارینك - وقوع شهادتندن مأیوس ونومید اولورکن کندی یوروسنك‌ده شدت یأس ایله اوکا التحاق ایده‌جکندن قورقویور، آرتق بو آجی‌یه تحمل ایده‌مه‌یه‌جکنی آکلایوردی . نهادك پارسدن عودتی ، سنیحه‌یی مشغول ایده‌بیلدیکی ایچون پك زیاده بادیٔ ممنونیت اولمشدی . ایکی کنج بربرلرینه آلیشدقجه ، اومحرمانه محاوره‌لرندن طاتلی قهقهه‌لر یوکسلدکجه قیزینك قورتولدیغنی کوره‌رك محظوظ اولور ، فقط بیچاره نائلك خاطره‌سیله مشفق تیزه آغلاردی . بر آی صوکره نکاح ایچون سوز کسیلیرکن باشنی مغمومانه صاللایه‌رق ایچندن : « زواللی نائل » دییوردی .

آرتق دوكون ايچون تداركانه استقبال اولونيور ، استعجال ايديليوردى . دوكون ياقه‌جقده اجرا ايديله‌جك ، صوكره زوج وزوجه همان بروسه‌يه كيده‌جك ايدى . دور انديش والده ، نائلك حيات مشتركه سيله مشبوع اولان بويرلرده سنيحه‌نك مسعود اولامايه‌جغندن ، هركون بريكى خاطره ايله معذب اولاجغندن قورقشدى . فقط سنيحه آرتق حرارتلى تبسملر ، قانلى كريه‌لر كورمه‌يور ، عتاب آميز سسلر ايشيتمه‌يوردى . نهادك نظرنده بولديغى شعاع محبتله قلبنده سعادت چيچكلرى آچيليور ، سسنده بولديغى آهنك دلپذيرايله قولاقلرنده محبت نغمه‌لرى اوچوشيوردى . حياتى ، شوهركون كنديسنه كولن صحرا كبى پرنور ، سعادتى شومتموج دريا كبى نامتناهى بولويوردى .

نكاحه ايكى هفته قالمشدى . بر آقشام اوستى قارتالدن كلن پوسته‌جى كوشكه بوروشوق ، كيرلى برظرف براقدى . بو ، نائلدندى . يارالرى التيام بولمغه باشلاديغندن يكرمى كونه قادار استانبوله كله‌بيله‌جكنى يازييوردى . مكتوب يكرمى بش كونلك ايدى .

نائلك خبر عودتى ، كوشكده كيلرك شوقلرينى بردن بره كسر ايتدى . اونلر آرتق ضابطك شهادتنه آليشمشلر ، بونى پك طبيعى بولمغه باشلامشلردى . ايشته شيمدى بوئولو ، كرى كلمكله بويوك برقباحت ايدييوردى . سنيحه ، بونى ايشيدنجه كنديسنى شدت هيجاندن بايبلاجق ظن ايتدى ؛ كوزلرينك قارارتيسى ايچنده ، كوكسنده نشانه عودت ايدن او كوزه‌ل اركان حرب ضابطنى متبسم چهره‌سيله كوردى . بوچهره ، بونجه آلام ومزاحمك مكافاتنه قاووشمق ايسته‌يوركبى ، عجول وطلبكار ايدى . اووقت سنيحه ، يكى عشقنك هيجانلرى آراسنده اونوتديغى اسكى وعدلرى ، عهدلرى هپ درخاطر ايتدى . بونلر آرتق قلبنى اهتزازه كتيرمه‌يوردى . نه‌ياپه‌جقدى ؟ قلبى بلاتردد بونى كنديسنه سويلدى : نائلك علو جنابى معلوم دكلمى ايدى ؟ بويله برآدامى آلداتمقدن ايسه‌دها كلديكى كون كنديسنه سويله‌نيردى كه آرتق وبانقه بريسنى سوييور . فقط سنيحه سويليه‌جكى شيئك اوجسور ضابط اوزرنده دشمن قورشونلرندن زياده مخرب بر تأثير ، بلكه‌ده بر تأثير موتى كوستره‌بيله‌جكنى دوشونجه بوصفوت قلبى ابراز ايچون قوت بولامايه‌جغنى آكلادى . مترددو مأيوس ، نائلك عودتى اضطرابلر ايچنده بكله‌مكه باشلادى .

بش كون صوكره نائل كلدى . فقط بو ، او آلالمان بييقلى ، كنج ، ياقيشيقلى اركان حرب ضابطى دكلدى : شيمدى قولتوقلرنده ايكى دكنكله يورويين ، دوداغنك اوستنده

تازه برپارا ایزی بولونان ، برقسم بیدنی دوکولمش ، صولوق ، ضعیف بر خسته ، بر طوپال ایدی .

سنیحه ، اوفاق برصدای حیرت واستکراهی ضبط ایده‌مه‌دی . تیزه‌سنك محبتی قوللری آراسنده آغلایان نائل ذاتاً قورقدیغی ، بکله‌دیکی بو حرکتی فرق ایتمش ، او وقت کنج قیزله آرالرینی ناصل دولماز براوچوروملك آییردیغنی حس ایله‌مشدی ؛ سنیحه کندیسی طوپلامش ، تیتره‌یه‌رك ، کورمه‌مك ایچون کوزلرینی قاپایارق آلنی نائله اوزاتمشدی . محترز دوداقلرك بورایه براقدیغی تماس ، صیجاق بوسه بیچاره معلولك اضطرابات قابیه‌سنی افاده‌ده نه‌معجز برفصاحته مالکدی . بردن بره سنیحه‌نك رقیق قلبنده شدتلی برمرحمت اویاندی . بوخسته کندیسنك بوتون بوتون یابانجیسی اولسه بیله اونی تسلیت ایتمك ، اونه معلولیتنی بیلدیرمه‌مکه چالیشمق وظائف انسانیه‌دندی . حالبوکه نائل یابانجی دکل ، چوجوقلقدن بری نشانلیسی ، سوکیلیسی ، محرمی ایدی . وطنی ایچون کیتمش ، وجودینی فدا ایتمشدی . فقط روحنی ایشته ینه کندیسنه ، سنیحه‌سنه کتیرمشدی . بوحالده اوندن تنفر ایتمك نه‌منفور بر مادیت‌پرستلك ، ویرلمش عهدلری بوزمق نه‌عفو اولونماز برخود اندیشلك اولاجقدی . بالعکس اوکا باقمق ، اونی تسلیت ایتمك ، سومك ، أوت شدتلی بر عشق ایله سومك لازمدی ؛ بو ، بر وظیفهٔ وجدانیه ایدی .

نائلك ورودندن بر هفته کچدی . نکاح ، دوکون لاقیردیسی اونودولمشدی . هپسنك قابی اوزرینه معذب بر سکوتك آغیر پنجه‌سی شدتله باصیوردی . هله سنیحه ، قلبیله وجدانی بیننده‌کی مجادله‌دن پك مضطرب اولویوردی . نهاد ، سنیحه‌نی پك أیی بیله‌مه‌دیکی حالده برصمیمیتی حس ایدییور ، بو بردن بره مواصلت ایدن ضابطك بونده پك یابانجی اولمادیغنه حکم ایله قیصقانیوردی . نائل ، اوهیچ برشی سویله‌مکه جسارت ایده‌مه‌یور ، سنیحه ایله یالکز قالمقدن چکینیوردی . هپسنك‌ده بری برلرینه سویلیه‌جك پك چوق شیلری وارکن بردورلو جسارت ایدوب‌ده بو سکوت‌تخوفی قیرامایورلردی . نهایت سنیحه‌نك والده‌سی بوحالك دوام ایده‌مه‌یه‌جکنی ، هر حالده برقرار قطعی ویرمك ایجاب ایتدیکنی آکلادی . سنیحه‌نك نهادی سودیکنی ، نائلك آرتق سویله‌بیله‌جك برحالی قالمادیغنی کوزییوردی . بو حالده نه‌یاپه‌بیلیردی ؟ سنیحه‌یی نائله ویرمك ... بو ، حیاتله ممانی تزویج دیمکدی ؛ بوکا قلب مادرانه‌سی شدتله اعتراض ایدییوردی . لکن نائل‌ده کندیسنك

اوغلندن باشقه بر شیمیدی ؛ یا اوكا ناصل سن آرتق لذائذ حیاتدن امیدكی كس.
دینه‌جكدی؟ اختیار تیزه، اویتیم چوجوقده تا كوچوكلكندن بری كوردیكی دوشونجه‌لی
حالی ، نزاكت حسیاتی ، شدت تأثری دوشوندی ؛ زواللی نائل ، البت اوده شیمدی
كندی حالنی محاكمه ایدیور، تكمیل آمال شبابندن وازكچمك لازمكلدیكنی آكلایوردی.

مشفق تیزه، بونی همشیره زاده‌سنك اوبریرنك مغموم ایچنده دینلمش ماوی كوزلرنده
برهفته‌دن بری اوقویوردی . شو حالده اوفاق برجسارت كافی ایدی . نائل بركره ایله
هرشیئی آكلایه بیلیر ، الزم اولدیغی كورنجه بر فداكارلقدن اجتناب ایتمزدی . یالكز
ایلك لاقیدی‌یی سویلمك مشكل ایدی .

نائل تیزه‌سنی بو اندیشه‌دن قورتاردی . بر كیجه ، یمكدن صوكره یورغونلق بهانه‌سیله
اوداسنه چكیلدیكی زمان آرقه‌سندن تیزه‌سنك ده كلدیكنی كورمشدی . اوداده ایكیسی
یالكز بولنجه، تیزه‌سی بوزوللی خسته‌یه اوراجغی ضربه‌دن چكینه‌رك بونی ممكن اولدیغی
قدار تخفیف ایچون ذهننده ملایم سوزلر آرایور ، بولامایوردی. آجی برسكوت ایچنده
بربرلرینه باقیشیورلردی. نهایت یانته اوتوردی . صاچلرینی اوقشایه‌رق: « نائل » دیدی.

بوسوز ، برهفته‌دن بری آرالرنده‌كی احتراز منجمدی ارتمكه كفایت ایتدی .
بری برینك آغوشنه آتیلدیلر ، آغلاشدیلر . هیچ برشی سویلمه‌دن هرشیئی
سویله‌مشلردی . نهایت نائل جسارتله سوزه باشلادی :

— اوت تیزه، دیدی، بن آرتق علیل برموجودم؛ یوزیه باقیلمایه‌جق درجه‌ده چركینم.
بوخسته‌لغمك اطرافنه سنیحه‌یی برمحكوم كبی باغلامق ایسته‌یه‌مم . بو ، اونی بدبخت ایتمك
اولور . . . ذاتاً نهاد . . .

هیجاندن بوغولویوردی ؛ سوزنی تكمیل ایده‌مه‌دی ؛ ینه آغلاشدیلر . صوكره
نسبی برسكونت قلب ایچنده بری برندن آیریلدیلر . اختیار تیزه ، نائلك كندیسنی مشكل
ایضاحاتدن قورتاریشندن ممتدار ، اونده كوردیكی عذاب صامتدن مندهش ، ممنون
ومحزون ، اودادن چیقدی .

آرتق هرشی یولنه كیره بیلیردی . فقط سنیحه‌نك بو علوجنابی قبول ایتمه‌مكده‌كی
اصرارینی ینه ایشی قاریشدیریردی : بن، دیوردی، تولنجه‌یه قادار نائلی سومكه یمین ایتدم.
باشقه‌سنك اولامام . . .

ایشته بو کیجه پنجره‌سنك کنارینه قولتوغنی چکمش، کچن وقتلره قادار سنیحه‌نك
او جوانی دوشونمکده ایدی . درین بر ظلمت ایچنده پارلایان اجرامك متحسس
نظرلرندن باشقه زواللی معلولك بو بیداری اضطرابنه بر شاهد یوقدی . بوتون
طبیعت اویویوردی . بو خوابیده عالم ایچنده بر قلب ، یالکز متروك ، براز بر قلب
اویانیق ، بوتون ماضیسنی دوشونیوردی . نائل چوجوقلغنده قلبنك ایلك نشانهٔ محبتی
اولمق اوزره سنیحه‌نك خاطره‌سنی بولویوردی. صوکره بوتون حیاتنده اوخاطره کیتدکجه
آرتیور ، تکمیل حیاتی دولدوریوردی . بر زمان کلمشدی که بوعلوی تخیلار وجود
بولاجق ، سنیحه کندیسنك اولاجق ظن ایتمشدی . فقط بوامید تامی بریأس شدیدك
تعقیبی تأخر ایتمه‌مشدی .

نائل ، خسته‌خانه‌دن چیقوب‌ده بر آینه‌ده حالنه باقنجه ، کندیسنه فرسز نظرله
کولومسه‌ین بر چرکین سیمه ، بوعلیل یوزینه قارشی استقبالی برعنف قاطرله نی‌پروا
سویله‌یویرمشدی . بو دوغرو سوزلردن دویدیغی آجی ناصل بر آجی ایدی که اوکا
خسته‌خانه‌ده‌کی عملیاتی سوریه‌جك قادار عذاب ویره‌بیلیوردی ؟ یاقه‌جغه ورودینی متعاقب
حالنی دها زیاده تعمیق ایتمش ، قلبنی سنیحه‌نك سعادتنه فدا ایتمسنك لازم کله‌جکنی
آکلامشدی . فقط ایشته شیمدی سنیحه اوفدا کارلیی رد ایدیور ، آرتق محال بولدقلرینك
برحقیقت اولا بیله‌جکنی کوستریوردی . بونی دوشوندکجه نائلك عظمت نفسی طغیان
ایدییوردی . اوبرصدقه ، برصدقهٔ محبت قبول ایده‌مزدی . سنیحه‌نك الا کوزلرنده
آرتق بر افادهٔ محبت آرانه‌مایه‌جغنی ایلك ملاقاتلرنده فرق ایتدیکی او حس استکراهی
اکلاتامشمیدی ؟ اوکا شیمدی ، بر چوجوق آلداتیایر کبی ، مرحمتلی بر تبسم
مغفل کوستریلیوردی . فقط ، آلداتیجی اولدیغی بیلدیکی اوتبسم بیله نه روحنواز ایدی که
بو ملوث طوپراقله قلان علاقه‌سندن قورتولارق سمانك نامتناهی اجرامی ایچنده
دولاشمق ایسته‌ین روح نائله ارض اوزرنده حالا سوروکلنمکی آرزو ایتدیریوردی .
آه ، بوتبسم ، بومحبت جدی ، صمیمی اولسه‌یدی کیم بیلیر نائل نه مسعود اولاجقدی ! .
ایشته بوراسنی دوشوندکجه زواللی خسته نه غائب ایتدیکنی دها زیاده آجیلرله تقدیر
ایدییوردی . شیمدی نه‌یاپاجقدی ؟ قبولمی ایتملی ، ردمی ؟..

برسس ، بوسکون نائم ایچنده قوملرك چیتیردایشی ، یاواش یاواش کلن آیاق سسلری

نائلی تخیلاتندن تجرید ایتدی ؛ تیترەتدی . شیمدی بوغوق بر محاوره ایشیدییوردی . نهادك سسی :

— خایر ، سنیحه ، دییوردی ، خایر سومەیورسك ؛ سوسەك ... اونكله اولنمك ایسترمیدك ؟

نائل بوغوجی بر انتظارله سنیحەنك جوابنی بكلەیوردی . كنج قیز دیدی كه :

— اوح ، نهاد ... اونی سومكمی ؟ اوطوپالی ...

نائل دها زیادەسنی ایشتمكه مقتدر اولامادی . آتش كبی قورو بوغازندن مؤلم برسس ، شهقهٔ احتضاره بكزەین برخیرلتی چیقدی . اولدیغی یرده بیهوش قالدی .

شیمدی سنیحەنك تكلیفنی قبول ایتمەین نائلدی ؛ اولنمەمكده اصرار ایدییوردی . حتی اوزون اوزادیه دوشوندیكنی ، سنیحه حقندەكی حسنك طفلانه بر محبتدن عبارت اولدیغنه قناعت حاصل ایتدیكنی ، بونك ایچون تأهل كبی جدی برایشده اویله بلا تأمل حركت ایدیله‌مه‌یه‌جكنی سویله‌دی ؛ بو سبب آرتق مناسب كبی كورولدی ؛ یاریم قالمش دوكون ترتیباتی سرعتله اكمال اولندی واون كون صوكره سنیحه ایله نهادك رسم زفافلری یاقه جقده اجرا ایدلدی .

او كیجه كوشكك آرقه طرفندەكی اوداسنده نائل بر سكون تلمعین ایچنده خواب ابدیسنه دالیوردی .

حسین جاهد

بو حكایەنك اوصافندن بحث ایدەلم : وقعه طبیعیدر ؛ وداع ، ایلك انتظار كونلری ، نهادك كلدیكندن صوكرەكی تبدل ، خستەخانەدن عودت ، تیزه ایله ملاقات ، اصل نتیجه ، حیاتده اولدیغی كبی آكلاتمش ؛ نائل ناصل آدام ؛ سنیحەنك سجیەسی حقنده فكریكز نەدر ؟

حكایەلر ، دائما یالكز اشخاصه عائد وقعەلردن عبارت اولاماز ؛ جمیعتده هپمز بر محیط ایچنده یاشارز : اطرافمزله برچوق علاقەلریمز واردر ؛ فقیرك سفالتی ، قولوبه‌سیله ، قیافتیله ، یاشایشنك طرزیله دهائی آكلاسیلیر ؛ اللی سنه بالقجیلق ایدن بر آدام ، ده‌كزه باشقه كوزله باقار ؛ فیرطنه قارشیسنده ایكن داغلرك آغاجلی بریاماجنده ، قویو كولكەلر آلتنده یاتان بویوغون بر آوجیدن باشقه شیلر دوشونور ؛ حكایه مؤلفی اصل حیاته باغلی

قالمقدن آیریلاماز : بر شخصی کوسترمك ایسته‌دیکی زمان اونك یاشادیغی یره ، باقدیغی افقلره اهمیت ویرر ؛ بونلرك وصفلرینی ، کوزلریمزك اوکنده جانلاندیره‌جق شکلده آکلاتیر ؛ رسام ایکی اوفاق قیزك ، اوکله اوستی کونشلی ، صیجاق برچاییر اورته‌سنده آننه‌لرینه قاووشمق ایچون بکله‌دکلرینی افاده ایتمك ایسته‌ینجه بولوتسز بر سما پارچه‌سی آلتنده خاره‌له‌نن بوغولو بر هوا کتله‌سی رسم ایده‌ر ؛ چاییرك قاوروق اوتلرینی یانیق برنك ایله بویار؛ قیزلرك کونشدن قاماشان کوزلرینی، اندیشه‌لی برحیرت وانتظار ایچنده محزون ومراقلی کوستر ؛ اوزمان اشیا ومناظر کویا قارشیمزده‌در ؛ بزصانکه برمحیطك رنکنی وشکلی اورته‌سنده‌یز ؛ بونی سوزه ، یازی‌یه تطبیق ایدیکز : « تصویر » اولور . «طوپال» حکایه‌سنك ایلك قسمنده، طبیعتدن برمنظره‌یی ترسیم ایدن بویله برافاده اوقودیکز؛ تدقیق ایدیکز . .

تصویر ، قیزلرك ، شهرلرك ، دکزك ، داغلرك ارائه‌سندن عبارت دکلدر ؛ کمی ، آدام ، اودا، یاغمور، فورطنه، جامع، سبیل، یانغین ... حتی روحك بوتون احتراصلری خلاصه هرشی بو نوع توصیفه کیره‌ر . « آنادولیده بهار » تازه بر تصویری حاویدر ؛ « باشنی ویره‌مه‌ین شهید » ده قارغه‌لرك پالانغا اوزرندن اوچوشنی ، مادی برجمله بلوری ایچندن کوریبورز ؛ «عسکر دونوشی» نك محاوره خارجنده‌کی اوفاق ایضاحلی افاده‌لری کوچوك بر تصویر نمونه‌سیدر ؛ « تماشای لیال » ده کیجه‌لرك حسلی ، کولکه‌لی سکوتی ، «چول وحاجیلر » ده کعبه‌نك صیجاق قوملی دیاری، کوچوك قانبورده زواللی چوجوغك مادیاکی وروحی کوستره‌یورمی ؟ بونلر هپ برتصویری احتوا ایتمزمی ؟

یازیله‌جق حکایه متناسب بر « کل » اولمالیدر. کوزه‌ل بربدن اوستنده نسبتسز بویوك برقفا، لزومندن زیاده ایری کوزلرك کیرپیکسزلکی انسانه چرکین برمنظره حسی ویرر. یازی‌ده بوکا بکزه‌ر. تصویرك، عادی افاده ومحاوره‌لرله نسبتی، دها موافق دوراجق یری ذوق ایله انتخاب وتقدیر ایتمك لازمدر .

کتابلریکزی قاریشیق بریغین حالنده براقق ایسته‌مزسکز . أویکزده هرشی ، لزوملی ، تمیز واصیل بر احتیاجه کوره یرلشدیرلملیدر . برایشکز وار : مکتبك آمرینه کیده‌جکسکز ؛ ذهناً — اولا شونی ، صوکرا اوته‌کنی سویلیه‌یم دیه — بر پلان ظارلارسکز . یازی بوکا داها فضله محتاجدر . ترتیبسز برمکتوب اوقویه‌لم :

افندم ،

(٢) اون دورت یاشنده‌یم ؛ بو عریضه‌می کندی الله یازییورم ؛ حسابه ، دفتر طوتمغه وقوفم واردر ؛ امر ایده‌جککز ایشلری سرعت واعتنا ایله یاپه‌جغم ؛ (٤) سز بدریمی طانیورسکز ؛ قاضی کوینده باغچه‌لریکزك قومشوسی چفتجی مراد افندیدر ؛ (٣) بویوك رشید پاشا نمونه‌سندن علی الاعلی شهادتنامه آلدم ؛ بکا تودیع بیوره‌جککز وظیفه ایچون ناموسکارانه چالیشه‌جغم ، (١) اداره‌خانه‌کزده آچیق برکاتبلك بولندیغنی وکردم ؛ تعیینمه اراده‌کزی رجا وتکریماتمك قبولنی استرحام ایده‌رم افندم .

بو مکتوبك ترتیبسزلکنی آکلادیکز ؛ مشغول بر تاجر نه دوشونه‌رك اوقویه‌جق ؛ قولای تخمین ایدیلیر : « بو افندی ، اون دورت یاشنده بولندیغنی ، حساب بیلدیکنی ، أیی یازدیغنی ، بابامك طانیدیغم بر آدام اولدیغنی سویله‌یور ؛ بکا نه ؟ »

ایلك جمله‌لرده بر دفعه بویله‌دیمك خاطرینه کلدیمی اصل مقصدی آکلانجه‌ده احتمال که موافقت ایتمك ایسته‌مز ؛ باشقه آدام آرار ؛ حالبوکه صیرا نومرولرینه کوره مکتوبی ترتیب ایدیکز ؛ تاجرك ذهننده پك أیی بر تسلسل حاصل اولابیلیر :

افندم ،

(١) اداره‌خانه‌کزده آچیق برکاتبلك بولندیغنی استخبار ایتدم ؛ تعیینمه اراده‌کزی رجا ایده‌رم . « بندن بر وظیفه ایسته‌یور ؛ لاکن اوموقعه لایقمی ؟ أوت . » (٢) اون دورت یاشنده‌یم ؛ بو عریضه‌می کندی الله یازییورم ؛ حسابه ، دفتر طوتمغه وقوفم واردر ؛ امر ایده‌جککز ایشلری سرعت واعتنا ایله یاپه‌جغم ؛ « دلیل ؟ . » (٣) بویوك رشید پاشا نمونه‌سندن علی الاعلی شهادتنامه آلدم . . « بو ، أیی . . بن ابتدائی مکتبلره بو ایشی کوره‌بیلیرم ؛ یالکز کانجه‌ده برایکی شیء صورارم ؛ اقتداری آکلاشیلیر ؛ فقط کندی ناصل چوجوق ؛ ناموسلی بر عائله‌یه منسوبمی ؛ دوغرو سویله‌یورمی ؟ » : (٤) سز پدریمی طانیورسکز ؛ قاضی کوینده‌کی باغچه‌لریکزك قومشوسی چفتجی مراد افندیدر ؛ « معلومات آله‌بیلیرم . . . »

عین کلمه‌لردن مرکب اولان ایکی مکتوب آراسنده‌کی فرقی ایضاحه لزوم یوقدر ؛ سز یازییورکن مطلقا أثریکزك منتظم ومرتب اولمسنه چالیشکز . . بونك ایچون برچاره وار : موضوعکزه دائر دوشونه‌رك بر پلان حاضرلایق . .

« ایجاد » ایدیلن فکرلره، حسلره، خیاللره موضوع ایله متناسب بر انتظام ویرمکدن عبارت اولان « ترتیب » ، بوواسطه ایله دها أیی ایفا ایدیلیر ؛ « تصویر » ی ده برنده یاپمق لازمدر ؛ علی العاده افاده ایله « ادبی توصیف »ك آیرلدیغی قسملری حس ایتدیرمه‌مك، یازیمزك طبیعیلکنه عائد قیمتی آرتدیرر . بن ، احتمال که چوق اوقودیغم ایچوندر :

نائل ایله سنیحه‌نك ۱۳۹ نجی صحیفه‌ده کوردیککز وداع ملاقاتی صیراسنده‌کی تصویرینك بودرجه‌بیله اوزون طوتولماسنی موافق بولمام . . معمافیه حکایه ، أیی ترتیب ایدلمشدر ؛ افاده انتظام ایله آقیور ؛ جمله‌لرده ساده‌لك واردر ؛ ذاتاً حسین جاهد بك، طبیعی یازار؛ « خیال ایچنده » رومانی ، « حیات مخیل »ی، « حیات حقیقیه صحنه‌لری » باشدن باشه سلاسته مثال اوله‌بیلیر ؛ « غوغالرم » اسملی اثرینی کوروکز : ادبیات جدیده‌نك مدافعه وهجوملری حقنده‌ایجه ایضاحاتی احتوا ایده‌ر، قوتلی بر کتابدر؛ طاتلی طاتلی اوقومه‌کزه احتمال چوقدر . . .

واپور

کوروندی قارشیکی ساحلده بر واپور ناکاه
جبل قادار بویوك ، انسان قادار گزیده وقار . .

— واپورمی ؟ شیمدی‌ده موضوع بارد اشعار
واپورمی اولدی ؟ بزم ظنمزجه مادیات
دکل ، لطافتی اولمازسه بر جهان حیات ،
لسان شعر ایله تصویر ایدلمز ؛ آنجاق سنز
نه کورسه‌کز ، نه بولوب دویسه‌کز یازوب چیزه‌رك
شعر دییورسکز ؛ انصاف ایدك : بوزیننتسز ،
مآلسز یازیلر شعر اولورمی؟ شیمدی اشك،
لسان شعره کیره‌رمی ؟ قناریه ، سرچه ، فلان
جیجیك جیجیك دییورمکله شعر اولورمی همان ؟
« طیقیر طیقیر صوبا کونکنده بر توحاف سس وار ! »

بوسوزمی ؟ کورمه‌یه‌رك فسحه‌زارلاهوتی ،
یازارسکز بزه بعضاً دیلنجی تابوتی !
ممش غزل اوقومش ، یوق حسن توفك آتمش !
جنازه دفنی ایچون کوبلی قیز ساعت صاتمش !
سماده صانکه کوکرجین آلایلری کبی قار ،
دونوب دونوب یاغیورمش ؛ لقای حزن آلود
کوله‌رمش آکلایانه ؛ ابتسام کریه‌نمود
اولورمش ؛ آل ، صاری ، مائی ، ترنجی ، پنبه ، یشیل
خصیصه‌لر وارایمش ؛ برمثالی : خوف سیاه !
نه‌لر چیقاردیکز ؟ انسان کورونجه استکراه
ایدر ... ملاحت اوزانی ایتدیکز تبدیل ،
بوزولدی قافیه‌لر ، برطاقم توحاف کلمات :
شهیق ، قهقهه ، اهکومه ، ندأت ، اشمئزاز ،
حریم بحر خروشان ، غریق سینهٔ ناز ،
سوادپارهٔ غیرت ، حیات مطبوعات ...
فلان فلان کبی برچوق غریبه‌لرله بوتون
یازارسکز بزه اشعار بی‌نهایه بوکون !
سحر منکشه‌یه کولمش ، مآل شوق آکین ،
شکسته رنك سفالت حیاته « اووخ » دیمش ؛
اورور کوزه قوجه لفظیله دانس سرپانتین ،
فرنك چالغیجیسی بسته‌کار اشهر ایمش !
« نکاه ناز رحیمکله ای قشادك بنی سن ... »
« سیاه کوپوکلری اوستنده بحرنسیانك ! »
« کوزنده هرجولانی ریاح سودانك ... »
« فضای عمره قاپانمش سمای تار عدم »
بوتون بوسوزلریکز هرزه ؛ باری سویلرکن

بیلیرسکز بونی یا ؟.. بزجه شاعر ملهم
یازار بزم کبی پرطمطراق ومرده مآل !
ایده‌ر دورور بونی سزدن بوتون قبیله سؤال :
یا بزعقللی ، یاسز ... برجوابی وار البت !
ـ جوابی اوکجه ویرلمش ، دیدك یا ، « اویله ، أوت ! » [١]

کوروندی قارشیکی ساحلده بر واپور ناکاه ،
جبل قادار بویوك ، انسان قادار کزیده وقار ؟
فراش بحره صفای حیات ایله یاتمش ،
بحاره کوکسنی کرمش ، سمایه قول آتمش ،
دهان شیری کوپورمش ، غریو آتشبار

[١] زواللی أوت

أوت مخاطبمك فکری پك مصرحدی :
« اومغلقات خیالیه‌دن نه آکلاشیلیر ؟
مآلی یوق ، نه اثار برکزیده آدی ؛
شوحال جهلنه ارباب فکرتك شاشیلیر !

نه در بوسزده‌کی عشق تجدد وایجاد ؟
نه کوردیکز غزلیاتدن ، قصائددن ؟ »
دییور وقوص قوجه بردفتر نشائددن
نمونه‌لر اوقویوب أیله‌یوردی استشهاد .

بنم اودم کلیوردی صماخ دقتمه
صفالی عکسی کبی کیزلی بر مشاعره‌نك ،
حزین ترانهٔ بلوری برکوچوك دره‌نك .

بونکله حکم ایدك ایسته‌رسه‌کز غرابتمه :
اوبوش لاقیردیلری دیکله‌دم ده برمدت ،
صوکنده بویمی بوکدم ، دیدم‌که : « اویله ، أوت ! »

توفیق فکرت

صاچار ؛ بویوك باجاسندن چیقان بخار سیاه
هواده حلقه‌لانیر ، طوپلانیر ، بر آز آچیلیر ،
اوزار اوزار داغیلیر ، اینجه بر خیال قالیر .
بوعین ظلمت ممدودهٔ جهالتدر
که‌غور لیلهٔ ماضیدن أیله‌یور فوران ،
فقط مشارق آتیدن انجم تابان
دولوب اتکلرینه ، کهکشان بی پایان
اولورکه چرخه مؤبد لقای زینتدر ! [١]
کوروندی قارشیکی ساحلده بر واپور . . .
داغلر قاچیور رهکذرندن ، [٢]
اوچقده بولوتلر اوزه‌رندن .
برأبر ضیا پروره بکنزه‌ر
دوشمش پینه باد پری پر ،
پیشنده سما نامتناهی ،
آیینهٔ ازهار الهی !
دالمش اوچویور خندهٔ سودا
تلثیم ایده‌ر اذیالنی کویا ،
برأبرکه معشوقهٔ الهام
ایتمش اونی کنجینهٔ آرام ؛
ایزلر براقیر شوخ ومنور ،
أبحاره دوشه‌ر سایه‌سی پرپر .
کاهی اولارق حسنه حیران
قوینده قالیر ماه کریزان .
کاهی دولار اطرافنه مخمور
نوخندهٔ شام انجم پرنور .

[١] مفاعلن ، فعلاتن مفاعلن فعلن (فع‌لن)
[٢] مفعول مفاعیل فعولن

دالمش اوچویور حوسمایه ،
شهپرلری اوردقچه هوایه
بر نغمهٔ نوشین ، متوالی
أیله‌ر کبی اطرافنی مالی
بر رفرفهٔ شوق ایله ، گردون
دیکله‌ر کبی آهنکنی ممنون !

واپور — که راه ترقیده بلکه اك جدی
غیور خادم افکار آدمیتدر —
دالار شواهق امواجه مطمئن ، خندان ،
اجلهٔ پنجه‌لەشن قهرمان صنعتدر ؛
هجوم زوری ایله تارمار اولور عمان ،
بو فسحهٔ ازلیتده رهرو ابدی ،
ظلام لیلهٔ یلداده ، قعر دریاده
سحابه‌لر بوغوشورکن فضای مینادە ،
رعود ، صولت ایده‌رکن هیاکل بحره ،
کیده‌ر یولنده کیده‌ر قلبی بر لهیب سرور !
سمایه آتدیغی قولدن اوچان شرارهٔ نور
دەلەر ردای شبی ؛ بر جهان دورا دور
او چشم دقت مغرور ، کوستریر چهره ؛
کیده‌ر کیده‌ر اودلارامه بر کشای وصال
دامارلرنده جوشار خون کرم استعجال !

طراقهٔ پروانهٔ دوار ،
برزور صد آهنك ایله هربار
چارپار دوروراطرافنه ممدود ،
بر غلغله ، برولوله بررود .
داغدن متهیج ، دروافشان

کویا که اولور بحره خروشان .
آرتق واپور اوچقده صغادن ،
ایچمش کبی اکسیر هوادن
سرمست نشاط متوالی ،
خندان کبی وجهنده مآلی . . .
یاقلاشدی ، دورونجه دمیر آندی ،
دیرکن کریلوب ساحله یاتدی :
مغربدن اولور قلبنه ریزان ،
برحزمهٔ انوار پریشان !
بر لحظهده انسان ایله دولدی ،
بر محشر صوت بشر اولدی !
ای هیکل پران تجارت
مبنای جبال مدنیت !
حیران سکا فکر بشریت ؛
قلباً ایدهرم شانته حرمت !.

کمال زاده علی اکرم

« ادبیات جدیده » ، اسکی شعر ذوقی ایچنده ماضیدهکی اسرارلی سحری وطاتلی عنعنهلری دویان ذواته اکثریا أیی تأثیر ایتمهدی ؛ اولا یکیلکه آلیشمق کوجدر ؛ ثانیاً ادبی حظلده اشتراك ایچون بربرینه چوق یاقین یاخود عین تربیه صفحهلرندن کچمك ایجاب ایدهر . حالبوکه اللی سنه ظرفنده یتیشن محررلرك همان هپسی باشقه دورلو تحصیل کورمشدر ؛ برقسمنده اوروپا تأثیری چوقدر ؛ اوتهکیلرده مثلا فارسی لسانی جاذب بر الهام منبعیدر .. نتیجهده ذوق اختلافی ، ادبیات جدیده اطرافنده مدافعه وتجاوز زمینی حاضرلادی : « واپور » ك مقدمهسنده بونوع اعتراضلرك برقسمنی لطیفهلی شکلده یازلمش کورییورسکز ..

هپسنی آکلاتمغه لزوم یوقدر؛ فقط بومنظومهنك همان سطرنده برایما وار ؛ شاعر ، « ادبیات جدیده » یه معترض برمخالفك لسانیله ، قوتلی براستهزا اولسون دییه سویلهیور .

بر جدی ، اهمیت ویره‌رك دوشونه‌لم : « أشك » اسمی شعره کیره‌بیلیرمی ؟ سز بو نوع
کلمه‌لرك ، ادبی لهجه‌دن چیقارلماسنه طرفدارمیسکز ؟ رسام ، محزون ودالغین کوزلریله
چاییرده متوکلانه اوتلایان أشکی ترسیم ایده‌بیلیر ؛ تابلوسی بیوکسك صالونلره قبول اولنور ؛
قدرتلی بر محرر ، شعرنده موافق دوشورنجه یازمش .. نه لازم کلیر ؟

« فسحه‌زار لاهوت »، الهی عالمك کنیشلکنه عائد بر ترکیب در ؛ منظومه‌ده فکری
سویله‌ین ذات ، « دیلنجی تابوتی » نی ادبی ظرافتدن اوزاق بر موضوع صانیور ؛ بز
دویغوده صمیمی براصالت ، افاده‌لرده کوزه‌ل برشخصیلك ، پورووزسز بر آهنك آرارز ؛
سز « دیلنجی تابوتی » ی یازارسه‌کز ؛ بکه‌نیلیر ؛ بن ، الوهیت کائناتك شاهقه‌لرینه
چیقدیغمی ادعا ایده‌رم ؛ صوتوق قارشیلانیر . ممشك غزل اوقومه‌سی ، حسنك توفك
آتیشنه ویریله‌جك اهمیتی ، کویلی قیزك جنازه دفنی ایچون سوده‌کی ساعتی صاتمه‌سنده‌کی
آجیانی ، قارلرك دوکولوشنی سز دوشونکز : بونلر شعر موضوعی اوله‌لرینه مانع وارمی ؟

بوندن صوکره « خوف سیاه » ترکیبی احتمال که هیچ قوللانلمایه‌جغز ؛ فقط رنك ،
کونشك بر تجلیسیدر ؛ مادی شیئلره تعلق ایده‌ر ؛ مجازاً بر نوع احتراص حقنده قوللانیلماسی
نه‌دن ممکن اولماسین ؟ « قره سودا » دییورز ؛ قورقونك قارا کلقله مناسبتی سودادن
آزمیدر ؟ بهارده پنبه ، حتی صاری ، یشیل چیچکلرك امتزاجنده‌کی تازه‌لکی کورونجه
کنجلکی ، چوجوقلرك سوینجنی دوشونورز ؛ سیاهلر کیینمش برقادین ، بزجه ماتم حسلرینه
کومولمش صاییلیر . شنلکی ، بختیارلغی ، حزنی وفلاکتی آکلاتمق ایسته‌نجه بر رنك
اسمی سویله‌مه‌نك مطلقا فنالغی ادعا ایتمك نه‌دن حقلی اولسون ؟

انسانلر ده کیشیور ؛ شیمدی ایکی یوز سنه اولکی قیافتله انجاق صحنه‌یه چیقیلیر ؛
فکرلرده بویله‌در ؛ حسلرده ، خیاللرده قسماً یکیله‌شیور ؛ دونکی ذوقك بوکونه مطلقا
تحکم ایتمه‌سی بکله‌نه‌مز ؛ لسانه احتیاج ایله متناسب کلمه‌لر کیرییور ؛ شعر ، بوندن محروم
قالاماز ؛ اوچ یوز سنه اول قوللانیلیورکن زمانك توالیسیله اونولمش ظن ایدیلن بر کلمه ،
تکرار جمله ایچنه آلنه‌بیلیر ، یاخود « مفکوره » کبی اولجه مجهول بر شیٔ چیقارمغه
احتیاج حاصل اولور ؛ « ادبیات جدیده » یکیلك دوری ایدی ؛ محررلری کنج حتی
مجهول برعصبیلکله برچوق تازه کلمه وترکیب قوللاندیلر ؛ بهارده چیچك آچان بر آغاج ،
صوتوق روزکارلرك فنا تأثیریله میوه‌سز قالابیلیر ؛ هر یاورو قوش یاشایه‌ماز ؛ مودا

عاقنده بوکون بکنیان بچیم، یارین هرکسدن نفرت کورور؛ بعض کلمه‌لرده بونلره بکزدر؛ دوغار، برمدت سوزده، یازیده یر بولور؛ طوپراغی، هواسی مساعد برقدان کبی ایسه طوتار؛ فکرك بکی احتیاجلرینه تقابل ایدر؛ هرایکی حاله بردن «ایجادورو» الفاظه دینیر؛ اسمندن آکلایورسکز؛ ایکی دورلو اولور: بری علاوه‌در؛ لسانه هنوز بولنمش برشی کیرییور؛ اوچه قوللانیلمش ده بکیدن حیات ویرلمك ایسته‌نیورسه ایکنجینك مثالیدر؛ «شهیق، قعقعه، اهکومه، ندأت، اشمئزاز» نوعندن کلمه‌لرله «حریم بحر خروشان، غریق سینهٔ ناز، سواد پارهٔ غیرت، حیات مطبوعات» کبی ترکیبلردن‌هانکیسی پاشایه‌بیلمشدر؟

. واپور منظومه‌سی ناصل برأثردر؟ جمله‌لر، مصراع یاخود بیت نهایتنده‌می بیتیور؟ افاده، نثره یاقین ده‌کیلمیدر؟ حامد بکك بوشکلده یازیلری واردر؛ فقط نظمه تحکم اقتداری دها زیاده «ادبیات جدیده» محررلرینك وصفی ومزیتیدر.

واپور منظومه‌سنده وزن ده‌کیشیور؛ «مفعول مفاعیل فعولن»ه موافق اولارق باشلایان سطرلره باقکز: واپورك سرعتلی حرکتنه چوق بکزه‌ر؛ اویله قوتلی براهنکی حائزدر.

علی اکرم بك، نامق کمال بکك اوغلیدر؛ «ع. نادر» نام مستعاریله ثروت فنون، ومعلومات کبی مجموعه‌لرده اثر نشر ایتمشدی؛ مشروطیتدن صوکره «ظلال الهام» نی، «بارعه» تیاتروسنی، منظوم «لسان عثمانی» یی، «روح کمال» ی، حرب اثناسنده «اردونك دفتری» نی چیقاردی؛ چوجوق شعرلریله مشغول اولدی؛ دارالفنونده معلمدی؛ ایکی جلدلك مهم افکاری وتنقیدلری حاوی، طاش باصمه‌سیله مطبوع، شخصی اجتهادلری ده احتوا ایتدیکنه کوره دها فضله قیمتی حائز «نظریات ادبیه» اسملی نوطلرینی حاضرلادی. هجا وعروض وزنلریله قولای وسریع یازمقده مهارتی واردر؛ اثرلرنده شخصیلکنی بولمق ایچون مشکلاته اوغرامازسکز؛ «کوزل یازیلر» ده «شکوفه‌چین»ی، «ساعت»ی، «صویك بوسه»سنی، «واپور»ی اوقودیکز؛ بونلره کوره محررك اوصافی حقنده مطالعه‌کزی خلاصه ایده‌بیلیرسکز ...

خاطرهٔ مقدسه

بر زمان برصبی ایدم ، یاراماز ،
پرشطارت ، کوله‌ر ، قوشار ، اوینار .
بر اویونجاق دکردی دنیالر ،
اونی بولدقجه باشقه‌شی آراماز .

صانیر اکلنجه رعد ایله برقی ؛
یوقدی عندنده حکمی ولوله‌نك ؛
بشیکك جنبشیله زلزله‌نك ،
برأنینك‌ده تنیدن فرقی .

اوزمان بن .. أوت بوشیمدیکی بن ،
بویله‌میدم ؟ ده‌کل ، اویم آنجاق ؛
برصبی برده کنج اولان ایکی بن ،
صوکره برکون یاشارسه پیر اوله‌جق .

آه ای مهد اقدسم کعبه ،
ای کذرکاه عمر طفلانه‌م ،
یادی ای لرزه بخش اولان قلبه ،
مکه ای دلده مرتسم لانه‌م .

دوه‌لرله قوافل حجاج ،
بدویلرله خیمه‌لر ، چوللر
که سراپا سرابدر کوللر
که بوتون آب رحمته محتاج .

مکه حج وقتی عین محشردر ؛
هرطرفده سفیدئ احرام ،
أیله‌مشلر کفنلریله قیام .
هپسی غفران ایله مبشردر ،

یاد ایدوب روضهٔ مطهره‌دن
صانکه پیغمبر امتی دیکله‌ر ؛
بانك لبیك عکس ایدر ، ایکله‌ر
بانك تهلیل کوهدن ، دره‌دن .

لجه‌لردر آقین آقین پویان
اورایه طوپلانیر قیلار عودت ،
بشریتده منجلی وحدت ،
منجلی کبریای بی پایان .

ارض بطحاده کوسته‌رر تپه‌لر ،
برصواعق سحابه هیئتنی ؛
شش جهت چار یاری عرض أیله‌ر ؛
بوجه داغلر صحابه هیأتنی .

برفقیرك دل پریشانی
آنده أیله‌ر تلافئ مافات
شارعك ایشته هیکل شانی
جبل عرش پایهٔ عرفات .

یا محمد ، شو محشر اسلام
وقف دیوان احترامکدر ؛
سکا لاهوت ، وقفه کیر سلام
کعبه دیوان احترامکدر .

سکز اون یاشلرنده برمعصوم ،
تیتره‌تیردی بنی اومنظره‌لر ،
که صبیلرله پیرلر آغلار
بوتأثرله‌در نجات عموم !

۲۹ کانون ثانی ۳۱۳

اسماعیل صفا

عروض زنی :

فاعلاتن (فعلاتن) مفاعلن فعلن (فعلن)

اسماعیل صفا بك ، وقتیله حجاز مکتوبجیسی اولان شاعر بهجت افندینك اوغلیدر؛ مکه‌ده دوغمشدی ؛ بر « خاطرهٔ مقدسه » ده چوجوقلغنك بو معزز یرده کچن طاتلی وهیبتلی خاطره‌لری وار؛ محرر، حج وقتنك التهابلکنی حس ایدییور؛ اثرلرینی اساساً دائما آچیق، طبیعی حتی بسیط یازار ؛ چاپراشیق حسلی بر آدام ده‌کلدر ؛ اولدیغندن زیاده کوروتمك احتیاجنی دویماز؛ صمیمی تحسسلریله اکتفایه رضا کوسترر؛ وزنده، قافیه بولمقده مشکلات چکمز ؛ « بانك لبیك وتهلیل » « ارض بطحا » نوعندن بر قاچ ترکیب ایچون لغته باقارسه‌کز سزده کوچلکه دوشمه‌دن منظومه‌نك معناسنی آکلامقده هیچ تأخره اوغرامازسکز ...

مدللی

نظر فریب منظره‌ك، مدللی، ای کوزل آدا ،
جبللرك لطیفدر ، نه خوش لیمان بواورطه‌ده .
سماده کاه طوپلانان بولوتلره نظیره‌سك ؛
ده‌کزلرك ایچنده برنظیرسز جزیره‌سك .
هوای جیدك ایله مریضلر رها بولور ؛
زمان اولورکه طوپراغك قاریش قاریش بها بولور .
نه‌در اوداغلر کده‌کی وقار اعتلا نما ؟
شواهقکده‌در سنك آرانسه لانهٔ هما .
شوقارشیکی قنادلك نه فرقی وارنجومدن ؟
بوشب نه آکلایور ده‌کز شو کورفزه هجومدن .
هبونی اولماسه اولور مدللینك هواسی حار ؛
بوخاکه مبتلامیدر عجب ریاح ایله بحار ؟
جوانجمده دویدیغم أنین روز کاردر !

صاحخه وقعه‌خوان اولان شوقلعه یادکاردر !
جدار وسقفی آلتی‌یوز ییلك حكایه خوانیدر ؛
تحجر أیله‌مش بوتون شهید استخوانیدر .
بو قلعهٔ رصینه‌دن لیمانله آیریلان جبال ،
صیانت اوزره بلده‌یی دورور کشاده یال وبال .
محلی قلعه‌نك دخی لطیف کوهساردر ؛
سواحلنده داغلری جزیره‌یه حصاردر .
جوارینه اوقلعه‌نك غزاتدن حسن پاشا ،
بوکوشکی أیله‌مش بنا که هرجهتله دلکشا .
طبیعتك محاسنی اوکنده صانکه سرکیدر ؛
دیرم : لطائف جنان بوتون بوکوشکه ویرکیدر .
بینده مرتفع جبل‌که قلعه زیب شاهقه ؛
اوکنده برخرابه وار کنار بحره لاحقه :
قلاعدن بقیه‌در ؛ خراب ، حزنی جلب ایده‌ر ؛
هوا آچیقسه کوك ، ده‌کز ملال قلبی سلب ایده‌ر .
دم سحر طلوعی کور ، کل ای طبیعت آشنا !
کل ای أدیب کور نه‌لر ده‌کزده ، کوکده روشنا !
نه رنکلر ، نه جلوه‌لر ، نه حالل‌ر عیان اولور ؛
جهانده ذوق رؤیتی محاللر عیان اولور .
اولانجه شدتیله کاه أسه‌ر ریاح عاصفه،
بوحالی کوچ کلیر بیان ، الده خامه واصفه .
فضاده کوك کورولتوسی ، ده‌کیز کوپوکله‌نیر دورور ،
اودالغه‌لر بویور بویور کناره کندینی اورور .
جبالدن ، بحاردن کلن بوعکس جوششی .
افاده خیلی کوچ مکرکه شاعر اولمالی کیشی .
اوفیرطنه دم‌غروب مائل درنك اولور .

بولوتلرك كنارى كيده‌رده رنك رنك اولور .
دم غروب حزن ايله دالار سكونه بحروبر ؛
كونش باتارده كاه اولور قمر نجومه راهبر .
طلوعى خوش بوبلده‌نك غروبى ، ماهتابى خوش ،
بهارى خوش ، خزانى خوش ، زماننك شتابى خوش ! .

مدللى ١٣ تشرين ثانى ٣١٢

اسماعيل صفا

عروض وزنى :

مفاعلن	مفاعلن	مفاعلن	مفاعلن
جداروسق	نى آلتى بوز	بيلك حكا	يه‌خوانيدر

ديكر سطرلر ، انتخاب ايتديكم بومثال قادار قولايجه وزنه اويماز . برنجى سبب : « بش هجايى بيل » جمله‌سنده‌كى « بيل » نوعندن عربى ، فارسى هجالر ، توركجه اولانلردن فضله اوزاديلير ؛ مده رضا كوسترمزسه‌ك مثلا ايلك دورت سطرى شو صورتله اوقومق لازم :

نظرفرى	بى‌منظره‌ك	مدللى‌اى	كوزه‌ل‌آدا
جبللرك	لطيفى‌در	نه‌خوش‌ليمان	بواورته‌ده
سماده كا	هى‌طوپلانان	بولوتلره	نظيره‌سك
دكزلرك	ايچنده بر	نظيرى‌سز	جزيره‌سك

بودورلو قرائته لسانك قواعدى مانعدر ؛ چاره شودر :
« قريب ، لطيف ، كاه ، نظير » كبى اساساً « بيل » ، بكزه‌ين هجالره احتوا ايدوب‌ده وزنه عيناً تطبيق ايتمك مجبوريتى قارشيسنده هجانك صوك حرفى حركه‌لى اوقونمق لازمكان فقط بوكاده قواعد ويا جمله‌نك معناسى منع اولان يرلرده « جا » ماهيتنده قلان هجا ، برآز دها فضله اوزاديلير :

شوقارشيكى قنادلك نه‌فرقى وار نجو ‿ مدن
بوشب نه آكلايور ده‌كز شوكورفزه هجو ‿ مدن

ایکنجی سبب : بزقونوشیورکن « شکل، علم، شهر » کبی اساساً ایکی ساکنی احتوا ایدن کلمه‌لرك برنجیسنی اسره اوله‌رق تلفظ ایده‌رز؛ نظمده وقتیله بوکا مساعده ایدلمزدی؛ ادبیات جدیده، منظومه‌لرده نثری بیانی قوتله‌شدیرمکه چالیشدی؛ بونوع سوزلری شیمدی شفاهی لسانه دها یاقین نظم ایدییورز :

باقك نه‌تلری بیچاره‌نك ناصل اورویور

کبی . فقط « مدنی » ده ایکی مصراع وار ؛ بویله اوقونه‌ماز ؛ وزنه عیناً تطبیق ایتمك ایچون

بولوتلرك کثافتی کیدرده رنکی رنك اولور

دیه‌لی‌یز ؛ فقط (ڭ) حرفنی «ی»لی تلفظ ایتمك لسانه اویماز ؛ حرکه‌لر ، بر آز مدی حاویدر ؛ اونلری حذف ایده‌مه‌یز؛ چاره: بوامتدادی اولکی« رن » هجاسنه علاوه ایتمکدر.

نه‌ر ــ نکار ، نه‌جلوه‌لر ، نه‌حاللر عیان اولور

مع مافیه مد اولونمه‌دن ، ایکی ساکن برپرده اجتماع ایتمه‌مش، برجزملی ایش کبی ده نظم ایدلدیکی واقعدر :

آغیر آغیر اوقویوردم نه‌رنکلی بردستان ...

اوچنجی سبب‌ده : « بش هجایی بیل » جمله‌سنده‌کی «بی» کبی تشکل ایدن تورکجه هجالرده. اسکی شاعرلرك ضعفنه تبعیتله عربی وفارسیده اولدیغی کبی اوزادیله‌رق اوقونمق لازم :

طبیعتك (محاسنی) اوکنده صانکه سرکیدر

اودالغه‌لر بویوربویورکناره(کندینی) اورر

اسماعیل صفا بك ، دارالشفقه‌دن چیقدی؛ تلغرافخانه‌ده لیاقتیله نسبتسز کوچوك بر مأموردی ؛ وفا اعدادیسنده ادبیات خواجه‌سی ایدی؛ سیاسی برغرضه قربان اولدی؛ سیواسه نفی ایتدیلر ؛ اوراده ورمدن ئولدی ؛ حق وحریت شهیدلرندندر .

تعاون اقلام ، مرصادوبول مجموعه‌سی کبی غزته‌لرده یازییوردی؛ افاده‌جه حتی فکراً اولا معلم ناجی افندینك شاکردی‌ایدی؛ صوکره اکرم وفکرت بکلرك تأثیری وکندینك ده قناعتیله ادبیات جدیده محررلری آراسنده معین حدودایچنده ساده، آچیق هله شکلاً ایجه قوتلی براستادنفوذی قازاندی؛ «خدماصفا، منسیات، انطاق حقك تخمیسی، مغدوره سودا، حسیات» اسملی شعر مجموعه‌لری واردر ...

آنادولوحصارنده مزارلق

بوسکوت بلیغ وحزن فصیح ،
خطبۂ بی مقال روحانی ،
صنعت قدرتی ایدر توضیح ،
بونه علوی جهان نورانی ،
نه نشاط وصفای وجدانی !

بو نه وحشت ایچنده انسیت ؛
بونه ظلمت ایچنده نور بقا ؛
بو فضای سماده صد حیرت ؛
نیجه بیك آفتاب فکر آرا
یاغدیریر نور هیأتنده صفا ! .

طاش دکل کوردیکك اوسنك خراب ،
شاعر معجز طبیعتدر .
نه بلیغانه أیله مکده خطاب ،
صانکه بر نسخۂ فصاحتدر ؛
متحجر مثال عبرتدر ! . .

هر کیاه زمینی باشقه زبان ؛
هر آووج خاکی بر دکر عالم ؛
هرورق بیك کتاب ایله یکسان ؛
بوفیوضاتی فکر ایدوب هردم ،
متحیرمی قالماسین آدم ؟

بوراده منزوی سکون وادب ؛
بوراده جانشین دیمك عظمت ؛
ظاهر اولمش کمال قدرت رب ؛

صانکه بر کائنات پرحیرت ؛
برق اورور هرطرفده حریت !

اوغرادقجه صبا بو فردوسه ،
لکه‌سز درعقب صفاسندن .
باشلایوب هرشکوفه‌یی لمسه ،
بر طراوت آلیر تماسندن ،
حصه آلمق دیله‌ر هواسندن .

نه قدر نازلی نازلی کیتمه‌ده‌در ،
هله بر عطف دقت ایت دره‌یه !
اوده اعلان حیرت ایتمه‌ده‌در ؛
صانکه مفتون کبی بو مقبره‌یه ،
کوکصو حیرت چکر بو مشجره‌یه ! .

سرولر اهتزاز ایتدکجه
نغمهٔ دلفریب اولور پیدا ؛
ابدیت ایچنده کیتدکجه ،
غیب اولور موجزن اولوب اوصدا ،
اونه قدسی هوا ، نه طاتلی نوا !

نابی زاده ناظم

عروض وزنی :

فاعلاتن (فعلاتن) مفاعلن فعلن (فعلن)

فکرت بکه قادار هیچ دقت ایتمه‌دك : تورکجه هجالرك عربی وفارسی‌یه تبعیتله اوزادیلارق اوقونمه‌سی طبیعی ده‌کلدر ؛ شفاهی لسانه اویمایور ؛ اوالکیلرده بوضعف چوقدر ؛ اك کوزه‌ل شاعر ،

کوه ودریا (ایکی) جانبدن در آغوش ایله‌مش

دیمکده هیچ تردد حس ایتمه‌یور؛ « آناطولی حصارنده مزارلق »ی تدقیق ایدیکز. « بش هجالی بیل »ده‌کی « بی » ماهیتلی هجالرك « جا » شکلنده چکیله‌رك اوقونماسی قبول ایدلمشدر.

فارسی قاعده‌لی اضافی وتوصیفی ترکیبلر ایکی دورلوده اولور : هم اوراده‌لیر ـ بو، آرتق دها غیر طبیعیدر ـ هم ده ایجاب ایتدیکی کبی چکیلمه‌دن تلفظ ایدیلیر ؛ شو سطرك برنجی ترکیبی اوزون، ایکنجیسی قیصه اوقونمق لازمدر :

بو سکوت بلیغ وحزن فصیح . .

شعرده‌کی افاده ، صمیمیدر ؛ محرر ، قبرستان قارشیسنده حسلی بر دوشونجه‌یه دالمش کورینیور ؛ شکلاً اسکی ده کلدر ؛ « ادبیات جدیده »یه نسبتله‌ده یکی صاییلماز ؛ نابی‌زاده ناظم بك ، بشکطاش رشدیهٔ عسکریه‌سنده ایکن ایلك ادبی ذوقی معلم جودی افندی حضرتلرندن آلدی ؛ حربیه‌ده اوقودی ؛ علوم طبیعیه‌یه مراقلی ایدی ؛ کیمیا بحثلرینه عائد مقاله‌لری واردر ؛ ادبیات تاریخنه « سیئهٔ سامح ، زهرا » حکایه‌لری ، « هوس ایتدم » اسملی شعر مجموعه‌سی حتی ایلك ثروت فنونده‌کی تنقیدلری ایله کیرییور ؛ کنج یاشنده وفات ایتمشدر. « معاصر شاعرلریمز » نامنده‌کی اثرده رسمی وترجمهٔ حالی واردر . . .

طارق قرالك تختکاهنده

اندلس حکمدارننك خزینه‌لری ایچنده سك ، طارق ! سن نره‌دن کلوب نره‌ده دورمشسك ؟ . . عزیمتك نه‌طرفه ؟ . سن تاسوریه‌دن کلوب طلیطله‌ده دورمشسك ، یارین سکا برفاتح دییه‌جکلر ! بونکله برابر ، سن برقوله‌دن چیقدك ، بر سرای خزینه‌سنده‌سك ، بر مزاره کیره‌جکسك !. شو کوزیکك اوکنده پاریل پاریل یانان شیلر نه‌در ؟. بر طاقم حکمداران ماضینك سرنکون اولمش افسرلری ! . بو شهر ، بر تختکاه سلطنت اولماسه‌بیله بو اوده بر تاجکاه مسخردر ! اوقراللری تشخیص ایدن تاجلر ، سنك نجه‌کده ! اقتداریکك جمله یکرمی بش برهان ، یکرمی بش شاهد ! بونکله برابر ، ای سردار غالب ، سن یالکز بر تربه دارسك !. سن بو تاجلرك اصحابی اولان حکمدارانه امتثال ایتمه ! اونلر غافل ومغرور ایمشلر؛ ذوالجلالك قدرتنی، بشرك عجزینی، زمانك انقلابنی دوشونه‌مشلر،

هپ بر برلرندن انتقام آله‌رق کلوب کیتمشلر . سن اونلرك سرای سلطنتنه کیردك ، خزینهٔ ثروتنه مالك اولدك ، دفینهٔ اسرارینی کشف ایتدك . رودریق سکا اونلرك استقبالنی کوستردی ؛ سن ده عالمه رودریقك آتیسنی تصویر ایدییورسك . ایشته قوجه بر ملتك عالم استقبالی آیاغکك آلتنده یووارلانوب دوربیور!. ایشته داخلنده جریان ایدن نهر اقباله برباشقه مجرا آچلدی !.. بوده محضاسنك کثیر دیکك انقلاب ایله آچلدی . بونکله برابر، سن هیچ برشی دکلسك ، ابن زیاد ، سن مجرد هیچسك !.. « تبدیل طوز ایله » نه اولور ، ربم ! بکاده برآز غرور کلسه !. غرور ایله چیقسه‌م ، چیقسه‌م ده صوکره بردن بره دوشوب ، نه قادار عاجز ، نه قادار اقتدارسز برمخلوق اولدیغمی برکره دها اوکرنسه‌م !. اوقو ، ابن زیاد ، اوقو !.. شوافسرلرك هر بری بر حکمدار بدبختك سرکذشتی‌در ؛ اوقو ابن نصیرك کوله‌سی ! « نه‌دن صوکره » رودریق خلقه ظلم ایتمش، اوقادار ظلم که تبعه‌سنده کندن ، انتقامدن باشقه آرزو قالمامش . افاضل وعقلا ، مجلسندن استکراه ایلمش ، اودرجه‌ده استکراه که ایشی نا اهللر آلنده ، کندی مداهنلر ایچنده قالمش . نه تبعه اونی نه اوتبعه‌یی دوشونمش ؛ برمکتب ، بر خسته‌خانه یوق ؛ شهرك ابنیه‌سی محبسله کلیسادن ، برده کندی سرایلرندن عبارت .. او محبسلرده یاتان هپ ظلمیله محکوم اولمش بیچاره‌لر !.. سرایلرده خدمت ایدن هپ جاننك دشمنلری ! اوکلیسالرده ایسه ، ذکر معبوده بدل ، کندی نامنی تقدیس ایتدیرمش !.. اونامی تقدیس ایدنلر دکل ، حق قاله آلانلر برطاقم جهلا ویاخود بر سوری حیواناتدر .

رودریق هیچ دوشونمه‌مش که حکمداری ظلمکار، سکنه‌سی جهل ایچنده اولان بر مملکت، البته برباشقه دولتك نصیبی اولور . هیچ دوشونمه‌مش که بر جمعیت انسانیه‌نك برظالم ألنده هرشیدن محروم ومظلوم اولوب کیتمه‌سنه انسانیت تحمل ایتمز. انسانیته خادم اولان دولتلر ایسه بویله بر کوزل قطعه‌نك برطاقم حیوانات ایله مسکون ومعطل قالمه‌سنه هیچ بر وقتده راضی اولماز. اوجانور کندینی شو ـ تاجه ـ نهرینك تمساحی برینه قویمش ، خزینه‌لرینه باقش ده اژدرها کسلمش! اونك کله‌سنی برعرب سپاهیسی کوتوردی ! « تجربه‌یه تقربله وکیتدکجه تحزنله » ای نهر ! کیم بیلیر ، تاریخ نبعانك هانکی طوفاندر !.. کیم بیلیر ، قاچ بیك انقلاب کوروب کچیردك !.. بونجه عصرلردن بری جریان ایدوب کلمشسك .. برکره کوتوروب براقدیغك شیلر برکره دها کلوب کچدیمی ؟.. هیهات ! زمانی برطاقم اذواق پادشاهانه ایله

کچیرر کن ینه کوونکلری زمانك مروریله نام وشهرتلری اونودلمش بیکلرجه حکمداران، ملکه‌لریله، محبوبه‌لریله دیقلره، تا در اساطیره قادار کیدرسه‌ك، الهه‌لریله، پریلریله تمه حلره، بونسلره بینه‌رك سنك اوستکده صفالر، سفاهتلر اتمشلر !.. هیچ بیلمه‌مشلرکه مسیره‌لری اولان نهر اقبالك منبعی کبی منصبی ده دریای عدمدر ... هیچ بیلمه‌مشلرکه برکون برغرب سرداری، اردوسیله کلوب اونهرك سواحلنی احاطه ایدر، فقط ینه جریانه بر سد حائل یاپه‌مایه‌جغنی کوردیکی ایچون عقلی بونك حکمتنی احاطه ایتمز، نه قادار عاجز اولدیغنی درحال آکلار، مغرور ومسرور اولاجق یرده، نفسنی تحقیره مجبور اولور.

(برطاقم مطالعات حزن انکیز ایله آغلامغه باشلار !)

« شهره بقه‌رق » ایشته وجود احتشاملرینك اعضای میته‌سندن حاصل اولان ضیای کاذب، معمورهٔ سلطنتلرینك شوسونوك سونوك یانان قندیللرنده کورونیور ؛ بوحال ایله طلیطله شهری درونده فوسفورلر کورونور برقبرستانه بکزییور !...

عبدالحق حامد

برموضوعی سویله‌ین، حرکت ایدن و اصطلاحاً «قهرمان» نامی ویریلن اشخاص و سطه‌سیله تمثیل ایتمکه « دراما » دییورز ؛ صحنه‌ده کوستریله‌مه‌ین هر اثر، نهایت «مسکلا» تیاترو اوله‌بیلیر.

طارق یاخود اندلس فتحی، عبدالحق حامد بکك بویوك اثرلرندن بریدر ؛ یالکز وزون نطقلری وار ؛ صحنه‌لرك احتیاجیله تألیف اولنه‌ماز ؛ وقعه‌نك اشخاصی، کتاب افاده‌سنك فوقنده، اعتنالی برلسانله قونوشیور ؛ حیاته‌کی طبیعیلکه یاقین ده‌کلدر ؛ عیناً صحنه‌یه سوق ایدیله‌مز.

تماسالری ایچنده « صبر وثبات [١] » افاده‌جه اوته‌کیلرندن چوق فرقلیدر ؛ دختر

ایکنجی فصل (پرده)

(روم ایلیده بر کویده بر محله قهوه‌سنده اذاندن صوکره . برنجی مجلس : کویلیلردن محمد آغا، بوره سز حسن چاووش، قلبه‌لی طوپال حسین، قره‌کوز جبل، خیم خیم ممتاز، قهوه‌جی دیقران . کیمی نارکله کیمی چوبوق ایچر)

محمد آغا (قهوه قه‌نی دیقراندن آلرق اوزته‌یه). — نه آیاغم اوزنکیده؛ بورادن هیچکی آلی یدی ساعتده واریلیر ؛ یارین قره وایه‌رینه بیندیکین صولونی پاشانك قرشیسنده آلیرم. اونمادیغك دلیکدن تیلکی چیقار. بر آتش کل، دیقران.

هندویه، طارقه، فتنه بکزه‌مه‌یور. مؤلف بو اثرنده یوکسك، بلیغ واحتشاملی کورونیز؛ هرکس یعنی بوتون قهرمانلر، تیاترو ایچنده اصل حیاتده قونوشدیغی لسانی اوقادار صداقتله محافظه ایده‌بیلمشدر. سز طارقده فکرلرك عظمتنه، آغیر خیاللرله افاده‌نك شعرلی آهنکنده‌کی امتزاجه باقك .. اوقومامشسه‌کز توصیه ایده‌رم؛ حامد بکك قدرتلی ذکاسی ، بو کتابنك — ایمانی ، قهرمانلغی ، انکین تصورلرده‌کی جبروتی احتشام ایله تصویر ایدن — صحیفه‌لرنده پارلایور ..

دیقران (آتش کتیره‌رك) — کلیور..

بورونسز حسن چاووش. — کیدوب‌ده نه یاپاجقسك محمد آغا؟ عقلکجه برایشمی بجره‌جکسك؟ صوکره شابه اوطورمش حاجی کمیسی کبی شاپلارسك ها :

محمد آغا . — آبه اون دونم یر بوچاووش ! نه‌سولرسك ؟ دوبه دوز أکین . . بن اونك آرشونته اون اوقه آلتون ویرسه‌لر ویرمم ؛ کیدوب نه‌یاپاجغم ؟ عرض‌حال ویره‌جکم .

بورونسز حسن چاووش . — عرض‌حال ویره‌جکسك ها !

محمد آغا . — چاره یوق ، اویوز دیواره سورونور ؛ الله کریم ، متوکل اولوب کیده‌رم : توکلك کمیسی باتماز .

بورونسز حسن چاووش . — ایش ایشدن کچدکدن صوکره بوش . . نه‌یاپسه‌ك فائده ویرمز؛ اورایه وارنجه تسبیح بوجکی کبی بوزیلورسك ؛ اوطور ، صبر ایت . . عقللی وقت بکلر؛ سیل اوکندن کوتوك قاپیلماز.

قلبه‌لی طوپال حسین . — بکا باق آغا ، سنك اون دونم یرك کیتدیسه بزم‌ده دوبه دوز کچینه‌جکمز کیتدی ؛ بونجه بیللق قازانجمزدن ، اکمکمردن اولدق ؛ سنك شکایتك قره طالعدن ایسه بزم‌ده قره واپورندن فریادمز وار . بن برچتانی قوشمایه‌لی بوکون بش هفته اولیور ؛ آغا ، بش هفته بش ! سن کل‌ده قیرلانفجك ضررنی بیرجیدن صور .

محمد آغا . — آ به دکزی یاقه‌مازسه‌م‌ده جزلادیرم آ !

بورونسز حسن چاووش . — دوکون أونی بیلمز ، چاناق چوملك طاشیر، وار کیت کیسه‌که الویرسه بورازانجی باشی اول !

محمد آغا . — اوسته‌مك آدی خضر، المدن کلن بودر؛ عرض‌حال بندن، بویورمق اونلردن. جانم ، سزك نه‌وظیفه‌کز؟ پینیر بیورسه‌م صویی کندم بولاجغم !

قلبه‌لی طوپال‌حسین (آیاغه قالقوب فنارنی یاقغه اوغرشه‌رق) . — بزده وقتیله چوق عرض حاللر ویرمشدك، پاشانك‌قوینی بطال طورباسنه دوندوردك‌ده ینه‌فائده‌سی اولمادی؛ اوه‌اومه دوندك مومه ! ایشته بن فناری یاقدم : نه‌مه لازم ؟ سن‌ده وار درت پاره‌لق موم آل‌ده دردیکه یان ؛

محمد آغا . — آبه برکره کیده‌ر کورور باقارم به ! تجربه‌یی کوکه چکمه‌مشلر آ ؟

بورونسز حسن چاووش . — کیت کیت‌ده آغزیکك اولچوسنی آل ! بن اولدم سنجیلن ، سن‌ده اولورسك بجلین . . سن اوراده بیللرجه قائمقاملق ، مدیرلك بکله‌ین حریفلردن صبرلی

طارق ، اسلام قوماندانیدر ؛ اسپانیوللرك اوزمانکی پای تختنی ضبط ایتمشدر؛ اسکی یکی قرالنرك تاجی، دبدبه وداراتی کوزلرینك اوکنده، ظفرینه شاهد ، دوریبور.. او ، غروری قیرمق ، پارچه‌لامق عزمنده‌در ؛ حیاتك قهرینه ، فانیلکنه قارشی موقعنده‌کی وفاسزلغی اعتراف ایدییور.

سز فکرلرینی آ کلامغه چالیشکز ؛ حامدبك طارقك حسب حالنده چوق موفق

اولدلیسك‌که وبردیکك عرض‌حالك حکمتی کوره‌سك ؛ اوته‌سی چیقمازسوقاقدر؛ آغا، سن کیدرکن بن کلیوردم ؛ رافده شکر وار ، امابزه کوره ده‌کل ، دیلنجی براولسه شکرله بسله‌رلر .

فلبه‌لی طوبال‌حسین . — الله‌یه ایصمارلادق‌آغالر، باقه‌لم کیتسین کلسین‌ده صوکره کوروشورز. دوغمادق چوجوغه قفتان بچیلمز ، دها فول یوق یومورطه یوق ...

برقاچ آغزدن . — اوغور اوله حسین ، اوغور اوله ! ـ آبه کیدییورمیسك ؟

قره‌کوز جمیل دخی قالقوب قوندوره‌لرینی کییه‌رك . — نه‌داغده باغم وار ، برچاقالدن دعوام وار ؛ خانجینك مرکبی غائب اولمش ؛ کیمك وظیفه‌سنده ؟ بنی بکله به حسین . . .

فلبه‌لی طوبال حسین . — نه‌او ، قورقارم ینه فنار آلمادك ؛ پلاوی یین قاشیغنی یانده طاشیر !

حسن چاووش . — هادی کیت جمیل ، حسین ایله کیت ! طوبال ایله کزن آقساق اوکره‌نیر .

(فلبه‌لی طوبال حسین ایله قره‌کوز جمیل ، کیده‌رلر یکن حسن چاووش ساعتنه باقه‌رق) ـ هادی همشهری ، بزده کیده‌لم ؛ ساعت اوچه واریبور ؛ خروس بیله وقتنده ئوته‌ر .

خیم‌خیم ممتاز (قالقه‌رق) . — محمد آغانك ألنی ئوپ باریش‌ده اویله کیده‌لم چاووش ...

محمد آغا . — شوکاده باق دون قباق اولمش ، بوکون اطرافه بوبون اوزاتیور ؛ بن سنك جماذی‌الاولکی بیلیرم ؛ بکاده‌می لولولو ؟

حسن چاووش (فنارینی چیقاره‌رق وقالقه‌رق) . — آبه محمد آغا ، صاقالکی دکرمنده‌می آغارتدك ؟ شاقه‌یه ایلیشیرمی ؟ سن بونامشسکده خبرك یوق به ! .

محمد آغا . — بونامش دیبه سنك آغا باباکه دیرلر ؛ هر صاقاللی‌یی باباکمی صانیورسك ؟

خیم خیم ممتاز (حسن چاووشك فنارینی یاقه‌رق) . — داریلما محمد آغا داریلما ؛ ایسته‌رسه‌ك کلوب الکی ئوبه‌لم . . .

محمد آغا . — هادی جهنم اول کیت‌به ! اوغورسز خیم خیم سن‌ده ! .

بوروندسز حسن چاووش (فناری حاضر اولدیغی حالده کوله‌رك) . ـ اوغور اوله آغا محمد !

خیم خیم ممتاز (حسن چاووشله برابر قاپینك یانـنه دوغرو کیده‌رك) صفا کلدك محمد آغا . .

محمد آغا . — بکاباق ، چوق آچیلما ، صوئوق آلیرسك !

خیم خیم ممتاز . — آنا ، صاقین بنی آغاجغمه شکایت ایتمه ها . . .

بوروندسز حسن چاووش . — بزم قهوه پاره‌لرینی ویررسك آ !

اولمشدر ؛ دقتله اوقويك : افاده‌سنی شعرلی وحكمدارلره ، دولت آداملرينه قارشی نصيحتلری حاوی بوله‌جقسكز..

ادبی اثرلرك يالكز نظم قسمنده‌می آهنك وموسيقی واردر ؟ « طارق »ك سوزلری برقولوبه‌ده ، قوتسز ، مسكين برسله سويله‌نه‌مز ؟ « بديعی قرائت »ده موفقيت ايچون اوقويانلرده بعض اوصافك بولنمه‌سی ايجاب ايدر . صدا ، پوروزسز ، ايجاب ايدنجه حشمتی ، عجزی ، اينجه‌لكی ، قدرتی احتوا ايتمك اوزره انحنايه قابليتی حائز اولماليدر . .

محمد آغا . — هادی ديبورم سزه ، شيمدی ، قالقارسه‌م ...

پوروسز حسن چاوش . — قالقار قالقماز بنه اوطوررسك . . اللهه‌ايصمارلادق .

خيم خيم ممتاز . — قال صاغلقله بابا .

محمد آغا . — خيم خيمله پوروسز ـ بربرندن اوغورسز . . .

(اولكيلر)

بر درويش (ايچری‌يه كيره‌رك) . — السلام عليكم

ديقراندن باشقه هپسی . — وعليكم‌السلام

محمد آغا . — صفا كلدك أرنلر . .

پوروسز حسن چاووش . — أرنلر ، شو پيكه‌ده جزاير دايسی كبی قوروِلمش اوطوران اختياره بوكويده محمد آغا ديرلر ؛ قولاقلريكه بر آز پاموق طيقاده اوبله كچ اوطور .

محمد آغا (حدتليجه) . — سنی عليم‌الله . . يوواكی ياپارم ها . .

(پوروسز حسن چاووشله ممتاز ، محمد آغايی قيزديرمق ايچون بر ايكی كره اوكسوردكدن صوكره كيده‌رلر . محمد آغا ، درويش وديقران قالير ؛

درويش (پيكه‌نك بر طرفنه اوطوره‌رق) . — بابا ، توتونك وارمی توتونك ؟ بر لوله توتون ويربرميسك ؟

محمد آغا (توتون كيسه‌سنی درويشه آته‌رق) آل اولاد ، آل ، دولدور چوبوغكی ، كيفكه باق . . بنم ألم آچيق ، كيسه‌م بولدر .

(درويش طورباسندن قيصه چوبوغنی دولدورديغی صيراده)

محمد آغا — سن نه‌ياندن كليورسك ، بويله أرنلر ؟

درويش . — سياح أره‌دن كلير ! اللهك قيرلرندن . . .

ديقران (ماشا ايله آتش كتيره‌رك) ساده‌می ، شكرليمی ؟

درويش — اللهك قيرلريمی ؟

ديقران . — خاير ، قهوه شكرليمی اولسون‌ساده‌می ؟

درويش . — مادهوا اولسونده ايسته‌ر شكرلی ياپ ايسته‌ر زهرلی !

(ديقران محمد آغانك يوزينه باقار و)

«اردوی همایونده بر شاعر»دن

نه‌در شو مشجر ابدان، شوکوهسار حدید؟
یورور کنار ومیانده که که بدید
لهیدن دره‌لر، خاکدن بولوتلرله،
اورور سمای اساطیره ضربهٔ تهدید!

محمد آغا . — احمدك اوکوزی کبی نه‌باقارسك! بوقهوه‌ده هرکسك بورجنی کیم ویریرسه ینه او ویریر! سن بکا دعا ایت به! ساده اولسون، یورغونه ساده قهوه شکرلیسندن طاتلی کلیر .

(دیقران، اوجاغك باشنه کیده‌ر، قهوه پشیرمکله اوغراشیر)

محمد آغا . — سن هانکی طریقدن اولیورسك اولاد؟

درویش . — سیاحت طریقندنم بابا، سیاحت طریقندنم، عالمك غمسز بر کوشه‌سنی، بلا کورمه‌مش بر طرفنی بولمق ایچون سیاحت ایدییورم .

محمد آغا . — (کندی کندینه : طاوشان داغه کوسمش، داغك خبری اولمامش، بوده فلکه کوسه‌نلردن . جهری :) آکلادق اما، عاشقه نشان، درویشه برهان لازم؛ سنك پیرك، طریقك یوقمی؟

درویش . — طریقم حق یولیدر : پیرمده صبر ایله قناعت .

محمد آغا . — یولك پك دوغرو اوغل، یولنده کیدن یورولماز؛ قناعت کبی دولت اولماز؛ اما سنك آغزك باشقه! سن درویشه بکزه‌مه‌یورسك اولاد، برشیخه مرید اولوب اوچورمالیسك‌که درویش اولدیغنکی آکلایه‌لم .

درویش . — آ بابا، نیجه انسانلر واردرکه آغزی قیلیغنه، قیلیغی کندینه اویماز .

محمد آغا . — صورته باقما، سیرته باق دیمشلر . سن درویش ده‌کلسك . . .

درویش (دیقراندن قهوه آله‌رق) . — درویشم بابا، درویشم . قلندرم، سیاحم . آه، نه‌وظیفه‌ك؟ نه‌یه قورجالایوب دورییورسك . .

محمد آغا . — نره‌لیسك سن؟

درویش . — هرطرف بنم مملکتمدر بابا، هرطرف!. یرسزه اولانك هر یروطنیدر؛ یاری اولمیانك هرکس یاریدر . نرده دوغدیغمی، نره‌لی اولدیغمی، نه‌اولدیغمی بن‌ده بیلمه‌یورم؛ سن‌ده بیلمه . . آل (فنجانی ویره‌رك) آل! (کندی کندینه : ایچه‌مه‌یه‌جکم)

محمد آغا . — (بر مدت درویشه باقدقدن صوکره) (کندی کندینه : بوقادار تلاش ایدییور؛ انکاری اقرار یرینه کچه‌ر .)

درویش (برآز دوشوندکدن صوکره) . — اوف . . اوف . .

محمد آغا . — نه اولاد، بشکده شودامی وار؛ نه‌یه اوف چکیورسك باقه‌یم؟ قارنکمی طوق ده‌کل؟ قوینکده کیسه‌کی یوق؟ مانغیرکی توکه‌ندی؟

ایچنده نور حقیقت، اوبر جهان ظلام ؛
دونەر اشارت ایدنجه خلیفۀ اسلام ،
دورور ، کیدەر .. بوقیامت اونك موا کیدر.
دورور ګذرکه صیتده چین وهند سلام ،
ایدەر بوصیتی هرملرله قافلر اعلام ،
شوبرجلر اوبویوك هیأنك کواکیدر .

درویش . — مانغیر دیدیکك نه اولیور بابا؟ بم مانغیر نەمەلازم ؟

محمد آغا . — درویش ، پاره ایله بیتەر هرایش . . شیق شیق ایدن ناچەدر ، ایش بیتیرن آقچەدر ! .

درویش . — سنك کبی أرلر صاغ اولسون ؛ هانکی کوبه قوندمسه یپەجکدن بول برشی بولادم ؛ دویدقدن صوکره زیادەسی حرامدر .

محمد آغا . — سن دوبه دوز باشقه ایمشسك ؛ بویوکدن کوچولشه بکزەیورسك سن !

درویش . — بن هیچ برشی دەکلم آغا ، هیچ برشی دەکلم: انسان دەکلم ؛ حیوان دەکلم، اللهك دوغدیغنه پشیمان بر مخلوقیم .

محمد آغا . — بر کیزلی دردك وار سنك ؛ یوزیکه باقدیجغین آب آچیق کورینیور . آلنکك قاره یازیسی سچیلیور . سولەسەك نه بکا باقەیم : ها ! نه اِر اوبله شاشقین شاشقین ، نەباقیورسك؟ ماقصومسك (معصوم) سکا بوچاغده غم نه ایش ؛ سولەسەك نه اوغل ، بر قیزانك صاچنه کوکلی باغلادك یوقسه ها ؟ . .

درویش . — کس کس ، الله عشقنه سسکی کس . . (آغلایەجق کبی اولور)

محمد آغا (کندی کندینه : چوجوغك یاراسنه طوز أکدم؛ سویلەجەسنی قورجالادم؛ چیبان ایتدم ، جهری :) یوقسه سنكده بم کبی اون دونم یرکمی کیتدی ، اوغل ؟

درویش . — بم نه یارم وار نەیرم وار . بنه اولماین ! بن اللهدن اوستنده دیرەجق بر قاریش یر ایستەمم ؛ آلتنده یاتغه بر آووج طوپراق ایستەرم .

محمد آغا . — آکلادق آما دردك نەدر ، بکاده سوله . . دردینی صاقلایان درمان بولاماز . (کندی کندینه : چوجوغی کوزم ایصیریور)

درویش . — بابا ، سیاح قسمی دنیانك هرطرفنه کیدەر ، هر حالنی کورور . هرکسله ، هردرلو ملتله کوروشور؛ کیمنك دردینه اورتاق اولور، کیمنك سرورندن پای آلیر. اوبله آدامل کوروركه حاللرینه باقار، رقت بولور؛ اوبله حالاره تصادف ایدەرکه صاحبلرینی کورور، عبرت آلیر. بو کون کولەرسه یارین آغلار ، یارین ماتم طوتارسه او برکون دوکون ایدەر ؛ عرفان صاحبی بر قلندردن زیاده کدرله سرورك قلبه اولان تأثیراتی کورەجك یوقدر .

محمد آغا . — اوغل ، بو دیللرکدن آکلامایورم ، بن سکا دردیکی صوریورم ؛ سن بکا عقلمك ایرمەدیکی سوزلردن جواب دوزوب ویریورسك .

وزنی :

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فع لن)

تطبیق ایده‌بیلمك ایچون « کوهسار »ی « کاه کاه »ی ، « لهیب »ی، « خاك »ی ،
« هند » ی « قاف »ی ، « برج »ی ناصل اوقومالی ؟
« مشجر »ك آغاجلق ؛ « ابدان »ك ، بدنلر، وجودلر ؛ « کوهسار »ك ، داغلق ؛
« حدید »ك دمیردیمك اولدیغنی بیلیورسکز : بخبه مقصدی اردونك هیبتنی آکلاتمقدر،

درویش . — برآجیقلی روایت دیکلدم آغا ، باباسکیده برمصیبت نقل ایتدیلر؛ آه، کاشکی دیکله‌مه‌سه‌یدم ، صاغلقله دنیایه کلمه‌سه‌یدم ! .

محمد آغا . — آدام سن‌ده ! ایل ایچون یانمه تاره ، یاق چوبوغنی صفا کی آره ! دیمشلر بیلمه‌یورمیسك ؟ باباسکیده سوله‌دیلرسه دیمك سن ادرنه‌دن کلیورسك ؟

درویش . — ادرنه‌دن کلیورم ؛ ادرنه‌یه کیم بیلیر نره‌دن کلدم . اوراسی سکا لازم دکل، ایسترسه‌ك ایشیتدیکمی سویله‌یم ؟

محمد آغا . — سوله اوغل سوله . بن دیکله‌مکدن‌ده خوشلانیرم .

(دیقران بوصیراده اویوقلامغه باشلار)

درویش . — لاکن نه‌قادار ممکنسه اوقادار قیصه سویله‌یه‌جکم . بر استانبوللی چوجوق ، یکرمی یاشنده واریوق برلك هم‌ده کبار اولادی . استانبولده برقیز سودر، قیز کبار قیزی دکل، شهرلی‌ده دکل ، قول جنسی‌در . هانی قول جنسی ایمش . .

محمد آغا . ئه‌ئه‌ی [کندی کندینه : چویر قازی یانماسین]

درویش . — محمد بك بوقیزی . .

محمد آغا . — محمد بکمی ؟

درویش . — أوت محمدبك . . چوجوغك آدی ایمش . محمدبك بوقیزی پاشا قیزیله برآراده کوره‌رك سومش . . هم‌ده اوپاشانك قیزینك جاریه‌سی اولدیغنی بیله‌رك سومش . . فقط کونك برنده پاشانك قیزی وفات ایده‌ر . اووفات ایدنجه رقص آورده بردها کورونمز اولور .

محمد آغا . — بوشیمدی دیدیکك شیء خلایغك آدیمی اولیور ؟

درویش . — رقص آورمی ؟

محمد آغا . — ها آدی بومیدی ؟

درویش . — بومیدی ، نه بیله‌یم . . بوایش . . رقص آور دیرلرمش . . . اویله نقل ایتدیلر .

محمد آغا . اویله‌یا جانم ، باباسکیده دیکله‌مشسك . . . ئه‌ئه ، بردها کورونمز اولور ها؟

درویش . — أوت کورونمز اولور، بلکه وفات ایدن قیزدن زیاده کورونمز اولور؛ چونکه خانمك هیچ اولمازسه برمزاری وارکه نره‌ده اولدیغنه علامت اولور ؛ فقط کندیسندن ، اوندن آد ششیدیورم ، حلایغدن مزار قدر بیله برنشان کورونمز. محمد بك ایسه حسرتله، محبتله آجینیر

بومعنایی ناصل ایضاح ایتمه‌لی : آله‌ودن دره‌لر، توزدن، طوپراقدن بولوتلرله ، « اساطیر » کوکلرینه برتهدید ضربه‌سی اورمق فکرینی دوشونکز ؛ خیالکزده ناصل بر تابلو تشکل ایده‌جك ؟

منظومه ، ٣١٣ - ٣١٤ یونان حربی صیرالرنده یازلمشدی؛ آلت طرفی دها واردر؛ مثال اولسون دیه بوقادارینی انتخاب ایتدم ؛ سز معناسنی وموسیقیسنی دویمق ایسته‌یرك اوقویك ؛ افاده چوق قوتلیدر .

حالره کیره‌ر ، دوشه‌کاره سریلیر . هکیملر تبدیل هوا ایتمه‌سنه قرار ویریرلر . باباسی‌ده طوتار ، بونی زارینه زورینه روم ایلنه یوللار ؛ روم ایلی پاشاسی‌ده محمد بکك عمجه‌سی ایمش . هرنه ایسه ، آلتی آی صوکره روم ایلنده محمد بك ایشیدیرکه اونك قیزك آننه‌سی کوردکجه صیقیلیورمش دیه رقص وری یزاره قندیرمشر . اوندن صوکره قیزك نه اولدیغنی، نره‌یه کیتدیکنی بیلمز عمجه‌سنك یاننده اوطورور ، اوطورور اما ناصل اوطورور : اوراسنی الله بیلیر . آرادن برخیلی زمان کچه‌ر، محمد بك ناصلسه عمجه‌ سندن آیریلیر کیده‌ر . بری طرفده باباسنك‌ده استانبولده أوله‌دیکنی ایشیدیر یده‌سنك اوستنه ارلور اولماز برباشقه قاری آلدیغه حدت ایدر ؛ بونك ایچون باباسنه کوسکون بر! ذاتاً باباسی‌ده برباشقه سببله محمد بکه دارلمش. بونك ایچون‌ده یوزی یوق.. ایکی! نه‌عمجه‌سنك یاننده قالیر ، نه‌قاله‌بی ایسته‌ر . نه‌باباسنك یانه کیده‌ر نه کیتمه‌یی ایسته‌ر . . نه بریرده دورور نه کیده‌جکی یری بیلیر .. کندی نیرطنه‌یه اوغرامش تخته قیرینی کبی دالغه‌لر، کوپوکار ایچنده کورونمز اولمش ، آقینتیلره قاریشمش کیدیور . کوکلی‌ده بورایه طوتولمش کاغد پرچه‌سی کبی روزکارك اوکنه دوشمش.. کیتدکجه هوالانیور، هوالاندقجه کیتمکده... ایشته بابا ، دیکلدیکم، دوشوندیکم حکایه بو ، دردم بو . . دیکلدیکمه پشیمان اولیورم . . دوشوندکجه‌ده پریشان !.

محمد آغا . — اولاد ، کشی‌یه چوقلق کندینه بکزه‌ینلرك حالی آجیقلی کلیر . صاقین سن‌ده محمد بك کبی بربلایه‌یی اوغرادك یوقسه ؟

درویش . — اوغرادسه اوغرادم ، بابا ، سن‌ده آکلادکه آکلادك؛ سویله‌یندن دیکله‌ین عارف کرك . . عارفه براشارت ألوبریر .

محمد آغا . — غم چکمه اوغل، غم چکمه . . صو، بولانمانجه دورولماز . قیشدن صوکره بهار اولور . داغ بوروسه آبدال یورور دیده تحمل ایت. قسمتده وارسه قاشیغکده جیقار . صبر ایله قوروق حلوا اولور ، دود یاپراغی اطلس . عجله ایشه شیطان قاریشیر ؛ فرقتك صوکی وصلتدر. زحمت چکن راحت بولور؛ محنتی کندی‌یه ذوق ایتمه‌در عنده هنر .. (قوینندن کار قدیم ساعتنی چیقاروب‌بقه‌رق) ساعت درت، سنی بوکیجه بزم أوه کوتوردم. یارین‌صباح یولنه کیدرسك.. هادی قالق ، سکا قهوه پیکه‌سنده یاتق یاقیشماز .

درویش . — سن بنی مسافر دیه قبول ایدنجه بن‌ده سنك دعوتی قبول ایده‌رم . . بویور کیده‌لم .

محمد آغا . — آبه دیقران ، دیقران به . .

حامد بك ، الهامی کنیش برشاعردر : خارجدن مثال آرامق ایستەنجه دیەبیلیرزکه انسانه مثلا برکولك خفیف قیریشمەلرینی خاطرلاتماز؛ دریالری، اولوداغلری دوشوندورر؛ طبیعتك افقلری ، برجمعیت محیطی ، کوزلرینك تماشا قدرتی چرچیوەلەیەمز ؛ رؤیتی انکین ساحەلری آثار ؛ معتدل ومتوازن دەکلدر ؛ تصورلرنده افراط و مبالغه چوقدر.

بز شعری حسمزله سوەرز ؛ یازیلان معنالرك وفکراً امکانی وارمی ؟ دیه دوشونمکه لزوم یوقدر ؛ حیاته ، اطرافمزدەکی احتیاجلره تطبیق ایدەجك دەکلز ؛ حکایەدن ، تماشادن اوزنك آلنه‌ماز .

« مرقد فاتحی وقبر سلیم اولی زیارت » منظومەلرینی اوقویکز ؛ بن ایضاحلرینه تشبث وجرأت ایدەمم ؛ قاورایه بیلدیککز قادار معنالرینی بکەنیر ، دویدیغکز موسیقی‌یی سوەرسەکز « شعر » وظیفەسنی کورمش صایبلیر ؛ حامد بکی آکلامق ایچون کندی عالمنك کنیشلکنده ذوق ایله تنفس ایدەبیلمکه موفق اولمق لازمدر . . بو ایکی نشیده ، عطری‌یه عائد تکبیربستەسنك ، سلیمانیه جامعنك ، فضولی ونديم دیوانلرینك ، رباب شکستەنك یکانەلکی کبی یوکسك بر ر صنعت اثریدر . . .

دیقران (تلاش ایله اویانەرق) ها . . (کندینی طوپلایەرق) بویور آغا !

محمد آغا . — یاری عمرك اویقو ایله کچیور.. قالق شو نرم فناری اویاندیرده صوکره اویو!.

(دیقران فناری یاقدیغی صیراده)

محمد آغا . — (آیاغه قالقەرق) . — هادی اوغل ، بزم أو بورایه یاقیندر ؛ شورادن شوبله صاپدیغمیز کیدەرز. ایستەرسەڭ ایشیقسزده کیدەرز آ. استانبول سوقاقلری کبی بوراده کوپك بوللغی یوقدر . . .

(دیقران فناری محمد آغایه ویریر ، درویش چوبوغنی سیلکوب طوربەسنه قور .)

محمد آغا (قهوه قاپیسندن چیقارکن کندی کندینه :) الماسی چاموره آتمشلر ، ینه الماس ینه الماس . . بو ، بزم روم ایلی پاشاسنك قاردەشی اوغلی محمد بك . .

(چیقارلر ایکن پرده اینەر)

مرقد فاتحی زیارت

هر گوشه‌سنده دهرك نام بقانشارك ،
شایسته‌در دینلسه عالم سنك مزارك .
قالدك جهانده بر آن ، هر آنك اولدی بردور ،
ملك أزلدی گویا تختكده همجوارك .
سنسك اوپادشه‌كه بوامت نجیبه

امصار بخششكدر ، ابحار یادكارك .
میدان حربی قیلدك سن تختگاه شوكت ،
لشكردی هپ مسلح اتباع بی شمارك .
سن جسم ایدك فنایاب ، اول روح جاودانی ،
دوشدك جدا سن اما باقیدر اشتهارك .
ایتدك موحدینه ملك جهادی مفتوح ،
صلح اولدی آنده جاری فرمان فیضبارك !
ماضی اوپردهٔ غیب اكشادهٔ حضورك ،
آتی اوراه مظلم آمادهٔ گذارك .
توحید ایدی مرامك اسلام ایله أنامی
برلشدی اول اوغورده علمكله اقتدارك .
بیت خدایه قونمش جاهك مطاف اسلاف ،
دورمش باشكده بكله‌ر برقوم تربه‌دارك .
طاقنده منجلیدر هپ بذات معنی ،
اسرارلم یزلدن مصنوع اولان بودارك .
برمقصده ایده‌ردی سیف وقلم توجه ،
احكامكه اویاردی قانونی روز كارك .
شمشیر قوتنده خامه‌گدی لرزه بخشا
معجزدی مثل خامه شمشیر خدعه كارك .

اوقشاردی زلف یاری تدبیر عادلانه‌ك ،
چارپاردی فکر خصمه تقریر دلشکارك .
هرشاهه بویله طالع یار اولماز ای شهنشه ،
نادر کلیر نظیری بر بویله شهریارك :
بردم یوزك کولنجه عالم بهار اولوردی ،
مثل کسوف هرجا ظاهردی اغبرارك .
بوقدر سنك غروبك ای نیر معالی ،
وارشعلهٔ دهادن بیك نجم تابدارك .
برمجمع سیاست بولدك عقوله چسبان ،
تابان افقلرندن اجزای تارمارك .
ارواح مؤمنیندر انجم قادار مشاعل ،
بالای تربتکدن تنویر ایدر کنارك .
سن محرق فتندك ای آتش جلادت ،
سوندك نهایت اما برق اولدی هرشرارك .
مهد وجودی اولدك برچوق نوادرك سن
خاککدن اولدی نابت اسبابی کارزارك .
بربیلدیریمدی نیزه‌ك پیوسته قعرخاکه ،
بربرج حقنمادر ایرمش کوکه منارك .
باب نجاتی سنسك ای فاتح ، أیله‌ین فتح
مفتاح یابدی آنجاق جد بزرکوارك .
هردم سکا آچیقدر ابواب عرش رحمت ،
تربه‌کدر اك عظیمی فتح ایتدیکك دیارك .
کوستردیکك معالی اهرامدر مسلسل ،
کهسارلر عموماً بالین احتضارك .
پروردکاره ناظر بنیاد سربلندی ،
سافللرك الده تابوت پروقارك

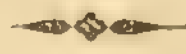
ایسترایدك که اولسون دشمنله یار یکدل ،
دوران ایدی رقیبك ، الله ایدی نکارك .
تختك کتیردی بر دم عمقیق قیامه ،
أیلر رکوعه دعوت علویتی مزارك .
هرکون ایدردك احیا برباشقه جلوهٔ عقل ،
بیهوش حالتکدی ارکان هوشیارك !
حالا دخی عقولك سرحدیدر کچیلمز
سیل دموع برله محصور اولان جدارك .
آغوش مادریدن خاك وطن اعزدر ،
آندن دها معزز برنوردر غبارك !
سرپنجهٔ قضادن بی فرق ایدی دمنده ،
ذیل رضایی صارمش بازوی ذی مدارك .
تیتردی سجده کاهك اولدقجه سن جبینسای
حالا کلیر زمیندن تکبیر زار زارك .
هرعزمك أیله مشدی تفسیر آیت حق ،
ظاهردی ناصیه کده اثاری چاریارك .
سیارهٔ وطندر آردنجه پیك خوارك
أیلر طواف هرسو روح فتوحکارك .
سن یاتدیغك دوشه کده بستردی کلهٔ طوپ ،
طرفان خون وآتش کلزار نوبهارك .
أیلر بودم باشکده لیل ونهار مانند
تشکیل نور وظلمت سایه‌ك ایله چنارك .
قیلمش طلوع یردن کوزلر بوانقلابی
بردوردر مجسم دستارخون دنارك .
قهار منتقمدن هیچ قالمادی مخافت ،
سندن بزأیله رز خوف ، اخذ ایت کلوب ده ثارك !!

آچدی سکا جناحن جانان سرمدیت ،
ایتدی آنی درآغوش جان جهانسپارك .
اجرعظیم وصفك قیدنده حامد ای شاه ،
قیل بوثوابی سن عفو اول کناهکارك !

عبدالحق حامد

وزنی :

مستفعلن	فعولن	مستفعلن	فعولن
مفعول فا	علاتن	مفعول فا	علاتن

قبر سلیم اولی زیارت

بوراده معتکف اولمش اوچهرهٔ حشمت ،
بوراده مغترب اولمش اونیر شوکت .
شوکائنات کمالاته باق نه هیأتده :
مزار شکلنه کیرمش سمایه صدحیرت !
سریر سلطنتی کور تراب ایله مستور ،
تراب ایله دوله شایسته دیدهٔ عبرت !
بوراده منکسف اولمش اوسریزدانی ،
بوراده منخسف اولمش اولمعهٔ فطرت .
اوکنده نامتناهیلکی قیلار تنویر ،
بنده سایه‌سی قالمش بودولت وملت !
عدم جهاننه ایرمش بقا زوالندن
ویریر باشنده‌کی دستار ، موته برهیبت .
عجب نه حاله کیره‌ردی دوران حضورنده ،
کلیر زواله باقدقجه دللره دهشت !

ممات چكمه‌ده پیشنده مشعل تكبیر ،
حیات قیلمه‌ده آردنده ناله‌ٔ حسرت .
صلا اینه‌ر سربالینه جوامعدن ،
اورور منارهٔ بالا درنده بش نوبت .
سحر زیارتن ایتمكده زهد ایله تقوی ،
طواف ایده‌ر گیجه قربنده عقل ایله حكمت .
بوشهریار ده‌كلیدی خادم الحرمین ،
مطاع جملهٔ اقوام ایكن اوذی قدرت ؟
أدب ، سكونت كبراسنه دورور دیوان ،
ذكا ، طوتار جهتینده شمعهٔ تربت .
كتاب حضرت یزدان سرمزارنده ،
اولور بوحال ایله پروردكاره همصحبت !
همیشه ولولهٔ كبریایه معكس اولور ،
سكوت ایچنده بوهیچیسرای پروحدت .
نظیره پردهٔ غیبه ردای تابوتی ،
ویاترابنه بیغمش غزاسیه رایت .
قلم سزادر اولورسه گرستهٔ ماتم ،
قلیچ بجادر اولورسه طپیدهٔ فرقت .
دمنده راكب رخش غزا ، نه آفت ایمش .
عجب بوصاعقهٔ سربسته‌ر راحت !
قوباردی رهكذرنده قیامت اعدا ،
آقاردی پاینه محشر مثال برملت .
بوشاهه قیلمق ایچون آنده بیعتن تجدید ،
دكر اولور ایسه دوران سفر بروحلت .
میسر أیله‌دی مولا زیارت ایتدم بن ،
بقای سیر ایله اولدم فنایه بی منت .

بوسایهٔ أبدیتده خوابه وارمش روح،
بونور حق ایله پوشیده فکر علویت .
دمنده نامنه سلطان سلیم دیرلردی ،
فدا زیارتی اوغرنده روضهٔ جنت.
نظردن اولدی ایسه دور ، اولورمی خاطردن
که ارتحالده‌در نزدمزده هرساعت ؟
جهانه ایندیکنه سوی سرمدیتدن
دلالت ایتمه‌ده هردم براقدیغی شهرت .
ایتردی صدمهٔ صیتیله برجلر خا که ،
قیلاردی جلوهٔ تیغیله برقلر رجعت.
برنجی خطوه‌ده ماضی‌نی أیلیوب تعمیر ،
ایکنجی خطوه‌ده آتی‌یه ویردی برقوت.
ألنده مشعلهٔ معنویهٔ توحید ،
ایده‌ردی شرق ایله غربی ضیاسنه دعوت.
ایکنجی همته مطلق دوشردی هندایله چین ،
یتیشدی مصرایله ایرانی فتحه برهمت .
ظلام ایچنده حقیقت تنور ایتمشدی
یازیق که بارقهٔ عمری سوندی بی مدت.
بوقبه تربهٔ سلطان سلیم أولدر،
بوتربه قبلهٔ عثمانیاندر ای امت .
اودکلو ساده که حرمتی ایده‌ر تشکیل ،
اورتبه ساده که علویته ویرر زینت .
جهانده پیرو ایدك شاه انبیایه همان
ملوك سائره‌یه پیشوالك ای حضرت ،
چکوب قلنجکی یوکسه‌ل مزار پاککدن ،
نظاره صال ینه بوسافلینه برنوبت .

حضور سطوتنه داخل اولده أی حامد ،
بوپادشاهه ، بوخاك سیاهه قیل بیعت .
سرِجلالنه دوكسون فلك ستاره‌لرین ،
خروش وجوش ایده پاینده بیكـبیم رحمت ! . .

عبد الحق حامد

وزنی :

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فع‌لن)

بر مكتوب

سوكیلی دوستم ، معزز ومحترم افندم .

نام حامدی احیا ایدن «حامدنامه» یی اوقودم. مكتوبكزده بیان ایتدیككز آرزویه توفیقاً بونی برنشانهٔ محبت اوله‌رق تلقی ایتدیكمده شبهه‌كز اولماسین . فقط برشی دها یاپدم‌كه اوندن خبركز اولمایه‌بیلیر: افتخار ایتدم. بوكتاب «انتقاد» نقطهٔ نظرندن حقیقةً یكانه‌ونقادانه‌در. مملكتمزده كوزه‌ل برتنقید نمونه‌سی!. یالكز زیاده‌جه برهجوم محبت واركه اوكا قارشی باشقه‌لرندن معاونت كورمه‌یه‌جككزی بیلدیكم حالده بنم منهزماً عرض تسلیمیت ایتمم لازم كلیور . تسلیمیتده برانهزامدر ، دكلمی ؟ بو هزیمتمدن دولایی سزه تشكر ایتملی‌یم . آنجق مساعده‌كزله تنقیداتكزك علیهدار اولان قسمی لهدار اولان قسمندن دها دوغرو دیمكدن‌ده كندمی آله‌مایه‌جغم . تخطئه‌لر پك مصیب ، لاكن تمدیحاتده خطا وار دیه‌جكم . برآز زیاده‌جه بخشایش‌كه بن اوكا لایق دكلم . تعداد ایتدیككز نقیصه‌لری میدانده ایكن برآدم ناصل بومملكتك اك بویوك شاعری اولور :

«مقبر» ده «اولو» ده خصوصیله «اولو»دن‌زیاده «مقبر» ده كوردیككز قصورلر ناقابل انكار صورتده آشكاردر. تسلیم ایده‌رم: حشویات چوق، غرابتلرك حد وحسابی یوقدر. وسز غالبا بونلرله اكتفا ایتمك ایسته‌مشسكز. سائر آثارمی‌ده تدقیق ایتسه‌كز دهاچوق نقایصه تصادف ایدردیكز . بوندن أمینم و سزی تأمین ایده‌رم كه بونلر بنجه مجهول

دكلدر، حتى آثارمى كندم تنقيد ايده‌جك اولسه م كيم بيلير دها نه‌قادار قصورلر كورردم.
بلكه اك صوكره‌كى اثرم اويله بر تنقيد اوله‌جقدر . سزدن صوكره اك مكمل منقد استاد
اكرم ايدى ديه‌بيليرم ، مرحومك « نسترن » حقنده‌كى مقالهٔ تنقيديه‌سى نه قادار حق
كويانه ايدى . دها بويوك استادم كمال‌ده نسترنى ـ ليريك ـ بولمش، هجا وزننه معارض
اولمشدى. اكرمك «مقبر» و «اولو» حقنده نه‌ديديكنى بيلمه‌يورم. فقط اوذات هركسك
بكنديكى «اشبر» ى بيله معقد بولمشدى‌كه پك دوغرودر. «تزر» اويله دكلدر ، ديردى .
شيخ غالبك :

خايده اداية صوتمه كيم ال
بر كره دها دنيلمش اول

نصيحتيله عامل اولاماديغمى سائر اثرلرمده دخى كوره‌بيليرسكز. هانى طرز قديمده‌ده
مهارت كوسترمك مرضى يوقمى‌يا ؟ بن دور شبابمده او خودپسندلكله مريض ايدم .
احتمال كه حالا شفا بولمامشمدر . يازديغم شيلرك بر قسمنى اسكى يكى صنف منور ايچون ،
برقسمنى طبقهٔ عوامى دوشونه‌رك ، برقسمنى‌ده كندم ايچون يازديغمى اعتراف ايدرم .

ادبيات سيروسفرلرنده ديديككز كبى «قورنه‌ى، هوغو، شكسپير» ايله «شيخ سعدى»
بكا رهبر اولمشلردر. (كمال استادمدر اوباشقه) بونلرك خارجنده هيچ براديب وياشاعرله
مناسبتده بولنماديغمى بيلمه‌كزى ايسترم، پك چوقلرينى، « حامدنامه » ده اسملرى مذكور
اولانلردن و اولمايانلردن بر چوغنى مع التأسف اوقومامشمدر بيله . احتمال كه قاچمقدن
قورقمامه‌ى، يازمقدن اوقومايه وقتم اولمامشدر . نه‌بيله‌يم، فقط حقيقت حال بودر !

« نسترن » ى يازسده قورنه‌يك « لوسيد » ينى اوقودقدن صوكره يازدم‌كه مقدمه‌سنده
كوسته‌ريورم. معشوقه‌سنك پدرى عاشقنك اتلاف ايتمه‌سى موضوعنى «لوسيد» دن آلدم.
يالكز موضوعنى.. «اشبر» ده كذلك هوراسدن مقتبس برموضوع ، يالكز بر موضوع
واردر . كمال مرحوم مكتوبلرينك بريسنده ـ كه غالبا مطبوعدر ـ اشبر ، هوراسدن
مقتبس ايسه‌ده اوندن كوزه‌لدر ، ديمش ، بنى تلطيف ايتمك ايسته‌مش ايدى . مرحوم
بودرلو اقتباساتى جائز كورر وطبيعى بولوردى . حتى بن سارداپانالى يازاركن بايرونك
اواسمده برتياتروسى اولديغنى بكا اخبار ايله اوقومه‌مى توصيه ايتمش ايدى. بن موضوع
بونقده دائما كوجلك چكديكمدن تاريخدن وشوندن بوندن موضوعلر آلمق، اونلرى ايسته‌ديكم

کبی علاودلرله یازمق مجبوریتنده بولنان عجزه‌دن اولدیغمی « سـاردانایال » مقدمه‌سنده خبر ویریورم . فقط مقبرله اولونك یاخود بالادن برسـتك کیمسه‌دن آلنمش موضوعلری یوقدر . اونلرك موضوعلری مزار ایله ئولوم وبرده جمعیت انسانیه‌در . مقبرلر ، اولولر ، بالادن سـالر کچن کون دکل کچن عصرده یازلمش واوتوز شـو قدر سـنه اول باصیلمش ایدی ، بالادن برسی اخیراً طبع ایتدیلر ایسه‌ده پك اسکیدن اسکیدر . الحاصل بونلر نه اقتباس ، نه تقلید ، نه انتحالدر . توارددن باشقه برشی اولمسی محالدر . توارد تقدیرنده ایسه ویقتور هوغو کبی معظم برداهئ شعر وادبه شو قدرجق اولسون برمقارنت حاصل اولمش دیمکدرکه نه بویوك شرف ! فقط اکرمك دیدیکی کبی ،

برحرفنی مجموعهٔ بیغایهٔ صنعك
فهم ایله‌مه‌دن بن‌دخی شاعرمی‌یم ایواه !

« کوته » ایله «بایرون» له « دانته » ایله آشنالغم پك سطحی وپك جزئی برمناسبتدر . بریسنك یالکز فاوستنی اوپراده ، بایرونك یالکز ساردانایالنی ساردانایالده‌واوچنجینك جنت وجهنمی‌ده برنبذه اوته‌ده‌بریده کوردم . درجه‌لرینی بیله‌مم . ویقتورهوغو ، شکسپیر ایچون یازدیغی کتابده دهات ایچون بویوك کوچوك یوقدر دییور ، درجه تعیین ایتمه‌یور . اونلر بربرینه بکزه‌مز ؛ فقط هربری ، باشقه‌جه بریلدیزدر ، دیمك ایستیور . انسان بویله دیمك ایچون ویقتور هوغو کبی کندیسی اویلدیزلرك اك بویوکی اولمالی‌در . دکلمی ؟ اکرمه یازدیغم برمکتوبده ادبیات عالمزك کالی کونشی ، اکرمی مهتابی ، سزایی‌یی‌ده یلدیزلی کیجه‌سی دیه توصیف ایتمش ایدم . اکرم جواباً « سـکاده بونلرك خالقی‌می دیه‌لم ؟ » کبی برلطیفه‌ده بولنه‌رق ،

شیتاب ایدلسه‌م راضی‌یم
مهتاب ایدلمك ایسته‌مم

دیمش ایدی . داهیلکك درجه‌سی یوقدر . وبجه غربده حقیقی دهی هوغو ایله شکسپیر وشرقده سعدیدر ؛ بجه دییورم ، چونکه باشقه‌لرینی بیله‌جك قدر اوقومادم . سز اوقومشسکز ، بیلیرسکز . ایلخان اویوننده امیرچوبانك حافظه دیدیکی کبی :

بربیلمه‌دیکك وارسه سنك علم دکلدر .
ناصیهٔ عرفانکزی تبجیل ایله تقبیل ایدرم ، سوکیلی دوستم افندم .

عبدالحق حامد

عبدالحق حامد بك ، ارقودیغکز مکتوبی رضا توفیق بکه کوندرمش ؛ موضوعنی آکلایورسکز : نشر اولنان « حامدنامه » ایچون تشکر ایدییور ، بووسیله ایله حقنده کندی لساندن بعض شیئلر اوکرهنیورز ..

شعر ، حکایه ، تماشا یازانلرك بویوکلری ادبیاته یکی شکلده فکر ، حس وخیال کتیریرلر ؛ کلهلری قلبلره هیجان توزیع ایدهر .. بو نوع اثرلرك قیمتندهکی درجهیی ارائه وتحلیل ایدنلرده واردر ؛ مختلف اوصافی حائزدرلر ؛ آدلرینه « منقد » دییورز ؛ ادبی اثر اوقومهیی وایضاح ایتمهیی بیلیرلر .

برتشریح عالمی وجود بشری ، طبیعتده اولدیغی کبی کوسترر ؛ منقدده اثرك ماهیتنی بویله اکلاتیر : احتوا ایتدیکی تفکر وتحسسلرك قیمتنه باقار ؛ موضوعك پلانی وافادهسی حقنده رأیی ویریر ؛ معلومات صاحبیدر ؛ یالکز یازی قاعدهلرینه موافقتی آراماز ؛ اوقویانلر نهدن علاقهدوبار ؛ قلبلرده نیچون طاتلی برحیرت وتهییج حاصل اولور ؛ بونلری ده حس ایدهرك بیلیر . یوکسك واصیل برذوقه ، تمیز محاکمهلی ذکایه مالکدر ؛ اینجهلکلری طانیر ؛ فکرندهکی استقلالی فدایه راضی اولماز ؛ بیطرف وخیرخواه ، برکلمهایله ، عادلدر ؛ تدقیق ایتدیکی محررك کوروشی ، تلقیسی کندی فکرینه ومسلکنه اویمایهبیلیر ؛ فقط منقد باشقهلرینك افکارینه حرمت ایتمکلهده مکلفدر .

شاعر ، حکایه وتماشا نویس ، طبیعتدن ، جمعیت بشریه صفحهلرندن انطباع آلیر ؛ اطرافی بر تحسس خزینهسیدر ؛ منقد ایچونده ادبی اثرلر بویله بر طبیعت منظرهسی وجمعیت ماجرالرندن بری دیمکدر ؛ تحلیل وتنقیدده موفقیتی فکر ، مقایسه ، محاکمه وتحسس قابلیتلرینك انکشافی تأمین ایدهر .

کوریبورسکزکه درعهده ایتدیکی وظیفه کوجدر ؛ چونکه مالك اولماسی ایجاب ایدن وصفلر شونلردر :

(١) ادبی حتی عمومی افکاره ومعلوماته وقوف حاصل ایتمش بولمق .

(٢) اثر اوقومهیی بیلمك ؛ تشریح عالمی کبی موضوعك ، افادهنك ، تحسس طرزینك کیزلی وآشکار بوتون ماهیتنی آچمقده مهارت .

(٣) ذوق سلیمه ، عادلانه محاکمهلره صاحب اولمق .

(٤) مشاهده وصنعت ذوقی دویمق قدرتی .

مملکتمزده منقد آزدر؛ اورته‌یه قونان اثرلر آراسنده رضا توفیق بکك «حامدنامه»سنی تنقید ایچون مهم بر وارلق صایه‌بیلیرز .

عبدالحق حامد بك ، تواضع کوستریور ؛ بوقسه لهنده‌کی حکملر کندی حقیدر .. بالکز بویوك شاعریمز ، فکرت بکك ویردیکی قراره موافق اولارق ، طبیعته بکزه‌ر ؛ کوزه‌للکی یاننده بلکه بعض غرابتلری واردر . یوکسه‌لیر ؛ صوکره منحط اراضی‌یه اینمش کورونور ؛ فیشقیران اعتلالرندن باشمز دونر ؛ بعضاً ده کوزه‌للکی مجهه‌لرین عجمی بر شاعر کیبدر .

اوندن اول منظوم تیاترومز یوقدی ؛ نمونه‌یی اوروپا ادبیاتنده بولدی ؛ بعض موضوعلرینی معین اثرلردن اقتباس ایتدیکنی کندی سویله‌یور ؛ فقط الهامی ، فکر وتحسس غلیانلری اونکدر ؛ ترجمه وامتحان ایدلمش دینه‌مز ؛ تقلید واقعدر ؛ بالخاصه دها عصری ادبیاته قارشی اشتیاق وتبدل حسی اویانان بردورده نمونه آرامقدن مستغنی قالنه‌ماز .

حامد بك ذکی ، یوکسك دوشونجه‌لره دالابیلمکده ماهر واك معلوماتلی ادبادن بریدر ؛ آثاری یاشادیغی عصرك مترقی افکارینه پك اعلی اویابیلیر ؛ بعض کره عیناً حتی ویقتور هوغو کبی تصور ایتمه‌سنه مانع یوقدر ؛ بویله ایکی محررك یکدیکرندن خبرسز بر فکری حتی عین کلمه‌لرله افاده ایتمه‌سی معناسنه کلن «توارد»ی حامد بکده دن چوق کورمه‌لی ؛

مکتوبنده برقاچ اسم خاص وار ؛ « مقبر ، اولو ، ایلخان ، بالادن بر سس ، تزر ، ساردانا پال ، نسترن ، اشبر » کتابلری لیبرته ، الهام وطن ، ماجرای عشق ، صبر وثبات ، ایچلی قیز ، دختر هندو ، نظیفه ، صحرا ، طارق ، بونلر اودر ، مجله ، دیوانه‌لکلرم ، سفیله ، زینب ، فتن ، والده‌م ، طرخان ، طیفلر کچیدی ، عبدالله الصغیر ، ابن موسی ، هپ یاخود هیچ ، ایکی جلدلك مکتوبلری کبی کندی اثرلریدر .

اوقودیغکز یازیسنده بزدن باشقه بش ملتك برقاچ بویوك شاعرندن بحث ایدییور :

(۱) شکسپیر [۱۵٦٤-۱٦۱٦] بایرون [۱۷۸۸-۱۸۲٤] انکلیزدر . بین الملل شهرتلری وار : برنجیسی تیاترو تاریخنك بلکه اك بویوك آدامیدر ؛ منقدلر ، اثرلرنده روحی وتاریخی داهیانه کوروشلر بولیورلر ؛ فاجعه‌لری ، قومه‌دیلری آلمانلرك وفرانسزلرك معظم ، احتشاملی صحنه‌لرینه‌ده مؤثردر ؛ حامد بك اوزه‌رنده نفوذی چوقدر . . .

اون سکزنجی عصرك ادبیاتی، بایروندن الهام آلمشدر؛ چوجوقلغی مکدر وخسته‌لقلی کچمشدی ؛ روحنه متوازن تأثیرلر اجرا ایده‌مه‌ین اصولسز بر تربیه کوردی ؛ حیاتدن وانسانلردن ذوق آلامایوردی ؛ سیاحته چیقدی .

یونانلیلر بزه عصیان ایتمشدی؛ ایتالیادن یاردیملرینه قوشدی؛ میسولونکیده رومانیزمالی صیتمه‌دن تام وقتنده وفات ایتدی .

قورنه‌ی [۱۶۰٦ – ۱٦۸٤] له ویقتور هوغو [۱۸۰۲ – ۱۸۸۵] فرانسزدر ؛ مکتوبده اوقودیکمز : حامد بك، هرایکیسنه قارشی‌ده علاقه دویویور . اساساً دنیانك بویوك آداملرندندر ؛ بزده « نابی کبی سویله‌یور » دیه بر سوز وار ؛ فرانسزلر ده « Beau comme le Cid » دیرلر ؛ تیاترولری عظمتله دولودر ؛ بوتون اثرلرینه باقارق حکم ویرن منقدلر ، قورنه‌یی فاجعه Tragédie نك باباسی عد ایدر .

اون دوقوزنجی عصرك شعرلی آهنکی، طاشقین هیجانلری، الك آتشلی برغلیان حالنده ویقتور هوغونك روحندن یوکسه‌لدی ؛ حامد بك ، جاذبه‌سنده‌کی قوته قاپیلمشدر . . .

سعدی [۱۱۸٤ – ۱۲۹۱] ایرانك الك بویوك شاعرلرندندر . حکیمانه دوشونور ؛ حیاتك اسرارینه واقف، ذکی برآدام قدرتیله عصرلره مؤثر اولمشدر؛ حامدبك فارسی‌یی قوتلی بیلیر ؛ پدری طهرانده سفیرایکن عجمجه تحصیل ایتمشدی ؛ کوریپورسکز : شیخ سعدی‌یه حرمتی چوقدر .

دانته [۱۲٦۵ – ۱۳۲۱] ایتالیاندر؛ « مضحکهٔ الهیه » اسملی بویوك، غلیانلی فکر وشعرلرله دولو اثرنده « جنت » و « جهنم » تصویر ایدلمشدر ؛ عصرینك علماسندندی؛ انتباه دورینه تقدم ایدن سنه‌لرك الك قیمتلی برشاعریدر . .

کوته [۱۷٤۹–۱۸۳۲] آلماندر؛ اثرلرنده‌کی معنانی منقدلر انکین وحدودسز بولیور؛ « فاوست » بلکه الك اساسلی کتابیدر ؛ بر فلسفه‌یی احتوا ایدر ؛ موضوعندن کوزه‌ل بر « اوپه‌را » چیقارلمشدر . .

بومحررلره دائر ، اوته‌کی صنفلرده برآز دها ایضاحات آلاجقسکز . . .

یاد ایت

وقتا كه كلوب بهار . . . يكسر
اشياده عيان اولور تغير ؛
وقتا كه هزار عشق پرور ،
ياپراقلر ايله ايدوب تستر ،
بيلمم كيمه قارشى حسرتندن ،
باشلار نوحاته بى تأخر .
قيل كوك يوزينك لطافتندن
صافيت عشقمى تخطر .
يادايت بنى بر دقيقه ياد ايت !

بر ليل سكوتماده تنها
اولدقجه نشيمنك سرآب ،
قيل چشمكى عطف سمت بالا
سودالر ايچنده نور مهتاب ،
اولدقجه درونكه غم افزا ،
ايله اوكچن دمى تذكر
پيش نظركده سطح دريا
ايتدكجه تموج وتنور
ياد ايت بنى ساكتانه ياد ايت !

وقتا كه صباحه قارشى ناكاه
برزورق ايچنده تك بر انسان ،
حسرتله چكوب بر آتشين آه
تيترهك سس ايله اولور غزلخوان ؛
اول آه حزين عاشقانه ،

اول غملی ترانهٔ تحسر ،
بی شبهه ایدنجه قلب وجانه
ایجاب تأثر وتکدر
یاد ایت بنی کیزلی کیزلی یاد ایت !

وقتا که حلول ایدوب‌ده ایلول ،
مستغرق حزن اولور طبیعت ؛
وقتا که براغبرار مجهول ،
أیله‌ر دلکی اسیر قسوت ؛
سیر ایت او سحابه‌یی سماده
ایتدکجه حزین حزین تقطر
بر رقت ایله خلاف عاده
شاید اوله یاشله کوزلرک پر
یاد ایت بنی اول زمان‌ده یاد ایت !

وقتا که دوروب شو قلب غمناك
طوپراقله نهان اولور وجودم ؛
وقتا که دولوب دهانمه خاك ،
شو شکله تمام اولور سرودم ؛
تنها کیجه‌لرده برخیالت
منظورك اولنجه بالتحیر
یوم چشمکی ، با کمال رقت
بدبختیٔ عشقمی ایت تصور
یاد ایت بنی غملی غملی یاد ایت !

رجائی زاده محمود اکرم

وزنی :

مفعول	مفاعلن	فعولن
اشیاده	عیان اولور	تغیر
وقتا که	صباحه قار	شی نا گاه

قافیه‌لی کلمه‌لری بولکز ..

شعرده اونوتیلماماق اشتیاقی وار ؛ بو حسرتنی ماتملی حسلره دلیل اولمق اوزره کویا سیاه براورتو ایچنده کوستریبور ؛ منظومه ، اکرم بکک روحنده‌کی وصفلری حائزدر .. پك قویو فلسفه‌لی دوشونجه‌لره تصادف ایتمه‌یز ؛ خیاللری یوکسك طبقه‌لی کورونمز ؛ ده‌رین تحسسلری اینجه سیکیرلی رعشه‌لرله آشنا چیقار . محزون ، بوینی بوکوك بر توکلله زهری کندی اینجه دوکولور . اینجه ولود بر محرردر : یادکار شباب ، تفکر ، نغمهٔ سحر ، شمسا ، محسن بك ، عربه سوداسی ، نفرین ، وصلت یاخود سورکسز سوینج ، آطالا ، مه‌پرزدن ترجمه‌لری ، چوق بیلن چوق یا کیلیر ، پژمرده ، تقریضات ، بالخاصه نژاد اکرم ، اوچ جلدلك زمزمه اسملی اثرلری تحلیل ایدلمکه ده‌که‌ر ؛ ملکیه وغلطه سرای سلطانیسنده خواجه‌لق ایتمشدی ؛ اصیل و تمیز ذوقیله کنجلکه ادبی صنعت‌درسی ویریبوردی ؛ « تعلیم ادبیات » نده ، «تقدیرالحان»ده ، « قدمادن بر قاچ شاعر » ده ، مکتوبلرنده کوزه‌للکك اینجه حظنی دویان بر منقد نفوذی واردر .

فردای تدفین

اعمار بشر هردم هر لحظه بولور نقصان ،
اثاری‌ده فانیدر ، آنلرده‌ده وار پایان .
بریاندن اولور پیدا ، بریاندن اولور پنهان ،
کندی‌کبی دورانی بیتمکده صانیر انسان .
عالم ینه اول عالم ، دوران ینه اول دوران !

لا کن نه‌یه محو ایتدی اول کنجی فلك بیلمه‌م؟
اول کنجی که ایتمشدی هر یولده خدا مکرم ؛
احبابی طوتار صاندم برقاچ کیجه‌جك ماتم ؛
باقدم که کیده‌ن کیتمش ، دنیاده کیلر خرم .
دوران ینه اول دوران، عالم ینه اول عالم!

اول ذاته تحسرله صاندم که زمان آغلار ؛
اومدم که یوزی صبحك برونك حزین باغلار ،
کوردم که کونش دوغمش، پرخنده بوتون داغلر...
بلبللر اوته‌ر شادان ، پرنشئه صولر چاغلار ؛
« عالم ینه اول عالم، دوران ینه اول دوران !..» [*]

رجائی زاده محمود اکرم

وزنی :

مفاعیلن	مفعول	مفاعیلن	مفعول
ده‌واریایان	آنلرده	ده‌فانیدر	اناری
زمان آغلار	صاندم که	تحسرله	اول‌ذاته

[*] اجمالی شونشیده‌یه مآل‌اولان ملاحظات‌ایله برصبحدم مأیوس البال ایکن بی‌خبرانه برآورده مقال ایتدیکم اومصراعك کندی سوزم اولدیغنه امین اولامادیغم ایچون احتیاطاً طرفیذنده‌کی اشارتی ضمه لزوم کوردم (اصلدن) « فردای تدفین » ی رموزالحکم صاحبی ۹۳ اعیانی اعضاسندن سامی پاشانك اوغلی داماد نجیب پاشانك وفاتی ایچون یازلمشدی . بر تأثری احتوا ایده‌ر؛ هله صوك پارچه‌سنده انکساره اوغرامش زوالی برکوکلك طبیعی ویانیق حسرتلری واردر .

فرات

باق ، شو نهرك خوشنما رفتارینه ،
آدمك جوشش ویرر افكارینه .
بربویوك نهرك خرام دلكشی ،
غرق حس أیلردل دریاوشی .
هم مكدر هم صفا انگیز اولور ؛
ذوقی برحزن سرور آمیز اولور .
چوقمی سیرندن خروشان اولسه دل ؟
بحر معنادر صودن مضمون دكل !
چین موجن خط قیاس أیلر باقان ،
ماء دكل بربحر معنادر آقان .
آسیانك آب روی دائمی ،
خاك عطشان عراقك خادمی .
كاه فیاضانه برطغیان ایدر ،
كچدیكی صحرالری ریان ایدر .
اسمی طغیان، كندی احسان برخروش ،
صوكره مزروعاتی أیلر تابدوش .
جابجا معموردر ساحللری ،
نیل ثانی عد اولنسه وار یری .
دجله‌یی سومش قوشار دلدارینه ،
دجله‌ده عاشق آنك دیدارینه .
عاقبت یاریله هم آغوش اولور ،
بوسش نهرین جوشا جوش اولور .
سیرینه دوتاز اوحالك دیده‌لر ،
شوقی عینیله كورر غمدیده‌لر .
« الجزیره » شانلی برمحبوبه‌در ،
درلو تزیینات ایله مصحوبه‌در .
حق دیمش صورت ویرنجه خلقته :
« ای طبیعت ، آل نكاه دقته ،
عشقك اظهار ایت اوغرادلبره ؛
كرچه یوقدر احتیاجی زیوره .
زینت مخصوصه ویر جنبیته ،
آل ایكی بازوی سیمین بینته »
ای فرات ! ای مخطر صدماجری!
صد دكل، وار سنده نی حدماجری!
یانلركده وار ایمش كاشانه‌لر ،
بك مؤثر سویلیور ویرانه‌لر .
باقیات عالم دیرینه‌در ،
بلكه هرویرانه بركنجینه‌در .
باق، نه‌لر بولمقده كشف اهلی نه‌لر :
اهلنه مكشوف اولور كنجینه‌لر .
هرحزین ویرانه برپنهان جهان ،
برقوش اوازنده بیك معنی نهان .
آشكار اول ای نهان ، بینالره
محرم اولسونلر بوتون معنالره .
ای خرد، كوزدن كچیرسه‌ك ساحلی
خاك ایله یكسان كورورسك بابلی .
برزمان اول اشهر بلدان ایدی ؛
چونكه فوق‌العاده آبادان ایدی .
وار ایدی خونخوار كیخسرولری ؛
نرده كیخسرولری ، پیرولری ؟

ای خرابه ! نرده ملك آرالرك ؟
نرده اسكندرلرك ، دارالرك ؟
نرده جدوللر ، نه اولدی حوضه لر ؟
نرده نوبیدا ، معلق روضه لر ؟
نرده معبد ، نرده هیكل ، نرده سور ؟
نرده قلعه ؟ نرده نمرود جسور ؟
ای فرات ! ای تیۀ شط العرب ،
سنده موج اورمقده هم غم هم طرب .
دیركن ایتدك حزنه مستغرق بنی ،
قرب « صفین »دن كچر كوردم سنی .
امر عشقه انقیاد ایتدم ینه ،
حیدر كراری یاد ایتدم ینه .
رهكذارك دردیار كربلا ،
یاد اولنسون شهریار كربلا ،
كربلا یادیله جان آكاه اولور
هر نفس یا (آه !) یا (الله !) اولور
ایشته الك حیرتفزا برهانله ،
بعدازین لازممی كیتمك بابله ؟
باق، نه استغرافه سوق ایتدك بنی :
كوزیاشی ظن ایلیور چشمم سنی !

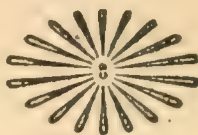
ذكره شایاندر فراتك هر یری ،
بن كه برتوركم اونوتمام «جعبر» ی .
تورك اولان نعمتشناس اولمق كرك ،
وار یری كیتسهم «مزار تورك» ه دك
ای مزار تورك ! صفوبخانه سك ؛
خوابكاه شاهسك ، شاهانه سك !
افتخار ایت ای سرای معنوی !
شاه توركان سنده اولمش منزوی .
زائرك اولسون موقر دائما ،
شامتك اولسون محقر دائما .
ای سلیمان شاه ! منتداركز
شاكر اولاد فیض آثاركز
اولدی اخلاصكله فخر دودمان
اوغلك ارطغرل كبی برقهرمان
آفرین ارطغرلك یارانه !
آفرین ارطغرلك عثمانه
شانمز عثمانسز اولماز شانلییز ؛
بونجه میلیون خلق هپ عثمانلییز .
واقعا عثمانلیلقدر شانلیلق ،
بیلملی امانه‌در عثمانلیلق !.

معلم ناجی

معلم ناجی افندینك شعرلری آكلامق قولایدر ؛ « وضوح » ، قیمت ویره رك یازار .. بیلیورسكز : اولجه وارنه ده مكتب خواجه سیدی ؛ اسكی شورای دولت رئیسلرندن بریلك معیتنده قسانیایه، ساقزه، الجزیره یه، طربزونه كیتدی ؛ غلطه سرای سلطانیسنده، حقوق مكتبنده ادبیات اوقوتدی ؛ صوك وظیفه سی ، تاریخ نویس سلاطین آل عثمان اولمقدی ؛ سكوده جوارنده باشلایان تاریخی ، منظوم اولارق كریا سلطان حمیدخان دورینه قادار یازاجقدی ؛

یالکز « نازی ارطغرل » ی نظم ایده‌بیلدی ؛ اوقودیغمز « فرات » شعری بواوزونجه اثرینك برپارچه‌سیدر ؛ معناسنی کوره‌بیورسکز ؛ بسیطدر ؛ فضله شعر حظی یوقدر . .

سز کندی وظیفه‌لریکزده ، مکتوبلریکزده معناجه صراحته چوق أهمیت ویرك . . سزه اوچ دورلو نثر کوسترمك استه‌یورز : (۱) ایش و حوادث یازیلری . . مثال : غزته و کتاب نثری . (۲) رسمی تحریرات . . بونلرده « وضوح » ، اهمال ایدیله‌مز ؛ مقصد ، غایت آچیق اکلاتیلمالیدر . قارئ ، حوادثی قولای اوقویوب کچه‌جکده مشکلاته اوغرامامالی ؛ رسمی دوائرده آمر ، مأمور کلفتلی ، معناسی قاپالی وکویا شاعرانه یازیلری اوقومغه وقت بولاماز . (۳) ادبی اثرلرك بونلردن برآز فرقی وار : مثلا قارا کلق کیجه‌لرده معنالیدر ؛ آقشاملك حزنی ، افقلره چوکویورکن داغ أتکلرندن اوککزده‌کی اوواره باقکز : سیسلی کزینمکه باشلار ؛ اطرافکزده اوکله‌نك ، ایکندی وقتنك پارلاق نوری یوقدر . ذوقه حبر ایده‌مه‌یز ؛ هرکس عین شیئی بکنه‌مز ؛ بعضی کیمسه‌لر بویله زمانلری ، مبهم کولکه‌لی واديلری حتی‌ده کزلك قویوقارا کلق آلتنده سیاهلاشه‌رق ده‌رینله‌شن صولرینی سودر ؛ کوکللری بومنظره قارشیسنده طاتلی بر حزنه دالار ؛ یازیلرده بویله اولابیلیر ؛ بعض روحلر قارا کلقدر ، صاقلادیغی اسراری همان آکلایاماز ؛ فکرلرینك زندانلری ایچندن برفریاد کلیر ؛ بلکه هذیان صانیرسکز ؛ دیکله‌یك ، ایکلتیلرینك یانیق بر آهنکی واردر ؛ نه دیدیکی ایلك آن ایچون آکلاشیلماز ؛ لاکن سزی دوشوندورور . دنیانك الك بویوك شاعرلری متوازن روحلی انسانلر کبی آچیق یازمشدر ؛ صنفده سزه بونوع محررلری طانیتمق ایسته‌مکله مکلفز ؛ غزته و کتاب نثرینی ، رسمی یازیلری اوکره‌تمك و بونلره دائر وظیفه حاضرلاتمق ارزوسنده بولنمالی‌یز ؛ مهم مقصدلریمزدن بری‌ده معناسی آکلاشیلان أدبی کوزل اثرلردن تمیز واصیل برصنعت ذوقی دویه‌کزی تأمین ایتمکدر ؛ بزده حسنك ، داهیلكنك نورینه آلیشه‌مادیغمز برمحرر وارسه اونکله‌ده سز مکتبدن چیقنجه یاخود صنف خارجنده ، بزدن استیضاح حقنی طبیعی محافظه ایده‌رك ، مشغول اولمقده مربستکز . .

قلندر

کلفت اقبالدن آزاده‌یم ،
رتبه شناس روش ساده‌یم .
کیمسه‌یه یوق ناز ونیازم بنم ،
اویله أسارت نه‌مه لازم بنم .
آیریلیرم بیك در یکدانه‌دن ،
آیریلامام سیرت مردانه‌دن !
ترك حقیقت ایدن اولمازمی پست ؟
اولمایان انسانمی حقیقتپرست ؟
بن نه مسیحی نه مسیحا دمم ،
ذوقی حقیقتده آرار آدمم !

وار آرا برمشتری مرده هوش ؛
آلداده‌مازسك بنی حکمتفروش !
دیکله‌مم ای منشی سطحی سخن ،
هرسخنك بنجه کأن لم یکن .
سویله‌مه ای شاعر کذب اتصاف ،
دیکله‌یه‌مم اویله مداهنجه لاف !
کیت بنی ارشاددن امیدی کس ؛
کندیکه کل شیخ مسیحا نفس .
بن نه مسیحی نه مسیحا دمم ،
ذوقی حقیقتده آرار آدمم !

خیلی زمان عالمی دور أیله‌دم ؛
خاقه ده‌کل کندیمه حور أیله‌دم ؛
آکلادم احوالنی انسانلرك ؛
سومه‌دم اطوارینی قتانلرك .
صورت وسیرتده‌کی ضدیتی ،
فهم ایله سلب أیله‌دم امنیتی .
عقله موافقمی‌که اولسون نفاق ،
حاکم آفاق دوروركن وفاق ؟
بن نه مسیحی نه مسیحا دمم ،
ذوقی حقیقتده آرار آدمم !

ظلمته اصحاب عمی بنده‌در ؛
نور ایسه بینالره تابنده‌در .
اولمه‌ده کیتدکجه درخشنده تر ،
فکر منور بکا رهبر یتر .
مهلك ایسه بن اولایم هالکی ،
باشقه طریقك اولامام سالکی .
اولسه جهولانه جهان دشمنم ،
منقلب اولماز ینه فکرم بنم .
بن نه مسیحی نه مسیحا دمم ،
ذوقی حقیقتده آرار آدمم !

معلم ناجی

وزنی :

مفتعلن	مفتعلن	فاعلن
کیمسه‌یه یوق	ناز ونیا	زم بنم

معلم ناجی افندی لسانده خطالی ، قاریشیق افاده‌لری منع ایتمکه چالیشدی ؛ بونی توزیلمکه بکمزه‌ته‌رك سویله‌یه‌لم :

الباسه‌نك بوط یرلرینی دوزه‌لتدی ؛ فقط تورکجه مجالرك قیصالغنه اوده رعایتکار اولامادی ؛ فارسی قاعده‌سیله یاپیلان ترکیبلرك توصیف واضافت کسره‌لرینه «جاءنوعندن فضله مد ویرمه‌یی منع ایده‌مه‌دی .

شعرلری اکثریا بسیط برساده‌لکی حاویدر؛ کلمه‌لرك معناسی‌یاتنجه قولای‌اکلاشیلیر .

معلم ناجی افندیدن نه اوقودیکمز ؛ لغتندن استفاده ایده‌بیلیرسکمز ؛ یالکمز تورکجه کلمه‌لری حاوی ده‌کلدر؛ بونلر ایچون لسانمزده شیخ‌الاسلام اسعدافندینك«لهجة‌اللغات»نه « اثر شوکت »ه ، « لهجهٔ عثمانی » یه « قاموس ترکی » یه مراجعت ایتمك لازمدر .

« قلندر » سرلوحه‌لی شعری ناصل بولدیکمز ؟ ادعاسنی سربست برتحکمله سویله‌یوزی. بوسبیله برنوع قدرتی حائزده‌کلی ؟ سز نه دوشونیورسکمز !

لهجة الحقایق

اجزاجی دکانی : دروننده‌کی علاجلرك نفعی آلاندن زیاده صاتان کوررمش !

احتیاط : کنجلکده لازم اما انسان اختیارلقده مالك اولویور !

استقبال : بزده مسافر قارشیلامق معناسنده معروف ومستعملدر .

اشکنجه : تصویر جزای اعدام . صاچمه دیکله‌مکه مجبور اولمق .

اصیل : بن‌بیلیرمی‌یم یا؟ کندیسی دییور .

اعتقاد باطل : شیرنجهٔ فکر .

بازبار : باروتی ایجاد ایتمه‌ینلر .

بشیك : والده‌لرك اك قیمتلی مجوهرلرینه مخصوص محفظه .

تجربه : صوك بهار چیچکی .

جوجه : بویوك آداملرك یاقیندن کورونوشی .

چوجوق : رئیس صحیح عائله .

حافظه : افکارك منافع صاندیغی . (صندوقی)

حب ذات : عشق حقیقی .

حق : غلبه .

خسته : صحتك قدرینی آكلامغه باشلایان آدام .

خیر دعا : اوجوز خدمت .

درد : مرحمت معلمی .

دوست : بزه خدمته حاضر ظن ایتدیكمز كشی .

دوستلق : فیرطنه‌لی هواده ایچی طیشنه دونه‌ر برشمسیه .

زمرد عنقا : متدارلق .

سر : تجرایدیجی برروح . نه‌قدر محكم قاپانسه ینه برآزی اوچار .

سرسم : سز ... پاردون! بنده‌كز ... بز والسلام .

سكوت : بلاغت ؛ دهشتلی سوز .

شبهه : منبه لایخطی

شمسیه : دوستلق كیبدر ؛ یاغمور زمانی یانمزده بولنماز .

صاچمه : معارضمزك افكاری .

صفر : كرك ارقامده كرك انسانلرده بولندیغی موقعه كوره دكری آرتوب اكسیلیر .

عفو : احسن انتقام .

عقل : شكوفهٔ موسم حریف .

عمر انسان : عودت بیاتی صاتیلماز برسیاحت .

غرابت : اقران وامثالك شناسنده بولنمق .

قابلیت : عفو اولنماز خطا .

كبر : وقار حمقا .

كیسه : میزان الاعتبار .

لسان : بك اوزاغی اورور برسلاح .

متفق : بزه احتیاجی اولان .

مجنون : بزم كبی دوشونمه‌ین .

مستقیم : خطوط هندسیه‌دن بری .

معجز : بکله‌نیلمه‌ین وقتده کلن دوست .
نشئه : الك دوغرو فیلسوفلق .
وعد : غدای امید .

عالی

عالی بك، طرابزون والیلکنده، دیون عمومیه دیره‌کتورلکنده بولنمشدی؛ تیاترودن آ کلایوردی؛ عیار حمزه آدلی اثرینی «مولیه‌ر» دن موفقیتله اقتباس وتطبیق ایتدی؛ «لطائف»ی صحنه‌ده موسیقیلی وعلی العاده شفاهی محاوره‌لردن عبارت ونشئه‌لی برموضوعی، تیاترو کبی، تمثیل دیمك اولان «اوپه‌رت» ه بر نمونه‌در. «مصور سیاحت ژورنالی» استانبولدن بغداده، بصره‌یه وهندستانه عزیمت وعودتنده‌کی بعض مشاهده ومطالعه‌لرینی احتوا ایدر.

اوقودیغکز ابیاتلری، «لهجة الحقایق» اسملی کوچوك بر اثرندن آلدم؛ بعضاً خفیف وایجابنه کوره ایکنه‌لی هر حالده ذکیجه تعریضلری حاویدر؛ هر برینه معنی ویرمك ایسته‌یه‌رك اوقویکز . . .

قصیده

کوروب احکام عصری منحرف صدق وسلامتدن ،
چکیلدك عزت واقبال ایله باب حکومتدن .
اوصانماز کندینی انسان بیلنلر خلقه خدمتدن ،
مروتمند اولان مظلومه ال چکلمز اعانتدن .
حقیر اولدیسه مات شانه نقصان کلیر صانما ،
یره دوشمکله جوهر، ساقط اولماز قدر وقیمتدن .
وجودك ، کیم خمیرمایه‌سی خاك وطندندر ،
نه‌غم راه وطنده خاك اولورسه جور ومحنتدن !
معینی ظالمك دنیاده ارباب دنائتدر ،
کوپکدر ذوق آلان صیاد بی‌انصافه خدمتدن .
همان برفیض باقی ترك ایده‌ر برذوق فانی‌یه

حیاتك قدرینی عالی بیلنلر حسن شهرتدن .
جهانده کندینی هرفرددن آلچاق کورور اول کیم
اوتانماز کندی نفسندن‌ده عار أیلر ملامتدن .
فلکدن انتقام آلمق دیمکدر اهل ادرا که
ایدوب تزیید غیرت مستفید اولمق ندامتدن .
دورور احکام نصرت اتحاد قلب ماتده ؛
چیقار آثار رحمت اختلاف رأی امتدن .
ایدر تدویر عالم برمکینك قوهٔ عزمی ،
جهان تیترر ثبات پای ارباب متانتدن !.
قضا هرفیضنی، هرلطفنی بر وقت ایچون صاقلار ،
فتور ایتمه صاقین دولتده‌کی ضعف وبطانتدن .
دکلدر شیر در زنجیره تهمت عجز اقدامی ،
فلکده بخت اوتانسین بی‌نصیب أرباب همتدن .
ضیا دورایسه اوج رفعتدن اضطراریدر .
حجاب ایتسین طبیعت پرده قالمش قابلیتدن .
بز اول نسل کریم دودهٔ عثمانیانز کیم
تخمردر سراپا مایه‌مزخون شهادتدن .
بزاول عالی همم ارباب جد واجتهادزکیم .
جهانکیرانه بردولت چیقاردق برعشیرتدن .
بزاول علوی نهادانزکه میدان حمیتده ،
بزه خاك مزار أهون کلیر خاك مذلتدن .
نه غم بر آتش هول اولسه‌ده غوغای حریت ؟
قاچارمی مرد اولان برجان ایچون میدان غیرتدن ؟
کمند جانکدازی اژدر قهر اولسه جلادك
مرجحدر ینه بیك کره زنجیر أسارتدن .
فلك هردورلو اسباب جفاسن طوپلاسین کلسین ؛

دونرسهم قحبهیم ملت یولنده برعزیمتدن !
آ کیلسین مسلکمده چکدیکم جور ومشقتلر
که ادنی ذوقی اعلادر وزارتدن ، صدارتدن .
مبرایم رجاء وخوفدر ، عندمده عالیدر :
وظیفهم منفعتدن ، حقم اغراض حکومتدن .
جوانمردان ملتله حذر غوغادن أی بیداد ،
أریرشمشیر ظلمك آتش خون حمیتدن .
نه‌ممکن ظلم ایله ، بیداد ایله امحای حریت ؛
چالیش ، ادراکی قالدیر ، مقتدرسه‌ك آدمیتدن !
کوکلده جوهر الماسه بکزه‌ر جوهر غیرت ،
أزیلمز شدت تضییقدن ، تأثیر ثقلتدن .
نه‌افسونکار ایمشسك ، آه ، ای دیدار حریت ،
اسیر عشقك اولدق کرچه قورتولدق اسارتدن .
سنکدر شیمدی جذب‌قلبه‌قدرت، سترحسن ایتمه؛
جمالك تاابد دور اولماسین انظار امتدن .
نه یارجان ایمشسك ، آه ، ای امید استقبال ،
جهانی سنسك آزاد أیله‌ین بیك یأس ومحنتدن .
سنك‌در دور دولت حکمکی دنیایه انفاذ ایت !
خدا اقبالنی حفظ أیله‌سین هردرلو آفتدن .
کلاب ظلمه قالدی کزدیکك نازنده صحرالر ؛
اویان أی یاره‌لی شیرژیان ، بوخواب غفلتدن .

نامق کمال

آرتق ایچه آلیشدیکز ، آهنکندن آکلایه‌بیلیرسکز ؛ وزنی :

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

قافیه‌لی کلمه‌لر برانتظامه تابعدر : ایلك ایکی سطرله صوکره‌کی چفت عددلی مصراعلر

شب مقفی کورونیور ؛ منظومه ۱۵ ـ ۱۸ بیتدن فضله‌در ؛ بوشکله « قصیده » نامی ویریلیر .

شعرك معناسنه باقکز : قلبدن کلیور ؛ نامق کمال بك ، وطنك ، حریتك صمیمی کوکلی ، هیجانلی وفداکار برقهرمانیدی ؛ ملت محبتی قلبنده آله‌ولی بر آتشله طوتوشیوردی ؛ أثرلرنده اطرافه حالا حرارت وعزم واراده ویرن بر قدرت واردر . « وطن یاخود سلستره » سنی اوقویکز ؛ بوتیاتروسنده ملت عشقی مقدس برمشعله کبی یانیور ..

« جلال الدین خوارزمشاه » ی کانتلی یازلمشدر ؛ دمیردن قوتلی صحیفه‌لری چوقدر ؛ یالکز بلیغانه کتاب افاده‌لری صحنه‌یه چیقاماز ؛ بوسببله کندینك اهمیت ویردیکی بواثری تمثیل ایچون اوته‌کی تماشالرندن فنله ضعفی حائزدر .. « زواللی چوجوق » حتی « قاره بلا » و « کلنهال » ساده‌لکه دعا یاقین صاییلیر « عاکف بك » ندن برفیرطینه تصویری آلیورم ؛ اساس اعتباریله جمله‌لرینك قوتی بویوك استاده یاقیشیر ؛ متین برجبهه کبی زمانك هجومنه مقابله ایدر ؛ فقط تشبیهلرنده بر آز کلفت اختیارینه لزوم کورولمشدر ؛ شوسطرلری دقتله ومستفید اولمق ایسته‌یه‌رك اوقویکز :

«تا کنف ـ أنکینمی ، فیرطینه‌می ؛ اونلردن نه‌اولور ؛ ده‌کزه بینمه‌مشسك ؛ فیرطینه‌یه طوتولمامشسك که بیله‌سك ؛ ده‌کز بزم وطنمز ، ولی نعمتمزدر ! سایه‌سنده کزرز ؛ سایه‌سنده ییرز ؛ سایه‌سنده یاشارز ...

آه ، بویله برهواده سنی یانمه آلوب ده أنکینه چیقمالی ایدم ؛ اوزمان کوروردك که ده‌کزده نه صفا وارمش . برکره کمی متوکل کوکل کبی بی پروا ، روز کارك اوکنه دوشر ، فلکك هرجورینه کندینی حاضرلامش برمردکی صفا ایله برطرفه یاصلانیرده اك استعدادلی کوکلره اوغرایان سودالر کبی قرارسز ، آرامسز دوقوندیغی یرلری یارارق ایلری دوغرو لورمی ؛ برکره اوفاق اوفاق دالغه‌لر ، ایلك آغلامغه باشلامش برفلاکتزده‌نك کیرپیکلری اوجنه طوب ده تجمع ایتمکندن کیده‌جکی یولی بیلمه‌ین کوزیاشی کبی اوته‌یه بری‌یه دولاشمغه باشلارمی ؛ برکره هرکوزون سیاره‌نك ، هربویوك ثابته‌نك ضیاسی ، ده‌کزك ایچنه دوغرو دوزلو رنکده قندیللره غرق اولمش مناره‌لری صالیویریرمی ؛ برکره ده‌کزده مهتابك عکسی الله یولی کبی نورانی برجاده پیدا ایده‌رمی ؛ خدا بیلیر کوك یوزنی ییلدیزلریله کهکشانیله آیاغنکه ایتمش ویاخود ده‌کزی سنکه ، یول آرقداشیله سماواته چیقمش ظن ایده‌رسك ...

أنكين طبق حيات كبيدر ! انسانك نظرى ، دنياده اولديغى كبى ، أنكينده‌ده يالكز بر دائره ايچنده كزينير . افق ، اميدك عينيدر . سن دائما ياقلاشيورم ظنيله كيدرسك ؛ او ، دائما سنك ايلريله‌ديككك قادار اوزاقلاشير .

نيچون اويله حيران حيران دوزبيورسك ؛ ينه سكا آكلايه‌مايه‌جغك شيلردنمى بحث ايدييورم ؟

دلربا — آه ، دائما ذهنكز صناده ، اكلنجه‌ده ؛ خاطريكزده سن كن ده كزلر ، مهتابلى هوالر دولاشيور ... باق ، هيچ فيرطنه‌يى دوشونورميسكز ؟ بن كيجى ده كم ؛ لاكن بورادن ده كزى سير ايدييورم ؛ وقت اولويوركه شو اوفاجق دالغه‌لرك هربرى قباريور قباريورده برداغ پارچه‌سى كسيليور . ساحله دوغرو چارپنه چارپنه كليركن وقادار هيبتلى ايكه‌يور ، اوقادار هيبتلى ايكه‌يوركه بر حمله‌ده بوتون مملكتى ياتيره‌جق صانيورم .

عاكف — هيچ انسان برقاچ بارداق صويك چالقاننسندن ، ايكيلتيسندن قورقارمى ؟ ايچنديككك صولرى بربره طوپلاسه‌لر اك بويوك دالغه‌لرك يكرميسى اوتوزى قدار اولور . دلرباجغم ، فيرطنه آچيق هوادن صقاليدر : ونه يالان ده كل ، تيمدى افقدن برسيه بولوتدر قالقدار ، هجوم قوتى كبى طوپلانير طوپلانيرده اوموماز برسرعتله ايلرى دوغرو يوروز ؛ يرلر كوكلر ، داغلر طاشلر ايكيل ايكيل يكيه‌مكه ، كيمك هرمافوقاسى ، هرپچى الكنلرك هردبكيشى ، هردبكى بر باشقه هوادن فرياد ايتمكه باشلار . ده كز فلكه يازيشه قالقيشيرده سيشه سيشه ، هر دالغه‌سى برقارا بولوت شكلنه كيرر ؛ هر دالغه‌نك آتيلشندن چارپيشندن ، حقيقتسندن برباشقه فيرطنه پيدا اولور : كوكلر ، كوزيكك وكلندن ، يرلر ، آياغكك آلتندن قاچار . بر دقيقه‌ده يوكسه‌ليرسك يوكسه‌ليرسك يوكسه‌ليرسك ، قولاريكى اوزانسه‌ك آنه بريلديزچه‌جك صانيرسك . ينه او دقيقه‌ده آلچاليرسك آلچاليرسك آلچاليرسك ، ده كزه كوز كزديرسه‌ك دنيا يرندن اوينامش دونه دونه اسفل سافلينه دوغرو چكيلوب كيدييوركبى كوروسك . هر قيشده جناب حقك قدرتى ، عظمتى دوزت طرفكدن ميدانه چيقوريرر .

دلربا — آه ، وجودمك هرذره‌سى آيرى آيرى تيتره‌مكه باشلادى ، فيرطنه‌نك صفاسى بومى اولويور ؟

عاكف — میدان براقمادك كه سویله‌یه‌یم ؛ فیرطینه وقتلری جناب حقك قدرتی ، عظمتی ده‌كزك حالنده بردرجه ایسه انسانك حالنده بیك درجه كورونور : بر كره كندیكی ، بركره‌سنك جنسكده اولانی دوشون ! بزنه‌یز ؛ ایكی آرشون بوینده برمخلوق! المزده نه وار ؛ نه اولدیغی بزجه مجهول برعقل ایله برقاچ لقمه اتدن ، برقاچ داملا قاندن یاپیلمش بركوكل ده‌كلی ؛ یا بز اوعقل ایله ، بو قلب ایله نه‌لر یاپمشز ، نه‌لر یاپیورز ؟ برقاچ تخته‌یی بریره طوپلامشز ؛ برتكنه حالنه قومشز ؛ اوزرینه برقاچ آغاج دیكمشز؛ كنارلرینه برقاچ آرشون بز باغلامشز؛ اوسایه‌ده صو كبی بولندیغمز دنیانك دورت یانی طوتمش ، هوا كبی اوطوردیغمز كره‌نك هرطرفنی احاطه ایتمش ایكی مهیب قدرتك اتفاقنه غالب كلیورز ! هوا ، نه‌قادار قوتی وارسه میدانه چیقاریبور : مثلا شو طرفدن اسیور ، آغاجلری كوكندن سوكیور ، تپه‌لری بربرینه چارپیور ، ده‌كزده نه‌قادار صووارسه اوكنه قاتیور ، اوكاده قناعت ایتمه‌یور ؛ دریانك قعرینی قاریشدیرییور ؛ راست كلدیكی طاشلری طوپراقلری صویوزینه چیقارییور ، بوطرفه‌دوغرو سورییور ؛ اوكنه هرنه‌تصادف ایدرسه یوتاجق كبی كورنیور ؛ بزینه آغاج قیریقلریله اوبز پارچه‌لریله قارشیسنه ، ضدینه كیدییورز ؛ اوغراشیرز ، اوغراشیرز ، روزكار یوریلیور ، شدتندن قالیور ، انسان ینه یورلمایور ، بر فیرطنه دها ایسته‌یور ، چارپیشاجق بر دشمن دها بكلیور ! . آه سكا سویله‌مه‌مشدم ؛ بلكه قورقارسك‌ده بنی بردها براقمق ایسته‌مزسك‌دییه سویله‌مه‌مشدم ؛ كچن آی طربزوندن كلیركن بر فیرطنه كچیردك .

دلربا — صانكه او فیرطینه‌نك سرپینتیسی بورالره‌ده اوغرامادیمی ؟

عاكف — سرپینتی باشقه ، فیرطینه باشقه . . . كیجه‌یدی ؛ چیقدیغمز كیجه‌یدی ؛ هواده بر بولوندر پیدا اولدی ؛ اطرافده هرنه‌وارسه قیامته تصادف ایتمش ، اللهك غضبنی كورمش كبی قورقونج قورقونج صدالر ویرمكه باشلادی ؛ ده‌كز بر طرفدن ، بولوت بر طرفدن ، كیجه بر طرفدن . . . اوزریمزه اوچ قارا كلق بردن چوكدی ، ده‌كز یوكسه‌لدی یوكسه‌لدی . كوكلره قاووشدی ؛ بولوت آلچالدی ، آلچالدی ، عادتا یریوزیله برلشدی ؛ آراده برظلمت.. صومیدر هوا میدر فرق ایتمك ایچون كرامت ایستره صوله كتسه‌ك انكیین . . آدم وارنه‌یی طوتدیرایم دیركن مثلا هوجه بكه دوشه‌جك ! صاغه كیتسه‌ك هرطرف ساحل ، هرطرف قایالق ، هر طرف دشمن ! بیلمیمسك كمیجینك اك

بيوك دشمنی طوپراقدر؛ ايسترسه وطن طوپراغی اولسون . . كری دونسه‌ك، نعوذبالله، انسان متفق دولتلرك قابدانلرينه كولونج اولاجق . ايلری كيديله‌جك هوا ده‌كلدی؛ فقط چاره‌سز كيتدك ، كورمه‌يدك كه هواده ، دریاده نه‌قيامتلر قوپيبوردی ؟ كورمه‌يدك كه آلتمزده قوجه قورد، قاصيرغه‌يه طوتلمش كاغد پارچه‌سی كبی ناصل شدتله، نه‌قادارسرعتله اوينوب كيديبوردی . مكر بز اوقارا كلغك ايچنده‌يكن اوستمزی غايت نورانی برمهتاب احاطه ايده‌رمش ! كويا كمينك ديره‌كی دوقونديده بولوتك برطرفی پارالادی ، مهتاب، رونقيله ، سلطنتيله كورونمكه باشلادی . . . »

نامق كمال بك لسانه ، افكاره تحكم ايتمه‌نك سرينی بيلير ؛ خلقتی ، حسلرينه قدرت ويرمكه چوق مساعددر؛ نثرينی اوقوديكز: سلاستی احتوا ايدر؛ برآزده شفاهی افاده‌لره ياقيندر ؛ لاكن « قصيده » شعری ، بونثر پارچه‌سندن‌ده قوتليدر ؛ اصيلانه حسلره نمونه اولابيلير ؛ حياتده بعضی كيمسه‌لر واردر . فكرندن ، سوزلرندن باياغيلق ، قاباقلق دوكولور ؛ يازيده برنوع مسكينلكه « خساست » دينير؛ قصيده‌يی اوقويوركن دويديغمز احترامه لايق، وقارلی « اصالت » ك ضديدر؛ بودورلو اثرلر، خلقتی، ذكاسی وتربيه‌سی تميز انسانلره بكزه‌ر ؛ دوشونجه‌لری ، حسلری كماله دليل اولور؛ «خيالی» نك شو بيتنه باقكز ؛ سويله‌ديكم قادار فنا عاديلكه دوشمه‌ديكی حالده ناصل فكراً خسيس كورونور ؛ چوق آغلاديغنی انسان بويله‌می آكلاتير ؟

عين دلدن جوش ايدوب كوزدن آقار ياشم بنم ،
صو ترازوسی اولوبدر غالبا باشم بنم . . . . . .

غزل

سكا سندن كلير برايشده آنجق داد لازمسه
اميدك كس ظفردن ، غيريدن امداد لازمسه
حياتكدن نه‌دن هيچ اشتباه ايتمزسك ای غافل
عجايب كورديكك هرحالی استبعاد لازمسه
چوجقلقدن نيچون دور ايله‌مش انسانی استعداد

اكر هر مطلبك تحصيلنه فرياد لازمسه
تفوق ياب عرفان أيلەمك احفادى الزمدر
حميت مسلكنده غيرت اجداد لازمسه
عمومى مستفيد ايتمز خصوصك حقنى ابطال
صاقين بر فردى ازمه غيرت افراد لازمسه
سنك ابليسدن فرقك نەدر عندكده اى غدار
خدانك نعمتندن هر كسى ابعاد لازمسه
نەجرأتله ايدرسك حقسز ايشده حقدن استمداد
يد قدرتمى اولسون عالمه جلاد لازمسه
بنى نوعك خلاص ايت آتشين قيد اسارتدن
جهانده برده فردوس أيلەمك ايجاد لازمسه
تواضع عين رفعت ، خدمت ملت سيادتدر
اولونسون خلق پيغمبرله استشهاد لازمسه
صلاح اميدينه دوشمه مواعيد اكا بردن
زوال جهله باق مقصودكه ميعاد لازمسه
ذكا برشعلەدر كيم شانى عاليدر تنزلدن
بولورسك اهل استفاده استعداد لازمسه
قاپلما دهرك اغفالاتنه اخلاق بحثنده
سكا اول فنده وجدانك يتر استاد لازمسه
دينير طبع بشرده اجتماع عجز ونخوتدر
جهانك طورنى برحكمته اسناد لازمسه
امين اول حشره سورمز حسرت ارباب استعداد
براز صبر أيله دهر دوندن آلمق داد لازمسه
نەرتبه بذل ايدرسەك آرتار اول نسبتده محصولى
معارفدر جهانده بى نفاد ايراد لازمسه
بتم صبر ىله سير ايت اضطراب اهل اقبالى

سکاکر حسن وقبحی کشف ایچون امداد لازمسه
بزه واجب کمال ، افزایش صبر ومتانتدن
فلکده هرجفاسن أیله‌سین مزداد لازمسه

نامق کمال

وزنی :

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

« لازمسه » کلمه‌سی برنجی بیت ایله صوکره کان هرچفت عددلی سطرده بردفعه کچیور ؛ بوکا « ردیف » دیمشدك ؛ اصل قافیه‌لی کلمه‌لری نرده آرایاجقدق ؟

منظومه‌نك معناسنه باقکز ؛ کمال بکك عزمنه ، حیاتمز ایچون خیرلی برآدام اولمق ادعاسنده‌کی قوتنه دلالت ایده‌بیلیر ؛ بیت بیت آکلاتمالیسکز ...

نامق کمال بکك اوزریمزده‌کی حقی بویوکدر ؛ دورینك اوقومش محررلرندندی ؛ معاصرلری ایچنده علماً نهایت منیف ، جودت ، احمد وفیق ، صبحی پاشالرله احمدمدحت افندی‌سعیدومرادبکلرله مقایسه اوله‌بیلیر ؛ معلوماتی‌وذکاسی‌نسبتنده بلکه‌اثربراقه‌مامشدر ؛ حق مدافعه‌یله ، منفا تهدیدلریله کچن زمانی ، سکون واستراحتله دوام ایده‌جك سعیه تخصیص ایدلمکه لایقدی ؛ فقط بوجدیلکه نه‌مملکتك اوزمانکی حالی مساعددی ، نه‌ده کمال بك علمی تتبع اصولنه حیاتنی وقف ایده‌بیله‌جك منتظم برآدامدی .. مع‌مافیه ایجه اثری واردر : « عثمانلی تاریخی »نی ، « اوراق پریشان »ی « امیرنوروز »ی ، « انتباه » و« جزمی » حکایه‌لرینی ، « عرفان پاشایه مکتوب »نی ، « بهار دانش » نی ، « قنیژه »سنی « تخریب خرابات » و« تعقیب » هجوملرینی ، « مه‌پریزون تنقیدی » نی اولجه اسمی کچن تیاترولرینی ، تصویر افکار ، عبرت ، دیوژن ، حریت غزته‌لرنده چیقان مقاله‌لرینی ، مکتوبلرینی خاطرلایه‌بیلیرسکز . . . « منظومه »لری‌ده ایجه بریکون طوتار ؛ فقط مع‌التأسف کتاب اولارق نشر ایدیله‌مه‌مشدر . . .

ابوالضيا توفيق بك افندي‌يه

برادر معنويمز احمد مدحت افندينك وفاتي مشعر اولان فقره‌يي غزته‌كزده پازار كوني صباحلين حيدر پاشا واپورنده قراءتله غريق بحر اندوه ومحنت اولدم .

بك غريب تصادفاتدن اوله‌رق مرحومي جمعه ايرته‌سي كوني قبل الظهر غلطه‌ده كورديكمده بينمزده تخطر سوابق ايام يولنده لاقيرديلر جريان ايتدي . تقلبات زمانه‌دن واسكي زمان محررلرندن بحث اولنديغي صيراده مرحوم، بقية السلف اوله‌رق كنديسيله اكرم بك افندي وذات عاليلريله عبد عاجزدن باشقه كيمسه قالماديغني معرض اشتياق ماضيده سويله‌دي ؛ ثقيل ثقيل انقلابات سياسيه كورمك ايچون معمر اولمقده ايمشز كبي هر كون برخبر ثقيل آلمقده اولديغمزه اظهار حيرت وأسف أيله‌دي .

جهانك تبدلات بي‌نهايه‌سنه دليل اوله‌رق بر كون صوكره مرحومك بزه وداع ابدي ايتمه‌سني كيم تخطر ايدردي ؟

حال حاضر مطبوعاتدن دخي بينمزده مكالمه جريان ايدوب تصوير افكارك شيمديكي حالي موجب ممنونيتي اولديغني مرحوم برلسان جديتله بيان ايتدكدن باشقه سزك ايچون «اسكي مطبوعات خميريله يوغورلمش آدامك يازيشنده باشقه حلاوت اوليور» ديبه تصويرك بو يولده دوامي تمناسنده بولندي . زينتي يازمق حقنده دخي بينمزده مكالمه كچمشده مشار اليه «امان زينت لازم دكل منطق لازم» ديبه‌رك سوزي كسدي .

خلاصهٔ كلام «الصوك ملاقات» اولديغني هيچ بيلمه‌ديكمز بو ملاقاتك ايرته‌سي كوني زواللي رفيقمزك خبر وفاتي ايشيتمكلكم بني حيرتده براقدي .

ذات عاليكزله حيدر پاشا واپورلرنده و ترنده اكثري كوروشمكده اولديغمزي سويلديكمدن مخصوصاً سلام ايتمكه مرحوم طرفندن وكيل اولمشدم .

روحنه ابواب سمانك كشاده بولنمه‌سي دعاسني ايصال بارگاه رب العالمين وسزه تبليغ سلام واپسين أيله‌رم .

سعيد

كمال پاشا زاده سعيد بك ، تنظيماتدن صوكره‌كي محررلرك معلوماتلي ، فكراً ترقي‌يه مظهر اولان بر استادي ايدي ؛ «حقوق» ، «عائد تدقيقاتي چوقدي ؛ سياسته واقفدي ؛

شرقی

سندن بیلیرم یوق بکا بر فائده ای کل،
کل یاغنی ایللر سورونور چاتلاسه بلبل!
ایتسه‌م‌ده عبثدر ستم خاره تحمل،
کل یاغنی ایللر سورونور چاتلاسه بلبل!

ایللرله اوذوق ایتدی بن آتشلره یاندم؛
چکدم اوقادار جوروجفاسن که اوصاندم؛
دیرلردی قبول ایتمز ایدم شیمدی ایناندم:
کل یاغنی ایللر سورونور چاتلاسه بلبل!

کوردم آچیلیرکن بوسحر غنجه‌ یی خاره،
صوردم نوله بوجور وجفا بلبل زاره،
بر آه چکوب حسرت ایله دیدی نه چاره:
کل یاغنی ایللر سورونور چاتلاسه بلبل!

بیکانه ادادر بیلیر اول آفتی هرکس؛
امید وفا أیله‌مه آندن املك هرکس؛
بیهوده یره آه وفغان أیله‌مه نورس،
کل یاغنی ایللر سورونور چاتلاسه بلبل!

نورس

وزنی : مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

نورس افندی بغدادمکتوبجیلغنده بولنمشدی؛ سلطان مجیدخان دوری شاعرلرندندر؛ تنظیمات صیرالرنده اسکی ادبی شکلك استادلرندن بری ایدی؛ قیمتلی بر « دیوان » ی واردر؛ شعرلرینی لسانه حاکمیتله یازار؛ حسی، خیال معتدل، ادبیاتمزك ایکنجی پلاننده ایجه بارز چهره‌لی بر صنعتکار صاییلیر ...

يكى فدان كبى غرس يمين دوا تكم
كيم أيله‌دى بنى مهر توجهك تزهير
يتشجه ميوهٔ فضلم بهار عمرمده
ديكلدى باغ جهانده اوجاغمه اثجير !
ايا اهالئ فضلك رئيس جمهورى
روامى كيم قالەيم اهل جهل الندە اسير !
خلاصمى اومارم بن زمان عدلكده
ايدرسه عقل رشيدك ايدر بوكا تدبير

ضرير : آنادن دوغمه كور. فروغ : ضيا ، پارلاقلق . انفس : خارجى عالمه، افاقه مقابل نفسك ، داخلى حياتك صفتى . مغالب : غلبه ايدن . دبير : قلم ، كاتب. تناسخ : روحك انتقالنه عائد قناعت . غرس يمين : صاغ أللە ايلك كتيرەجكنه قائم اولەرق اغاج ديكمك . شناسى افندى‌يى رشيد پاشا يتيشديرمشدى ؛ تازه فدانه شاعر كنديني بكزەتيور . تزهير : چيچكلتمك .

شناسى افندى اوروپاده اوقودى ؛ شرقه عائد افكارى بيلەرك ، حس ايدەرك پارسه كيتمشدى؛ اورادن معتدل ومتوازن برصفتله‌يكى تلقيلر كتيردى؛ معارف اعضالغنده‌كى خدمتى حقنده بروثيقه كورمه‌دك ؛ ترجمان احوال وتصوير افكار غزته‌لرينه يازديغى مقاله‌لرله اطرافنه مؤثر اولدى ؛ خلقه دوغرو كيتمك طرفداريدى ؛ برجلد « ضروب امثال عثمانيه » نشرايتدى ؛ ساده يازمق ايسته‌يوردى ؛ « شاعر أولەنمه‌سى » آدلى تياتروسى خلقك شفاهى لسانه اويويور .

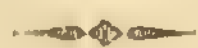
« ديوان » نده يكى فكرلرى وار ؛ حساسيتى پك صيجاق ، خيالنده شخصى اعتلا وقوتلى رنكلر اولان برشاعر دەكلدر . اولجه ايران تأثيرى تحتنده قالپوردق ؛ شناسى افندى ، اوروپانك علمى نفوذينه كيرن هيأتك طبيعى رئيسيدر .

یازیق که جاهل ایدوب مطلبنجه شر وفساد
قویار نتیجهٔ افعالی اسمنی تقدیر
ایرومی حکمت مولایه عقلی انسانك
جهانی شامل اولورمی فروغ شمع منیر
تخالف اوزره اولورکن عناصر وانفس
همیشه بر برینك حالنی ایدر تغییر
مغالب اولدی طبیعی طبایع ذی روح
قوی ضعیفی ایدر قهر وجبرایله تسخیر !
بوجبری منع ایچون عقل بشر قودی قانون
که ایتدیلر آکا حکمنجه عدل وحق تعبیر
بوعدل وحقه دیانت دیمش کیمی عاقل
طاقلدی نفس وهوانك بوغازینه زنجیر !
بوعدل وحقك عدوسی ینه بشردندر
اولور محافظی اما که خامه وشمشیر .
قلم ، قلیج اولوب عقلك دبیر وجلادی
بری اشارت ایدرسه ، بری ایدر تدمیر !
بوسر حکمتی فهمه کرکدر عقل رشید
که عقل کله ویرر حیرت آندهکی تأثیر !
تصور ایله خدیوا جلال وعزتکی
سنکله ایتمهدهدر افتخار تاج وسریر !
عجیبیدر مدنیت رسولی دینسه سکا
وجود معجزك ایلر تعصبی تحذیر !
ایناندیغمی کوکلدن تناسخ روحه
اکر بوعالمه کلمش دینیرسه سا کا نظیر ؟
حضورك انجمن دانش اولمش اهل دله
کیم آنده نسخهٔ ذاتم اولنمهده توقیر .

[١] [illegible] [٨] [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[٨] [illegible]
[١] [illegible]

بن هرنه‌قدر كوردم ایسه بعض مضرت
ثابت قدم ینه بورأیك اوزرنده
انسانه صداقت یاقیشیر كورسه‌ده اكراه
یاردیمجیسیدر دوغرولرك حضرت الله

غدر ایده رعایاسنه والئ ایالت
دنیاده وعقباده نه‌ذلت نه‌رذالت
لایقمیدر انسان اولانه وقت قضاده
حق ظاهر ایكن باطل ایچون حكمی امالت
قاضی اوله دعواجی ومحضر دخی شاهد
اول محكمه‌نك حكمنه دیرلرمی عدالت
ای مرتكب خر بو نه‌ذلتكه چكرسك
برقاچ غروشه مدت عمركجه خجالت
لعنت اوله اول ماله كه تحصیلنه آنك
یادین اوله یا عرض ویاناموس اوله آلت
آدم اولانك خیر اولور آدملره قصدی
انسانلغه انسانده بودر ایشته دلالت
انسان آكا دیرلركه ایده‌قلب رقیق
الام بنی نوعی ایله كسب ملالت
آدم آكا دیرلركه غرضدن اوله‌سالم
نفسنده دخی أیلیه اجرای عدالت
صادق كورینور كسوه‌ده ارباب خیانت
مرشد صانیلیر وهله‌ده اصحاب ضلالت
اكثر كشینك صورتنه سیرتی اویماز
یارب بونه حكمتدر الهی بونه حالت

جودت پاشا لوفجه‌ده دوغمشدی (۱۲۳۸) مدرسه‌دن یتیشدی ؛ رشید پاشانك دلالتیله عصری افکاره واقف اولدی ؛ اون ایکیشر جلدلك « تاریخ جودت » ی و « قصص انبیا » سی وار ؛ ۱۲۶۵ تاریخی صیرالرنده کچه‌جی زاده فؤاد پاشا ایله برابر، ایلك مکتب کتابلرندن بری اولان « قواعد عثمانیه » یی حاضرلادی ؛ صوك دورك محرومته لایق عالملرندندی ؛ فاتحده مدفوندر (وفاتی : ۱۳۱۰)

ترکیب بنددن

دهرك نه صفا وار عجبا سیم وزرنده
انسان براقیر هپسنی حین سفرنده
بر رنك وفا وارمی نظرقیل شوسپهرك
نه لیل ونهارنده نه شمس وقمرنده
سیر ایتدی هوا اوزره دینیر تخت سلیمان
اول سلطنتك یللر اسه‌ر شیمدی یرنده
حر اولمق اگر ایستر ایسه‌ك اولما جهانك
ذوقنده ، صفاسنده ، غمنده ، کدرنده
جانان کیده رندان داغیله می اوله ریزان
بویله کیجه‌نك خیر اومولورمی سحرنده
خیر اوما اگر صدر جهان اولسه‌ده بالفرض
هرکیم که خساست اوله عرق وگهرنده
ییلدیز آرایوب کوکده نیجه طرفه منجم
غفلت ایله کورمز قویزنی رهگذرنده
آنلرکه ویرر لاف ایله دنیایه نظامات..
بیك درلو تسیب بولنور خانه‌لرنده
آیینه‌سی ایشدر کشینك لافه باقیلماز
شخصك کورونور رتبهٔ عقلی اثرنده

آتلار؛ صوكره بركوچوك سبيله‌درت آديم كيرو چكيلور ؛ بوشناقلر ايسه آغر آداملردر؛ قولايجه برآديم آتمازلر ؛ لا كن برآديم آتارلر ايسه آرتق كيرو چكلمزلر . بن اونلره بووانيده برآديم آتديردم ؛ عودتمده اونلرى براقديغم يرده بوله‌جغمدن امينم ؛ الك زياده قوجنديغمز سرحدلولر دكلى؛ باق اونلرك متانتنه‌كه دائما خرواتستان اهاليسيله‌كوريشوب قونوشور اولدقلرى جهتله‌بوانساده آوستريا .أمورلرندن بعضيلرى اونلره «سزعسكريازلمغه رضا كوسترمشسكز ؛ حالبوكه دولت عليه‌نك مضايقهٔ ماليه‌سى وار ؛ سزه آياق ويره‌من » ديدكلرنده سرحدلولر « پاره ايچون عسكرلك ايتمك بزم ديمزه ياقيشماز ؛ بز بووظيفه‌يى دين ودولتمز ايچون حسبى اوله‌رق ايفايه بورجلويز ؛ اركان ايالت ، بويله مناسب كورمش؛ قضاى اربعه مفتيلرى بويله فتوى ويرمش؛ قاضيعسكر افندى‌ده اويله حكم ايتمش .. بزبو قراردن دونه‌مه‌يز » ديمش اولدقلرينى ايشتدم ؛ برمرتبه دها امنيت قلبيه حاصل ايتدم .

افندم، سوز اوزادى؛ اوصان ويردى ، لا كن مراق ايتديككز احوالك مفردات وتفرعاتى چوقدر ؛ دها زياده اختصاره تحملى يوقدر. باقى امر واراده .

عن سراى بوسنه فى ٤ ذى‌الحجه سنه ١٢٨٠

احمد جودت

مكتوبى ناصل بولديكز ؟ آرتق آكلايورسكز : ادبى أثرلرك الك مهم ايكى وصفى وار : (١) حسده ، خيالده كوكلره كوزه‌ل برهيجان ذوقى ويره‌بيله‌جك صميميلكك موجوديتى (٢) كلمه‌لرده ، جمله ومصراعلرك ترتيبنده اعصابى طاتلى بر موسيقى آراسنده خوليايه ، تحسسلره ، خوشه كيده‌جك افكاره كوتورن كيزلى ياخود رنكلى ، احتشاملى ــ الك موافق صفتلرى سچمك بيله كوچدر ــ سحرلى برقدرتك بولنيشى . . .

جودت پاشانك مكتوبى فكراً دوغرودر ؛ آچيق يازلمشدر ؛ سلاسته وپابيلير ، كلمه‌لرله معنالرينك .وافقتنه اعتراض ايديله‌من ؛ حتى صحيفه‌لرجه سورن ايضاحاتى «منقح» صايمقده خطا يوقدر ؛ لا كن بومكتوبه كوزه‌ل اثرلرك بر نمونه‌سى ديه‌مه‌يز ؛ بوسببله ادبى قيمتى حقنده مناقشه ايتمك زائددر ؛ فقط أيلمكه ، سياسى وادارى تدبيرلره مثال اولابيلير ؛ افاده انسانى قولايجه اقناعه يارار ؛ قيصه عباره‌ليدر ؛ « ايش مكتوبى » اولمق اعتباريله « انفس » ديه‌لى‌يز ؛ رسمى لسانك جدى پيوستندن قورتولمشدر ؛ بر فكرى ايضاح ايچون يازيلان دوزكى نثرك الك موافق براورنكيدر . . .

مناسب اولور » دیەلری اوزرینه بن ده بونی دولتدن استرحام ایتمك اوزره وعد ایتدم.

لاکن بوشناقلرجه بوسنه عسکرینك خارج ایالته چیقارلماسی الك مهم برشرط ایکن مبهم ومسکوت عنه قالدی.

بعده « قرار مجلس » همان عرض واستیذان اولنمق اوزره‌در ؛ صوکره شورای شویله اولمالیدی دنیله‌مز ؛ هرکس کوزلجه دوشونسون‌ده خاطرینه کلنی سویله‌سین » دیدیکمده سرای مفتیسی « اوت شمدی هر نه دنیلورسه بیان خاطره قیلاندندر ؛ موقع مذاکره‌یه قونیلور ؛ اما صوکره‌دن بویله مملکتك خیر وسلامتی موجب برمده حقده اتفاق آرا ایله ویریلان قرارك علیهنه سوز سویلین اولورسه قتلنه فتوی ویریرم ؛ شیمدیدن جمله‌نك معلومی اولسون » دییوب دیکر مفتیلر دخی آنی تصدیق ایتمکله همان اوزون عبدالله افندینك اشارتی اوزره خطیب افندی حاله مناسب بعض آیات بینات اوقودی ؛ تراونیك مفتیسی دخی پك مؤثر بردعا ایتدی وهرکس یکدیکری تبریك ایدرك قالقوب کیتدی.

بیان حال ضمننده مقام صدارته تلغراف چکیلوب همان فرمان عالی ایله برابر بوسنه عسکرینه هپ نوایجاد ششخانه‌لر ویشیل شریتلی روبالر ارسال اولنمق اوزره ولدیغی جوابی آلندی ؛ لازم کلنلره تبشیر اولندی.

افندم ، خیالات شاعرانه‌یه آلدانوب ده بر بویله ایشه کیرشمك بویوك خطادر ؛ فقط برقومك دامارلرینه ایشلامش اولان احوال وجدانیه‌نك تأثیرات عظیمه‌سی دخی انکار اولنه‌ماز. خطیب افندی‌یه باق : اك مهم برشرطی بریشیل شریته دکیشیویردی. بوشناقلر ذاتاً یشیل رنکی سور ویشیله احترام ایدرلر وبوشناقجه یشیل تعبیری شرفلی وسعادتلی معناسنه کلیر ؛ شیمدی سرای بوسنه قیزلری بو مضمونی حاوی شرقیلر یاپوب سویلیورلر ویشیل شریتلی طلیعه البسه‌سنه تاملیح ایلیورلر ؛ برچوق سرای دلیقانللری دخی بوالبسه‌یی اکتسابه هوس ایدییورلر. جامعلرده واعظلر قدر سیربرلرنده‌کی قیزلر دخی افکار عسکریه‌یی ترویج ایتمکده‌درلر.

فرمان عالینك ورودینه‌دك بعض الویه‌یی دور ایتمك وبو افکار عسکریه‌یی طرف طرف نشر ایتمك نیتنده‌یم ؛ اولوقته قادار بوطرفده‌کی بوشناقلرك بو افکارده ثبات ایده‌جکلرینه امنیت ایدییورم. بعض اقوام واردرکه بروسیله‌ٔ جزئیه ایله اوچ آدیم‌بردن

فعلیه‌بش‌سنه ایسه‌ده‌بوسنه‌ده اوچ سنه اولمق کبی بعض احوال استثنائیه ایله هرسك وبوسنه
قطعه‌لرنده تنسیقات‌عسکریه‌اجراسنه قرار ویردیلر؛ خدمت‌فعلیه اوچ‌سنه اولدیغی‌تقدیرده
آزوقت‌ظرفنده پك چوق عساکر معلمهٔ ردیفه یتشیر؛ بوسنه‌جه الزم اولان دخی ردیفك
کثرتیدر . ارکان ایالتك قراری دردست عرض وانهادر؛ فقط بر کره‌ده سزکله مشاوره
ایتمك اوزره بومجلس عمومی‌یی عقد أیلدم ؛ خاطره کلن نه‌ایسه سویلیکز » سرای بوسنه
وجوه واشراف‌دن‌بعضیلری «مملکتك‌سلامتی عساکرمعلمه‌تنظیمنه‌موقوفدر» دییه‌رك‌ارکان
ایالتك مطالعاتنی تصدیق أیلدیلر .

بوسنه‌ده‌پك زیاده حسن ظن انامه مظهر اولان تراونیك مفتیسی درویش افندی
دیدی‌که : « حال حاضر اوزره دورمق تهلکه‌در ؛ عسکر تنظیمنه مأمورز ؛ دوشوندك
طاشندق ، حال وموقعه کوره مطالعات معروضه‌دن انسب صورت بوله‌مادق ؛ دنیاجه
وآخرتجه عسکرلکدن اعلا شی اوله‌ماز » سرای بوسنه مفتیسی دیدی‌که : « بوعصرده
عساکر شاهانه‌نك خدمتندن افضل عبادت کوره‌میورم ؛ فقط سن وحالم بر مسلکه سلوکه
مانعدر ؛ بوکا تأسفدن باشقه برشی دییه‌مم » .

بعده بوسنه عسکرینك بوسنه خارجنه چیقارلمامسی بحثنه نقل کلام اولندیغی صره‌ده
بك جامی خطیبی حافظ افندی « بایرام صباحی جامعه بر طابور یشیللی عسکر کلدی ؛
بوسنه عسکرینه بوروبالرك کیدیرلمه‌سنی ایسترز » دیدکده لطیفه اوله‌رق « بك أبی خطیب
افندی ، اما بویشیللی روبای کیین طابورلر، حرمینه منسوب عسکر دیمکدر ؛ اویشیل
شریتلر شایدکه حرمینه وهابیلرکبی بر طاقم اشقیا تسلط ایده‌جك اولورسه بوعسکرك
حجازه قدر کیتمکه مهیا اولدقلرینه اشارتدر) دیدم . خطیب افندی بوشناقلر بیننده محترم
وفقط نه‌کیمسه‌یه لطیفه ایتمش ونه‌ده کیمسه‌دن لطیفه یوللو سوز ایشتمش ساده‌دل بر آدام
اولمغله بوسوزی جدی صانوب کوکره‌دی ویرندن صیچرادی دیدی‌که : « یابز حرمینك
محافظه‌سندن کیرومی طوره‌جغز ؟ بز بویشیللی عسکرك اوکنه دوشوب‌ده حجازه قدر
کیتمز ایسه‌لکجه نه‌یوزله کیدملم؟ بوسنه عسکری خارجه چیقه‌امق نه‌دیمکدر؟ بز بویشیللی
روبالری ایسترز ، بزه باشقه شی لازم دکل ! »

بونك‌اوزرینه بعضیلرینك دخی « فی‌الواقع بایرام کونی بك‌جامعنده بر طابور کوردلدی؛
اووقتدن‌بری اذهان ناسده برغریب تأثر کوریلیور؛ بوسنه عسکرینه بوالبسه کیدیرلمه

عسکرلك بحثنه کریز کامایتدم. بومسئله‌اقدمجه ارکان ایالت ایلری کلنلریله سویلشلمش وراًیلری استحصال ایدلمش ایسه‌ده بهکلنك سرحد قضالری اهالیسی پك وحشی اولمق حسبیله اونلر طرفندن روی مخالفت کورلمك خاطره‌سی ارکان ایالته دخی بادئ اندیشه اولیوردی ؛ بوکره سرحد آنالری تنظیم وتعلیم عسکر امرینی حسن تلقی ایتدکلرندن اینسه اساساً قرار ویرلمش دیمك اوله‌رق تفرعاتنك مذاکره‌ی کندولرینه برقیلدی ومذاکره‌نك مکتوم طوتولمه‌سی توصیه ایدلدی .

بزم مجالسمزده کتم اسرار ایچون هرنه‌قادار تنبیه اولنسه صورت مذاکره وقراری فرداسی شایع اولور ایکن بومناقلرك متانتنه باق‌که اون سکزی برقوناقده یکرمی درت کون بویله مهم مذاکرولر ایله مشغول اولدیلر و اصلا خارجه سر ویرمدیلر . والی ویاباکجی مراق ایدوب نه سویلشدکلرینی اوکرنمکه چالشدیلر ؛ برسررشته آله‌مادیلر ، نه مذاکره ایتدکلرینی بندن باشقه بیان یوق ایدی ؛ بویله اخلاقی بوزلمامش آدملرك سوزلرینه اعتماد اولنمازمی ؟

مذاکره‌لری تمام اولوب مضبطه‌سنی ویردیلر ؛ عسکرلك بحثنده اساساً خلاصهٔ مطالعه‌لری بوسنه‌ده خدمت فعلیه اوچ وردیفلك طقوزسنه اولمق وبوسنه عسکری خارج ایالته سوق اولنمامق خصوصلرندن عبارت اولوب مواد سائره تفرعاتدر . شوالك یکرمی طقوزنجی پنجشنبه کونی سرای بوسنه‌نك بالجمله وجوه واشرافی حکومت قوناغنه دعوت ایله ارکان ایالت واعضای مجلس کبیر حاضر اولدقلری حالده برمجلس عمومی عقد اولندی. حضاره خطاباً دیدم که : « کچنلرده ارکان ایالتدن مرکب برمجلس تشکیل ایدلمشدی ، بالمذاکره قرار ویردکلری ماده‌لرك بعضیسی دردست اجرا وبعضیسی دردست عرض وانهادر . ایالتك سلامت وسعادتنی موجب اوله‌جق الك مهم ماده تنظیم عسکر مسئله‌سیدرکه مملکتك مادهٔ حیاتیه‌سیدر . بیلیرسکزکه جهاد فرض کفایه‌در ؛ اهل اسلامك برفرقه‌سی بونك ایفاسنه منحصر اولمق لازمدر ؛ فقط بوفرقه‌نك سچیلوب آیرلماسی ایچون هرعصرده برقاعده جاری اوله‌کلشدر . بوعصرده دخی باقرعهٔ شرعیه عسکر آلنمق اصولی ارادهٔ سنیهٔ حضرت خلافتپناهی ایله موضوع ومؤسس اولدیغندن موجبنجه عمل واجب اولمشدر. بوفریضه‌نی روم ایلی وآناطولی خلقی ناصل ایفا ایدییورلر ایسه بوسنالیلر دخی اولوجهله ایفا ایتمك واجبدر. ارکان ایالت مذاکرات ایله اوزون اوزادی‌یه مشغول اولدی، نهایت سائر یرلرده خدمت

سرای بوسنه قشله‌سنده برطلیعه طابوری اولوب یشیل شریتلی جدید البسه‌سی کلمش ایسه‌ده بالتوقیف عید فطر صباحی اکسا ایتدردم واونی حکومت قوناغندن بك جامعنه قدر ایکی کچه‌لی دیزدردم ؛ یشیل صاریقلی زخاف طابوروندن دخی اون‌بش‌قدر نفرو ون باشی وچاوشلری استصحاب ایله بك جامعنه واردم . مراد عاجزی بوسنه عسکرینه بوایکی طابوردن برینك البسه‌سنی اکسا ایدی . واکرچه بوسنه عسکرینه یکنسق اولمق اوزره برنوع یرلی البسه کیدیرمکه مأذون ایسه‌م‌ده عساکر شاهانه‌نك تلبس ایده‌کلدکلری انواع البسه‌دن برینی کیدیرمك ارزوسنده ایدم . حالبوکه بوشناقلر علی‌الصباح خانه‌لرندن چیقوب‌ده جامعه کیدرکن بوآلایی کوردکلرنده تازه چمنستانه چیقمش کبی منشرح ومنبسط اولمشلر وصانکه یشیل قانادلی ملکلر ، بك جامعی اطرافنه ایتمش کبی بر حال تأثر اشتمال کوروب متحیر قالمشلر ؛ بك جامعی خطیبی دخی هنوز اکسا ایتدیکمز یشیل بنشله منبره چیقدی ؛ برکوزل خطبه اوقودی .

یشیل شریتلی طلیعه البسه‌سی بوشناقلرك قلبلرنده برغریب تأثیر براقمش و سرای دلیقانلیلرینك عسکرلکه فوق‌العاده میللری آچقمش اولدیغی صوکره‌دن آکلاشیلدی .
بعدالعید ارکان ایالت سرایده طوپلاندی ؛ جمله‌سی اون سکزه بالغ اولدقلری حالده بهکلی محمد پاشانك قوناغنده برمجلس موقت تشکیل اولندی . موالیدن ومجلس کبیر ایالت اعضاسندن اوزون عبدالله افندی رئیس اولدی . ایچلرنده اوندن دها رتبه‌لیسی وار ایسه‌ده ایالتك هرطرفنده طانمش وحسن صیت قازانمش برذات اولدیغندن ریاستی بحق آلدی .

ایلك دفعه مجلس عندی ایچون ایچلرینه واردم ؛ مبدأ مذاکرات وکندولرینه برنوع تعلیمات اولمق اوزره مذاکره ایده‌جکلری مواد عمومیه‌یی تعداد وبیان صره‌سنده بوسنه‌یه هیچ قاضیعسکر کلمشمی ؛ دیدیکمده ایچلرندن تاریخ آشنا اولانلرك ، جنتمکان فاتح سلطان محمدخان حضرتلری بوسنه‌یه کلدکده یانده برقاضیعسکر وار ایمش ؛ اوندن صوکره بورایه قاضیعسکر کلمه‌دی » دیمه‌لری اوزرینه «قاضیعسکر اردوقاضیسی دیمکدر . فاتح مرحوم بورایه بربیوك اردو ایله کلمش ، یانده قاضیعسکر بولنمق طبیعی ایدی . ذات شوکتسمات افندمز بنی قاضیعسکر رتبه‌سیله بورایه کوندردی ؛ نه معنایه اشارت اولدیغنی درك ایده‌بیلیرسکز ؛ بن یالکز بریشیل فرجه ایله کلدم ؛ سزدن برمکمل ومنتظم عسکر ایسترم » دیدم وبوفقره‌یی

حال وزمانىده ملاحظه‌دن دور اتمه‌مليدر . مقدملرى عسكر يازمق ايچون بوسنه‌لىلره سونكو كوسترلمش ؛ اونلرده سلاح ايله قارشى كلمش ؛ شيمديكى تشبثات ايسه ادنى ومعنى‌دىر . مقدملرى برطاقم وحشى بوشناقلر ، جهالتلرى حسبيله ، صرمه‌لى اپولرده قوروين آتشلر ايسه‌ده شيمدى قاضىعسكر اكه مخصوص اولان يشيل فراجه‌يه قورشون آتمقلرى اوقدر مستبعد براحتمالدركه بودرلو احتمالات بعيده‌يه وجود ويريله‌جك اولورايسه بومللو معظمات امور سياسيه‌يه اصلا تشبث اولنه‌ماز . ويكيدن تأسيس اوله‌جق ايشلرده مسائل هندسيه‌كبى هر درلو احتمالات عقابه‌دن عارى برشكل وصورت بولنه‌ماز . فقط ايشى اولجه اطرافلى دوشونمك وانسانك عقلى كسديكى كبى همان اجراسنه تشبث اولنمق مقتضاى حكمت وموافق مزاج حكومتدر .

بناءً على ذلك خصوص مبحوث عنه حقنده لازم كلنلر ايله تكرار بتكرار مذاكره ومشاوره‌يه ابتدار ايله برابر عموم ايالته عائد خصوصاتك مذاكره‌سى ايچون عيد فطردن صوكره سراى بوسنه‌ده بولنمق اوزره اركان ايالتى دعوت ايلدم .

اركان ايالت بورايه مخصوص برتعبير اولديغندن افنديمه بونى تفسير ايتمك لازم كليور : معلوم آاعضاى مجالس ، هريرده وجوه واشراف ومعتبراندن انتخاب اولنور . بورده اونلرك طبقهٔ عليا‌سنه اركان ايالت ديلير . بونلرك بعضيلرى اعضاى مجالسدندر وبعضيلرى برخدمتده بولنمايوب كندى خانه‌سنده يا چفتلكنده مقيم اولديغى حالده اركان ايالتدن عد اولنور . مجلس كبير ايالت اعضاسندن يالكز ايكى اوچ ذات اركان ايالتدن معدوددر . بهكلى محمد پاشا كه مقدما سرحد قولنده وقوع بولان كشاكشلره بناءً دشمنك سرحدلى اوزرينه سوق ايتمش اولديغى اردوبى منهزم وپريشان ايدن مشهور بهكلى محمد بكدر . سراى بوسنه‌يه نقل‌خانه ايتمكله حالا بوراده قوناغنده مقيم اولوب برايشه‌قاريشمديغى حالده اركان ايالتك اكا برندن برمرد شجاعت سمير وپير روشن ضميردر .

هرسك وبوسنه مفتيلرى ايچنده قضاى اربعه يعنى سراى وموسطار وتراونيك وقامه قضاسى مفتيلرى اركان ايالتدن معدود اولوب بوتون ايالتجه محترم‌ذاتلردر . الويه‌ملحقه‌ده بولنان اركان ايالتدن بعضيلرى رمضان شريف ايچنده سرايه كلدى . اونلرله وبوراده‌كى اركان ايله عسكرلك خصوصى محرمانه مذاكره اولنمقده بولنديغى حالده سرايك ايا‌صوفيه‌سى مقامنده بولنان خسرو بك جامع شريفنده رحله بيراى وعظ ونصيحت اولان خواجه افنديلره برر يشيل بنش كيدردم .

دونده تجارت نظارتنه كچمشدى ؛ آياستفانوس معاهده‌سى مذاكره‌لرنده بولندى ؛ برلين قونغره‌سنده اوچنجى مرخصمزدى ؛ ويانه‌ده سفيرايكن وفات ايتدى .

« حقوق » ايله مشغولدى ؛ تنظيماتدن صوكره‌كى ايالت قانونلرك ترتيب ايدلمه‌سنده خدمتى سبق ايتمشدى ؛ أدبياته قارشى « مراقلى بر آدام » حالنده قالدى ؛ اثرلرينك يكونى آزدر ؛ نثرينه باقكز : كورديككنى دويارق يازمش ؛ تصويرده قدرتى وار ؛ قوللانديغى كلمه‌لر ، تركيبلر ، ياشاديغى عصرك محصوليدر ؛ سجعه‌ يله طرفداردر ؛ « اون دوقوزنجى عصر » اسملى برقصيده يازمشدى ؛ الك صوك بيتى بر ضرب مثل كبى دائما سويله‌نيور :

زمان، زمان ترقى، جهان، جهان علوم ،
اولورمى جهل ايله قابل بقاى جمعيات ؟
اويله يوكسك حساسيتلى براثر عد ايديله‌مز ؛ برآز فكر قدرتى واردر ...

جودت پاشانك بر مكتوبى

بوسنه‌ده عساكر نظاميه تحريرينه دائر وحسن توجه وفاكارى ومروت سعاديلرينك بقاسنى مبشر برقطعه كرمنامهٔ كراميلرى دست اخلاصه وصول بولدى ، موجب مسار وافتخار اولدى. التفات واخطارات عليهٔ كريمانه‌لرينه تشكردن باشقه برديه‌جك بوله‌مام؛ فقط ذيل احساننامه‌لرنده بوسنه‌ده تنسيقات عسكريه اجراسنه قيام ايتمك ، بويوك برجرأت ديمك اولوب بوبابده شونك بونك خيالى وخوش آينده سوزلرينه قاپلمق جائز اولمايه‌جغى يوللو بعض اخطارات مندرج اولديغندن حقيقت حالك عرض وبيانه لزوم كوردم .

كريم الشيم افندم ، بورادە تنسيقات عسكريه اجراسنه مبادرت ، فى الواقع بر نوع جسارتدر ، لاكن فن تدبيرمدنه منافى خوبرات بهادرلغى قبيلندن بر جرأت و صرف خيالى بركيفيت دكلدر . معلوم والاى كرمكاريلرى اولديغى اوزره دولت عليه‌ده عساكر نظاميه ايجاد اولنه‌لى قرق سنه اولدى ؛ بورالرى مستثنى قالدى .

بوسنه‌ده هرنه زمان عسكر يازمق مسئله‌سى ميدانه قونلمش ايسه برو قعهٔ عصيانيه ظهوره كلمش اولديغندن بيليرم كه دوراندیشان عصر، بوايشدن قوجنور ؛ لاكن اخلاف

مرمر مزار اوزرینه یاتمش و مرمردن معمول مجسم صورتلرینی موجوددر که حالت زنده‌گی مشعردر. سنکتراشك مهارت صنعتی دوغروسی حیرتبخش عقولدر. بوایکی هیکل میت متهالك یان یانه اوله‌رق متوجه اولدقلری جهتده تجلیات الهیه‌دن کنایهٔ رسم عیسی تخت عرشنده قائداً متجلی و فیوضاتیله جنازه‌لر کویا که متسلی‌در. بیچاره فرددریق الهیهٔ حکمداریسیله ملابس اولدیغی حالده بلنه قدر کفنه صارلمشدر. سیاسیدن زمان حکومتنده بیوك ناپولیونك پروسیایی استیلاسی و زوجهٔ حورلقاسنك کنج یاشنده ارتحالی تأثیراتی و جاننده جمله هوساتندن اولان عالی سرایلر و کوزل باغچه‌لر ایچنده مألوف نازونعیم ایکن قره طوپراغی مسکن اتخاذی تأسفاتی محسوسدر.

عالی سرایه صیغماز ایکن جسم حشمتی؛
تابوت قبر، شبهدی سریر اقامتی.
سیر ایله قبر ورسم فرددریقی عبرت آل،
تولسه‌ك بودر جهانده حیاتك نهایتی!

زوجه‌سنك تصویر مجسمی ایسه سراپا کفنه صارلمش یالکز سر و سینه‌سی آچیقده قالمشدر. منظرهٔ سیماسی پرحور هوشربا و بویله پرجوده فالکك قیماسی دوغروسی پك ناسزادر. ترنج مه‌لری زیر کفندن فلکك بوانصافسزلغنه تترکی کورینور. ساعد سیمینك وضع دلربایی شو وفاسز عالمدن ال چکدیکنی کوستر. کردن بلوری بوکلش، غدر فالکدن اشتکا ایدر. سینهٔ صافی تحسرله ایچری چکلمش کویا که غدر اجلدن تظلمی ایما ایلر. براندامه مالك که تناسبی نظارینی هالك، برمیت که نجه حی، کرشمهٔ حالت نزعنه فدای جانه متهالکدر.

بوقالب بیجان دکل روح رواندر؛
امعان ایله باقسه‌ك قدم روحه نشاندر.

احوال اخرتی تصوره نمونه کاه اولان بو تربه‌دن چیقلدیغی کبی بوقاریده وصفنی ایتدیکم باغچه‌ده کزبلیر. صانکه قبردن چیقلمشده جنته کیریلیر. آرتق سوزی بورادہ کسه‌یم. زیرا مشاهده‌ده‌کی تأثر تعریفده تجسم ایتمکه باشلادی. سنوحات انشائیه تأثیرات قلبیه‌یه منقلب اولدی.

سعدالله

سعدالله پاشا [١٢٥٤ - ١٣٠٩] شاعر اسعد مخلص پاشانك اوغلیدر؛ سلطان عزیز

اشجار ملتفة الساق ایله مزیندرکه هر شاخ نضارت وایه‌سی تار شعاع آفتابه بر کوزل شانه‌ء سایه‌سی ایسه آلتنده کزنلرك حیاتنه سرمایه‌در. رخام خامدن جابجا رکز اولونان صنملر کویا که بو عالمك نفوس ملکیه‌سی وخاندان ایمپراطوریدن ارتحال ایدنلرك شهراه روضه‌ده مشهود اولان تصاویر مجسمه‌سی کویا که بو باغ سکون آبادك سکنهٔ متحسره‌سی‌در. بو اجمالك تفصیلی ادیب مرحوم کمال پاشانك قالیپسو جزیره‌سنه دائر تعریفات بلیغانه‌سی مفیددر.

بو باغده وار غریب حالت
شایسته دنیاسه اکا جنت

نصل جنت دینلمه‌سین؟ ساحه‌سنده احوال عقبانی اکدیرر بر عالمه کیریلیر. بو تماشادن صوکره صفای جنت سوزیلور. یعنی بو روضهٔ و سیع الانحانك بر کوشه‌سنده شیمدیکی ایمپراطورك پدری فره‌دریقك وزوجه‌سنك تربه‌سی موجوددر. باغچه‌نك ساپا بر جهتندن اوزون بر یول ایله اورایه کیدیلیر. یولك اطرافنده سروی کبی حزن آرتدیره‌جق آغاجلر دیکیلیدر. یولك مبتداسندن منتهاسنه دوغرو بانلنجه بر صراط مستقیم که ظلام ظلال اشجار ایله منظره‌سی غایت مهیب وموحش و تأثیر روزکار ایله تصادمندن حاصل اولان ایکلتی، زیاده حزین ومدهشدر. زوار، بو یولك اورته‌سنده سنوحات اخرویه ایله اویله متأثر الجان اولورکه دوردن بر مغاره دیکی کبی مشهود اولان تربه قاپوسنی مدخل عالم اخرت ظن ایتمکه باشلار. تقرب ایتدکجه توحش ایدر. قاپودن ایچری‌یه کیردیکنده بش اون باصاماقلی چفته نردبان ایله بر حجره‌یه داخل اولورکه قبه‌سنك پنجره‌لری مائی جاملر ایله یاپلمش اولدیغندن عکس ایدن ضیا بخار ظلمانی اکدیرر. و بو شب ظلمت ایچنده صاغده فره‌دریقك، صولده زوجه‌سنك مزاری کورینور. بو تماشا «کل نفس ذائقة الموت» تنبیهله رعشهٔ قلبی اویله تزیید ایدرکه زائر حال وجده مستغرق اوله‌رق «یارب! دلالت عزرائیله حاجت قالمقسزین کندی ایاغمله بارکاهکه کلدم» دییه‌رك

«محتاج عفو وصفحم الهی عنایت ایت؛
بو مجرمی عذاب ألیمدن صیانت ایت»

مناجاتیله مشغول دغدغهٔ بودونبود ایکن پرده دکیشیر. یعنی حجرهٔ ظلمانیدن یانندهکی حجرهٔ نورانی‌یه کیریلوب قورقولی رؤیانك تعبیری اورادا کلاشیلیر. ایکنجی حجره‌ده صاحبلرینك

قوتلی برغزنه‌جی اولمشدی؛ ترجمه‌ده مثلی آزدی؛ فرانسزجه‌یه تورکجه‌سنه یاقین برقدرتله تصرف ایدییوردی ؛ « غلطات ترجمه » سی « قاموس سعیدی » ی قیمتلی اثرلریدر . .

منظومه‌لری وار : هجوه و تعریضه میل ایتمشدر ؛ اوده‌سی ادبیات جدیده نغمه بکلزمه‌یور ؛ دها زیاده ضیا پاشانك شعرلرینی آکدیرر : نثری برآز کفتلیدر : خیلی وحساسیتی حاوی اولمق دعواسنده کوروتمز ؛ قوتلی یازار ؛ اوقویورکن ماضینك ضعنی عنعنه‌لری حس ایدیلیر ؛ بوسیله کوکللرده علاقه اویاندیریر . . .

سعید بکك اوقودیغمز مکتوبی دوزت محرردن بحث ایدییور ؛ بونلره باخاصه « تاریخ عمومی » ، « تاریخ ابوالفاروق » « طورفه‌می ترفنده‌می » حکایه‌سی ، « تجربه یوارلاندی قاپاغنی بولدی ... مؤلفی ، « عقلدن بلا » تیاتروسی مترجمی ومیزان محرری مراد ، « اقتطاف » صاحبی و « هامر تاریخی » مترجمی عطا، مختلف قاموسلردن چوق استفاده ایتدیکمز شمس الدین سامی بکلری ، « محیط المعارف » ی حاضرلامق غیرتنی کوسترن امرالله افندی‌یی علاوه ایدیکز ؛ اودورك ، دها آز صوکره‌کی زمانك سیاسی واجتماعی مطبوعاته منسوب بویوك آداملری همان همان خاطرلانیلمش اولور ...

سعدالله پاشانك بر مکتوبی

کچن کون هوانك مساعده‌سندن استفاده ایله شهرك جوارنده بولنان شارلوته‌نبورغ سراینك باغچه‌سنه کیتدم . باغچه کوزل اولدیغی کبی ایچنده‌کی اوچنجی فره‌دریقك تربه‌سی دخی تماشایه شایان اولمغله رمضانا کلنجه‌سی اولمق اوزره اوصافی تحریر اولنور. شویله‌که : سرایه جهه‌سندن نظر اولندقده اتصالنده بر دائره ، اوزرنده عظمتلی بر قله‌دن عبارت فرسوده رنك بر بنا ورینور . منظرهٔ بنا شاعرانه تشبیه اولنسه ، ایکی جناحنی آچمش برعقاب عظیم الهیکل ، پروازه مهیادر دینیله‌بیلیر .

اوکنده‌کی ساحه بر دوحهٔ بدیع المنظردرکه فسحت عرض وطولنی احاطه‌ده مدنظر قاصر ، لطافت انتظامنی تعریف و افاده‌ده قوهٔ متخیلهٔ ادبا عجزینی اعترافده هر زمان حاضردر . هر طرح زمرد فامی استاد صنعتك نفائس طبیعتی تقلیدده کمالنه برر نشانه ، هر سطح شکوفه‌زاری آرایش بهاردن بر نمونهٔ بی‌بهانه‌در . یوللرینك حوالی واطرافی

مرثیه

طفل نازنینم اونوتمام سنی ،
آیلر کونلر دکل کچرسه ییللر .
تلخکام أیلدی فراقك بنی ،
چیقارمی خاطردن اوطاتلی دیللر ؟

قیبله‌ماز ایکن اوپمکه تنك ،
شیمدی نه حالده‌در نازك بدنك ؟
آکدقجه کلشنده غنچه دهنك
یانسین آهم ایله کول اولسون کللر !

تغیرلر کلوب جسم سمینه
دوکلدیمی سیاه ابروجبینه ؟
صبره صاچلر یاییلدیمی زمینه ؟
داغیلدیمی قوقلادیغم سنبللر ؟

فلکك کینه‌سی یرین بولدیمی ؟
کل یاناغك ، رنك رویك صولدیمی ؟
عجبا چوریدی طوپراق اولدیمی
توپوب اوقشادیغم اوپاموق اللر ؟

عاکف پاشا

پارماق حسابی : اون برهجالی .

عاکف پاشا (۱۲۰۲ ـ ۱۲۶۳) یوزغادلیدر ؛ خارجیه‌نظارتنه قادار یوکسه‌لمشدی ؛ صوك دورلری منفاده کچدی . لسانی قوتلیدر ؛ « تبصره » اسملی کتابنده قدرتلی برناثر مزیتنی حائز کورونور ؛ « عدم » قصیده‌سی اسکی مکتبك آغیر براثریدر ؛ عروض وهجا وزنلرینه موافق یازیلری واردر ؛ سلطان محمود دورینك اویانمقده دوام ایدن ادبی یکیلکنك رئیسلرندن صاییلیر ...

* *

برخلاصه : صوك بر عصره یاقین زمان ایچنده یازیلریمزك شکلی ، ماهیتی ایچه ده کیشدی؛ بونی دورت صفحه‌یه آییره‌بیلیرز : (١) «شناسی ، نامق کال ، عبدالحق حامد وزجائی‌زاده اکرم قولی ، لسانك اسکی عنصرلریله عصرك احتیاجنه دها اویغون اثرلر وجوده کتیردی ، تیاترو یازدیلر . وطنك سلامتی ورفاهی تهدید اولنیوردی ؛ ملت ایچون فریاد ایتدیلر . علمه یکی موضوعلر بولندی ؛ اسکی ناقیلرك خارجنه چیقدیلر . غریب کلمه‌لی ، سجعلی نثرلرك آهنکی صنعی ومطرد کوروندی ؛ قلملری قلبلرینه یاقلاشدی ؛ یازیده بر آز دها سربست اولدیلر !

(٢) بو تمایللر ، ادبیات جدیده محررلرینك النده شعوره مستند ، کوردکلری تربیه ایله متناسب ، قوتلی بر جریان وجوده کتیردی ؛ خالد ضیا بکله حیاتمزده عصری بر حکایه دوری آچیلدی ؛ لسان چوق ده کیشدی ؛ « رباب شکسته » دن ، باشقه ، طاتلی بر آهنك انتشار ایتدی .

(٣) اسکی ادبی اعتیادلرده جاذبه واردی ؛ هرکس عبدالحق حامد ، رجائی زاده ، فکرت ، جناب وخالد ضیا بکلرله برابر یوروممه‌دی ؛ نظرلرنده فهیم ، نائلی ، نفعی وفضولی کبی استادلرك افقی آشیلامازدی ؛ بودورلو محررلر دها زیاده ماضی‌یه مربوط قالدیلر .

(٤) شیمدی شفاهی لسانه یاقینلغك ، ساده‌لکك ، ملی ذوق ایله مشبوع اولمقده‌کی دعوانك سحرینی دویویورز .

ادبی قیمت : بز بر آز اثر اوقویلمز ؛ رسم ، موسیقی ، معماری و هیکلتراشلق کبی صنعتلرك اهمیتی چوقدر ؛ « ژوقوند » تابلوسنی خاطرلارسکز ؛ دوداقلرنده ، کوزلرنده الهی بر تبسم حس ایدیلیر ؛ بوقادین خالقنك بدیعه‌لرندندی؛ بر زمان ایچون کوزه‌للکنی محافظه ایده‌بیله‌جکدی ؛ «له‌ئونار دو وینجی» نك دهاسیله ، البته مظهر اولدی؛ بویوك رسامك شهرتی اك اوزاق استقباله طاشیور . عطرینك « تکبیر » ینی بیلیرسکز ؛ نه صمدانی بر نغمه‌سی واردر ؛ بونی شیمدی ابداع ایده‌مه‌یز؛ او دویمش ؛ نقل ایتمه‌سه‌یدی حسنده‌کی خشوعی ، کندی کوکلنده قالوب سونه‌جکدی ؛ بز محروم اولاجقدق ؛ بوکون بالخاصه بایرام صباحنده قلبلر اوبسته‌یله بر حیاتك ذوقنی دویارق برله‌شیر . « لیلی ومجنون » ی قافقاسیه‌ده اوقویه‌ورلر ؛ بز بوکتابله بر مسترز ؛ فضولی ، مشترك بر آشنامزدر ؛ ملتك

بر برندن جدا قالمش بعض گزیده‌لرینی عین الهام اطرافنده طوپلار. اسکی یونان قومی پریشاندی ؛ لهجه فرقلری چوقدی ؛ آکلاشه‌مازلردی . بوریقه‌س دوزینك شعرلرندن صوکره برلشدیلر ؛ ادبیات وصنعت وحدتلرینه برعامل اولدی.

سزادبی أثرلرك کوزه‌للکنی دویوکز ؛ او، برطاقلی ذوقدر ؛ مدنیتك دلبرلکنی « صنایع نفیسه »ده بولورز ؛ بونلرده بر موضوع وافاده وار که طبیعتی ، جمعیتی بلمکه بیلمه‌دیکمز ، دویامادیغمز بر جبهه‌دن کوسترر ؛ طانیمادیغمز دیکر شعر آشنالریله دوست اولورز.

انشاد : منطق وبدیعی قرائتده موفقیتکز تکامل ایتمه‌لیدر : سسکز وحساسیتکزك تلقین اقتداری مساعدسه اوقومه‌کز برهیجان منبعی اولابیلیر ؛ کوچ سوز سویله‌ینلری دیکله‌مکده ذوق یوقدر ؛ سرده قرائتده مشکل ویوریجی بر ایش یاپدیغکزی حس ایتدیرمه‌یك . اوضاعکزك استرا کندن استفاده ایتمك ممکندر ؛ افراطه ، مبالغه‌یه دوشمه‌یك : کولونج اولابیلیرسکز ؛ هر موضوعك برایجابی واردر ؛ کوزه‌ل ، مؤثر اوقومقدن عبارت اولان انشادیکزده اونی تعقیب ایله مکلفسکز.

موسیقی استادی سسك آهنکنی بیلیر ؛ معمار قوللانه‌جغی خرجك متانتنه باقار ؛ هیکلتراش مرمرك نوعنی طانیر ؛ رسام ، مشاهده وابداع ذوقنی حائزدر ؛ فیرچانی قوللانمقده مهارته مظهر اولمشدر . سز انشاده برهنر ، بر صنعت دییورسه‌کز مواد ابتدائیه‌سنی بیلمکدن مستغنی قالامازسکز ؛ کلمه‌لری ، عباره‌لرك خصوصی موسیقیسنی ، وزنی ، سسکزك احتیاجه کوره اداره‌سنی اوکرنمك وظیفه‌کزدر ؛ حسن خدمه نه‌قادار أمك صرف ایتدیککمزی خاطرلاییك ؛ هانکی سپور اوچ کونده بتر ؟ انشاد، بونلردن آشاغی برغیرتله قازانیلاماز.

ایجاد ، ترتیب ، أدا : ایجادی آکلادیکز (صحیفه: ۱۱۰،۱۲۲) مشاهده‌یله ، نوط آلارق، دوشونه‌رك اوقومقله موضوع بولابیله‌جکسکز ؛ ایلك تجربه‌لریکزده سنده‌له‌مه‌کز احتمالی واردر ؛ نظمی نثره تحویل ایدیکز .. بونده فکرلر ، باشقه‌سنه عائد اولمقله برابر ذاتاً حاضرلانمشدر ؛ حتی مرتبدر ؛ یعنی موضوعده‌کی تحسسلر ، معنالر تصنیفه، انتظامه تابع طوتولمشدر ؛ سز یالکمز کندی کلمه‌لریکزله ، موافق کوردیککز جمله تشکیلاتیله یازاجقسکز ؛ بو ایکی منظومه‌یی نثره چویریکز :

بیوك آنه‌نك ماصالی

دوعش بیوك ننه‌مدن آننم، دیمشدی، برکون :
أول زمانده یوقش عنتجه کیمسه دوشکون ،
هپ دوغرولق یوزندن، عالم کوزه‌ل یاشارمش ؛
آنجق فقیر وعاجز تك برزواللی وارمش !
طوپراقله اوغراشیرکن
داغلرده ، قیرده اولکون،
بعضاً ده یوك طاشیرکن
کوی یوللرنده .. برکون
برتازه الما بولمش ، غایت کوزه‌ل قیزارمش؛
یردن آلوب‌ایصیرمش، چوق اشتهاسی وارمش،
لاکن او آنده آنمش! زیرا بوحق یمکدر ،
صورمقسزین ایصیرمق جرم ایشله‌مك دیمکدر.
کوکلم ایناغق ایستر
نقل‌ایتدیکم بوحاله ؛
تاریخی چوق بیلنلر
حکم ایتدیلر محاله.
صورمش همان کیمکدر، تحقیق ایچون یورولمش ؛
برذاتی سویله‌مشلر کیتمش، باغنده بولمش.
چوقدر، دیمش، قصورم لطفاً حلال ایدك سز!
آلمش جوابی لاکن: اعمی ، صاغیر ودیلسز
بردانه‌جك قیزم وار شاید قبول ایدرسه‌ك
ایتم او حق دعوا مقبول اولور نه‌دیرسه‌ك...
حق وار، ناصل دیسین یوق ؟
بیچاره آغلامقدن چوق ؛
اولسون بوبر کفارت
آلدم.. دیمش نهایت!
برکون نکاح ایدلمش.. او ج کون دوکونله‌درنك،
زوجه‌یله ممکن اولمش، داماد ایچون کوروشمك.
باقمش نه‌کور، نه‌دلسز، امثالی یوق برآفت!
صورمش قصوربکز یوق، بیلمم نه‌درله حکمت،

أولجه بحث ایدرکن
دویدم قاین پدردن
کویا صاغیر ودیلسز
اعمی ایشسکز سز ؟
کولمش، أوت دیمش قیز، غیبتده دیلسزم بن ،
کوردر تجسس ایتمز هرکس امین کوزمدن ؛
سویلنمش اولسه برسر
دیرلر بوقیز صاغیردر ! .
دیمش بوبوك ننه‌مدن آننه‌م حکایه ایتدی :
دیرمش، قیزم، اودورك هردردی بویله بیتدی .
زیرا که دوغرولقمش انبالمرك شعاری،
برشانلی مملکتمش عثمانلیلق دیاری !.

سراج الدین

سلطان محموده قاپیجی

سلطان محمود ، اکثریا بر درویش
صورتنده دوره چیقار کزرمش ...
سرایته کیتمك ایچون بر صباح ،
بینر اسکی برقاییغه پادشاه .
الده کشکول ، بلده کهنه برکمر ؛
بابا ، بنی طوپ قپویه کوتور ، دیر :
نردن بیلسین مشتریسی برخنکار
اولدیغنی بوزواللی اختیار ! «
« چکر دورور قیدسزجه کوره‌کی ،
دولو کندی قایغوسیله یوره‌کی .
هرکون بویله دالغه‌لرله اوغراشیر ،
قاییق کلیر طوپ قپویه یاناشیر .
سلطان محمود چیقار چیقماز ساحله ،
قاییقجی دیر : ـدرویش بابا ، دورهله
یاکلشلقله برعثمانلی آلتونی
براقشسك ؛ بوزپارا وبر ، آل شونی !»

سلطان محمود ایچین ایچین کولومسر ،
سنك اولسون براقدیغم آلتون، دیر.
ایشی آکلار همان ذکی اختیار ،
دیرکه :- گیتمه، سکا برجفت سوزم وار .
درویش بابا ، حقیقةً اکر سن
کوروندیکك کبی بویله درویشسه‌ك
بوویردیکك پارا چوقدر آل کری ،
بوزپارادر خدمتمك ده‌کری .
یوق اکر سن شو سرایده اوطوران
دولتلیسه‌ك ایش ده‌کیشیر اوزمان .
طالع بکا هرکون بویله یار اولماز ،
حقمی ویر ، بوویردیکك پارا آز !.

اورخان سیفی

بوایکی منظومه‌یی اساس اتخاذ ایدنجه اوچ وظیفه‌نك بری بیتیرلمش صاییلیر : اصل موضوعی ایجاده احتیاج یوقدر ؛ حکایه‌لرك صفحه‌لرینی‌ده کورییورسکز : صیرایه قونمشدر ؛ ترتیب ایچون قوللایلمغه مظهر اولاجقسکز : شیمدی ایجاد ایله کوره‌رك ، دویه‌رق ، دوشونه‌رك طوپلادیغکز فکرلری ، خیالاً حتی کاغد اوزرنده پلان یاپارق ترتیب ایتدکدن صوکره موضوعکزی حساسیته ، ذهنه مؤثر اولاجق ایی ، دوغرو وکوزه‌ل معنالی عباره‌لرله آکلاتاجق ، یاراجقسکز ؛ «أدا» بو نوع شفاهی وتحریری افاده‌یه دینیر ؛ کوچاککنی صاقلامق فائده‌سزدر . فقط سز جسور اولوکز ؛ فکریکز وار ؛ حس ایدییورسکز : بونلری نه‌دن آچیق بر شکلده سویله‌یه‌مه‌یه‌سکز ؟ اولدیغمزدن فضله نمایشه لزوم یوقدر ؛ طبیعیلکمزك محافظه‌سی کافیدر ؛ بو وضعیتکزله موضوعك ایجابنه موافق سکونی وآهنکی سیله قازانمق ممکن اولور ؛ یالکز مسوده‌مزی بیتیردکدن صوکره مهم بر ایش دها کلیر : تصحیح .

موضوعی أیی دویورابیلدممی ؟ کلمه‌لر ، دوغرومی یازلمش ؟ حرفلرك امتزاجی قولاغه ایی کلییورمی ؟ جمله‌لرده کلمه‌لرك مربوطیتی کبی عباره ایچنده‌کی افاده‌ده ارتباط وارمی ؟ مقصدکزی أیی آکلاتابیلیورمی ؟ هر کلمه ، هر جمله سویله‌مك ایسته‌دیککز معنی ایچون بیلدممی ؟ عباره ، موضوع ایله متناسب موافقتی وآهنکی حائز کورینیورمی ؟

وظیفه‌کزی بو سؤاللره کوره تدقیق ایدك؛ دالغینلق وعجمیلك ایله فضله شیئلر یازمشسکزدر، چیقاررسکز؛ بعضاً‌ده آز یاخود ناقص کوررسکز؛ دقتله علاوه ایدك وهر حالده اونوتمایك‌که خطانك منبعی، موضوعك طبیعی ومنطقی استقامتنی قاورایامادیغمز ایچون، اکثریا کندی فکرلریمزه عائددر؛ بو سببله یازمادن اول دوشونمه‌یی بیلمك، معلومات عمومیه صاحبی اولمق، طبیعتی وجمعیتی مشاهده‌یه آلیشمق لازمدر...

بهار

علی‌الصباح که آهنك نغمه ایتدی هزار
آچیلدی فیض محبتله خاطر کلزار
چمن چمن کل ونرکسله زین اولوب عالم
آچیلدی کوکلی کوزی کلشنك ایریشدی بهار
دوشوب بو کیف ایله سنبل چوزولدی دوکمه‌لری
ایدوب تکلفی طرح اولدی شاهد بازار
چمنده زورق لاله‌یله سیر ایدر ژاله
زمینه اویله هجوم ایتدی موجهٔ ازهار
نشاط وشوق ایله عالم اورتبه سرکردان
سچیلمز اولدی کلستانده مست ایله هشیار
سرایت أیله‌مش اول رتبه فیض صحرایه
اولور صدف کبی هر برك خشك کوهر وار
نه برك خشك جهان سبز خرم اولدی تمام
انار حاصل ایدر شیمدی سینه‌سنده چنار
اورتبه نشوونما وارکه بلبل أیله‌سه آه
شراری تربیت أبر ایله اولور کلنار
لطافت اویله‌که هر بر حبابدن کورونور
نجوم زاهرسیله بو کنبد دوار

قرنفل عشوه وناز ایله قیرقمه کا کلله
نسیمه روزن کلبندن عرض ایدر دیدار
اولوب بوتون چمن اطفالی صارماشیق دولاشیق
بری برینه فیصیاتیله عشق ایدر اظهار
دکل عبث بوقادار جوشش صفا و سرور
میان باغده زیرا که باشقه حالت وار
چادیر چیچکلری زین ایتدی کوه وصحرایی
داغیلدی داغلره یکپاره عسکر ازهار
نکاه اهل صوردن نهان تماشاسی
کوروندی دیدهٔ حقبینمه نیجه اسرار

شیخ غالب

وزنی : مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن (فع‌لن)

ایلك سطرده‌کی « صباح » کلمه‌سنك « با » مجاسنی بر آز فضله چکه‌رك اوقومالی‌یز ؛ نیچون ؟ ایکنجی مصراعك « فیض محبت » ترکیبنده‌کی أسره‌یی یوقسه « خاطر کلزار »ك اضافت کسره‌سینی دها زیاده اوزاتمالی‌یز ؟

شیخ غالب ، (۱۱۷۱-۱۲۱۳) اصل اسمیله محمد اسعد افندی ، استانبوللودر ؛ ذکاسی کنج یاشنده انکشاف ایتمشدی ؛ « حسن وعشق » اسملی منظوم بر حکایه‌سی وار ؛ أبدیلکه نامزددر ؛ اسکی شاعرلرك شعر مجموعه‌لرینه « دیوان » دینیر ؛ غزللرك قافیه‌لرنده‌کی « الفبا » صیراسنه کوره ترتیب ایدیلیر ؛ شیخ غالب ، اسکی اصوله تبعیتله طبیعی بویله بر کتابده حاضرلامشدر ؛ تدقیقنی دیکر صنفلره براقیورز ؛ یالکز سز بو منظومه‌ده « بهار » منظره‌سی بولیورمیسکز ؟ افاده‌سی حقنده فکریکز نه‌در ؟ فکرلرینك طبیعیلکنه مانع وارمی ؟ صحته ، منقحیته مثال اولابیلیرمی ؟ قافیه‌لرینی کوستریکز .

مخمس

یالواروب حق بکا بر راهبر آگاهی
بندهٔ حلقه بکوش ایتدی دل گمراهی
جان ودلدن بویوله اولدم آنکله راهی
عابد وفاسقه مولانك آچیق درکاهی
نیده بویله قبول ایتدی أرنلر شاهی

اولهمادام أرنلر قاپیسی جلوه کهم
باب مولایه چیقار دوغرو بنم شاهرهم
دوغرودر حقه اوزم دهکه کج اولسون کلهم
اورمه اورمه یوزیمه کثرت جرم وکنهم
نیده بویله قبول ایتدی أرنلر شاهی

أیلهیوب محض کرم بندهٔ بیچارهسنه
مرهم شفقت ولطف اوردی دلك یارهسنه
فیض همت ایله قیلدی مدد آوارهسنه
باقمایوب حاصلی واصف یوزیمك قارهسنه
نیده بویله قبول ایتدی أرنلر شاهی

واصف

وزنی :

فاعلاتن (فعلاتن) فعلاتن فعلاتن فعلن (فعلن)

منظومهنك شکلنه باقکز ، نهدن مخمس دینیلدیکنی آکلارسکز : هرپارچه وزنلی بشر سطردن یعنی مصراعدن عبارت . .

شعرك معناسنی آکلامق کوچ دهکلدر ؛ ایلك قطعهیی بر آز مادیلهشدیرهرك همان نثره تحویل ایدییورم: « جناب حق، وقوفی، عرفانی حائز بر رهبر یاراتوب، یولنی غائب ایدن کوکلی، قولاغی حلقهلی کوله ایتدی ؛ بن بویولده اونکله جان ودلدن سیاح اولدم:

المنك درگاهی صوفیه، سفینه آچیقدر؛ أرنلر پادشاهی بنیده بوحالمله قبوله شایان کوردی، اوته‌کی پارچه‌لری سز نثره چویریکز . .

واصف، ادبیاتمزك ایکنجی درجه‌ده قالان برشاعریدر؛ اوچنجی سلطان سلیم خان زماننده یاشایوردی؛ اندرونی فاضل، سنبل زاده وهبی وسروری کبی شیخ غالبك معاصرلرندندر . . .

غزل

دلخسته‌لرك بیلمه‌دی صحت نه‌یه دیرلر
داروی اقاقیله عنایت نه‌یه دیرلر
سرتابقدم کل کبی اول کوش حقیقت
بلبلدن ایشیت نالش حسرت نه‌یه دیرلر
هم سینه‌سی برداغ وهم آوازه‌سی محرق
نیدن بیلنیر سوز محبت نه‌یه دیرلر
معلوم اولیور نقطهٔ اسرار فمکدن
کلغنچهٔ کلزار لطافت نه‌یه دیرلر
تا اولمایه زهرابه چش فرقتك عاشق
درك أیلیه‌مز لذت وصلت نه‌یه دیرلر
صورتده اکر راغبز اما که جهانده
فهم أیله‌مه‌دك معنیٔ رغبت نه‌یه دیرلر .

راغب پاشا

وزنی :

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

غزل نه‌یه نکلدر : شعرك معناسی خلاصه یاخود تفصیل ایتمکه چالیشکز ؛ بن آکلادیغم شکلده کوچوك برنمونه کوستریورم :

جورکدن، اهالکدن یارالی کوکللر شفانك نه اولدیغنی، صحت اکسیریله (علاجیله) اصل عنایت والطفکارلق کوسترلدیکنی بیلەمەدی؛ سن تکمیل هویتکله کندیکی کل یرینه قویەرق حقیقتك قولاغی اول؛ بلبلك فغانلرندن حسرت ایکیلتیسی نەدر، بلکه آکلارسك. نایك سینەسی قیزغین دمیرلرك ضربەسندن مجروح اولدی؛ فریادلرینی دیکله: بونده محرق محبتك آتشی واردر.. آغزك «نقطهٔ اسرار»، موافق کوریلەجك حیز قادار اوفاق.. لاکن لطافت باغچەسنك کل غنجەسی نەدر؟ اوکا باقنجه آکلارز. فرقتك زهرینی طاتمایان، ملاقاتك لذتنی دویەمار. بز ظاهراً جهانده «راغب» کورونورز؛ فقط حالا رغبتك معناسنی اوکرنمك نصیب اولمامشدر...

غزلی فکراً علی العاده بولدیکنز، ظن ایدییورم؛ ذاتاً راغب پاشا، وجدی، شعر الهاملرینی صیجاق تحسسلرله دویان برشاعر دەکلدر؛ حکیمانه ذوقی وار؛ عالم طبیعتلیدر؛ صدر اعظم اولمشدی؛ ۱۱۷۶ده وفات ایتدی؛ قوسقەده کتبخانەسی یانندەکی مقبرەده مدفوندر...

استانبول

بوشهر ستانبول که بی مثل و بهادر
برسنکنه یکپاره عجم ملکی فدادر
برکوهر یکپاره ایکی بحر آراسنده
خورشید جهانتاب الله طارتیلسه سزادر
برکان نعمدر که آنك کوهری اقبال
برباغ ارمدر که کلی عز وعلادر
آلتندەمی اوستندەمی در جنت اعلی
الحق بونه حالت بونه خوش آب وهوادر

هر باغچه‌سی بر چمنستان لطافت
هر کوشه‌سی بر مجلس پر فیض وصفادر
انصاف دکلدر آنی دنیایه دکشمك
کلزارلرین جنت تشبیه خطادر
هر کس ایریشیر آنده مرادینه آنکچون
درکاهلری ملجأ ارباب رجادر
کالای معارف صاتیلیر سوقلرنده
بازار هنر معدن علم وعلمادر
جامعلرینك هر بری بر کوه تجلی
ابروی ملك آنده‌کی محراب دعادر
مسجدلرینك هر بری بر لجهٔ انوار
قندیللری ده مه کبی لبریز ضیادر
هر چشمه‌لری اولده انسانه روانبخش
کرمابه‌لری جانه صفا جسمه شفادر
هپ خلقنك اطواری پسندیده ٔ مقبول
دیرلر که بر آز دلبری بی مهر ووفادر
شیمدی یاپیسالان عالم نورسم صفانك
اوصافی بله باشقه کتاب اولسه سزادر

تامی کبی اولمشدر اوہم سعدہم آباد
استانبوله سرمایهٔ فخر اولسه زواد
کهسارلری باغلری قصرلری ہپ
گویا که بوتون شوق وطرب ذوق وصفادر

احمد ندیم

قپودان مصطفی پاشانک یالیسی

قصر روح افزا ده کل حسن وبهاماٴواسیدر
جنت اعلا بونک فرش جهان آراسیدر
سیر ایدوب طرح جدید سقف عالیسن دیدم
وار ایسه بو روی ارضک عالم بالاسیدر
روح افلاطون دیدی یوق یوق خطا ایتدک خطا
عالم جاه وجلالک بو یکی دنیاسیدر
دار محنتدر جهان اما بونک خاک دری
اول قیاسک صورت الای استثناسیدر
طاق کسری قصر شیریندر پدر مادر آکا
بو ایکیسنک دخی بر طفل نو پیداسیدر
کوه ودریا ایکی جانبدن در آغوش ایلەمش
صانکه دریا دایەسی کهسار ایسه لالاسیدر

کوه صاقینمقده رخسارین دوغار کوندن آنک
بحر ایسه آینه دار طلعت زیباسیدر
حبذا سحلسرا کیم رنک وبوی نوبهار
کلشن پرفیضنک برغنچهٔ رعناسیدر
طینت پاکنده کی دلجوی بوی آشنا
ملکت باغ وبهارک حضرت عیساسیدر
حبذا کلزار پرفیض تماشای غریب
کیم بهشت هشت آنک بر کوشهٔ تنهاسیدر

احمد ندیم

وزنی : فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ندیم (١١٠٠ - ١١٤٣) ادبیاتمزک تاریخنده سن و شفاف روحلی ، حسلری اینجه و اکثریا لاابالی ، قیدسز برشاعر اولارق چیقیور ؛ شعرلری بلکه ابدیلکک حدودی ایله متناسباً تازه‌لکنی محافظه ایده‌جک . . بر دیوانی وار ؛ کوزه‌ل تورکجه منظومه‌لرندن باشقه برآز عربی وفارسی پارچه‌لری‌ده احتوا ایدر .

برحمه ایتدیکی اوچ جلدلک « صحائف الاخبار » اسملی « منجم باشی تاریخی » مشهوردر : معنه مائلی برآدامدی ؛ مدرسلکده ومحکمه رئیسلکنده بولنمشدی ...

غزل

کلستان دهره کلدک رنک یوق بو قالمامش
سایه انداز کرم برنخل دلجو قالمامش
ایلمش دربسته دکان طبیب روزکار

حقۀ پیروزۀ گردونده دارو قالمامش
تشنگانك چاك چاك اولمش لب خواهشگری
چشمه سار مرحمتده بر ایچم صو قالمامش
قدرین آگلار یوق بیلیر یوق هردر سنجیده‌نك
چارشوی قابلیتده ترازو قالمامش
جیش غمدن قنده ایتسین التجا اهل نیاز
قلعۀ همتده نابی برج وبارو قالمامش

نابی

وزنی : فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

غزل

سواد ممکنات آثار صنعی بی‌سخن سویله‌ر
کتاب کائنات اسرار حقی بی‌دهن سویله‌ر
سنك گوشکده استعداد یوق ادرا کنه یوقسه
لب جوده کمال صنعی هربرك چمن سویله‌ر
شهود نسخۀ صنعه نوانو بولمایان قدرت
ایدوب تضییع أوقاتن حکایات کهن سویله‌ر
کباره سوء قصدی اولدیغن باد آور آتش
قلاع اوزره لسان طوپ ایله برج وبدن سویله‌ر
او شوخ آینه‌ده عکسیله أیله‌ر گفت وگو نابی
بیلن سویله‌ر نکات راز حسنی بیلمه‌ین سویله‌ر

نابی

وزنی : مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

غزل

باغ دهرك هم خزانن هم بهارین گورمشز
بز نشاطك ده غمك ده روزگارین گورمشز
چوقده مغرور اولما کیم میخانۀ اقبالده

بز هزاران مست مغرورك خمارين كورمشز
طوپ آه انكساره پايدار اولماز ينه
كشور جاهك نجه سنكين حصارين كورمشز
برخروشيله ايدهر بيك خانهٔ اقبالى پست
أهل دردك سيل أشك انكسارين كورمشز
برخدنك جانكداز آهدر سرمايه‌سى
بز بوميدانك نجه چابكسوارين كورمشز
بركون أيلهر دست بسته پايكاهى جايكاه
بى‌عدد مغرور صدر اعتبارين كورمشز
كاسهٔ در يوزه‌يه تبديل اولور جام مراد
بز بو بزمك نابيا چوق باده خوارين كورمشز

نابى

وزنى : فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

نابى (۱۰۵۱-۱۱۲٤) اورفه‌ليدر؛ ملكانى «حسى، خيالى، فكرى» متوازن برشاعردر؛ وجدى، استغراقى آزدر؛ قوتلى يازمقده‌كى مهارتنه حرمت ايديلير؛ «خيريه» سنده اجتماعى، اخلاقه دائر فكرلرى وار، «ديوان»ى معروفدر؛ تحفة الحرمينى، سيرويسى‌يه ذيلى، خيرآبادى، نخبه‌سى تدقيق ايدلمك ايجاب ايدر. اسكى ادبى مكتبك صوك قسمنه الك موافق براستاد اولمشدر ...

كاتب چلبى حقنده

مصطفى بن عبدالله الشهير بحاجى خليفه، كه علما بيننده «كاتب چلبى» ديمكله مشهوردر. بلده قسطنطينيه‌ده تولد ايدوب والدى عسكريدن اولمغله قانون اوزره اول زمره‌يه كچوب اوقومق يازمق صنعتنه ميل أيله‌دى.

اون برييل قدار زمان، اوقات سفر وحركتده كچوب نجه جنكلر، وقعه‌لر كوريلوب حج وغزا تمام اولدى؛ من بعد علم شريفك تحصيلنه بقيهٔ عمر عزيز تعيين اولنوب رزق مقدر، اسباب عمله طرح وصرف اولنمق مقرر قيلندى. بونيتله استانبوله كلديكى حلبده اقامت

اثناسنده شهرك صحاف دكاننك كتابلرى كوزيلوب الهام التهى ايله اسامئ كتب تحريرينه وعلى طريق الارث بر آزمال انتقال أيلەدكده ميراث مالى كتابه ويريلوب حرص عظيم ايله اشتغاله شروع اولندى؛ تيسير التهى اينه تحصيل فنون سمتى مسخر اولوب ميل طبيعى يه انتظام امر معاش امداد ايتمكين آز زمانده چوق مسافه و منزل آلندى .

اون سنه قادار زمان كيجه كوندوز اشتغال ايدوب بى حد كتب كورمك و اكثر فنونى تتبع ايتمك ميسر اولدى؛ بر كتابى كورمكه شوق دوشونجه غروب شمسدن طلوعەدك شمعه ياناز ، كلال وملال كلمزدى ؛ طلبه كلوب استفاده ايدر اولديلر . اولا مقدمات فنون درسلرين اوقوديلر . مرحوم يحيى افندى « درس ويرميسكز ؟ حاشيەلر مطالعه ايدرميسكز ؟ » ديردى ؛ فقير دخى « درس اوقورلر ؛ لكن حاشيه التزامى نادراولور» ديردم . زيرا اداب فقير هر كثرته جانب وحدتدن دخول و احاطهٔ كلياته ضبط اصولدى؛ جزئياته تقيد وجزءِ زه سمتنه التفات، تضييع اوقات اولمق اوزره قرارويرلمشدى؛ يك قدنه قناعته علوهمت رضا ويرمەدى ...

كاتب چلبى

كاتب چلبى ، تاريخمزك بلكه اك فائدەلى علماسندندر؛ مدرسه تحصيلى قوتليدى ؛ اوزمان يكى اهتدا ايدن اخلاصى افندى ايله برابر جغرافيا كتابلرى حاضرلادى ؛ هيأته عائد مسائلى بيليوردى؛ « كشف الظنون» اسملى بويوك برأثرى قالدى؛ اسكى مؤلفلردن، بالخاصه كتابلرندن بحث ايدر ، علمك تاريخنه خدمتى چوقدر ؛ مفتيلرك يالكز فقه وفرائض بيلەكله اكتفا ايتملرينه معترضدى ؛ هندسەنك لزومنى اثبات ايدەجك دليللر كتيرمشدى ؛ كندى خستەلاتجه هكيملكه مراق ايتدى . دولتك دەكزجيلكده ضعفنى كوردى ؛ « بحريه » امورينه دائر « تحفة الكبار فى اسفار البحار » اسملى كوزەل بر اثر يازدى ؛ تاريخ، اقتصاد ، جغرافيا، بيليوغرافى حقنده حاضرلاديغى أثرلرى هنوز كيمسه تحليل ايتمەدى؛ صنفمزك، حرمتنه لايق برآستانه نفوذنى حائزدر؛ كاتب چلبينك وجوديله بوتون برملت افتخار ايدر . . .

ادرنه

ادرنه شهریمی بو یا کلشن مأوامیدر
آنده قصر پادشاهی جنت اعلامیدر
بیت معمور فلکمی اول فضاده اول سرای
یا زمینی جنت اولمش کعبهٔ علیامیدر
جویلرمی دور ایدن طرف چمنزارین یاخود
مائی پرواز ایله قطع اولمش یشیل خارامیدر
سبز وخرم برفضامی هر کنار جویبار
یامیان جوده عکس کنبد خضرامیدر
حفظ ایچون یاخود وجود پادشاهی جویلر
پاسبان کنج دولت اولمش اژدرهامیدر
جنتی کورمش برآدم وار ایسه کلسین دیسین
طرحی آنك داخی بویله دلکش ورعنامیدر
کللرنده وارمی بویله رنك وبوی دلفریب
یانسیم صبحی بویله بوستان پیرامیدر
بردرخت سرفرازی وارمی باغ جنتك
یوقسه آنجاق واعظك مدح ایتدیکی طوبامیدر
بونده طوبادن قالیرمی مشك بیدسرنکون
یاغبار برك طوبی آنده مشك آسامیدر
حبذاجای نشاط افزا که رضوان کورسه‌کر
حیرتندن دیردی بوجنتمیدر دنیامیدر
صنع حق یا کلشن جنتدن افراز أیله‌مش
یاشقه برجای طرب أنکیز غمفر سامیدر
دائما بویله مفرحمی بوجای دلکشا
هرزمان آب‌وهواسی بویله روح افزامیدر
یوقسه شیمدی أیله‌بن آب‌وهواسن تربیت
آفتاب دولت شاه جهان آرامیدر

نفعی

وزنی : فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

نفعی‌نك شعرلرنده محتشم سلطنتلی برموسیقی وار؛ سوزلرندن کورولتولو حرب آوازی ایشیدیلیر ؛ « قصیده » لرنده ایران تأثیری چوقدر؛ دبدبه‌لی بازیلرك، آهنکك استادیدر؛ دیوانی اینجه ، ضعیف ، سیکیرلی برآدامك تحسسلرینی احتوا ایتمز ؛ پرواسز بر یکیچری کیبدر ؛ اکلمه‌لرنده‌کی معدنی متانتی حس ایتمك لازمدر ؛ وفاتی : ١٠٤٤ .

اولیا چلبینك رؤیاسی

هجرت نبویه‌نك بیك اوتوز تاریخنده پیاده‌جه بلدهٔ طیبه یعنی محمیهٔ قسطنطنیه اطرافنده اولان قرا و قصبات ونیجه بیك حدیقه و کلستان ارمنشانی سیر و تماشا ایده‌رك خاطره سیاحت کبری آرزوسی خطور ایدوب آیا پدر و مادر ، استاد و برادردن نیجه خلاص اولوب کشت و کذار ایده‌رم دیو هرآن جناب باریدن دنیاده صحت بدن و سیاحت تام و آخر نفسده ایمان رجاسنده ایدم؛ دائما درویشان دلریش ایله حسن الفت ایدوب شرف صحبتلریله مشرف اولوب اقالیم سبعه‌نك وچار کوشهٔ روی زمینك اوصاف جمیله‌سن استماع ایتدکده جان وکوکلدن سیاحته طالب اولوب آیا عالمی تماشا ایدوب ارض مقدسه‌یه ومصر، شام، مکه ومدینه‌یه واروب اول مفخر موجودات حضرتلرینك روضهٔ مطهره‌سنه یوز سورمك میسر اوله‌می ؟ دیو زار وکریان، سرسری ونالان اولوردم. حکمت خدا بو فقیر حقیر، سیاح عالم اولیا ابن محمد ظلی دائما ادعیهٔ مأثورهٔ استخاره‌یه طالب ومداوم واثنیهٔ موفوره‌یه راغب وملازم اولوب حکمت ربانی وهدایت یزدانی سور کریمهٔ فرقانیه و آیات عظیمهٔ قرآنیه برکاتیله جناب حضرت جلیل طرفندن استمداد ایدوب مسقط رأسمز اولان استانبولده کنج محنت‌خانه‌مزده بالش نالش اوزره یاصلانوب بیك قرق محرمینك لیلهٔ عاشوراسی ایدی‌که بو حقیر بین النوم والیقظه کوردم‌که یمش اسکله‌سی قربنده اخی چلبی جامعی نام جامع‌که حلال مال ایله انشا اولنمش محل اجابه برجامع عتیقدر؛ حقیر کندیمی اول جامعده کوردم ؛ درحال قاپیلری کشاد اولوب پر سلاح عسکر ایله جامع منورك ایچی جماعت کثیره ایله مالا مال اولوب صلات فجرك سنتنی ادا ایدوب صلوات شریفه‌یه مشغول اولدیلر .

حقیر ، منبر دیبنده توقف ایدوب بو منور جماعتی تماشا ایتمه‌ده حیران اولدم . همان یانمده اولان جانه نظر ایدوب « بنم سلطانم ، جناب شریفکز کیمدر ؟ اسم شریفلریکزی بزه احسان بویورك » دیدم . « عشرهٔ مبشره‌دن کمانکشلرك پیری سعد بن ابی وقاصم » دیدکده دست شریفن بوس ایتدم؛ « سلطانم، بوصاغ جانبده نوره مستغرق اولمش جماعت محبوبه کیملردر ؟ » دیدم؛ آنلر جمله ارواح انبیادر و کری صفده اولانلر جمله ارواح اولیا واصفیادر وبونلر ارواح صحابهٔ کرام و مهاجرین و انصار وارباب صفه وشهیدان دست کربلا واصدقادر . بومحرابك صاغنده حضرت ابوبکر وحضرت عمردر؛ محرابك صولنده حضرت عثمان و حضرت علیدر . محرابك اوکنده‌کی کلاهلی حضرت رسالت علیه‌السلامك دنیا و آخرت مخلصی حضرت اویس القرنیدر ، جامع صولنده‌دیوار دیبنده‌کی سیاه چرده آدم پیر مؤذنین بلال حبشیدر ، بو آیاق اوزره جماعتی صف صف بوزان دوزه‌ن قصیر القامه آدم عمرودر ؛ ایشته بوعلم ایله کلن عسکرکه قیزیل قانلی اثوابه مستغرق اولمشلر ، حضرت حمزهٔ باصفا و جمیع ارواح شهدادر .

بوجمله جامع ایچنده اولان جماعتی بر بر بوحقیره کوسته‌روب هر قنغیسنه نظرم تعلق ایتدیسه آشنالق ایدوب تازه‌جان بولدم. بعده «سلطانم، بوجماعتك بوجامعده جمع اولمه‌لرینك اصلی نه‌در؟» دیدم. «آزاق جانبلرنده جیوش موحدیندن تاتار صبا رفتار عسکری مضطرب الحال اولمغله حضرتك حمایه‌سنده اولانلر اسلامبوله کلوب آندن تاتار خانه امداده کیده‌رز ؛ شیمدی حضرت رسالت علیه‌السلام دخی امام حسن وحسین واون ایکی اماملر ایله وبزدن غیری عشرهٔ مبشره ایله کلوب صباح نمازینك سنتن ادا ایدوب سکا قامت أیله دیو اشارت بویوردیلر : سن دخی صوت اعلی ایله قامت و تکبیر ایدوب آیة الکرسی تلاوت أیله ، بلال، سبحان الله دیسین ، سن الحمدلله دی ، بلال الله اکبر دیسین، سن آمین آمین دی و جمله جماعت علی العموم توحید ایده‌رز . بعده سن هوصل علی جمیع الانبیاء و المرسلین والحمدلله رب العالمین، دیوب قالق، همان محرابده حضرت رسالت افندیمز اوطوروركن دست شریفن بوس ایدوب شفاعت یارسول‌الله دیوب مدد رجا أیله» دیو سعد بن ابی وقاص حضرتلری یانمده اوطوروب جمله‌سن تعلیم أیله‌دی .

آنی کوردم‌که جامع قاپیسنده برنور مبین برق اوروب جامعك ایچی نور علی نور اولنجه جمله صحابهٔ کرام وارواح انبیا واولیا آیاق اوزره حاضر دوردیلر ؛ سعادتله

حضرت رسالت علیه‌السلام یشیل علمی دیبنده یوزنده نقاب ایله ، النده عصاسیله ، بلنده قیلجیله ، صاغنده امام حسن وصولنده امام حسین‌ایله ظاهر اولنجه مبارك پای‌شریفلرین جامع منور ایچره بسم‌الله ایله قویوب مبارك وجه‌شریفلرندن برقعن گشاد قیلوب «السلام علیکم یا امتی» بویوردیلر ؛ جمله حضار مجلس «وعلیکم‌السلام یارسول‌الله» دیو سلام آلدیلر ؛ همان حضرت رسول‌الله محرابه کچوب ایکی رکعت سنت فجری ادا ایدوب حقیره دهشت ووجودمه‌لرزه واقع اولدی ؛ اما حضرتك جمیع اشکالنه نظر ایله‌دم ؛ « حلیهٔ خاقانی »ده تحریر اولندیغی اوزره ایدی ؛ یوزنده برقعی آل شال ایدی ؛ وخرقهٔ شریفلری صاری‌یه مائل ، دوه یوکندن ایدی . گردننده اصفراللون صوف شالی واردی ؛ پای سعادتلرنده صاری چیزمه‌لری واردی؛ سر سعادتلرنده دستاری‌اوزره برمسواك صوقولمش ایدی ؛ بعدالسلام صاغ جانبنده حقیره نظر ایدوب مبارك یدیمنالریله زانوی شریفنه اوروب « قامت أیله » دیدیلر . همان‌حقیر سعد بن‌ابی وقاص حضرتلرینك تعلیمی‌اوزره درحال مقام سه‌کاهده « اللهم‌صل علی سیدنا محمد وعلی آل محمد وسلم علیه » دیو تکبیر ایدوب قامت ایتدم . حضرت دخی مقام سه‌کاهده صوت حزین ایله فاتحهٔ شریفی تلاوت ایدوب ضم سوره‌ده «ووهبنا لداود سلیمان نعم‌العبد انه اواب» عشرشریفنی تلاوت‌ایدوب جملهٔ جماعت سامعین اولوب حضرت‌امامت ایتدی. بعدالسلام حقیر آیةالکرسی‌اوقویوب بلال سبحان‌الله، حقیرالحمدلله، بلال، الله اکبر دییوب مؤذنلك خدمتنده اولوب بعدالدعا برتوحید سبحانی اولمشدر که عشق‌الٰهی ایله مست ومدهوش اولوب گویا خوابدن بیدار ایدم .

خلاصهٔ منام سعد بن ابی وقاص تعلیمیله ادنی خدمت یدوب حضرت رسالت علیه‌السلام محرابده صوت محرق ایله بریس شریف و اوچ سورهٔ اذاجاءنصرالله وسورهٔ معوذتینی تلاوت بویوروب بلال ، فاتحه دییوب حضرت دخی محرابده آیاق اوزره دورورکن همان سعد بن ابی وقاص حضرتلری دستمه یاپیشوب حضور حضرته گوتوروب « عاشق صادقك و بندهٔ مشتاقك اولیا قولك ، شفاعتك رجا ایلر » دییوب « دست شریفلرین بوس أیله » دیجه مبارك دست شریفنه گستاخانه لب اوروب « شفاعت یارسول‌الله » دیه‌جك محلده همان « سیاحت یارسول‌الله » دیتشم ؛ حضرت تبسم بویوروب « شفاعت و سیاحت وزیارت بالصحه‌والسلامه سکا میسر اولور ، دییوب

فاتحه بیوردیلر . جمله صحابۀ کرام فاتحه تلاوت ایدوب جمله حضار مجلسك دست شریفلرین
بوس ایتدم وهر برینك خیر دعالرین آلوب کیتدم. کیمیسنك دست شریفی مسك وکیمی
عنبر کیمی سنبل کیمی ریحان کیمی قرنفل کبی قوقار ایدی ؛ اما بالذات رایحۀ حضرت
رسول علیه السلام زعفران وورد خندان کبی قوقار ایدی ؛ و مبارك صاغ ید شریفلرین
بوس ایتدیکمده کویا ینه مثال کمیکسز بر دست شریف ایدی ؛ اما سائر انبیانك دست
شریفلری قاوون کبی شم اولونور ایدی. حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله عنهك دست شریفی
مسك کبی، حضرت عمرك عنبر، حضرت عثمانك بنفشه، حضرت علینك یاسمن کبی قوقار
ایدی؛ امام حسن قرنفل و امام حسین ورد ابیض کبی قوقار ایدی «رضوان الله تعالی علیهم
اجمعین.» بو حال اوزره جمیع حضارك دست شریفلرین بوس ایدوب ینه حضرت رسالت
علیه السلام برفاتحه دیوب جمله اصحاب کزن صوت اعلی ایله سبع المثانی تلاوت ایدوب
همان حضرت رسالت علیه السلام محرابدن «السلام علیکم یا اخوانی» دیوب جامعدن طشره
روان اولنجه جمله صحابۀ کرام حقیره کونا کون خیر معامله ایتدیلر و جامعدن چیقوب
کیتدیلر ؛ همان سعد بن ابی وقاص حضرتلری بلندن صد آغز چیقاروب حقیرك بلنه
قوشادوب تکبیر ایدوب « یورو ، سهم وقوس ایله غزا أیله ؛ اللهك جل وعلا حفظ
وامانننده اول؛ مژده اولسون سکا، بو مجلسده نه قدر ارواح ایله کوروشوب دست شریفلرین
بوس ایتدکسه جمله سنی زیارت ایتمك میسر اولوب سیاح عالم وفرید بنی آدم اولورسك ،
امر کشت وکذار ایتدیکك ممالك محروسه لری وقلاع وبلدانی ، آثار عجیبه سنی، هر دیارك
ممدوحات صناعات ومأکولات و مشروباتی و عرض وطول بلدلرینی تحریر ایدوب اثار
غریبه ایله و نم سلاحمله عمل ایدوب دنیا وآخرت اوغلم اول ؛ طریق حقی الدن قومه ،
غل وغشدن بری اول ؛ نان ونمك حقن کوزله ؛ یار صدیق اول ؛ یاراماز لره یار اولما؛
أیلردن أیلك اوکرمن » دیو نصح وپندلر ایدوب الن بوس أیله دم ؛ اخی چلبی جامعدن
طشره چیقوب کیتدیلر .

حقیر خود اوب خوب راحتدن بیدار اولوب آیا بو کوردیکم واقع حالیدر یوقسه
رؤیای صادقه میدر؟ دیو کونا کون تفکر ایله انشراح صدر وذوق درونه نائل اولدم.

اولیا چلبی

اولیا چلبی نك سیاحتنامه سی قسماً اولسون اوقویلمز : روم ایلی نی ، بالقانلری ،

ماجارستانی ، آلمانیایی ، روسیه‌یی ، آسیانك غربنی کزمش ، ایشیتدکلرینی یازمش ؛ آر ده افسانه حسی ویرن پارچه‌لری وار ؛ افاده‌سنده اعتنایه پك میل ایتمز ؛ سوزی اوزاتیر ؛ فقط تاریخمزك خصوصی جهه‌لرینه دائر روایتلرندن استفاده‌من چوقدر ، سیاحت مراقی مدنی‌براحتیاجدر ؛ اولیا چلبی‌ترددسز ، پرواسزدولاشمش ؛ مشاهده‌سی برشهرك افقیله محدود ده‌کل ؛ دوشونیور ؛ انسان کبی یاشامشدر ؛ ملتك اك خیرلی اولادندن بریدر ؛ اثرینك هنوز آلتی جلدی نشر اولنمشدر ...

غزل

نام ونشانه قالمادی فصل بهاردن
دوشدی چمنده برك درخت اعتباردن
اشجار باغ خرقهٔ تجریده کیردیلر
باد خزان چمنده ال آلدی چناردن
هریانه‌دن آیاغنه آلتون آقوب کلیر
اشجار باغ همت اومار جویباردن
صحن چمنده دورما صالینسین صبا ایله
آزاده‌در نهال بوکون برك وباردن
باقی چمنده خیلی پریشان ایمش ورق
بکزرکه برشکایتی وار روزکاردن

باقی

وزنی : مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

باقی ، (۹۳۳-۱۰۰۸)تاریخمزك آلتون دورنده یاشادی؛ قانونی سلطان سلیمان خانك معاصریدر؛ علمه،شعرآهنکنه استاد اولمشدر؛ لسانه تصرف ایتمکده ماهردی: بوکتابك اوته‌کی جلدلرنده اثرلرینك تحلیل ایدلدیکینی کوره‌جکسکز؛ دیوانی چوق قیمتلی برصنعت آبده‌سیدر ؛نثرینه آنجاق برفکر محصولی اولاجق قادار اعتنا ایتمشدی ...

غزل

وفا هر کیمسه‌دن کیم ایسته‌دم آندن جفا کوردم
کیمی کیم بی‌وفا دنیاده کوردم بی‌وفا کوردم

کیمه کیم دردیمی اظهار قیلدم ایسته‌یوب درمان
اوزمدن هم بتر برددره آنی مبتلا کوردم

مکدر خاطرمدن قیلمادی بر کیمسه غم دفعن
صفادن دم اوران همدملری اهل ریا کوردم

اگر صو دامنن طوتدم روان دوندردی یوزبندن
وگر کوز کودن اومدم صدق عکس مدعا کوردم

آیاق باصدم درامیده سرکردانلق ال ویردی
هنر سررشته‌سن طوتدم الده اژدها کوردم

بکا کوستردی کردون تیره‌بختم کوکبن یوزکز
من بدبخت آکا هرکاه نیم باقدم قرا کوردم

فضولی عیب قیلما یوز چویرسه‌م اهل عالمدن
نه‌دن کیم هر کیمه یوز طوتدم آندن یوز بلا کوردم

وزنی : مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

فضولی

فضولی ، عراقده ، حله شهرنده دوغدی (تخمیناً : **٩٠٠**) عصرینك معتبر ومترقی علمنه واقفدی : حکمتله ، هندسه‌یله اوغراشه بیلیوردی ؛ شعری حالا اینجه ، درین حسلرله کوکللری ، طاتلی استغراق ایچنده یاقیور ؛ دیوانی ، لیلی ومجنون حکایه‌سی أبدی أثرلردن صاییلیر . نثرنده ده استاد قدرتی واردر ؛ شکایتنامه‌سی ، حدیقة السعداسی أدبیاتمزك چوق قیمتلی یازیلرینی احتوا ایدر .

عمرینك صوك دورلرنده ، حضرت حسین تربه‌سنده چراغسوزلق وظیفه‌سنی کوریورمش ؛ بغدادده بکتاشی تکیه‌سنده مدفوندر . (**٩٦٣ یاخود ٩٧٠**)

عثمان خان غازینك رؤیاسی

عثمان خان واقعهٔ صادقه كوروب سحرده سرور ایله
دوردوغنی اده بالی‌یه خبر ویروب اول دخی آنی
واقعه مطابق یوردوغنی بیان ایدر .

بر كیجه عروس سپهرك چهره‌سی، نورانی اولوب آفتابهٔ قمردن آب مهتاب ایله ألن یوزین یومشدی ؛ آیینه ماهی ألنه آلوب شفق كلكونه‌سن یاناقلرینه سورمش واخترك آلتون بنكلرنی یوزینه قومشدی. عثمان بك، دوشنده كوروركه معشوقه‌سی مال‌خاتونك آناسی قوینندن ناكاه برماه چیقار، كلیر كندی قوینه كیره‌ر ؛ همان‌دم كوبكندن برآغاج بیته‌ر ؛ بوداقلری یوجه ، یاپراقلری سرسبز وتر ، جهانه اوجدن اوجه سایه ویریر ؛ اول آغاجك كولكه‌سی آلتنده یوكسك‌تپه‌لر ویوجه داغلر وار ؛ صحرالر وراغلر ایجنده كشته‌زارلر، بستانلر وباغلر وار . دیبندن پیكارلر چیقوب آیاغی ایرماق اولمش ، چاغلار آقار . اول صولرله كیمی بستانن صوار كیمی داوارین بیقار .

صباح اولیجق عثمان بك سرور ایله قالقوب مزبور واقعه‌یی اول خاتونك آناسنه واریر ، تقریر ایده‌ر . اول ماه دلفریبی واول درخت عجیبی واول چشمه‌سار غریبی نیجه كوردیسه تصویر ایده‌ر . اول عزیزه اده‌بالی دیرلردی ؛ صورتده غنی‌ایدی؛ سیرتده فقیر ایدی ؛ اوضاع واطوار ایله ملكانه ایدی ؛ اهل مكاشفه‌دن آكلاردی؛ چوق كرامتلری ظاهر اولمشدی ؛ خلقك معتقدی ایدی ؛ اول دیاره آثار ولایتی دولمشدی ؛ عثمان بكك دوشنی،كه ایشیتدی، خوش وجهله تعبیر ایتدی : بشارت‌اولسون سكا كه كشته‌زار حریم كریمكه تخم‌دولت أكیلدی؛ بستانسرای خاندان‌عظیم‌الشانكده درخت‌بخت‌سعادت‌دیكیلدی؛ دار سیادتمداریكك باب كرامتنابنده چشمه‌سار سلطنت اولیسر ؛ قیزم مال‌خاتون حلالك اولوب آندن برصاحب كمال اوغلك ظهوره كلوب جهانه خان اولیسر .

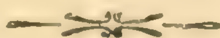
بووجهله‌اول وقایعی كه اولسه كركدی؛ كشف ایدوب اول‌واقعه‌یی روشن‌تعبیرایتدی؛ هم اول مجلسده قیزنی عثمان بكه نكاح ایدیویردی .

عثمان بكك بوواقعه‌سی قضیه‌سی كه واقعه مطابق‌وموافق تقریر اولندی ؛ مذكور اده‌بالینك اوغلی محمدپاشادن نقل اولندیغی وجه اوزرینه تحریر اولندی .

ابن كمال احمد شمس الدین

اصطلاح واسم خاص جدولی

تصحیح

یاكلیش	دوغرو	صحیفه	سطر
وحشی جسدینی	وحشی	٤٢	١٢
قاپیتانوسك	قاپیتانوسك جسدینی	٤٢	١٥
تحجر	تحجیر	٧٨	٦
اون سكزنجی عصرك	اون طقوزنجی عصرك فرانسز	١٨٨	١

